

**“Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz hüququ haqqında Konvensiyası”na və
“Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz hüququ haqqında 1982-ci il 10 dekabr tarixli
Konvensiyasının XI Bölməsinin həyata keçirilməsinə dair Saziş”ə qoşulmaq barədə**

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNU

Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 95-ci maddəsinin I hissəsinin 4-cü bəndini rəhbər tutaraq **qərara alır**:

Azərbaycan Respublikası 1982-ci il dekabrın 10-da Yamaykanın Monteço Bey şəhərində qəbul olunmuş “Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz hüququ haqqında Konvensiyası”na və 1994-cü il iyulun 28-də Nyu-York şəhərində qəbul olunmuş “Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz hüququ haqqında 1982-ci il 10 dekabr tarixli Konvensiyasının XI Bölməsinin həyata keçirilməsinə dair Saziş”ə qoşulsun.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 4 mart 2016-cı il
№ 165-VQ

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz hüququ haqqında Konvensiyası

MÜNDƏRİCAT

PREAMBULA

I BÖLMƏ. ÖN SÖZ

Maddə 1. Terminlərdən istifadə və tətbiq dairəsi

II BÖLMƏ. ƏRAZİ DƏNİZİ VƏ BİTİŞİK ZONA

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

Maddə 2. Ərazi dənizinin, eləcə də ərazi dənizinin üzərindəki hava məkanının və onun dibi və təkinin hüquqi statusu

2-ci fəsil. Ərazi dənizinin sərhədləri

Maddə 3. Ərazi dənizinin eni

Maddə 4. Ərazi dənizinin xarici sərhədi

Maddə 5. Normal başlanğıc xətti

Maddə 6. Sualtı qayalar

Maddə 7. Düz başlanğıc xətləri

Maddə 8. Daxili sular

Maddə 9. Çay mənşəbləri

Maddə 10. Körfəzlər

Maddə 11. Limanlar

Maddə 12. Reydlər

Maddə 13. Çəkilmə zamanı ortaya çıxan yüksəkliklər

Maddə 14. Başlanğıc xətlərin müəyyənləşdirilməsi üçün metodların birləşdirilməsi

Maddə 15. Sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında ərazi dənizinin sərhədlərinin delimitasiyası

Maddə 16. Xəritələr və coğrafi koordinatların siyahıları

3-cü fəsil. Ərazi dənizindən dinc keçid

Yarımfəsil A. Bütün gəmilərə şamil olunan qaydalar

Maddə 17. Dinc keçid hüququ

Maddə 18. Keçid anlayışı

Maddə 19. Dinc keçid anlayışı

Maddə 20. Sualtı qayıqlar və digər sualtı nəqliyyat vasitələri

Maddə 21. Sahilyanı dövlətin dinc keçidlə əlaqədar qanun və qaydaları

Maddə 22. Ərazi sularında dəniz yolları və hərəkətin bölünməsi sxemləri

Maddə 23. Nüvə mühərrikli xarici gəmilər və nüvə və ya özünəməxsus təhlükəliliyi yaxud zərərliliyi olan digər maddələr daşıyan xarici gəmilər

Maddə 24. Sahilyanı dövlətin vəzifələri

Maddə 25. Sahilyanı dövlətin müdafiə hüququ

- Maddə 26. Xarici gəmilərdən tutula bilən rüsumlar
- Yarımfəsil B. Ticarət gəmilərinə və kommertiya məqsədləri üçün istifadə olunan dövlət gəmilərinə tətbiq olunan qaydalar
- Maddə 27. Xarici gəmidə cinayət yurisdiksiyası
Maddə 28. Xarici gəmilərlə əlaqədar mülki yurisdiksiya
- Yarımfəsil C. Hərbi gəmilərə və qeyri-kommertiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmilərinə tətbiq olunan qaydalar
- Maddə 29. Hərbi gəmilər anlayışı
Maddə 30. Hərbi gəmilər tərəfindən sahilyanı dövlətin qanun və qaydalarına riayət edilməməsi
Maddə 31. Hərbi gəmi və ya qeyri-kommertiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmisinin səbəb olduğu ziyana görə bayraq dövlətinin məsuliyyəti
Maddə 32. Hərbi gəmilərin və qeyri-kommertiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmilərinin immunitetləri
- 4-cü fəsil. Bitişik zona
Maddə 33. Bitişik zona

III BÖLMƏ. BEYNƏLXALQ NAVİQASIYA ÜÇÜN İSTİFADƏ OLUNAN BOĞAZLAR

- 1-ci fəsil. Ümumi müddəalar
- Maddə 34. Beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazları təşkil edən suların hüquqi statusu
Maddə 35. Bu Bölmənin tətbiq dairəsi
Maddə 36. Beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazlardan keçən açıq dəniz yolları və ya müstəsna iqtisadi zona yolları
- 2-ci fəsil. Tranzit keçid
- Maddə 37. Bu fəslin tətbiq dairəsi
Maddə 38. Tranzit keçid hüququ
Maddə 39. Tranzit keçid zamanı gəmi və hava gəmilərinin vəzifələri
Maddə 40. Tədqiqat və hidroqrafik çəkilişlər
Maddə 41. Beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazlarda dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemləri
Maddə 42. Boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin tranzit keçidlə əlaqədar qanun və qaydaları
Maddə 43. Naviqasiya avadanlıqları, təhlükəsizlik vasitələri və digər vasitələr, həmçinin çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması
Maddə 44. Boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin vəzifələri
- 3-cü fəsil. Dinc keçid
- Maddə 45. Dinc Keçid

IV BÖLMƏ. ARXİPELAQ DÖVLƏTLƏR

- Maddə 46. Terminlərdən istifadə
Maddə 47. Arxipelaq başlanğıc xətləri
Maddə 48. Ərazi dənizinin, bitişik zonanın, müstəsna iqtisadi zona və kontinental şelfin eninin ölçülməsi
Maddə 49. Arxipelaq sularının, arxipelaq sularının üzərindəki hava məkanının və dibi və təkinin hüquqi statusu
Maddə 50. Daxili suların sərhədlərinin delimitasiyası
Maddə 51. Mövcud sazişlər, balıqçılıqla əlaqədar ənənəvi hüquqlar və mövcud sualtı kabellər
Maddə 52. Dinc keçid hüququ
Maddə 53. Arxipelaq dəniz yollarından keçid hüququ
Maddə 54. Keçid, tədqiqat və hidroqrafik çəkilişlər zamanı gəmi və hava gəmilərinin vəzifələri, arxipelaq dövlətinin vəzifələri və arxipelaq dəniz yollarından keçid ilə əlaqədar arxipelaq dövlətinin qanun və qaydaları

V BÖLMƏ. MÜSTƏSNA İQTİSADI ZONA

- Maddə 55. Müstəsna iqtisadi zonanın xüsusi hüquqi rejimi
Maddə 56. Müstəsna iqtisadi zonada sahilyanı dövlətin hüquqları, yurisdiksiyası və vəzifələri
Maddə 57. Müstəsna iqtisadi zonanın eni
Maddə 58. Müstəsna iqtisadi zonada digər dövlətlərin hüquq və vəzifələri
Maddə 59. Müstəsna iqtisadi zonada hüquqlar və yurisdiksiya ilə əlaqədar münaqişələrin həlli üçün əsas
Maddə 60. Müstəsna iqtisadi zonada olan süni adalar, qurğular və tikililər
Maddə 61. Canlı ehtiyatların mühafizəsi
Maddə 62. Canlı ehtiyatların istifadəsi
Maddə 63. İki və ya daha çox sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonalar daxilində və ya həm müstəsna iqtisadi zonada həm də müstəsna iqtisadi zonanın hüdudlarından kənarında ona bitişik bir sahədə mövcud olan balıq ehtiyatları
Maddə 64. Çox uzaqlara köç edən növlər
Maddə 65. Dəniz məməliləri
Maddə 66. Anadrom ehtiyatlar (kürü qoymaq məqsədi ilə dənizdən çaya hərəkət edən növlər)
Maddə 67. Katadrom növlər (kürü qoymaq məqsədi ilə çaydan dənizə hərəkət edən növlər)
Maddə 68. Sedentar növlər (köç etməyən oturaq növlər)
Maddə 69. Dənizə birbaşa çıxışı olmayan dövlətlərin hüququ
Maddə 70. Əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlərin hüququ
Maddə 71. 69-cu və 70-ci maddələrin tətbiq edilməməsi
Maddə 72. Hüquqların ötürülməsində məhdudiyyətlər
Maddə 73. Sahilyanı dövlətin qanun və qaydalarının qüvvəyə minməsi
Maddə 74. Sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında müstəsna iqtisadi zonanın delimitasiyası
Maddə 75. Dəniz xəritələri və coğrafi koordinatların siyahıları

VI BÖLMƏ. KONTİNENTAL ŞELF

- Maddə 76. Kontinental şelf anlayışı
Maddə 77. Kontinental şelf üzərində sahilyanı dövlətin hüquqları
Maddə 78. Su qatının və üzərindəki hava məkanının hüquqi statusu və digər dövlətlərin hüquq və azadlıqları
Maddə 79. Kontinental şelf üzərindəki sualtı kabellər və boru xətləri
Maddə 80. Kontinental şelfdə olan süni adalar, qurğular və tikililər
Maddə 81. Kontinental şelfdə qazıntı əməliyyatları
Maddə 82. 200 dəniz milindən uzaq məsafədə kontinental şelfin istismarı ilə əlaqədar ödəniş və tutulmalar
Maddə 83. Sahilləri qarşı-qarşıya və ya bitişik olan dövlətlər arasında kontinental şelfin delimitasiyası
Maddə 84. Dəniz xəritələri və coğrafi koordinatların siyahıları
Maddə 85. Yeraltı keçidlərin açılması

VII BÖLMƏ. AÇIQ DƏNİZLƏR

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

- Maddə 86. Bu Bölmənin müddələrinin tətbiqi
Maddə 87. Açıq dənizlərin azadlığı
Maddə 88. Açıq dənizlərin dinc məqsədlər üçün qorunub saxlanması
Maddə 89. Açıq dənizlər üzərində suverenlik iddialarının əsassızlığı
Maddə 90. Naviqasiya hüququ
Maddə 91. Gəmilərin milli mənsubiyyəti
Maddə 92. Gəmilərin statusu
Maddə 93. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, onun ixtisaslaşmış qurumlarının və Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin bayrağı altında üzən gəmilər
Maddə 94. Bayraq dövlətinin vəzifələri
Maddə 95. Açıq dənizlərdə hərbi gəmilərin immuniteti
Maddə 96. Yalnız qeyri-kommersiya hökumət xidmətləri üçün istifadə edilən gəmilərin immuniteti
Maddə 97. Toqquşma və ya digər naviqasiya hadisəsi ilə əlaqədar məsələlərdə cinayət yurisdiksiyası
Maddə 98. Kömək göstərmək vəzifəsi
Maddə 99. Qulların daşınmasının qadağan olunması
Maddə 100. Dəniz quldurluğunun aradan qaldırılması üzrə əməkdaşlıq etmək vəzifəsi
Maddə 101. Dəniz quldurluğu anlayışı
Maddə 102. Heyəti qiyam qaldırmış hərbi gəmi, dövlət gəmisi və ya dövlət hava gəmisi vasitəsilə həyata keçirilən dəniz quldurluğu
Maddə 103. Dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisinin anlayışı
Maddə 104. Dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisinin milli mənsubiyyətinin saxlanması və ya itirilməsi
Maddə 105. Dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisinin müsadirəsi
Maddə 106. Kifayət qədər əsas olmadan müsadirəyə görə məsuliyyət
Maddə 107. Dəniz quldurluğu ilə əlaqədar müsadirəni həyata keçirmək hüququna malik gəmi və hava gəmiləri

- Maddə 108. Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi
Maddə 109. Açıq dənizdən icazəsiz yayım
Maddə 110. Yoxlama hüququ
Maddə 111. Qaynar izlərlə təqib etmək hüququ
Maddə 112. Sualtı kabel və boru kəmərləri çəkmək hüququ
Maddə 113. Sualtı kabel və ya boru kəmərinin qırılması və ya zədələnməsi
Maddə 114. Kabel və ya boru kəmərinin sahibləri tərəfindən digər kabel və ya boru kəmərinin qırılması və ya zədələnməsi
Maddə 115. Sualtı kabel və ya boru kəmərinə vurulmuş ziyanın aradan qaldırılması və itkilərin əvəzinin ödənilməsi

2-ci fəsil. Açıq dənizlərin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi və idarə edilməsi

- Maddə 116. Açıq dənizdə balıqçılıq hüququ
Maddə 117. Açıq dənizin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi ilə əlaqədar dövlətlərin öz vətəndaşları üçün tədbirlər görmək vəzifəsi
Maddə 118. Canlı ehtiyatların mühafizəsi və idarə olunması sahəsində dövlətlərin əməkdaşlığı
Maddə 119. Açıq dənizdə canlı ehtiyatların mühafizəsi
Maddə 120. Dəniz məməliləri

VIII BÖLMƏ. ADALARIN REJİMİ

- Maddə 121. Adaların rejimi

IX BÖLMƏ. QAPALI VƏ YA YARIMQAPALI DƏNİZLƏR

- Maddə 122. Anlayış
Maddə 123. Qapalı və ya yarımqapalı dənizlərlə həmsərhəd olan dövlətlərin əməkdaşlığı

X BÖLMƏ. DƏNİZƏ ÇIXIŞI OLMAYAN DÖVLƏTLƏRİN DƏNİZƏ GİRİŞ-ÇIXIŞ HÜQUQU VƏ TRANZİT AZADLIĞI

- Maddə 124. Terminlərin istifadəsi
Maddə 125. Dənizə giriş-çixış hüququ və tranzit azadlığı
Maddə 126. Ən əlverişli milli rejimin tətbiqinin istisna edilməsi
Maddə 127. Gömrük rüsumları, vergilər və digər yığımlar
Maddə 128. Azad zonalar və digər gömrük güzəştləri
Maddə 129. Nəqliyyat vasitələrinin tikintisi və təkmilləşdirilməsi sahəsində əməkdaşlıq
Maddə 130. Tranzit keçid zamanı texniki xarakterli gecikmələrin və digər çətinliklərin qarşısının alınması və ya aradan qaldırılması üçün tədbirlər
Maddə 131. Dəniz limanlarında bərabər rejim
Maddə 132. Daha artıq tranzit güzəştlərinin təqdim edilməsi

XI BÖLMƏ. RAYON

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

- Maddə 133. Terminlərin istifadəsi
Maddə 134. Bu Bölmənin əhatə dairəsi
Maddə 135. Bitişik sular və hava məkanının hüquqi statusu

2-ci fəsil. Rayonu tənzimləyən prinsiplər

- Maddə 136. Bəşəriyyətin ümumi mirası
Maddə 137. Rayon və onun ehtiyatlarının hüquqi statusu
Maddə 138. Rayona münasibətdə dövlətlərin ümumi davranışı
Maddə 139. Uyğunluğu təmin etmək və zərərə görə məsuliyyət öhdəliyi
Maddə 140. Bəşəriyyətin rifahı naminə
Maddə 141. Rayonun xüsusilə dinc məqsədlərlə istifadəsi
Maddə 142. Sahilyanı dövlətlərin hüquqları və qanuni maraqları
Maddə 143. Dəniz elmi tədqiqatları
Maddə 144. Texnologiyanın ötürülməsi
Maddə 145. Dəniz mühitinin mühafizəsi
Maddə 146. İnsan həyatının mühafizəsi
Maddə 147. Rayonda və dəniz mühitində fəaliyyətlərin razılaşdırılması
Maddə 148. İnkişaf etməkdə olan ölkələrin Rayondakı fəaliyyətlərdə iştirakı
Maddə 149. Arxeoloji və tarixi obyektlər

3-cü fəsil. Rayonun ehtiyatlarının inkişafı

- Maddə 150. Rayonda fəaliyyətlə bağlı siyasət
Maddə 151. İstehsal siyasəti
Maddə 152. Səlahiyyətli Orqan tərəfindən səlahiyyət və funksiyaların həyata keçirilməsi
Maddə 153. Kəşfiyyat və istismar sistemi
Maddə 154. Dövri icmal
Maddə 155. İcmala dair konfrans

4-cü fəsil. Səlahiyyətli Orqan

Yarımfəsil A. Ümumi müddəalar

- Maddə 156. Səlahiyyətli Orqanın təsis edilməsi
Maddə 157. Səlahiyyətli Orqanın xarakteri və əsas prinsipləri
Maddə 158. Səlahiyyətli Orqanın qurumları

Yarımfəsil B. Assambleya

- Maddə 159. Tərkib, prosedur və səsvermə
Maddə 160. Səlahiyyət və funksiyalar

Yarımfəsil C. Şura

- Maddə 161. Tərkib, prosedur və səsvermə
Maddə 162. Səlahiyyət və funksiyalar
Maddə 163. Şuranın orqanları

Maddə 164.	İqtisadi Planlaşdırma Komissiyası
Maddə 165.	Hüquqi və Texniki Komissiya
Yarımfəsil D.	Katiblik
Maddə 166.	Katiblik
Maddə 167.	Səlahiyyətli Orqanın heyəti
Maddə 168.	Katibliyin beynəlxalq xarakteri
Maddə 169.	Beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatları ilə məsləhətləşmə və əməkdaşlıq
Yarımfəsil E.	Müəssisə
Maddə 170.	Müəssisə
Yarımfəsil F.	Səlahiyyətli Orqanın maliyyə tədbirləri
Maddə 171.	Səlahiyyətli Orqanın vəsaitləri
Maddə 172.	Səlahiyyətli Orqanın illik büdcəsi
Maddə 173.	Səlahiyyətli Orqanın xərcləri
Maddə 174.	Səlahiyyətli Orqanın borc alma hüququ
Maddə 175.	İllik audit
Yarımfəsil G.	Hüquqi status, imtiyaz və immunitətlər
Maddə 176.	Hüquqi status
Maddə 177.	İmtiyaz və immunitətlər
Maddə 178.	Hüquqi prosesdən immunitet
Maddə 179.	Axtarış və müsadirənin hər hansı formasından immunitet
Maddə 180.	Məhdudiyyət, qayda, nəzarət və moratoriumdan azad edilmə
Maddə 181.	Səlahiyyətli Orqanın arxivləri və rəsmi məlumatları
Maddə 182.	Səlahiyyətli Orqanla əlaqədar bəzi şəxslərin imtiyaz və immunitətləri
Maddə 183.	Vergi və gömrük rüsumlarından azad edilmə
Yarımfəsil H.	Üzvlərin hüquq və imtiyazlarının həyata keçirilməsinin dayandırılması
Maddə 184.	Səsvermə hüququnun həyata keçirilməsinin dayandırılması
Maddə 185.	Üzvlük hüquq və imtiyazlarının həyata keçirilməsinin dayandırılması
5-ci fəsil.	Mübahisələrin həlli və məşvərətçi rəylər
Maddə 186.	Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası
Maddə 187.	Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatasının yurisdiksiyası
Maddə 188.	Mübahisələrin Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın xüsusi palatasına və ya Dəniz Dibi üzrə mübahisələr Palatasının ad hoc palatasına yaxud məcburi kommersiya arbitrajına təqdim olunması
Maddə 189.	Səlahiyyətli Orqanın qərarlarına dair səlahiyyət məhdudiyyəti
Maddə 190.	Maliyyələşdirən üzv dövlətlərin araşdırma proseslərində iştirakı və

Maddə 191. ÇIXIŞI
Məşvərətçi rəylər

XII BÖLMƏ. DƏNİZ MÜHİTİNİN MÜHAFİZƏSİ VƏ QORUNUB SAXLANILMASI

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

Maddə 192. Ümumi öhdəlik
Maddə 193. Təbii ehtiyatlarının istismarı ilə bağlı dövlətlərin suveren hüququ
Maddə 194. Dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üzrə tədbirlər
Maddə 195. Çirkləndirmə təhlükəsi və ya zərəri ötürməmək və çirkləndirmənin bir növündən digərinə keçməmək vəzifəsi
Maddə 196. Texnologiyaların istifadəsi, yad və ya yeni növlərin gətirilməsi

2-ci fəsil. Qlobal və regional əməkdaşlıq

Maddə 197. Qlobal və ya regional əsasda əməkdaşlıq
Maddə 198. Real və ya faktiki zərər haqqında xəbərdarlıq
Maddə 199. Çirklənmə əleyhinə fəvqəladə planlar
Maddə 200. Araşdırma, elmi tədqiqat proqramları, informasiya və məlumat mübadiləsi
Maddə 201. Qaydalar üçün elmi meyarlar

3-cü fəsil. Texniki kömək

Maddə 202. İnkişaf etməkdə olan ölkələrə elmi və texniki kömək
Maddə 203. İnkişaf etməkdə olan ölkələr üçün güzəştli münasibət

4-cü fəsil. Monitoring və ekoloji qiymətləndirmə

Maddə 204. Risklərin monitoringi və çirkləndirmənin təsirləri
Maddə 205. Hesabatların dərc edilməsi
Maddə 206. Fəaliyyətlərin potensial təsirlərinin qiymətləndirilməsi

5-ci fəsil. Dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanılmasına dair beynəlxalq qaydalar və milli qanunvericilik

Maddə 207. Quruda yerləşən mənbələrdən çirklənmə
Maddə 208. Milli yurisdiksiya altında olan dəniz dibi fəaliyyətlərindən çirklənmə
Maddə 209. Rayondakı fəaliyyətdən çirklənmə
Maddə 210. Tullantılarla (zibillə) çirkləndirmə
Maddə 211. Gəmilər vasitəsilə çirkləndirmə
Maddə 212. Atmosferdən və ya onun vasitəsilə çirklənmə

6-cı fəsil. İcranın təmin edilməsi

Maddə 213. Quruda yerləşən mənbələrdən çirkləndirmələrə dair qanun və qaydaların həyata keçirilməsinin təmini

- Maddə 214. Dəniz dibi fəaliyyətləri ilə bağlı çirkləndirmələrə dair qanun və qaydaların həyata keçirilməsinin təmini
- Maddə 215. Rayondakı fəaliyyətlərlə bağlı çirkləndirmələrə dair beynəlxalq qaydaların həyata keçirilməsinin təmini
- Maddə 216. Tullantıların atılması ilə çirkləndirməyə münasibətdə Konvensiyanın həyata keçirilməsinin təmini
- Maddə 217. Bayraq dövlətləri tərəfindən həyata keçirilmə
- Maddə 218. Liman dövlətləri tərəfindən həyata keçirilmə
- Maddə 219. Çirkləndirməni aradan qaldırmaq üçün gəminin üzməyə yararlılığı ilə əlaqədar tədbirlər
- Maddə 220. Sahilyanı dövlətlər tərəfindən həyata keçirilmə
- Maddə 221. Dəniz qəzaları zamanı yaranan çirklənmənin qarşısını almaq üçün tədbirlər
- Maddə 222. Atmosferdən və ya onun vasitəsilə çirklənmə ilə əlaqədar bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi

7-ci fəsil. Təminatlar

- Maddə 223. Təhqiqat işlərinin asanlaşdırılması üzrə tədbirlər
- Maddə 224. İcra səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi
- Maddə 225. İcra səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi zamanı mənfi nəticələri aradan qaldırmaq vəzifəsi
- Maddə 226. Xarici gəmilərin araşdırılması
- Maddə 227. Xarici gəmilərə münasibətdə ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi
- Maddə 228. Təhqiqatların aparılması üzrə məhdudiyətlər və dayandırılma
- Maddə 229. Mülki təhqiqatların keçirilməsi
- Maddə 230. Pul cərimələri və təqsirləndirilənlərin hüquqlarının tanınmasına riayət etmə
- Maddə 231. Bayraq dövləti və digər aidiyyəti dövlətlərin xəbərdar edilməsi
- Maddə 232. Dövlətlərin tədbirlərin icrası ilə əlaqədar yaranan məsuliyyəti
- Maddə 233. Beynəlxalq naviqasiyada istifadə edilən boğazlarla bağlı təminatlar

8-ci fəsil. Buzla örtülü Rayonlar

- Maddə 234. Buzla örtülü Rayonlar

9-cu fəsil. Cavabdehlik və məsuliyyət

- Maddə 235. Cavabdehlik və məsuliyyət

10-cu fəsil. Suveren immunitetlik

- Maddə 236. Suveren immunitetlik

11-ci fəsil. Dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması ilə əlaqədar digər Konvensiyalardan irəli gələn öhdəliklər

- Maddə 237. Dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması ilə əlaqədar digər konvensiyalardan irəli gələn öhdəliklər

XIII BÖLMƏ. DƏNİZ ELMİ TƏDQIQATI

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

- Maddə 238. Dəniz elmi tədqiqatını aparmaq hüququ
- Maddə 239. Dəniz elmi tədqiqatının təşviqi
- Maddə 240. Dəniz elmi tədqiqatını aparmaq üçün ümumi prinsiplər
- Maddə 241. Dəniz elmi tədqiqat fəaliyyətlərinin iddialar üçün hüquqi əsas kimi qəbul edilməməsi

2-ci fəsil. Beynəlxalq əməkdaşlıq

- Maddə 242. Beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqi
- Maddə 243. Əlverişli şəraitin yaradılması
- Maddə 244. Məlumat və biliyin elan edilməsi və yayılması

3-cü fəsil. Dəniz elmi tədqiqatlarının keçirilməsi və təşviq edilməsi

- Maddə 245. Ərazi dənizində dəniz elmi tədqiqatları
- Maddə 246. Müstəsna iqtisadi zonada və kontinental şelfdə dəniz elmi tədqiqatları
- Maddə 247. Beynəlxalq təşkilatlar və ya onların himayəsi altında həyata keçirilən dəniz elmi tədqiqat layihələri
- Maddə 248. Sahilyanı dövlətə məlumat vermək vəzifəsi
- Maddə 249. Müəyyən şərtlərə əməl etmək vəzifəsi
- Maddə 250. Dəniz elmi tədqiqat layihəsinə dair məlumat
- Maddə 251. Ümumi meyar və qaydalar
- Maddə 252. Nəzərdə tutulan razılıq
- Maddə 253. Dəniz elmi tədqiqat fəaliyyətinin dayandırılması və ya ona xitam verilməsi
- Maddə 254. Dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən qonşu dövlətlərin hüquqları
- Maddə 255. Dəniz elmi tədqiqatlarının sadələşdirilməsi və tədqiqat gəmilərinə yardım göstərilməsi ilə bağlı tədbirlər
- Maddə 256. Rayonda dəniz elmi tədqiqatları
- Maddə 257. Müstəsna iqtisadi zonadan kənarında su sütununda dəniz elmi tədqiqatları

4-cü fəsil. Dəniz mühitində elmi tədqiqat qurğuları və ya avadanlıqları

- Maddə 258. Yerləşdirmə və istifadə
- Maddə 259. Hüquqi status
- Maddə 260. Təhlükəsizlik zonaları
- Maddə 261. Gəmiçilik yollarına müdaxilə etməmək
- Maddə 262. Fərqləndirici nişanlar və xəbərdarlıq vasitələri

5-ci fəsil. Məsuliyyət və öhdəlik

- Maddə 263. Məsuliyyət və öhdəliklər

6-cı fəsil. Mübahisələrin həlli və müvəqqəti tədbirlər

Maddə 264. Mübahisələrin həlli
Maddə 265. Müvəqqəti tədbirlər

XIV BÖLMƏ . DƏNİZ TEXNOLOGİYASININ İNKİŞAFI VƏ ÖTÜRÜLMƏSİ

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

Maddə 266. Dəniz texnologiyasının inkişafı və ötürülməsinin təşviqi
Maddə 267. Qanuni maraqların müdafiəsi
Maddə 268. Əsas məqsədlər
Maddə 269. Əsas məqsədlərə nail olmaq üçün tədbirlər

2-ci fəsil. Beynəlxalq əməkdaşlıq

Maddə 270. Beynəlxalq əməkdaşlığın formaları
Maddə 271. Təlimatlar, meyar və standartlar
Maddə 272. Beynəlxalq proqramların əlaqələndirilməsi
Maddə 273. Beynəlxalq təşkilatlar və orqanlarla əməkdaşlıq
Maddə 274. Səlahiyyətli Orqanın məqsədləri

3-cü fəsil. Milli və regional dəniz elmi-texniki mərkəzləri

Maddə 275. Milli mərkəzlərin yaradılması
Maddə 276. Regional mərkəzlərin yaradılması
Maddə 277. Regional mərkəzlərin funksiyaları

4-cü fəsil. Beynəlxalq təşkilatlar arasında əməkdaşlıq

Maddə 278. Beynəlxalq təşkilatlar arasında əməkdaşlıq

XV BÖLMƏ. MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ

1-ci fəsil. Ümumi müddəalar

Maddə 279. Mübahisələri dinc vasitələrlə həll etmək öhdəliyi
Maddə 280. Mübahisələrin tərəflərin seçdiyi istənilən dinc vasitələrlə həlli
Maddə 281. Tərəflərin razılıq əldə etmədiyi halda prosedur
Maddə 282. Ümumi, regional və ikitərəfli müqavilələr çərçivəsində öhdəliklər
Maddə 283. Fikir mübadiləsi ilə bağlı öhdəliklər
Maddə 284. Barışq proseduru
Maddə 285. XI Bölməyə müvafiq olaraq təqdim edilən mübahisələrə bu fəslin tətbiqi

2-ci fəsil. Qərarlarla nəticələnən məcburi prosedurlar

Maddə 286. Müvafiq fəslə əsasən prosedurların tətbiqi
Maddə 287. Prosedur seçimi

Maddə 288.	Yurisdiksiya
Maddə 289.	Ekspertlər
Maddə 290.	Müvəqqəti tədbirlər
Maddə 291.	Keçid
Maddə 292.	Gəmilər və heyətlərin dərhal azad olunması
Maddə 293.	Tətbiq edilən hüquq
Maddə 294.	İlkin prosedurlar
Maddə 295.	Yerli vasitələrin tükənməsi
Maddə 296.	Qərarların yekunu və zəruri qüvvəsi

3-cü fəsil. 2-ci fəslin tətbiqinə dair məhdudiyətlər və istisnalar

Maddə 297.	2-ci fəslin tətbiqinə dair məhdudiyətlər
Maddə 298.	2-ci fəslə tətbiq olunan qeyri-məcburi istisnalar
Maddə 299.	Prosedurla bağlı tərəflərin razılaşma hüququ

XVI BÖLMƏ. ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Maddə 300.	Düzgünlük və hüquqlardan sui-istifadə
Maddə 301.	Dənizin dinc məqsədlər üçün istifadəsi
Maddə 302.	İnformasiyanın açıqlanması
Maddə 303.	Dənizdə aşkar olunan arxeoloji və tarixi əşyalar
Maddə 304.	Vurulan ziyana görə məsuliyyət

XVII BÖLMƏ. YEKUN MÜDDƏALAR

Maddə 305.	İmza
Maddə 306.	Ratifikasiya və rəsmi təsdiq
Maddə 307.	İştirak
Maddə 308.	Qüvvəyə minmə
Maddə 309.	Düzəliş və istisnalar
Maddə 310.	Bəyannamə və hesabatlar
Maddə 311.	Digər konvensiya və beynəlxalq müqavilələrə münasibət
Maddə 312.	Düzəlişlər
Maddə 313.	Düzəlişlərin sadələşdirilmiş proseduru
Maddə 314.	Rayondakı müstəsna fəaliyyətə dair Konvensiyaya düzəlişlər
Maddə 315.	İmzalama, ratifikasiya, qoşulma və düzəlişlərin autentik mətni
Maddə 316.	Düzəlişlərin qüvvəyə minməsi
Maddə 317.	Denonsasiya
Maddə 318.	Əlavələrin statusu
Maddə 319.	Depozitari
Maddə 320.	Autentik mətnlər

ƏLAVƏ I. ÇOX UZAQLARA KÖÇ EDƏN NÖVLƏR

ƏLAVƏ II. KONTİENTAL ŞELFİN SƏRHƏDLƏRİ ÜZRƏ KOMİSSİYA

ƏLAVƏ III. KƏŞFİYYAT, TƏDQIQAT VƏ İSTİSMARIN ÜMUMİ ŞƏRTLƏRİ

Maddə 1.	Faydalı qazıntılara mülkiyyət hüququ
Maddə 2.	Kəşfiyyat

Maddə 3.	Tədqiqat və istismar
Maddə 4.	Namizədlərə dair tələblər
Maddə 5.	Texnologiyanın ötürülməsi
Maddə 6.	İş planının təsdiq olunması
Maddə 7.	İstehsal səlahiyyətlərinin verilməsi üçün namizədlərin seçilməsi
Maddə 8.	Ehtiyatda olan rayonların mühafizəsi
Maddə 9.	Ehtiyatda olan rayonlarda fəaliyyət
Maddə 10.	Namizədlər arasında üstünlük və imtiyaz
Maddə 11.	Birgə tədbirlər
Maddə 12.	Müəssisə tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətlər
Maddə 13.	Müqavilələrin maliyyə şərtləri
Maddə 14.	Məlumatın ötürülməsi
Maddə 15.	Təlim proqramları
Maddə 16.	Tədqiqat və istismar üzrə müstəsna hüquqlar
Maddə 17.	Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları
Maddə 18.	Cəzalar
Maddə 19.	Müqaviləyə yenidən baxılması
Maddə 20.	Hüquq və öhdəliklərin ötürülməsi
Maddə 21.	Tətbiq edilən hüquq
Maddə 22.	Məsuliyyət

ƏLAVƏ IV. MÜƏSSİSƏNİN ƏSASNAMƏSİ

Maddə 1.	Məqsədlər
Maddə 2.	Səlahiyyətli Orqanla münasibətlər
Maddə 3.	Məsuliyyətin məhdudlaşdırılması
Maddə 4.	Tərkibi
Maddə 5.	İdarə Heyəti
Maddə 6.	İdarə Heyətinin səlahiyyət və vəzifələri
Maddə 7.	Müəssisənin Baş Direktoru və işçi heyəti
Maddə 8.	Yerləşdiyi məkan
Maddə 9.	Ümumi və maliyyə hesabatları
Maddə 10.	Xalis gəlirin təxsisatı
Maddə 11.	Maliyyə
Maddə 12.	Əməliyyatlar
Maddə 13.	Hüquqi status, imtiyaz və immunitetlər

ƏLAVƏ V. BARIŞIQ

1-ci fəsil. XV Bölmənin 1-ci maddəsinə əsasən barışıq proseduru

Maddə 1.	İcraatın başlanması
Maddə 2.	Vasitəçilərin siyahısı
Maddə 3.	Barışıq komissiyasının təşkili
Maddə 4.	Prosedur
Maddə 5.	Dostcasına həll
Maddə 6.	Komissiyanın funksiyaları
Maddə 7.	Hesabat
Maddə 8.	Xitam
Maddə 9.	Haqq və xərclər
Maddə 10.	Tərəflərin proseduru dəyişdirmək hüququ

2-ci fəsil. XV Bölmənin 3-cü fəsinə əsasən barışıq proseduruna məcburi təqdim olunma

- Maddə 11. İcraata başlama
- Maddə 12. Barışıq proseduruna cavab verməkdən və ya təqdim etməkdən imtina edilməsi
- Maddə 13. Səlahiyyət
- Maddə 14. 1-ci fəslin tətbiqi

ƏLAVƏ VI. DƏNİZ HÜQUQU ÜZRƏ BEYNƏLXALQ TRIBUNALIN STATUTU

Maddə 1. Ümumi müddəalar

1-ci fəsil. Tribunalın təşkili

- Maddə 2. Tərkib
- Maddə 3. Üzvlük
- Maddə 4. Namizədlərin irəli sürülməsi və seçkilər
- Maddə 5. Səlahiyyət müddəti
- Maddə 6. Vakansiyalar
- Maddə 7. Uyğunsuz fəaliyyətlər
- Maddə 8. Xüsusi işlərdə Tribunal üzvlərinin iştirak şərtləri
- Maddə 9. Tələb olunan şərtlərin yerinə yetirilməsinin dayandırılmasının nəticəsi
- Maddə 10. İmtiyaz və immunitetlər
- Maddə 11. Tribunal üzvləri tərəfindən təntənəli bəyanat
- Maddə 12. Sədr, Sədr müavini və Katib
- Maddə 13. Kvorum
- Maddə 14. Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası
- Maddə 15. Xüsusi palatalar
- Maddə 16. Tribunalın qaydaları
- Maddə 17. Üzvlərin vətəndaşlığı
- Maddə 18. Üzvlərin mükafatlandırılması
- Maddə 19. Tribunalın xərcləri

2-ci fəsil. Səlahiyyət

- Maddə 20. Tribunalə daxil olmaq imkanı
- Maddə 21. Yurisdiksiya
- Maddə 22. Digər sazişlərin mövzusu olan mübahisələrə rəy
- Maddə 23. Tətbiq edilən hüquq

3-cü fəsil. Prosedur

- Maddə 24. İcraatın başlanması
- Maddə 25. Müvəqqəti tədbirlər
- Maddə 26. İşə baxılması
- Maddə 27. İşin aparılması
- Maddə 28. Tribunalın çağırışına gəlməmək
- Maddə 29. Qərarların qəbul edilməsi üçün səs çoxluğu
- Maddə 30. Məhkəmə qərarı
- Maddə 31. Müdaxilə etmək üçün müraciət

- Maddə 32. Şərh və tətbiq hallarında müdaxilə etmək hüququ
Maddə 33. Yekun və qərarların məcburi qüvvəsi
Maddə 34. Xərclər

4-cü fəsil. Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası

- Maddə 35. Tərkib
Maddə 36. Ad hoc Palatalar
Maddə 37. Keçid
Maddə 38. Tətbiq edilən hüquq
Maddə 39. Palatanın qərarlarının icrası
Maddə 40. Bu Əlavənin digər fəsillərinin tətbiqi

5-ci fəsil. Düzəlişlər

- Maddə 41. Düzəlişlər

ƏLAVƏ VII. ARBİTRAJ

- Maddə 1. İcraatın başlanması
Maddə 2. Arbitrlərin siyahısı
Maddə 3. Arbitraj tribunalının təşkili
Maddə 4. Arbitraj tribunalının funksiyaları
Maddə 5. Prosedur
Maddə 6. Mübahisə tərəflərinin vəzifələri
Maddə 7. Xərclər
Maddə 8. Qərarların qəbul olunması üçün tələb olunan səs çoxluğu
Maddə 9. İşdə iştirak etməmək
Maddə 10. Qərar
Maddə 11. Qəti qərar
Maddə 12. Qərarın şərh və tətbiqi
Maddə 13. Üzv dövlət olmayan subyektlərə tətbiq

ƏLAVƏ VIII. XÜSUSİ ARBİTRAJ

- Maddə 1. Təhqiqatların keçirilməsi
Maddə 2. Mütəxəssislərin siyahısı
Maddə 3. Xüsusi arbitraj məhkəməsinin təşkil olunması
Maddə 4. Ümumi müddəalar
Maddə 5. Faktın aşkar edilməsi

ƏLAVƏ IX. BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARIN İŞTİRAKI

- Maddə 1. Terminlərin istifadəsi
Maddə 2. İmzalama
Maddə 3. Rəsmi təsdiq və qoşulma
Maddə 4. İştirak dərəcəsi, hüquq və öhdəliklər
Maddə 5. Bəyanatlar, bildirişlər və kommunikasiyalar
Maddə 6. Məsuliyyət və öhdəlik
Maddə 7. Mübahisələrin həlli
Maddə 8. XVII Bölmənin tətbiqi

PREAMBULA

Bu Konvensiyaya üzv dövlətlər,

dəniz hüququna dair bütün məsələlərin qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlıq ruhunda həll olunmasını arzulayaraq və bütün dünya xalqları arasında sülhün, ədalətin və tərəqqinin saxlanılması üçün əhəmiyyətli əməkdaşlığın təmin edilməsi üzrə bu Konvensiyanın tarixi zəruriliyini dərk edərək,

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 1958-ci və 1960-cı illərdə Cenevrədə keçirilmiş Dəniz Hüququ üzrə konfranslarından sonra baş verən inkişafın dəniz hüququna dair yeni və ümumi qəbul olunmuş Konvensiyaya ehtiyac yaratdığını *qeyd edərək*,

okean məkanı problemlərinin sıx əlaqəli olduğunu və bütövlükdə nəzərdən keçirilməsinə ehtiyacın olduğunu dərk edərək,

bu Konvensiya ilə bütün dövlətlərin suverenliyi əsasında, beynəlxalq kommunikasiyanı asanlaşdıracaq, dəniz və okeanların dinc məqsədlərlə istifadəsini, onların ehtiyatlarından bərabər və səmərəli şəkildə faydalanmağı, canlı ehtiyatlarının mühafizəsini və dəniz mühitinin qorunub saxlanılmasını və öyrənilməsini təşviq edəcək dəniz və okeanlar üzrə hüquqi rejim yaradılması arzusunu vurğulayaraq,

bu məqsədlərə nail olunmasının bütün bəşəriyyətin maraqlarını və ehtiyaclarını, xüsusilə sahilyanı olmasından və ya dənizə çıxışı olmamasından asılı olmayaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələrin xüsusi maraq və ehtiyaclarını nəzərə alacaq ədalətli və bərabərhüquqlu beynəlxalq iqtisadi qaydanın yaradılmasına töhfə verəcəyini dərk edərək,

bu Konvensiya ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının milli yurisdiksiyanın həddlərindən kənar dəniz və okeanların dibinin və təkinin, habelə onların ehtiyatlarının bəşəriyyətin ümumi irsi olduğunu və onların tədqiqatı və istismarının dövlətlərin coğrafi mövqelərindən asılı olmayaraq, bütövlükdə bəşəriyyətin mənəfəti üçün aparılacağını təntənəli şəkildə elan etdiyi 1970-ci il 17 dekabr tarixli 2749 (XXV) nömrəli Qətnaməsində öz əksini tapmış prinsipləri inkişaf etdirmək arzusunda olaraq,

bu Konvensiya ilə əldə edilən dəniz hüququnun məcəllələşdirilməsi və mütərəqqi inkişafının ədalətli və bərabərhüquqlu prinsiplər əsasında bütün dövlətlər arasında sülhün, təhlükəsizliyin, əməkdaşlığın və dostluq münasibətlərinin möhkəmləndirilməsinə töhfə verəcəyinə və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində nəzərdə tutulmuş məqsəd və prinsiplərə əsasən, dünyanın bütün xalqlarının sosial və iqtisadi inkişafına yardım edəcəyinə inanaraq,

bu Konvensiya ilə tənzimlənməyən məsələlərin ümumi beynəlxalq hüququn qayda və prinsipləri əsasında tənzimlənməkdə davam edəcəyini təsdiq edərək,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

I BÖLMƏ ÖN SÖZ

Maddə 1

Terminlərdən istifadə və tətbiq dairəsi

1. Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün:

(1) Rayon-milli yurisdiksiyanın məhdudiyətlərindən kənar dəniz dibi, okean dibi və yeraltı qat mənasını ifadə edir;

(2) Səlahiyyətli Orqan-Dəniz dibi üzrə Beynəlxalq Orqan mənasını ifadə edir;

(3) Rayonda həyata keçirilən fəaliyyətlər-Rayonun ehtiyatlarının tədqiqat və istismarı ilə əlaqədar bütün fəaliyyətlər mənasını ifadə edir;

(4) dəniz mühitinin çirkləndirilməsi-canlı resurslara və dəniz həyatına zərərvermə, insan səhhəti üçün təhlükə yaratma, balıqçılıq və dənizlərin digər qanuni məqsədlərlə istifadə olunması da daxil olmaqla, dənizçilik fəaliyyətlərinə maneə yaratma, dəniz suyunun keyfiyyətinə ziyan vurma kimi mənfi nəticələr verən və ya verməsi mümkün olan maddələrin və ya enerjinin insanlar tərəfindən birbaşa və ya dolayısı ilə estuarilər də daxil olmaqla, dəniz mühitinə atılması mənasını ifadə edir.

(5) (a) tullantıların suya atılması- aşağıda qeyd olunanları ifadə edir:

(i) gəmilərdən, hava gəmilərindən, platformalardan və ya dənizdə olan digər qurğulardan tullantıların və digər maddələrin bilərəkdən atılması;

(ii) gəmilərin, hava gəmilərinin, platformaların və ya dənizdə olan digər tikililərin dənizdə bilərəkdən məhv edilməsi;

(b) tullantıların suya atılması-termini aşağıda qeyd olunanları əhatə etmir:

(i) gəmilərin, hava gəmilərinin, platformaların və ya dənizdə olan digər tikililərin və onların avadanlıqlarının normal fəaliyyətinin təmin edilməsindən yaranan tullantı və digər maddələrin atılması, belə maddələrin yox edilməsi üçün istifadə edilən, gəmilərdə, hava gəmilərində, platformalarda və ya dənizdə olan digər tikililərdə daşınan və ya onlara ötürülən tullantı və digər maddələr və ya yuxarıda qeyd edilən tullantı və digər maddələrin belə gəmi, hava gəmisi, platforma və ya dənizdə olan digər tikililərdə istismarı nəticəsində meydana gələn tullantı və digər maddələr istisna olmaqla;

(ii) bu Konvensiyanın məqsədləri ilə ziddiyyət təşkil etməmək şərtlə maddələrin tam məhv edilməsi niyyəti olmadan yerləşdirilməsi.

2. (1) üzv dövlətlər-bu Konvensiyanın məcburiliyinə öz razılıqlarını bildirmiş və bu Konvensiyanın bəndlərində qüvvədə olduğu dövlətlər mənasını ifadə edir.

(2) Bu Konvensiya 305-ci maddənin 1(b), (c), (d), (e) və (f) yarımbəndlərində nəzərdə tutulan və hər biri özü üçün xarakterik olan qeyd-şərtlərlə Konvensiyaya Tərəf olan subyektlərə də tətbiq edilir və bu mənada Tərəf Dövlətlər bu subyektləri də ifadə edir.

II BÖLMƏ
ƏRAZI DƏNİZİ VƏ BİTİŞİK ZONA
1-ci fəsil
Ümumi müddəalar

Maddə 2

**Ərazi dənizinin, eləcə də ərazi dənizinin üzərindəki hava məkanının
və onun dibi və təkinin hüquqi statusu**

1. Sahilyanı dövlətin suverenliyi onun quru ərazisi və daxili sularından, arxipelaq-dövlətlərinə münasibətdə arxipelaq sularından sonra gələn, bitişik dəniz qurşağı olan ərazi dənizi deyilən sahəni də əhatə edir.

2. Bu suverenlik ərazi dənizinin üzərindəki hava məkanı, eləcə də ərazi dənizinin dibi və təkinə də şamil olunur.

3. Ərazi dənizi üzərində suverenlik bu Konvensiya və beynəlxalq hüququn digər qaydaları nəzərə alınmaq şərti ilə həyata keçirilir.

2-ci fəsil

Ərazi dənizinin sərhədləri

Maddə 3

Ərazi dənizinin eni

Hər bir dövlət bu Konvensiyaya uyğun olaraq, müəyyən edilmiş başlanğıc xətlərdən ölçülən, 12 dəniz milindən artıq olmamaq şərtilə öz ərazi dənizinin enini müəyyən etmək hüququna malikdir.

Maddə 4

Ərazi dənizinin xarici sərhədi

Ərazi dənizinin xarici sərhədi hər bir nöqtəsi başlanğıc xəttin ən yaxın nöqtəsindən ərazi sularının eninə bərabər uzaqlıqda yerləşən xətdən ibarətdir.

Maddə 5

Normal başlanğıc xətti

Bu Konvensiyada başqa hal nəzərdə tutulmadıqda, ərazi dənizinin eninin ölçüldüyü normal başlanğıc xətt sahilyanı dövlət tərəfindən rəsmi olaraq qəbul edilmiş irimiqyaslı dəniz xəritələrində göstərilən, sahil boyunca uzanan ən aşağı çəkilmə xəttidir.

Maddə 6

Sualtı qayalar

Adaların atol üzərində yerləşməsi və ya sualtı mərcan qayalıqlara malik olması halında ərazi dənizinin eninin ölçülməsi üçün başlanğıc xətt, sahilıyanı dövlət tərəfindən rəsmi olaraq qəbul edilmiş, dəniz xəritələrində müvafiq simvollarla göstərilmiş qayalıqların dəniz tərəfindən ən aşağı çəkilmə xəttidir.

Maddə 7

Düz başlanğıc xətləri

1. Sahil xəttinin dərin şəkildə girintili-çıxıntılı olduğu və ya sahilboyu yaxın ərazidə çoxlu sayda adaların olduğu yerlərdə ərazi sularının eninin hesablandığı normal başlanğıc xəttin çəkilməsi üçün müvafiq nöqtələri birləşdirən düz əsas xətlər metodu istifadə oluna bilər.

2. Deltanın olması və digər təbii hallar səbəbindən, sahil xəttinin son dərəcə dəyişkən olduğu yerlərdə, müvafiq nöqtələr dənizə doğru ən aşağı çəkilmə xətti boyunca seçilə bilər və bununla yanaşı ən aşağı çəkilmə xəttinin daha sonra yüksəlməsi nəticəsində bu düz başlanğıc xətlər bu Konvensiyaya uyğun olaraq, sahilıyanı dövlət tərəfindən dəyişdirilmədikcə qüvvədə qalacaqdır.

3. Düz başlanğıc xətlərin çəkilməsi sahilin ümumi istiqaməti ilə nəzərə çarpacaq dərəcədə fərqlilik yaratmamalıdır və bu xətlər içərisində uzanan dəniz əraziləri, daxili sular rejimi nəzərə alınmaq şərtilə, sahilıyanı ərazi ilə sıx əlaqəli olmalıdır.

4. Əgər düz başlanğıc xətlərin dəniz səviyyəsindən yüksək olması beynəlxalq tanınma almışdırsa və ya çəkilmə zamanı ortaya çıxan yüksəkliklər üzərində tikilmiş mayaklar və oxşar qurğular daima dəniz səviyyəsindən yüksəkdədirsə, düz başlanğıc xətlər çəkilmə zamanı ortaya çıxan yüksəkliklərdən çəkilir.

5. 1-ci bənd üzrə düz başlanğıc xətlər metodunun tətbiq edilməsi mümkün olan hallarda, xüsusi başlanğıc xətləri müəyyən edərkən, uzun müddətdə həyata keçirilməsi ilə reallığı və əhəmiyyəti sübuta yetirilmiş aidiyyəti regiona xas iqtisadi maraqlar nəzərə alınmalıdır.

6. Hər hansı bir dövlət tərəfindən düz əsas xətlər metodunun digər bir dövlətin ərazi dənizini açıq dənizdən və ya müstəsna iqtisadi zonadan ayırdığı hallarda tətbiqi yolverilməzdir.

Maddə 8

Daxili sular

1. IV Bölmədə nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, ərazi dənizinin başlanğıc xəttindən sahilə doğru hissəsində qalan sular, dövlətin daxili sularının bir hissəsini təşkil edir.

2. 7-ci maddədə qeyd olunan metoda uyğun olaraq, müəyyən edilən düz başlanğıc xətt, daha əvvəl daxili sular olaraq qəbul edilməyən suları daxili sulara aid etdiyi təqdirdə, bu Konvensiyada nəzərdə tutulan dinc keçid hüququ həmin sulara da şamil olunur.

Maddə 9 **Çay mənsəbləri**

Əgər çay birbaşa dənizə axırsa, başlanğıc xətt çay mənsəbini kəsən onun sahillərinin ən aşağı çəkilmə nöqtələri arasında çəkilən düz xətt olmalıdır.

Maddə 10 **Körfəzlər**

1. Bu maddə sahilləri yalnız bir dövlətə məxsus körfəzlərə şamil olunur.

2. Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün körfəz dedikdə, sahilin quruya daxil olan aydın göstərilmiş (tam aydın nəzərə çarpan) elə girintisi hesab edilir ki, özündə qapalı su sahəsini ehtiva edən həmin girinti, onun quruya daxil olan hissəsinin eninə nisbətdə çox və sahil xəttinin sadə ayrılıyından böyük olsun. Girintinin quruya daxil olan hissəsinin sahəsi, diametri girintinin quruya daxil olan hissəsini kəsən xətt olan yarım dairənin sahəsinə bərabər və ya ondan böyük olmazsa, həmin girinti körfəz hesab edilmir.

3. Girintinin sahəsi onun sahilləri boyunca uzanan ən aşağı çəkilmə xətti ilə təbii giriş nöqtələrini ən aşağı çəkilmə halında birləşdirən düz xətt arasında qalan hissənin sahəsidir. Adaların olması səbəbi ilə girintinin birdən çox girişi varsa, yarım dairə, fərqli girişləri birləşdirən xətlərin uzunluqlarının cəminə bərabər olan xətt üzrə çəkiləcəkdir. Girintinin daxilində olan adalar girintinin su ərazisi kimi hesab olunur.

4. Əgər körfəzin təbii giriş nöqtələrini müəyyən edən ən aşağı çəkilmə nişanları arasındakı məsafə 24 dəniz milindən çox deyildirsə, bu iki çəkilmə nişanları arasında tamamlayıcı xətt çəkilə bilər və həmin xətdən sahilə tərəf olan hissədə qalan sular daxili sular hesab olunur.

5. Körfəzin təbii giriş nöqtələrini müəyyən edən ən aşağı çəkilmə nişanları arasındakı məsafə 24 dəniz milindən artıq olarsa, körfəz daxilində mümkün qədər maksimum su sahəsini əhatə edəcək 24 dəniz mili uzunluğunda düz başlanğıc xətt çəkilir.

6. Yuxarıdakı müddəalar "tarixi" körfəzlərə münasibətdə və 7-ci maddədə nəzərdə tutulmuş düz başlanğıc xətlər sisteminin tətbiq edildiyi hallarda tətbiq olunmur.

Maddə 11

Limanlar

Ərazi dənizinin sərhədlərinin delimitasiyası məqsədi ilə liman sisteminin ayrılmaz tərkib hissəsini təşkil edən, sahilə ən uzaqda yerləşən daimi liman qurğuları sahilin bir hissəsi olaraq qəbul edilir. Sahilyanı qurğular və süni adalar daimi liman qurğuları hesab olunmur.

Maddə 12

Reydlər

Gəmilərin yüklənməsi, boşaldılması və lövbərdə dayanmaları üçün istifadə olunan, tamamilə və ya qismən ərazi dənizinin sərhədlərindən kənarında yerləşən reydlər ərazi dənizinə daxildir.

Maddə 13

Çəkilmə zamanı ortaya çıxan yüksəkliklər

1. Çəkilmə zamanı meydana çıxan yüksəkliklər, çəkilmə zamanı su ilə əhatə olunan və su səviyyəsindən yüksəklikdə qalan, qabarma zamanı isə su ilə örtülən təbii olaraq formalaşmış quru sahəsidir. Çəkilmə zamanı yüksəklik, tamamilə və ya qismən materik və ya adadan ərazi dənizinin enini təşkil edən məsafədən daha uzaq məsafədə yerləşmirsə, həmin yüksəklikdəki ən aşağı çəkilmə xətti, ərazi dənizinin eninin ölçülməsi üçün başlanğıc xətt olaraq istifadə oluna bilər.

2. Çəkilmə zamanı meydana çıxan yüksəklik, tamamilə materik və ya adadan ərazi dənizinin enini təşkil edən məsafədən daha uzaq məsafədə yerləşirsə, həmin yüksəkliyin öz ərazi dənizi olmur.

Maddə 14

Başlanğıc xətlərinin müəyyənləşdirilməsi üçün metodların birləşdirilməsi

Sahilyanı dövlət müxtəlif şəraitlərdən asılı olaraq, növbə ilə yuxarıda göstərilən maddələrdə nəzərdə tutulan metodların hər hansı birindən istifadə edərək başlanğıc xətləri müəyyən edə bilər.

Maddə 15

Sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında ərazi dənizinin sərhədlərinin delimitasiyası

İki dövlətin sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olduqda, onlar arasında əksini nəzərdə tutan müqavilə olmadıqda, bu dövlətlərin heç birinin öz ərazi dənizinin hüdudlarını, bütün nöqtələri bu iki dövlətin hər birinin ərazi dənizinin eninin hesablandığı başlanğıc xətlərin ən yaxın nöqtələrindən bərabər uzaqlıqda olan orta

xətti keçəcək qədər uzatmağa hüquqları yoxdur. Bununla yanaşı, yuxarıda qeyd edilən müddə tarixi hüquqların və ya digər xüsusi vəziyyətlərin olması səbəbindən, hər iki dövlətin ərazi dənizinin sərhədlərinin digər formada müəyyən edilməsinin zəruri olduğu hallarda tətbiq olunmur.

Maddə 16

Xəritələr və coğrafi koordinatların siyahıları

1. 7-ci, 9-cu və 10-cu maddələrə uyğun olaraq, müəyyən edilmiş ərazi dənizinin eninin ölçülməyə başlanıldığı başlanğıc xətlər və ya bu xətlər əsasında ortaya çıxan sərhədlər və 12-ci və 15-ci maddələrə uyğun olaraq, delimitasiya xətləri onların yerinin dəqiq təyin olunması məqsədi ilə müvafiq miqyaslı və ya miqyaslarda dəniz xəritələrində göstərilir. Bu, alternativ olaraq geodezik məlumatları müəyyən edən coğrafi koordinatların siyahısı ilə əvəz oluna bilər.

2. Sahilyanı dövlət belə xəritələrin və coğrafi koordinatların siyahılarını müvafiq qaydada dərc etdirir və belə xəritələrin və siyahıların bir surətinin saxlanılması üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim edir.

3-cü fəsil

Ərazi dənizindən dinc keçid

Yarımfəsil A

Bütün gəmilərə şamil olunan qaydalar

Maddə 17

Dinc keçid hüququ

Bu Konvensiyanın tələblərinə uyğun olaraq sahilyanı dövlət olmasından və ya dənizə çıxışının olmamasından asılı olmayaraq, bütün dövlətlərin gəmiləri ərazi dənizindən dinc keçid hüququndan istifadə edirlər.

Maddə 18

Keçid anlayışı

1. Keçid aşağıdakı məqsədləri həyata keçirmək üçün ərazi dənizində gəmilərin hərəkətini nəzərdə tutur:

(a) daxili sulara girmədən və ya daxili suların kənarında olan reydlər yerlərinə və ya limanlara daxil olmadan ərazi dənizindən keçməni;

(b) daxili sulara girmək və ya oranı tərk etmək, yaxud belə bir reydlər yerlərinə və ya limanlara daxil olmaq üçün ərazi dənizindən keçməni.

2. Keçid fasiləsiz olmalı və tez başa çatdırılmalıdır. Buna baxmayaraq, hadisə baş verməsi halında və ya fors major və ya fəlakət nəticəsində köməyə ehtiyac

olduqda və ya təhlükə, yaxud fəlakət zamanı insanlara, gəmilərə və ya hava gəmilərinə köməklik göstərilməsi məqsədi ilə dayanma və lövbərdə durma keçidə aid edilir.

Maddə 19

Dinc keçid anlayışı

1. Keçid sahilyanı dövlətin əmin-amanlığına, qayda-qanununa, eləcə də təhlükəsizliyinə ziyan vurmursa, dinc hesab olunur. Belə keçid bu Konvensiyaya və beynəlxalq hüququn digər qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilməlidir.

2. Əgər xarici gəmi ərazi dənizində aşağıdakı fəaliyyətlərdən hər hansı birinə cəlb olunarsa, gəminin keçidi sahilyanı dövlətin əmin-amanlığına, qayda-qanununa və eləcə də təhlükəsizliyinə ziyan vurmuş hesab olunur:

(a) sahilyanı dövlətin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və ya siyasi müstəqilliyi əleyhinə hər hansı bir hədə, yaxud güc tətbiqi və ya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində əks olunmuş beynəlxalq hüququn prinsiplərini pozan hər hansı digər hərəkət;

(b) hər hansı silah növü ilə təlim və ya sınaqların keçirilməsi;

(c) sahilyanı dövlətin müdafiə və ya təhlükəsizliyinə ziyan vurmaq məqsədi ilə məlumatın toplanılması;

(d) sahilyanı dövlətin müdafiə və təhlükəsizliyinə ziyan vurmaq məqsədi ilə həyata keçirilən hər hansı təbliğat fəaliyyəti;

(e) hər hansı hava gəmisinin havaya qaldırılması, göyertəyə endirilməsi və ya gəmiyə qəbul edilməsi;

(f) hər hansı hərbi qurğunun havaya qaldırılması, göyertəyə endirilməsi və ya gəmiyə qəbul edilməsi;

(g) sahilyanı dövlətin gömrük, fiskal, immiqrasiya və ya sanitar qanun və qaydalarına zidd olaraq mal, valyuta və ya şəxslərin gəmiyə qəbul edilməsi və ya gəmidən çıxarılması;

(h) bu Konvensiyaya zidd olaraq qəsdlə edilən və ciddi çirklənməyə səbəb olan hər hansı fəaliyyət;

(i) hər hansı balıqçılıq fəaliyyəti;

(j) tədqiqat və ya hidroqrafik fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi;

(k) sahilyanı dövlətin hər hansı kommunikasiya sistemində və ya digər cihazlarına, yaxud qurğularına müdaxilə etmək məqsədi ilə həyata keçirilən hər hansı fəaliyyət;

(l) keçid ilə birbaşa əlaqəsi olmayan hər hansı digər fəaliyyət.

Maddə 20

Sualtı qayıqlar və digər sualtı nəqliyyat vasitələri

Sualtı qayıqlar və digər sualtı nəqliyyat vasitələrinin ərazi dənizində suyun səthi ilə üzməsi və bayraqlarını nümayiş etdirməsi tələb olunur.

Maddə 21

Sahilyanı dövlətin dinc keçidlə əlaqədar qanun və qaydaları

1. Sahilyanı dövlət aşağıda göstərilənlərin biri, bir neçəsi və ya hamısı ilə əlaqədar bu Konvensiyanın müddəalarına və ya beynəlxalq hüququn digər qaydalarına uyğun olaraq, ərazi dənizindən dinc keçid ilə bağlı qanun və qaydalar qəbul edə bilər:

- (a) naviqasiyanın təhlükəsizliyi və dəniz nəqliyyatının tənzimlənməsi;
- (b) naviqasiya cihazları və avadanlıqlarının, eləcə də digər vasitə və ya qurğuların mühafizəsi;
- (c) kabel və boruların mühafizəsi;
- (d) dənizin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi;
- (e) sahilyanı dövlətin balıqçılıqla bağlı qanun və qaydalarının pozulmasının qarşısının alınması;
- (f) sahilyanı dövlətin ətraf mühitinin mühafizəsi və çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altına alınması;
- (g) dəniz elmi tədqiqatı və hidroqrafik çəkilişlər;
- (h) sahilyanı dövlətin gömrük, fiskal, immiqrasiya və sanitariya qanun və qaydalarının pozulmasının qarşısının alınması.

2. Əgər qanun və qaydalar ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qayda və standartlarla bir araya sığmırsa, belə qanun və qaydalar xarici gəmilərin layihəsinə, quruluşuna, heyətinə və ya təchizatına tətbiq olunmur.

3. Sahilyanı dövlət bu qanun və qaydaları müvafiq qaydada dərc etdirir.

4. Ərazi dənizində dinc keçid hüququnu həyata keçirən xarici gəmilər bütün belə qanun və qaydalara və dənizdə toqquşmaların qarşısının alınması ilə əlaqədar ümumi qəbul olunmuş bütün beynəlxalq qaydalara riayət edirlər.

Maddə 22

Ərazi sularında dəniz yolları və hərəkətin bölünməsi sxemləri

1. Sahilyanı dövlət naviqasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi zərurəti ilə əlaqədar onun ərazi dənizində dinc keçid hüququnu həyata keçirən xarici gəmilərdən gəmilərin keçid qaydasını müəyyən və təyin edən dəniz yolları və hərəkətin bölünməsi sxemlərindən istifadə etməyi tələb edə bilər.

2. Xüsusilə tankerlərdən, nüvə mühərrikli gəmilərdən və nüvə və ya özünəməxsus təhlükəliliyi, yaxud zərərliyi olan digər maddə və materiallar daşıyan gəmilərdən keçidi yalnız bu dəniz yolları ilə həyata keçirmələri tələb oluna bilər.

3. Sahilyanı dövlət bu maddəyə uyğun olaraq, dəniz yollarını müəyyən edərkən və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini tərtib edərkən aşağıdakıları nəzərə alır:

- (a) səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatın tövsiyələrini;
- (b) beynəlxalq naviqasiya üçün ənənəvi olaraq istifadə olunan yolları;
- (c) xüsusi gəmilərin və yolların özünəməxsus xarakteristikalarını;
- (d) hərəkətin sıxlığını.

4. Sahilyanı dövlət tərəfindən dərc olunması tələb olunan dəniz xəritələrində belə dəniz yollarını və hərəkətin bölünməsi sxemlərini aydın şəkildə göstərir.

Maddə 23

Nüvə mühərrikli xarici gəmilər və nüvə və ya özünəməxsus təhlükəliliyi, yaxud zərərliliyi olan digər maddələr daşıyan xarici gəmilər

Nüvə mühərrikli xarici gəmilər və nüvə və ya özünəməxsus təhlükəliliyi, yaxud zərərliliyi olan digər maddələr daşıyan xarici gəmilər, ərazi dənizində dinc keçid hüququnu həyata keçirən zaman, belə gəmilər üçün beynəlxalq müqavilələrlə müəyyən edilən sənədlərə malik olmalı və xüsusi ehtiyat tədbirlərinə riayət etməlidir.

Maddə 24

Sahilyanı dövlətin vəzifələri

1. Sahilyanı dövlət bu Konvensiyada nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla, xarici gəmilərin ərazi dənizindən dinc keçidinə mane olmur. Bu Konvensiyanın və ona uyğun olaraq qəbul olunmuş qanun və qaydaların tətbiqi zamanı sahilyanı dövlət xüsusilə:

- (a) xarici gəmilərə, onları dinc keçid hüququndan məhrum edən və ya bu hüquqa xələl gətirən tələblər tətbiq etmir;
- (b) hər hansı dövlətin gəmilərinə və ya hər hansı dövlətdən və ya dövlətə, yaxud hər hansı dövlətin adından yük daşıyan gəmilərə qarşı hüquqi və ya əməli ayrı-seçkiliyə yol vermir.

2. Sahilyanı dövlət ərazi dənizində naviqasiya ilə əlaqədar məlumatlı olduğu təhlükə barədə müvafiq qaydada elan verir.

Maddə 25

Sahilyanı dövlətin müdafiə hüququ

1. Sahilyanı dövlət ərazi dənizində dinc olmayan keçidin qarşısını almaq üçün müvafiq tədbirlər görə bilər.

2. Sahilyanı dövlət gəmilərin daxili sulara girməsi və ya daxili sulardan kənar liman qurğularından istifadəsi halında, həmin gəmilərin daxili sulara girişi və ya daxili sulardan kənar liman qurğularından istifadəsi ilə bağlı şərtlərin pozulmasının qarşısını almaq üçün müvafiq tədbirlər görmək hüququna malikdir.

3. Sahilyanı dövlət silahlardan istifadə etməklə təlimlərin keçirilməsi də daxil olmaqla, öz təhlükəsizliyini qorumaq məqsədi ilə xarici gəmilər arasında hüquqi və əməli ayrı-seçkilik etmədən, onların öz ərazi dənizinin xüsusi bölgələrindən dinc keçidini müvəqqəti olaraq dayandıra bilər. Belə dayandırma yalnız müvafiq qaydada dərc edildikdən sonra qüvvəyə minir.

Maddə 26

Xarici gəmilərdən tutula bilən rüsumlar

1. Yalnız ərazi dənizindən keçidi ilə əlaqədar xarici gəmilərdən heç bir rüsum tutula bilməz.

2. Ərazi dənizindən keçən xarici gəmidən, yalnız bu gəmiyə göstərilən xüsusi xidmətlərə görə rüsum tutula bilər. Bu rüsumlar ayrı-seçkiliyə yol verilmədən tutulur.

Yarımfəsil B

Ticarət gəmilərinə və kommərsiya məqsədləri üçün istifadə olunan dövlət gəmilərinə tətbiq olunan qaydalar

Maddə 27

Xarici gəmidə cinayət yurisdiksiyası

1. Ərazi dənizindən keçən hər hansı xarici gəmidə keçid əsnasında törədilən hər hansı bir cinayət hadisəsi ilə əlaqədar sahilyanı dövlət tərəfindən aşağıda qeyd edilən hallar istisna olmaqla, hər hansı bir şəxsin həbs edilməsi və ya istintaqın aparılması üzrə cinayət yurisdiksiyası həyata keçirilmir:

(a) əgər cinayətin nəticələri sahilyanı dövlətə yayılırsa;

(b) əgər cinayət, ölkədə əmin-amanlığı və ya ərazi dənizinin qayda-qanununu pozursa;

(c) əgər gəminin kapitanı və ya bayraq dövlətinin diplomatik agentı və yaxud konsulluq məsələləri üzrə məsul şəxsi tərəfindən yardımla bağlı yerli hakimiyyət orqanlarına müraciət edilərsə;

(d) əgər bu tədbirlər narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması üçün zəruridirsə.

2. Yuxarıda qeyd edilən müddəalar daxili suları tərk etdikdən sonra ərazi dənizindən keçən xarici gəmidə sahilyanı dövlətin həbs və ya istintaq məqsədi ilə öz qanunları ilə müəyyən edilmiş hər hansı tədbirlər görmək hüququna xələl gətirmir.

3. 1-ci və 2-ci bəndlərdə nəzərdə tutulan hallarda kapitanın tələbi olarsa, sahilyanı dövlət, hər hansı bir tədbir görməzdən əvvəl bu barədə gəminin bayraq dövlətinin diplomatik agentini və ya konsulluq məsələləri üzrə məsul şəxsini məlumatlandırır və belə agent və ya konsulluq məsələləri üzrə məsul şəxs ilə gəminin heyəti arasında əlaqə yaradılmasına köməklik göstərir. Təcili hallarda, belə bir məlumatlandırma müəyyən tədbirlərin həyata keçirilməsi zamanı da edilə bilər.

4. Yerli hakimiyyət orqanları həbsin tətbiqinin uyğun olub-olmadığını və ya hansı tərzdə həyata keçiriləcəyini nəzərdən keçirərkən naviqasiya maraqlarını nəzərə alır.

5. XII Bölmədə nəzərdə tutulan hallar istisna olmaqla və ya V Bölməyə uyğun olaraq qəbul edilmiş qanun və qaydaların pozulmasına münasibətdə sahilyanı dövlət, ərazi dənizindən keçən xarici gəmidə hər hansı bir şəxsin həbs edilməsi və ya xarici limandan hərəkət edən, daxili sulara daxil olmayan gəminin ərazi dənizinə daxil olmasına qədər törədilmiş cinayət barəsində istintaq həyata keçirilməsi ilə bağlı heç bir tədbir görə bilməz.

Maddə 28

Xarici gəmilərlə əlaqədar mülki yurisdiksiya

1. Sahilyanı dövlət ərazi dənizindən keçən xarici gəmini gəmidə olan şəxs barəsində mülki yurisdiksiyanı həyata keçirmək məqsədi ilə dayandırmır və ya gəminin kursunu dəyişdirmir.

2. Gəminin sahilyanı dövlətin sularından keçməsi ilə və ya keçməsi zamanı öhdəlik və məsuliyyəti qəbul etməsi və ya öz üzərinə götürməsi halı istisna olmaqla, sahilyanı dövlət gəmiyə hər hansı mülki işlə əlaqədar icraat və ya həbs tətbiq edə bilməz.

3. 2-ci bənd daxili suları tərk etdikdən sonra ərazi dənizində dayanan və ya ərazi dənizindən keçən xarici gəminin sahilyanı dövlətin qanunlarına uyğun olaraq, mülki işlə əlaqədar icraat və ya həbs tətbiq etmə hüququna xələl gətirmir.

Yarımfəsil C

Hərbi gəmilərə və qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmilərinə tətbiq olunan qaydalar

Maddə 29

Hərbi gəmilər anlayışı

Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün “hərbi gəmi” hər hansı bir dövlətin silahlı qüvvələrinə aid olan və belə gəmilərin milli mənsubiyyətini fərqləndirən xarici nişanlar daşıyan, bu dövlətin hökuməti tərəfindən təyin olunan və soyadı müvafiq xidməti siyahıda (hərbi qulluqçuların siyahısı) və ya ona ekvivalent hər hansı digər

sənəddə mövcud olan bir zabitin komandanlığı altında olan və heyəti hərbi intizam qaydalarına tabe olan gəmini ifadə edir.

Maddə 30

Hərbi gəmilər tərəfindən sahilyanı dövlətin qanun və qaydalarına riayət edilməməsi

Hərbi gəmi ərazi dənizindən keçidlə bağlı sahilyanı dövlətin qanun və qaydalarına riayət etmədikdə, qanun və qaydalara əməl etməklə bağlı edilən müraciətə məhəl qoymadıqda, sahilyanı dövlət ondan ərazi dənizini dərhal tərk etməsini tələb edə bilər.

Maddə 31

Hərbi gəmi və ya qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmisinin səbəb olduğu ziyana görə bayraq dövlətinin məsuliyyəti

Bayraq dövləti hərbi gəminin və ya qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmisinin sahilyanı dövlətin ərazi dənizindən keçidlə bağlı qanun və qaydalarına bu Konvensiyanın müddələrinə və ya beynəlxalq hüququn digər normalarına riayət etməməsi nəticəsində sahilyanı dövlətə dəymiş zərər və ziyana görə beynəlxalq məsuliyyət daşıyır.

Maddə 32

Hərbi gəmilərin və qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmilərinin immunitetləri

A yarımfəslində və 30-cu və 31-ci maddələrdə nəzərdə tutulan istisna hallardan başqa bu Konvensiyanın heç bir müddəası hərbi gəmilərin və qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə olunan digər dövlət gəmilərinin immunitetlərinə xələl gətirmir.

4-cü fəsil

Bitişik zona

Maddə 33

Bitişik zona

1. Sahilyanı dövlət onun ərazi dənizinə bitişik olan və bitişik zona adlandırılan ərazidə aşağıdakılarla əlaqədar zəruri nəzarət tədbirləri həyata keçirə bilər:

(a) ərazisində və ya ərazi dənizində gömrük, fiskal, immiqrasiya və ya sanitar qanun və qaydaların pozulmasının qarşısının alınması;

(b) ərazisində və ya ərazi dənizində törədilmiş yuxarıda qeyd edilən qanun və qaydaların pozulmasına görə cəzalandırma.

2. Bitişik zona ərazi dənizinin eninin ölçüldüyü başlanğıc xətlərdən 24 dəniz mili məsafədən artıq ola bilməz.

III BÖLMƏ

BEYNƏLXALQ NAVİQASIYA ÜÇÜN İSTİFADƏ OLUNAN BOĞAZLAR

1-ci fəsil

Ümumi müddəalar

Maddə 34

Beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazları təşkil edən suların hüquqi statusu

1. Bu Bölmə ilə müəyyən edilmiş, beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazlardan keçid rejimi belə boğazları təşkil edən suların hüquqi statusuna və ya boğazlarla sərhədi olan dövlətlər tərəfindən belə sular və onların üzərindəki hava məkanı, onların dibi və təki üzrə öz suverenliklərini və ya yurisdiksiyalarını həyata keçirmələrinə xələl gətirmir.

2. Boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin suverenliyi və yurisdiksiyası bu Bölmənin və beynəlxalq hüququn digər qaydalarının nəzərə alınması şərtilə həyata keçirilir.

Maddə 35

Bu Bölmənin tətbiq dairəsi

1. Bu Bölmənin heç bir müddəası aşağıdakılara xələl gətirmir:

(a) 7-ci maddədə nəzərdə tutulan metoda uyğun olaraq, müəyyən edilən hər hansı düz başlanğıc xətt, əvvəllər daxili suları hesab edilməyən suları daxili sulara daxil etməsi istisna olmaqla, boğazdakı daxili su sahələri;

(b) boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin ərazi dənizinin xaricində olan müstəsna iqtisadi zona və ya açıq dəniz sularının hüquqi statusuna;

(c) boğazlardan keçidin tamamilə və ya qismən uzun müddət qüvvədə olan və xüsusilə bu boğazlarla əlaqədar olan beynəlxalq konvensiyalarla nizamlanan boğazların hüquqi rejiminə.

Maddə 36
Beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazlardan keçən
açıq dəniz yolları və ya müstəsna iqtisadi zona yolları

Əgər naviqasiya və hidroqrafik nöqteyi-nəzərdən boğazda açıq dənizdən və müstəsna iqtisadi zonadan keçən əlverişli yol şəraiti varsa, bu Bölmə beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğaza tətbiq olunmur, bu yollarda naviqasiya və uçuş sərbəstliyinə dair müddəalar daxil olmaqla, bu Konvensiyanın digər müvafiq Bölmələri tətbiq olunur.

2-ci fəsil
Tranzit keçid

Maddə 37
Bu fəslin tətbiq dairəsi

Bu fəsil açıq dəniz və ya müstəsna iqtisadi zonanın bir hissəsi ilə açıq dəniz və ya müstəsna iqtisadi zonanın digər hissəsi arasında beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə edilən boğazlara şamil edilir.

Maddə 38
Tranzit keçid hüququ

1. 37-ci maddədə istinad olunan boğazlarda bütün gəmilər və hava gəmiləri maneəsiz olaraq tranzit keçid hüququndan istifadə edirlər, lakin boğaz, boğazla sərhədi olan dövlətin ərazisi və həmin dövlətə məxsus ada arasındadırsa və adanın açıq dəniz tərəfində və ya müstəsna iqtisadi zonada naviqasiya və hidroqrafik xüsusiyyətlər baxımından eyni uyğunluq təşkil edən yol mövcuddursa, tranzit keçid hüququ tətbiq edilmir.

2. Tranzit keçid bu Bölməyə uyğun olaraq, açıq dənizin və ya müstəsna iqtisadi zonanın bir hissəsi ilə açıq dənizin və ya müstəsna iqtisadi zonanın digər hissəsi arasındakı boğazdan yalnız davamlı və sürətli keçmək məqsədi ilə azad naviqasiyanın və uçuşun həyata keçirilməsidir. Bununla belə, davamlı və sürətli keçid tələbi boğazla sərhədi olan dövlətin ərazisinə giriş şərtləri nəzərə alınmaqla, girmək, çıxmaq və ya geri qayıtmaq məqsədi ilə boğazdan keçməyə heç bir maneə yaratmır.

3. Boğaz vasitəsilə tranzit keçid hüququnun istifadəsi ilə bağlı olmayan hər hansı bir fəaliyyət bu Konvensiyanın digər müddəaları ilə tənzimlənir.

Maddə 39

Tranzit keçid zamanı gəmi və hava gəmilərinin vəzifələri

1. Tranzit keçid hüququnu həyata keçirən zaman gəmi və hava gəmiləri:

(a) boğazdan və ya onun üzərindən ləngimədən keçməli;

(b) boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin suverenliyi, ərazi bütövlüyü və siyasi müstəqilliyi əleyhinə hər hansı təhdid və ya güc tətbiqindən və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində əks olunan beynəlxalq hüquq prinsiplərini pozan hər hansı digər hərəkətlərdən çəkinməli;

(c) fors major və ya fəlakət halları istisna olmaqla, normal keçid qaydalarına uyğun olaraq davamlı və sürətli bir keçidin tələbləri xaricində hər cür fəaliyyətdən çəkinməli;

(d) bu Bölmənin digər müvafiq müddəalarını yerinə yetirməlidir.

2. Tranzit keçid zamanı gəmilər:

(a) dənizdə toqquşmaların qarşısının alınmasına dair beynəlxalq qaydalar da daxil olmaqla, dəniz təhlükəsizliyi üzrə ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qayda, prosedur və təcrübələrə riayət edirlər;

(b) gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altına alınması üzrə ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qayda, prosedur və təcrübələrə riayət etməlidirlər.

3. Tranzit keçid zamanı hava gəmiləri:

(a) Beynəlxalq Mülki Aviasiya Təşkilatı tərəfindən müəyyən edilən və mülki hava gəmilərinə tətbiq edilə bilən uçuş qaydalarına riayət edirlər, dövlət hava gəmiləri normal olaraq belə təhlükəsizlik tədbirlərinə uyğun hərəkət edir və uçuş təhlükəsizliyini hər zaman lazım olduğu şəkildə nəzərdə saxlamaqla fəaliyyət göstərirlər;

(b) Səlahiyyətli Orqan tərəfindən hava nəqliyyatına nəzarət üçün ayrılmış beynəlxalq səviyyədə təyin edilmiş radiotezliyə və ya fəlakət siqnallarının ötürülməsi üçün ayrılmış müvafiq beynəlxalq tezliyə davamlı olaraq nəzarət edirlər.

Maddə 40

Tədqiqat və hidroqrafik çəkilişlər

Xarici gəmilər, o cümlədən dəniz elmi tədqiqat və hidroqrafik gəmiləri boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin ilkin icazəsi olmadan boğazlardan tranzit keçid zamanı tədqiqat və hidroqrafik çəkilişlər həyata keçirə bilməz.

Maddə 41

Beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazlarda dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemləri

1. Bu Bölməyə uyğun olaraq, boğazlarla sərhədi olan dövlətlər zərurət olarsa gəmilərin daha təhlükəsiz keçmələri üçün boğazlarda gəmilərin hərəkəti üzrə dəniz yolları müəyyən edə və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini tərtib edə bilərlər.

2. Bu dövlətlər vəziyyət tələb etdikdə, müvafiq xəbərdarlıqlardan sonra əvvəlcədən müəyyən olunan və ya təyin edilən hər hansı dəniz yollarını, yaxud nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini başqa yol və ya sxemlərlə əvəz edə bilərlər.

3. Bu dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemləri ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qaydalara uyğun olmalıdır.

4. Dəniz yollarını və ya nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini müəyyən etməzdən və ya tərtib etməzdən və ya onları yeniləri ilə əvəz etməzdən əvvəl boğazlarla sərhədi olan dövlətlər, bu barədə təkliflərini təsdiqlənməsi məqsədi ilə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilata göndərirlər. Təşkilat yalnız dövlətlərin dəniz yollarını və ya nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini müəyyən etməsini, tərtib etməsini və əvəz etməsini mümkün edən boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin razılığını aldıqdan sonra onları təsdiq edə bilər.

5. Boğazda iki və ya daha çox dövlətin suları üzərindən dəniz yolları və ya nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemləri təklif olunarsa, əlaqədar dövlətlər səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatla məsləhətləşmələr yolu ilə təkliflərin hazırlanması üzrə əməkdaşlıq edirlər.

6. Boğazlarla sərhədi olan dövlətlər onlar tərəfindən müəyyən və tərtib edilən dəniz yolları və ya nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini müvafiq qaydada elan edilməsi zəruri olan dəniz xəritələrində aydın şəkildə göstərməlidirlər.

7. Tranzit keçid zamanı gəmilər bu maddəyə uyğun olaraq müəyyən edilən dəniz yolları və ya hərəkətin bölünməsi sxemlərinə əməl etməlidirlər.

Maddə 42

Boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin tranzit keçidlə əlaqədar qanun və qaydaları

1. Bu fəslin müddəaları nəzərə alınmaq şərtilə, boğazlarla sərhədi olan dövlətlər boğazlardan tranzit keçidlə əlaqədar olaraq aşağıdakı məsələlərin hər hansı biri və ya hamısı ilə bağlı qanun və qaydalar qəbul edə bilərlər:

(a) 41-ci maddədə nəzərdə tutulan qaydada naviqasiya təhlükəsizliyi və dəniz nəqliyyatının nizamlanması;

(b) boğaza neft, neft tullantıları və digər zərərli maddələrin atılması ilə əlaqədar müvafiq beynəlxalq qaydaları tətbiq edərək, çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altına alınması;

(c) balıqçı gəmilərinə münasibətdə, balıqçılıq ləvazimatlarının istifadəsi də daxil olmaqla, balıq ovuna yol verilməməsi;

(d) boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin gömrük, fiskal, immiqrasiya və sanitariya qanun və qaydalarına zidd olaraq hər hansı mal, valyuta və ya şəxslərin gəmiyə qəbul edilməsi və gəmidən çıxarılması.

2. Belə qanun və qaydalar hüquqi və əməli baxımdan xarici gəmilər arasında hər hansı bir ayrı-seçkiliyə yol verməməli və onların tətbiqi bu fəsildə müəyyən olunmuş qaydada, tranzit keçid hüququna maneəyaradıcı, məhdudlaşdırıcı və məhrumedicə təsirə malik olmamalıdır.

3. Boğazlarla sərhədi olan dövlətlər bu qanun və qaydaları lazımi şəkildə dərc etdirirlər.

4. Tranzit keçid hüququnu həyata keçirən xarici gəmilər bu qanun və qaydalara riayət etməlidirlər.

5. Belə qanun və qaydalara və ya bu Bölmənin müddəalarına zidd olaraq hərəkət edən suveren immunitet hüququ verilmiş hər hansı bir gəminin bayraq dövləti və ya hər hansı bir hava gəmisinin qeydiyyatına alındığı dövlət, boğazlarla sərhədi olan dövlətlərə vurulan itki və ziyanə görə beynəlxalq məsuliyyət daşıyır.

Maddə 43

Naviqasiya avadanlıqları, təhlükəsizlik vasitələri və digər vasitələr, həmçinin çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması

Boğazlardan istifadə edən dövlətlər və boğazlarla sərhədi olan dövlətlər saziş əsasında aşağıdakılar üzrə əməkdaşlıq etməlidirlər:

(a) beynəlxalq naviqasiyanı asanlaşdırmaq məqsədi ilə boğazda zəruri naviqasiya avadanlıqları, təhlükəsizlik vasitələri və ya digər vasitələrin yaradılması və qorunub saxlanması;

(b) gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altına alınması.

Maddə 44

Boğazlarla sərhədi olan dövlətlərin vəzifələri

Boğazlarla sərhədi olan dövlətlər tranzit keçidə maneə olmamalı və boğazda naviqasiya və ya uçuş üçün məlum olan istənilən təhlükə haqqında müvafiq bildirişlər verməlidir. Tranzit keçidin dayandırılmasına yol verilməməlidir.

3-cü fəsil **Dinc keçid**

Maddə 45 **Dinc Keçid**

1. II Bölmənin 3-cü fəslinə uyğun olan dinc keçid rejimi beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan boğazlara:

(a) 38-ci maddənin 1-ci bəndinə əsasən, tranzit keçid rejiminin tətbiqi istisna olmaqla;

(b) açıq dəniz və ya müstəsna iqtisadi zona və digər dövlətin ərazi dənizi arasındakı hissədə tətbiq edilir.

2. Belə boğazlardan dinc keçidin dayandırılmasına yol verilməməlidir.

IV BÖLMƏ ARXİPELAQ DÖVLƏTLƏR

Maddə 46 Terminlərdən istifadə

Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün:

(a) arxipelaq-dövlət-digər adalar da daxil olmaqla, tamamilə bir arxipelaqdan və ya daha çox arxipelaqlardan təşkil olunmuş dövlət mənasını ifadə edir;

(b) arxipelaq adaların hissələri-onlara bitişik sular və digər təbii ünsürlər də daxil olmaqla bir-biri ilə olan əlaqələri vahid coğrafi, iqtisadi və siyasi baxımdan bir vəhdət təşkil edəcək qədər sıx olan və ya tarixi nöqtəyi-nəzərdən belə qəbul edilən adalar qrupu mənasını ifadə edir.

Maddə 47 Arxipelaq başlanğıc xətləri

1. Arxipelaq-dövlət-ən uzaq adaların ən uc nöqtələrini və arxipelaqın su üzərində qalan qayalıqlarını birləşdirən, əsas adaları və su sahəsinin atollar da daxil olmaqla quru sahəsinə nisbəti 1:1 və 1:9 olan hər hansı bir sahəni əhatə edən düz arxipelaq başlanğıc xətlər çəkə bilər.

2. Başlanğıc xətlərin uzunluğu 100 dəniz milindən artıq olmamalıdır, lakin hər hansı bir arxipelaqı əhatə edən başlanğıc xətlərin ümumi sayının yalnız 3 faizi maksimum məsafə olan 125 dəniz milini keçməmək şərtilə 100 mildən daha artıq uzunluğa malik ola bilər.

3. Belə başlanğıc xətlərin arxipelaqın ümumi quruluşundan nəzərə çarpacaq dərəcədə fərqli çəkilməsinə yol verilmir.

4. Əgər çəkilmə zamanı yaranan yüksəkliklər üzərində tikilmiş mayaklar və oxşar qurğular daima dəniz səviyyəsindən yüksəkdədirsə və ya çəkilmə zamanı ~~ortaya çıxan~~ yüksəkliklər tamamilə və qismən ən yaxın adaya ərazi dənizinin enindən daha uzaq məsafədə yerləşmirsə, belə başlanğıc xətlər çəkilmə zamanı ortaya çıxan yüksəkliklərdən və onlara doğru çəkilir.

5. Arxipelaq-dövlət tərəfindən belə başlanğıc xətlər metodunun digər bir dövlətin ərazi dənizini açıq dənizdən və ya müstəsna iqtisadi zonadan ayırması halında tətbiqi yolverilməzdir.

6. Əgər hər hansı bir arxipelaq-dövlətin arxipelaq suları qonşu dövlətin ona çox yaxın olan iki hissəsi arasında olarsa, sonuncu dövlətin ənənəvi olaraq bu sularda həyata keçirdiyi mövcud hüquqları və eləcə də, digər bütün qanuni maraqları və iki dövlət arasında imzalanan müqavilələrdən doğan bütün hüquqlar mövcudluqlarını davam etdirir və ona hörmətlə yanaşılır.

7. 1-ci bəndə uyğun olaraq, su sahəsinin quru sahəsinə olan nisbətini hesablamaq məqsədi ilə sərt yamaclı okean yaylalarının perimetri üzrə əhəngdaşı adaları və ya sualtı qayalarla tamamilə və ya qismən əhatələnmiş hissəsi də daxil olmaqla, adaların sahilə yaxın hissəsində yerləşən mərcan sualtı qayaları və atollar arasında qalan sular da quru sahəyə daxil edilə bilər.

8. Bu maddəyə uyğun olaraq çəkilən başlanğıc xətlər yerlərinin müəyyən edilə bilinməsi üçün uyğun miqyaslı dəniz xəritələrində göstərməlidir. Bu alternativ olaraq, geodeziya məlumatlarını müəyyən edən coğrafi koordinatların siyahısı ilə əvəz oluna bilər.

9. Arxipelaq-dövlət belə xəritələrin və coğrafi koordinatların siyahılarını müvafiq qaydada yayımlamalı və belə xəritələrin və siyahıların bir surətini Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə saxlama üçün təqdim etməlidir.

Maddə 48

Ərazi dənizinin, bitişik zonanın, müstəsna iqtisadi zona və kontinental şelfin eninin ölçülməsi

Ərazi dənizinin, bitişik zonanın, müstəsna iqtisadi zona və kontinental şelfin eni 47-ci maddəyə uyğun olaraq çəkilən arxipelaq başlanğıc xətlərdən ölçülür.

Maddə 49

Arxipelaq suların, arxipelaq suların üzərindəki hava məkanının və dibi və təkinin hüquqi statusu

1. Arxipelaq-dövlətin suverenliyi, dərinliyi və sahilə uzaqlığından asılı olmayaraq 47-ci maddəyə uyğun olaraq çəkilmiş arxipelaq başlanğıc xətlərlə hüdudları müəyyən olunan, arxipelaq sular adlandırılan suları əhatə edir.

2. Bu suverenlik arxipelaq suların üzərində hava məkanını, eləcə də arxipelaq suların dibi, təkini və oradakı resursları da əhatə edir.

3. Qeyd olunan suverenlik, bu Bölmə nəzərə alınmaq şərti ilə həyata keçirilir.

4. Bu Bölmədə təsbit edilən arxipelaq dəniz yollarında keçid rejimi, dəniz yolları da daxil olmaqla, arxipelaq suların statusuna və ya arxipelaq-dövlət

tərəfindən belə sulara, onun üzərindəki hava məkanında, dibi, təkində və eləcə də ehtiyatları üzərində suverenliyin həyata keçirilməsinə toxunmur.

Maddə 50

Daxili suların sərhədlərinin delimitasiyası

Arxipelaq dövlət, 9-cu, 10-cu və 11-ci maddələrə uyğun olaraq, öz arxipelaq suları hüduqlarında daxili suların sərhədlərini müəyyən etmək üçün qapalı xətlər çəkə bilər.

Maddə 51

Mövcud sazişlər, balıqçılıqla əlaqədar ənənəvi hüquqlar və mövcud sualtı kabellər

1. 49-cu maddəyə xələl gətirmədən, arxipelaq-dövlət digər dövlətlərlə mövcud olan razılaşmalara riayət etməli, arxipelaq sular daxilindəki müəyyən ərazilərdə bilavasitə yanaşı qonşu dövlətlərin ənənəvi balıqçılıq hüquqlarını və digər qanunauyğun fəaliyyətlərini tanımalıdır. Belə hüquq və fəaliyyətlərin həyata keçirilmə xüsusiyyətləri, ölçüsü və əhatə etdiyi sahələr də daxil olmaqla onların həyata keçirilməsi üzrə üsul və şərtləri aidiyyəti dövlətlərdən hər hansı birinin sorğusu əsasında onların arasında bağlanan ikitərəfli sazişlərlə nizamlanmalıdır. Belə hüquqlar üçüncü dövlətlərə və ya onların vətəndaşlarına ötürülmür və onlarla bölüşdürülmür.

2. Arxipelaq-dövlət digər dövlətlər tərəfindən çəkilən və onun sahillərinə çıxmadan onun sularından keçən mövcud sualtı kabellərə zərər vurmamalıdır. Arxipelaq-dövlət belə kabellərin harada yerləşməsi və təmir və ya əvəz edilməsi niyyəti barədə aldığı bildiriş əsasında onların təmirinə və dəyişdirilməsinə icazə verir.

Maddə 52

Dinc keçid hüququ

1. 53-cü maddəni nəzərə almaq şərtilə və 50-ci maddəyə xələl gətirmədən bütün dövlətlərin gəmiləri, II Bölmənin 3-cü Fəslinə uyğun olaraq arxipelaq sular vasitəsilə dinc keçid hüququndan istifadə edə bilər.

2. Arxipelaq-dövlət öz təhlükəsizliyinin qorunması üçün xarici gəmilər arasında hər hansı bir ayrı-seçkiliyə yol vermədən arxipelaq suların müəyyən ərazilərində xarici gəmilərin dinc keçidini müvəqqəti dayandıra bilər. Bu dayandırma yalnız müvafiq qaydada dərc olunduqdan sonra qüvvəyə minir.

Maddə 53

Arxipelaq dəniz yollarından keçid hüququ

1. Arxipelaq-dövlət xarici gəmilərin və hava gəmilərinin arxipelaq suları və bitişik ərazi dənizindən davamlı və cəld keçidi üçün münasib olan su və hava yolları təyin edə bilər.

2. Bütün gəmi və hava gəmiləri belə su və hava yollarında arxipelaq keçid hüququndan faydalanırlar.

3. Arxipelaq dəniz yollarından keçid bu Konvensiyaya uyğun olaraq, açıq dənizin və ya müstəsna iqtisadi zonanın bir hissəsindən açıq dənizin və ya müstəsna iqtisadi zonanın digər hissəsinə heç bir maneə yaradılmadan, yalnız davamlı və sürətli keçmək məqsədi ilə azad naviqasiya və uçuş hüququnun normal şəkildə həyata keçirilməsini ifadə edir.

4. Belə dəniz və hava yolları arxipelaq sularından və onlara bitişik ərazi dənizindən keçməli və özünə arxipelaq sularında və onun üzərində beynəlxalq naviqasiya və uçuş üçün istifadə edilən normal keçid yollarını daxil etməlidir və gəmilərə münasibətdə eyni giriş-çıkış nöqtələri arasında bərabər dərəcədə istifadəyə yararlı olan 1-dən daha çox yolların müəyyən edilməsinə zərurət yoxdur.

5. Belə dəniz və hava yolları giriş nöqtələrini çıxış nöqtələrinə birləşdirən, sıra formasında olan, ardıcıl qoyulan ox xətləri ilə müəyyən olunurlar. Arxipelaq dəniz yollarını keçərkən gəmi və hava gəmiləri dəniz yollarının sərhədində yerləşən adalara olan məsafənin 10 faizindən daha artıq sahilə yaxınlaşmamaq şərti ilə ümumilikdə belə ox xətlərindən 25 dəniz milindən daha artıq məsafədə uzaqlaşmamalıdırlar.

6. Bu maddəyə uyğun olaraq, dəniz yollarını təyin edən arxipelaq-dövlət, belə dəniz yollarında dar keçidlərdən gəmilərin təhlükəsiz keçmələri üçün nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini tərtib edə bilər.

7. Arxipelaq-dövlət şərait tələb etdikdə, müvafiq xəbərdarlıqlardan sonra əvvəlcədən müəyyən olunan və ya təyin edilən hər hansı dəniz yollarını, yaxud nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini başqa yol və ya sxemlərlə əvəz edə bilər.

8. Belə dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemləri ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qaydalara uyğun olmalıdır.

9. Dəniz yollarını və ya nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini müəyyən etməzdən və ya tərtib etməzdən və ya onları yeniləri ilə əvəz etməzdən əvvəl arxipelaq dövlət, bu barədə təkliflərini təsdiqlənməsi məqsədi ilə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilata göndərir. Təşkilat yalnız arxipelaq-dövlətlə barəsində razılığa gəlinməsi mümkün olan dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini təsdiq edir və yalnız bundan sonra arxipelaq-dövlət həmin dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini təyin edə, müəyyən edə və ya əvəz edə bilər.

10. Arxipelaq-dövlət tərəfindən təyin olunan və ya müəyyən edilən dəniz yolları və ya nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərini göstərən oxları müvafiq qaydada elan edilməsi zəruri olan dəniz xəritələrində aydın şəkildə qeyd etməlidir.

11. Arxipelaq dəniz yollarından keçən gəmilər, bu maddəyə uyğun olaraq müəyyən olunmuş müvafiq dəniz yolları və nəqliyyatın hərəkətinin bölünməsi sxemlərinə riayət etməlidirlər.

12. Arxipelaq-dövlət tərəfindən dəniz yolları və hava yolları müəyyənləşdirilmədikdə, arxipelaq dəniz yollarından keçid hüququ beynəlxalq naviqasiya üçün istifadə olunan yollar vasitəsilə həyata keçirilə bilər.

Maddə 54

Keçid, tədqiqat və hidroqrafik çəkilişlər zamanı gəmi və hava gəmilərinin vəzifələri, arxipelaq-dövlətin vəzifələri və arxipelaq dəniz yollarından keçid ilə əlaqədar arxipelaq-dövlətin qanun və qaydaları

39-cu, 40-cı, 42-ci və 44-cü maddələr müvafiq dəyişikliklərlə (*mutatis mutandis*) arxipelaq dəniz yollarından keçidə də şamil olunur.

V BÖLMƏ MÜSTƏSNA İQTİSADI ZONA

Maddə 55

Müstəsna iqtisadi zonanın xüsusi hüquqi rejimi

Müstəsna iqtisadi zona bu Bölmə ilə müəyyən edilən xüsusi hüquqi rejim nəzərə alınmaq şərtilə sahilə dəniz dibi üzərindəki sularında, dəniz dibində və digər dövlətlərin hüquq və azadlıqları bu Konvensiyanın müvafiq müddəaları ilə tənzimlənən ərazi dənizinin digər tərəfində ona bitişik olan ərazidir.

Maddə 56

Müstəsna iqtisadi zonada sahilə dəniz dibi üzərindəki sularında, dəniz dibində və digər dövlətlərin hüquq və azadlıqları bu Konvensiyanın müvafiq müddəaları ilə tənzimlənən ərazi dənizinin digər tərəfində ona bitişik olan ərazidir

1. Müstəsna iqtisadi zonada sahilə dəniz dibi üzərindəki sularında, dəniz dibində və digər dövlətlərin hüquq və azadlıqları bu Konvensiyanın müvafiq müddəaları ilə tənzimlənən ərazi dənizinin digər tərəfində ona bitişik olan ərazidir:

(a) müstəsna iqtisadi zonanın dəniz dibi üzərindəki sularında, dəniz dibində və digər dövlətlərin hüquq və azadlıqları bu Konvensiyanın müvafiq müddəaları ilə tənzimlənən ərazi dənizinin digər tərəfində ona bitişik olan ərazidir: təkində canlı və ya cansız təbii resursların tədqiqi və istismarı, mühafizəsi və idarə edilməsi məqsədləri üçün suveren hüquqlara və eləcə də sudan, axıntılardan və küləkdən enerjinin əldə olunması kimi zonanın iqtisadi məqsədlərlə tədqiqi və istismarı ilə bağlı digər fəaliyyətlər ilə əlaqədar suveren hüquqlara;

(b) aşağıdakılar ilə əlaqədar bu Konvensiyanın müvafiq müddəalarında nəzərdə tutulan yurisdiksiyaya;

(i) süni adaların, qurğu və tikililərin təsis edilməsi və istifadəsi;

(ii) dəniz elmi tədqiqatı;

(iii) dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması;

(c) bu Konvensiyada nəzərdə tutulan digər hüquq və vəzifələrə.

2. Bu Konvensiyaya uyğun olaraq, müstəsna iqtisadi zonada hüquq və vəzifələrini həyata keçirən sahilyanı dövlət, digər dövlətlərin hüquq və vəzifələrini lazımı qaydada nəzərə alır və Konvensiyanın müddəalarına uyğun şəkildə fəaliyyət göstərir.

3. Bu maddədə dəniz dibi və yeraltı qata aid ifadə olunan hüquqlar, VI Bölməyə uyğun olaraq tətbiq olunur.

Maddə 57

Müstəsna iqtisadi zonanın eni

Müstəsna iqtisadi zona ərazi dənizinin eninin ölçüldüyü başlanğıc xətlərdən 200 dəniz milini keçə bilməz.

Maddə 58

Müstəsna iqtisadi zonada digər dövlətlərin hüquq və vəzifələri

1. Müstəsna iqtisadi zonada sahilyanı olmasından və ya dənizə çıxışı olmamasından asılı olmayaraq, bütün dövlətlər bu Konvensiyanın müvafiq müddəalarını nəzərə almaq şərtilə, 87-ci maddədə nəzərdə tutulmuş naviqasiya və uçuş, sualtı kabel və boruların çəkilməsi ilə əlaqədar azadlıqlardan və eləcə də bu Konvensiyanın digər müddəaları ilə bir araya sığan, xüsusilə, gəmilərin, hava gəmilərinin və sualtı kabel və boruların istismar edilməsində dənizin beynəlxalq digər qanuni məqsədlərlə istifadə edilməsi üzrə azadlıqlardan faydalanırlar.

2. 88-115-ci maddələr və beynəlxalq hüququn digər müvafiq qaydaları bu Bölmə ilə ziddiyyət təşkil etmədiyi təqdirdə, müstəsna iqtisadi zonaya da tətbiq olunur.

3. Dövlətlər bu Konvensiyaya uyğun olaraq, müstəsna iqtisadi zonada öz hüquq və vəzifələrini həyata keçirərkən sahilyanı dövlətin hüquq və vəzifələrini nəzərə almalı və bu Konvensiyanın müddəalarına və bu Bölmə ilə ziddiyyət təşkil etməyən beynəlxalq hüququn digər qaydalarına uyğun olaraq, sahilyanı dövlət tərəfindən qəbul olunan qanun və qaydalara riayət etməlidirlər.

Maddə 59

Müstəsna iqtisadi zonada hüquqlar və yurisdiksiya ilə əlaqədar münaqişələrin həlli üçün əsas

1. Bu Konvensiya ilə müstəsna iqtisadi zonada sahilyanı dövlətin və ya digər dövlətlərin hüquq və ya yurisdiksiyasının müəyyən olunmadığı və sahilyanı dövlət və digər dövlət və ya dövlətlərin maraqları ilə əlaqədar münaqişənin yarandığı hallarda bu münaqişə, ədalət əsasında və digər bütün əlaqədar şərtlər işığında qeyd olunan maraqların tərəflər və ümumilikdə beynəlxalq cəmiyyət üçün olan əhəmiyyəti nəzərə alınaraq həll olunmalıdır.

Maddə 60

Müstəsna iqtisadi zonada olan süni adalar, qurğular və tikililər

1. Müstəsna iqtisadi zonada sahilyanı dövlət aşağıdakıları inşa etmək eləcə də, inşa edilməsinə, istismar edilməsinə və istifadə edilməsinə icazə vermək və tənzimləmək üzrə müstəsna hüquqlara malikdir:

(a) süni adalar;

(b) 56-cı maddədə nəzərdə tutulan məqsədlər və digər iqtisadi məqsədlər üçün qurğu və tikililər;

(c) zonada sahilyanı dövlətin hüquqlarının həyata keçirilməsinə maneə törədə biləcək qurğu və tikililər.

2. Sahilyanı dövlət bu süni adalar, qurğular və tikililər üzrə gömrük, fiskal, sanitariya və immiqrasiya ilə əlaqəli qanun və qaydalar da daxil olmaqla müstəsna yurisdiksiyaya malikdir.

3. İnşa edilən süni adalar, qurğular və ya tikililər barədə müvafiq xəbərdarlıq edilməli və onların mövcudluğunu ifadə edən daimi işarələrin yaxşı vəziyyətdə saxlanması təmin olunmalıdır. Naviqasiya təhlükəsizliyini təmin etmək üçün səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat tərəfindən bu məqsədlə müəyyən edilmiş ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq standartlar nəzərə alınaraq, imtina olunmuş və istifadə edilməyən qurğu və tikililər sökülməlidir. Bunların sökülməsi zamanı balıqçılıq, dəniz mühitinin mühafizəsi və digər dövlətlərin hüquq və vəzifələri müvafiq olaraq diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Tamamilə sökülməmiş hər hansı qurğu və tikililərin olduğu yerlərin dərinliyi, mövqeyi və ölçüləri barədə məlumat müvafiq qaydada dərc olunaraq elan edilməlidir.

4. Sahilyanı dövlət, zərurət olarsa belə süni adalar, qurğular və tikililər ətrafında həm naviqasiya, həm də süni adaların, qurğuların və tikililərin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün içərisində müvafiq tədbirləri həyata keçirə biləcək təhlükəsizlik zonaları yarada bilər.

5. Təhlükəsizlik zonalarının eni müvafiq beynəlxalq standartlar nəzərə alınmaqla, sahilyanı dövlət tərəfindən müəyyən olunur. Bu zonalar elə təyin edilməlidir ki, onlar müvafiq süni adaların, qurğuların və tikililərin xüsusiyyət və funksiyası ilə məntiqli əlaqəli olsun və onların enləri ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq standartların icazə verdiyi və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatın tövsiyə etdiyi hallar istisna olmaqla, müvafiq süni adaların, qurğuların və tikililərin xarici

kənarlarından ölçülən 500 metrdən daha artıq olmasın. Təhlükəsizlik zonalarının eni barədə məlumat müvafiq qaydada dərc olunaraq elan edilməlidir.

6. Bütün gəmilər bu təhlükəsizlik zonalarına hörmətlə yanaşmalı və süni adaların, qurğuların və tikililərin və təhlükəsizlik zonalarının yaxınlığında naviqasiyanın həyata keçirilməsi ilə əlaqədar ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq standartlara riayət etməlidirlər.

7. Süni adalar, qurğular və tikililər və onlar ətrafındakı təhlükəsizlik zonaları tanınmış, beynəlxalq naviqasiya üçün xüsusi əhəmiyyətli dəniz yollarının istifadəsinə maneə yarada biləcək yerlərdə qurula bilməz.

8. Süni adalar, qurğular və tikililər ada statusuna malik deyildirlər. Onların ərazi dənizi yoxdur və onların mövcudluğu ərazi dənizinin, müstəsna iqtisadi zonanın və ya kontinental şelfin sərhədlərinin delimitasiyasına heç bir təsir göstərmir.

Maddə 61

Canlı ehtiyatların mühafizəsi

1. Sahilyanı dövlət, müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların mümkün ov həcmi müəyyən edir.

2. Sahilyanı dövlət ən etibarlı elmi məlumatları nəzərə alaraq, müvafiq mühafizə və idarəetmə tədbirləri vasitəsilə müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların həddindən artıq istismar edilməsi nəticəsində təhlükəyə məruz qalmamalarını təmin etməlidir. Sahilyanı dövlət və səlahiyyətli subregional, regional və ya qlobal beynəlxalq təşkilatlar bu məqsədə nail olmaq üçün müvafiq qaydada əməkdaşlıq etməlidirlər.

3. Belə tədbirlər balıq ovlama metodları, balıq ehtiyatlarının qarşılıqlı asılılığı və eləcə də subregional, regional və ya qlobal olmasından asılı olmayaraq, beynəlxalq səviyyədə tövsiyə olunan ümumi minimum standartlar nəzərə alınmaqla, sahilyanı balıqçılıqla məşğul olan icmaların iqtisadi ehtiyacları və inkişaf etməkdə olan ölkələrin xüsusi tələbatları da daxil olmaqla aidiyyəti ekoloji və iqtisadi amillər əsasında müəyyən edilən ovlanan növlərin qanəedici maksimum məhsul tədarükünə imkan verəcək səviyyədə saxlanılmasına və ya qeyd edilən səviyyəyə çatdırılmasına xidmət edir.

4. Belə tədbirləri həyata keçirərkən sahilyanı dövlət, bu oxşar və ya asılı növlərin artıb çoxalmalarını təhlükəli vəziyyətə gətirməyəcək səviyyədə saxlanılması və ya bu səviyyəyə çatdırılması məqsədi ilə belə tədbirlərin ovlanan oxşar və ya asılı növlərə təsirlərini nəzərə alır.

5. Əldə olunan elmi məlumatlar, həyata keçirilmiş balıq ovuna və ya planlaşdırılan ov miqdarına dair statistik məlumatlar və balıq ehtiyatlarının mühafizəsi ilə bağlı digər müvafiq məlumatlar mümkün olduqda, vətəndaşlarının müstəsna iqtisadi zonada balıq ovlamasına icazə verilmiş dövlətlər də daxil olmaqla, aidiyyəti bütün dövlətlərin iştirakı ilə və subregional, regional və ya qlobal

olmasından asılı olmayaraq səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə müntəzəm qayda da ötürülür və ya mübadilə olunur.

Maddə 62

Canlı ehtiyatların istifadəsi

1. 61-ci maddəyə xələl gətirmədən, sahilyanı dövlət, müstəsna iqtisadi zonada canlı ehtiyatların ən əlverişli şəkildə istifadə edilməsi məqsədini təşviq etdirməlidir.

2. Sahilyanı dövlət, müstəsna iqtisadi zonasında özünün canlı ehtiyatları ovlama gücünü müəyyən etməlidir. Bu güc ovlanma üçün icazə verilən həcmdən azdırsa, sahilyanı dövlət, sazişlər və digər tədbirlər vasitəsilə və 4-cü bənddə nəzərdə tutulan üsullara, şərtlərə, qanun və qaydalara uyğun olaraq icazə verilən ov həcmının digər hissəsini istifadə edilməsi məqsədi ilə 69-cu və 70-ci maddələrin xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrə aid müddəalarını nəzərə almaqla, digər dövlətlərə verir.

3. Bu maddəyə uyğun olaraq, öz müstəsna iqtisadi zonasına digər dövlətlərin girməsinə icazə verərkən, sahilyanı dövlət ərazinin canlı ehtiyatlarının öz iqtisadiyyatı və digər milli maraqları baxımından əhəmiyyətini, 69-cu və 70-ci maddələrin müddəalarını, icazə verilən ov həcminin qalan hissəsinin istifadəsi ilə əlaqədar subregionda və regionda inkişaf etməkdə olan dövlətlərin tələbatlarını və vətəndaşları zonada ənənəvi olaraq balıqçılıqla məşğul olan və ya balıq ehtiyatlarının tədqiq olunmasında və miqdarlarının müəyyən olunmasında iştirak etmiş dövlətlərdəki iqtisadi geriləməni minimuma endirmək ehtiyacı da daxil olmaqla, bütün müvafiq amilləri nəzərə almalıdır.

4. Müstəsna iqtisadi zonada balıqçılıqla məşğul olan digər dövlətlərin vətəndaşları sahilyanı dövlətin qanun və qaydaları ilə müəyyən olunan mühafizə tədbirlərinə və digər şərtlərə əməl etməlidirlər. Həmin qanun və qaydalar bu Konvensiyaya uyğun olmalıdır və bunlar *inter alia* aşağıda qeyd olunanlarla əlaqədar ola bilər:

(a) rüsumların ödənilməsi və inkişaf etməkdə olan sahilyanı dövlətlərə münasibətdə balıqçılıq sənayesinin maliyyə, təchizat və texniki cəhətdən inkişaf etdirilməsinə xidmət edəcək digər hər növ ödənişlər də daxil olmaq üzrə, balıqçılara, balıqçı gəmilərinə və avadanlıqlarına lisenziya verilməsi;

(b) ovlana bilinən növlərin müəyyən edilməsi və xüsusi və ya bir qrup balıq ehtiyatlarının olmasından asılı olmayaraq, onların ovlanma kvotasının habelə, müəyyən vaxt ərzində gəminin həyata keçirə biləcəyi və ya hər hansı bir dövlətin vətəndaşları tərəfindən həyata keçirilməsi mümkün ovlanma kvotasının təyin edilməsi;

(c) balıq ovlamaq üçün mövsümlərin və ərazilərin, balıqçılıq alətlərinin növü, ölçüsü və miqdarının, o cümlədən istifadə edilməsi mümkün balıqçılıq gəmilərinin növü, ölçü və miqdarının müəyyən olunması;

(d) ovlana bilinən balıq və digər növlərin yaş və ölçülərinin təyin edilməsi;

(e) nəzərdə tutulan ovlama və artıq həyata keçirilmiş ovlamaya dair statistika və gəmilərin mövqeləri barədə hesabatlar da daxil olmaqla, balıqçı gəmilərindən tələb olunan məlumatların müəyyənləşdirilməsi;

(f) sahilyanı dövlətin icazəsi ilə və onun nəzarəti altında, ovlanan məhsulun nümunələrinin götürülməsi, nümunələrdən istifadə olunması və əlaqədar elmi məlumatların ötürülməsi də daxil olmaqla, balıqçılıq üzrə tədqiqat proqramlarının həyata keçirilməsi və belə proqramların həyata keçirilməsinin nizamlanması;

(g) müşahidəçi və ya stajorların belə gəmilərdə olmasının sahilyanı dövlət tərəfindən təmin edilməsi;

(h) tutulan balıqların hamısı və ya bir qisminin bu gəmilərdən sahilyanı dövlətin limanlarına boşaldılması;

(i) birgə müəssisələrlə və digər birgə təşkilatlarla əlaqədar üsul və şərtlər;

(j) sahilyanı dövlətin balıq sənayesi sahəsindəki tədqiqat imkanlarının gücləndirilməsi də daxil olmaqla, bu sahədə kadr hazırlığı və balıq sənayesi texnologiyalarının ötürülməsinə dair tələblər;

(k) həyata keçirmə prosedurları.

5. Sahilyanı dövlətlər canlı ehtiyatların mühafizəsi və idarə edilməsinə ilə əlaqədar qanun və qaydaları barədə müvafiq qaydada məlumat verməlidir.

Maddə 63

İki və ya daha çox sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonalar daxilində və ya həm müstəsna iqtisadi zonada, həm də müstəsna iqtisadi zonanın hüdudlarından kənarında ona bitişik bir sahədə mövcud olan balıq ehtiyatları

1. Eyni və ya oxşar növ balıq sürülərinin iki və daha çox sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonası daxilində mövcud olması halında, bu dövlətlər bu Bölmənin digər müddəalarına xələl gətirmədən birbaşa və ya müvafiq subregional və ya regional təşkilatlar vasitəsilə belə balıq ehtiyatlarının qorunub saxlanılmasını və artırılmasını təmin etmək və əlaqələndirmək üçün zəruri tədbirləri həyata keçirmək üzrə qarşılıqlı razılığa gəlməlidirlər.

2. Eyni və ya oxşar növ balıq sürülərinin həm müstəsna iqtisadi zonada, həm də müstəsna iqtisadi zonanın hüdudlarından kənarında ona bitişik bir sahədə mövcud olması halında sahilyanı dövlət və ya belə balıq sürülərini ovlayan digər dövlətlər birbaşa və ya müvafiq subregional və ya regional təşkilatlar vasitəsilə bitişik zonada belə balıq ehtiyatlarının qorunub saxlanılması üçün zəruri tədbirləri həyata keçirmək üzrə qarşılıqlı razılığa gəlməlidirlər.

Maddə 64

Çox uzaqlara köç edən növlər

1. Sahilyanı dövlət və vətəndaşları əlavə I-də qeyd edilən çox uzaqlara köç edən növləri ovlayan digər dövlətlər birbaşa və ya müvafiq beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə müstəsna iqtisadi zonanın daxilində və kənarında belə növlərin qorunub saxlanılmasının və ən əlverişli şəkildə istifadə olunması məqsədinin təşviq etdirilməsinin təmin edilməsi üçün zəruri tədbirləri həyata keçirmək üzrə qarşılıqlı razılığa gəlməlidirlər. Regionda müvafiq beynəlxalq təşkilatlar mövcud olmadıqda, sahilyanı dövlət və vətəndaşları həmin ərazidə belə balıq növlərini ovlayan digər dövlətlər belə təşkilat yaratmaq və onun fəaliyyətində iştirak üçün əməkdaşlıq etməlidirlər.

2. 1-ci bəndin müddəaları bu Bölmənin digər müddəalarına əlavə olaraq tətbiq olunur.

Maddə 65 **Dəniz məməliləri**

Bu Bölmənin heç bir müddəası bu Bölmədə nəzərdə tutululardan daha sərt surətdə dəniz məməlilərinin istismarını qadağan etmək, məhdudlaşdırmaq və ya tənzimləməklə bağlı sahilyanı dövlətin hüququnu və ya beynəlxalq təşkilatın səlahiyyətini məhdudlaşdırmır. Dövlətlər dəniz məməlilərinin mühafizəsi ilə bağlı əməkdaşlıq edir və xüsusilə müvafiq beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə balınakimilərin mühafizəsi, idarə olunması və tədqiqatı üçün fəaliyyət göstərirlər.

Maddə 66 **Anadrom ehtiyatlar (kürü qoymaq məqsədi ilə dənizdən çaya hərəkət edən növlər)**

1. Çaylarında anadrom balıq növləri olan dövlətlər bu ehtiyatlar üzərində əsas maraqlara sahibdirlər və onlarla əlaqədar ilkin məsuliyyət də həmin dövlətlərin üzərinə düşür.

2. Anadrom ehtiyatların mənbəyi olan dövlət, müstəsna iqtisadi zonasının xarici sərhədindən sahilə doğru bütün sulara həyata keçirilən və 3(b) bəndində nəzərdə tutulan balıq ovlama fəaliyyəti üzrə müvafiq nizamlayıcı tədbirlər müəyyən etməklə, onların qorunub saxlanılmasını təmin etməlidir. Mənbə dövləti 3-cü və 4-cü bəndlərdə nəzərdə tutulan digər dövlətlərlə məsləhətləşərək, onun çaylarında məskən salmış anadrom növlərin icazə verilən ovlanılma həcmi müəyyən edə bilər.

3. (a) Ovlanmasının mənbə dövləti olmayan digər dövlətlərin iqtisadiyyatına zərər vurması halı istisna olmaqla, anadrom balıq növlərinin ovlanılması, müstəsna iqtisadi zonanın xarici sərhədindən sahilə doğru sulara həyata keçirilməlidir. Müstəsna iqtisadi zonanın hüdudlarından kənarında balıq ovunun həyata keçirilməsi ilə əlaqədar aidiyyəti dövlətlər belə balıq ehtiyatlarına münasibətdə mənbə

dövlətinin ehtiyaclarını və qeyd edilən ehtiyatların qorunub saxlanması ilə əlaqədar tələbləri nəzərə alaraq, balıq ovlama üzrə üsul və şərtləri müəyyən etmək barədə razılığa nail olmaq üçün danışıqlar aparmalıdır.

(b) Mənbə dövləti bu ehtiyatları ovlayan digər dövlətlərin normal balıq ovlamasını və tətbiq etdiyi metodu, habelə bu ehtiyatların ovlandığı bütün rayonları nəzərə alaraq, həmin dövlətlərin iqtisadi nizamsızlıqlarının minimuma endirilməsi üçün əməkdaşlıq etməlidir.

(c) Mənbə dövləti onun çaylarında məskən salmış balıq ehtiyatlarının ovlanması zamanı (b) yarım bəndində istinad olunan və mənbə dövləti ilə razılıq əsasında anadrom ehtiyatları yeniləmək məqsədi ilə keçirilən tədbirlərdə iştirak edən və xüsusilə də onlarla əlaqədar xərclərə köməklik göstərən dövlətləri nəzərə almalıdır.

(d) Müstəsna iqtisadi zonadan kənarında anadrom ehtiyatlarla əlaqədar qaydalar, mənbə dövləti ilə digər aidiyyəti dövlətlər arasında razılaşma əsasında həyata keçirilməlidir.

4. Anadrom balıq sürüləri, mənbə dövlətdən digər dövlətin müstəsna iqtisadi zonasının xarici sərhədindən sahilə doğru sulara köç edərsə və ya bu sulardan keçərsə, bu ehtiyatların mühafizəsinə və idarə olunmasına münasibətdə bu dövlət mənbə dövləti ilə əməkdaşlıq etməlidir.

5. Anadrom ehtiyatların mənbəyi olan dövlət və bu ehtiyatları ovlayan digər dövlətlər regional təşkilatlar vasitəsilə bu maddənin müddələrinin tətbiqi ilə əlaqədar müvafiq razılığa gəlməlidirlər.

Maddə 67

Katadrom növlər (kürü qoymaq məqsədi ilə çaydan dənizə hərəkət edən növlər)

1. Sularında katadrom balıq növlərinin həyatlarının böyük hissəsini keçirdiyi sahilə dövlət, bu növlərin idarə olunmasına görə məsuliyyət daşıyır və köçən balıqlarının girib-çıxmaları üçün müvafiq şəraiti təmin etməlidir.

2. Katadrom növlərin ovlanması, yalnız müstəsna iqtisadi zonanın xarici sərhədindən sahilə doğru olan sulara həyata keçirilir. Müstəsna iqtisadi zonada ovlanma bu maddənin və bu Konvensiyanın bu zonalarda balıq ovuna aid digər müddələri nəzərə alınmaq şərti ilə həyata keçirilməlidir.

3. Kiçik və ya böyük olmasından asılı olmayaraq, katadrom növ balıqların digər dövlətin müstəsna iqtisadi zonası ilə köç etməsi halında balıq ovlama da daxil olmaqla belə balıqların idarə olunması, 1-ci bənddə qeyd edilən dövlətlə aidiyyəti digər dövlət arasında bağlanacaq saziş vasitəsilə tənzimlənməlidir. Belə sazişlər bu növlərin məntiqli idarə olunmasını və belə növlərin qorunub saxlanmasını təmin etməli və 1-ci bənddə qeyd olunan dövlətin məsuliyyətini nəzərə almalıdır.

Maddə 68

Sedentar növlər (köç etməyən oturaq növlər)

Bu Bölmə, 77-ci maddənin 4-cü bəndində müəyyən olunmuş sedentar növlərə şamil olunmur.

Maddə 69

Dənizə birbaşa çıxışı olmayan dövlətlərin hüququ

1. Aidiyyəti bütün dövlətlərin müvafiq iqtisadi və coğrafi şəraitləri nəzərə alınmaqla və bu maddənin və 61-ci və 62-ci maddələrin müddəalarına uyğun olaraq, dənizə çıxışı olmayan dövlətlər eyni subregion və ya regionun sahilyanı dövlətlərinin müstəsna iqtisadi zonalarının canlı ehtiyatlarının icazə verilən ovlanma həcmnin ovlanmayan hissəsinin istismarında bərabər əsaslarla iştirak etmək hüququna malikdir.

2. Belə iştirakın şərt və üsulları aidiyyəti dövlətlər arasında aşağıdakılar nəzərə alınmaqla ikitərəfli, subregional və ya regional razılaşmalarla müəyyən olunur:

a) sahilyanı dövlətin balıqçılıq icmalarına və ya balıq sənayesinə zərər verə biləcək təsirlərdən çəkinmək zərurəti;

b) dənizə çıxışı olmayan dövlətin, bu maddənin müddəalarına uyğun olaraq mövcud ikitərəfli, subregional və ya regional müqavilələrə əsasən digər sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasının canlı ehtiyatlarının istismarında iştirak həddi və ya iştirak etmək hüququnun həddi;

c) digər dənizə çıxışı olmayan dövlətlərin və əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlərin sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların istismarında iştirak həddi və nəticədə hər hansı bir sahilyanı dövlət və ya onun ərazisinin bir hissəsi üçün xüsusi çətinliklərin yaradılmasından çəkinmək zərurəti;

d) aidiyyəti dövlətlərin əhalisinin qida ehtiyacları.

3. Sahilyanı dövlətin balıq ovlama imkanı, onun müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların icazə verilən ovlanma həcminə yaxınlaşarsa, sahilyanı dövlət və aidiyyəti digər dövlətlər eyni subregion və ya regionda yerləşən, dənizə çıxışı olmayan inkişaf etməkdə olan ölkələrə bütün tərəfləri razı salacaq bütün hallar və şərtlər nəzərə alınmaqla, sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasının canlı ehtiyatların ovlanmasında iştirakına icazə verən ədalətli ikitərəfli, subregional və ya regional razılaşmalar əldə edə bilmək üçün əməkdaşlıq edirlər. Bu müddəanın həyata keçirilməsində, həmçinin 2-ci bənddə qeyd olunan amillər də nəzərə alınır.

4. Dənizə çıxışı olmayan inkişaf etmiş ölkələr bu maddənin müddəalarına əsasən yalnız eyni subregion və ya regionda yerləşən inkişaf etmiş sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasının canlı ehtiyatlarının istismarında iştirak etmək hüququna malikdirlər və bu xüsusiyyət sahilyanı dövlətin digər dövlətlərə öz müstəsna iqtisadi zonasının ehtiyatlarından istifadə imkanı verərkən, vətəndaşları zonada balıqçılıqla

məşğul olan dövlətlərin balıqçılıq icmalarına və iqtisadi dislokasiyasına dəyər biləcək ziyanlı təsirləri minimuma endirmək ehtiyacı nəzərə alınaraq həyata keçirilir.

5. Yuxarıda qeyd olunan müddəalar, sahiləyən dövlətlərin eyni subregion və regionda yerləşən dənizə çıxışı olmayan dövlətlərə müstəsna iqtisadi zonanın canlı ehtiyatlarının istismar olunmasında, bərabər və ya güzəştli hüquqlar təqdim edə bilməsini tənzimləyən subregion və regionda əldə olunmuş razılıqlara xələl gətirmir.

Maddə 70

Əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlərin hüququ

1. Aidiyyəti bütün dövlətlərin müvafiq iqtisadi və coğrafi vəziyyətləri nəzərə alınaraq, habelə 61-ci və 62-ci maddələrin müddəalarına uyğun olaraq əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlər bərabərlik əsasında eyni subregion və ya regionda yerləşən sahiləyən dövlətin müstəsna iqtisadi zonasının canlı ehtiyatlarının icazə verilən ov həcmnin müəyyən qisminin ovlanması iştirak etmək hüququna malikdirlər.

2. Bu Bölmənin məqsədlərinə uyğun olaraq, əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlər, qapalı və ya yarımqapalı dənizlərlə sərhədi olan dövlətlər də daxil olmaqla, coğrafi mövqeyi əhalisinin hamısının və ya bir qisminin qida olaraq balıq ehtiyacının tam olaraq təmin edilməsi, yarımregion və ya regionda digər dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatlarının istismarından asılı olan və özünün müstəsna iqtisadi zonası olmayan sahiləyən dövlətlər deməkdir.

3. Bu iştirakın şərtləri və üsulları, aidiyyəti dövlətlər arasında ikitərəfli, subregional, yaxud regional razılaşmalarla və aşağıdakılar nəzərə alınmaqla yaradılmalıdır:

(a) sahiləyən dövlətin balıqçılıq icmalarına və ya balıq sənayesinə hər hansı zərər verə biləcək təsirlərdən çəkinmək zərurəti;

(b) əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətin, bu maddənin müddəalarına və mövcud ikitərəfli subregional və ya regional müqavilələrə uyğun olaraq, digər sahiləyən dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların istismarında iştirakı, yaxud iştirak etmək hüququnun dərəcəsi;

(c) dənizə çıxışı olmayan və digər əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlərin, sahiləyən dövlətlərin müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların ovlanması iştirak dərəcəsi və sahiləyən dövlət və ya onun bir ərazisinə, xüsusilə ağır bir yük yükləməkdən çəkinmək zərurəti;

(d) müvafiq dövlətlərin əhalisinin lazımlı qida ehtiyacları.

4. Sahiləyən dövlətin imkanları, müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların ovlanması baxımından mümkün ov həcmnin hamısına sahib olmağa şərait yaradırsa, bu dövlət və digər aidiyyəti dövlətlər eyni yarımregion və ya regiondan inkişaf etməkdə olan dənizə çıxışı olmayan dövlətlərə bütün tərəfləri razı salacaq bütün hal və şərtlər daxilində sahiləyən dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların ovlanması iştirakına icazə verir və ədalətli şəkildə ikitərəfli

yarımregion və ya regional şəkildə razılaşmalar əldə edə bilmək üçün əməkdaşlıq edirlər. Eyni zamanda, bu müddəanın həyata keçirilməsində 3-cü bənddə qeyd olunan amillər də nəzərə alınmalıdır.

5. Əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik inkişaf etməkdə olan ölkələr bu maddənin müddəalarına uyğun olaraq, yalnız eyni yarımregion və ya regiondakı inkişaf etməkdə olan sahiyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatların istismarında iştirak etmək hüququna malikdir və vətəndaşları zonada balıqçılıqla məşğul olan dövlətlərdə balıqçılıq icmalarına və iqtisadi dislokasiyaya zərərli təsirləri minimal həddə çatdırmaq zəruriliyini nəzərə almaqla, sahiyanı dövlət digər dövlətlərə müstəsna iqtisadi zonasında canlı ehtiyatlardan istifadəyə yol verir.

6. Yuxarıdakı müddəalar sahiyanı dövlətlərin müstəsna iqtisadi zonadakı canlı ehtiyatlardan istifadəsi baxımından eyni yarımregion və ya regionda dənizə çıxışı olmayan dövlətlərə bərabər və ya güzəştli hüquqlar verir və yaxud güzəştli hüquqlar verilmiş və eyni yarımregion və ya regionda qəbul edilmiş razılaşmalara xələl gətirmir.

Maddə 71

69-cu və 70-ci maddələrin tətbiq edilməməsi

İqtisadiyyatları müstəsna iqtisadi zonalarının canlı ehtiyatlarının istismarından asılı olan sahiyanı dövlətlərə 69-cu və 70-ci maddələrin müddəaları şamil olunmur.

Maddə 72

Hüquqların ötürülməsində məhdudiyyətlər

1. Aidiyyəti dövlətlər bu barədə razılığa gəlməyiblərsə, canlı ehtiyatları istismar etmək haqqında 69-cu və 70-ci maddələrdə nəzərdə tutulan hüquqlar birbaşa və ya dolayısı ilə üçüncü ölkələrə və ya onların vətəndaşlarına icarə, yaxud lisenziya yolu ilə belə nəticələnəcək birgə müəssisənin yaradılması və ya hər hansı digər üsulla ötürülməməlidir.

2. Əvvəlki müddəa 1-ci bənddə nəzərdə tutulanların nəticələnməməsi, maraqlı dövlətlərin 69-cu və 70-ci maddələrə uyğun olan hüquqlarının həyata keçirilməsini asanlaşdırmaq məqsədi ilə üçüncü dövlət və ya beynəlxalq təşkilatlardan texniki və maddi yardım almasının qarşısını almır.

Maddə 73

Sahiyani dövlətin qanun və qaydalarının qüvvəyə minməsi

1. Sahilyanı dövlət müstəsna iqtisadi zonada canlı ehtiyatların tədqiqi, istismarı, qorunması və idarə edilməsi kimi müstəqil hüquqlarının həyata keçirilməsini, bu Konvensiyaya uyğun olaraq qəbul olunmuş qanun və qaydalara riayət edilməsini təmin etmək üçün gəmiyə minmə, nəzarət, həbs və haqqında iddia açılması da daxil olmaqla, müvafiq bütün tədbirləri görə bilər.

2. Həbs olunmuş gəmilər və onların heyəti müvafiq girov və ya digər təminat hesabına dərhal azad olunmalıdır.

3. Sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında balıqçılığa dair qanun və qaydalarının pozulmasına görə müəyyən edilmiş cəzalara, aidiyyəti dövlətlərlə razılaşmaların olmadığı həbs və ya digər cismani cəza daxil edilə bilməz.

4. Xarici gəmilərin həbs edilməsi və saxlanması hallarında, sahiyanı dövlət müvafiq kanallar vasitəsilə görülmüş təbirdən və nəticədə təyin olunmuş cərimələrdən bayraq dövlətini dərhal xəbərdar edir.

Maddə 74

Sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında müstəsna iqtisadi zonanın delimitasiyası

1. Sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında müstəsna iqtisadi zonanın delimitasiyasının ədalətli həllinə nail olmaq üçün Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Nizamnaməsinin 38-ci maddəsinə əsasən, beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq razılaşma yolu ilə həyata keçirilir.

2. Əgər müəyyən vaxt ərzində heç bir razılıq əldə olunmamışdırsa, aidiyyəti dövlətlər XV Bölmədə nəzərdə tutulan prosedurlara müraciət etməlidir.

3. 1-ci bənddə nəzərdə tutulan müqavilə bağlananadək aidiyyəti dövlətlər anlayış və əməkdaşlıq ruhunda praktik həll xarakterli müvəqqəti razılaşma əldə etmək və bu keçid dövrü ərzində yekun müqavilənin qəbul edilməsinə təhlükə yaratmamaq və mane olmamaq üçün müvafiq tədbirlər görməlidirlər. Bu razılaşmalar yekun delimitasiyaya xələl gətirməməlidir.

4. Maraqlı dövlətlər arasında qüvvədə olan müqavilə varsa, müstəsna iqtisadi zonanın delimitasiyası ilə əlaqədar məsələlər həmin müqavilənin müddəalarına uyğun olaraq həll edilməlidir.

Maddə 75

Dəniz xəritələri və coğrafi koordinatların siyahıları

1. Bu Bölmə nəzərə alınmaq şərtilə müstəsna iqtisadi zonanın xarici sərhəd xətləri və 74-cü maddəyə uyğun olaraq çəkilmiş delimitasiya xətləri, onların mövqelərinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə uyğun miqyaslı dəniz xəritələrində göstərilir. Mümkün olduqda, belə xarici sərhəd xətləri və ya delimitasiya xətləri

geodezik məlumatları müəyyən edən coğrafi koordinatların siyahısı ilə əvəz edilə bilər.

2. Sahilyanı dövlət belə xəritələrin və coğrafi koordinatların siyahılarını müvafiq qaydada yayımlamalı və onların bir surətini saxlanma üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim etməlidir.

VI BÖLMƏ **KONTİNETAL ŞELF**

Maddə 76 **Kontinental şelf anlayışı**

1. Sahilyanı dövlətin kontinental şelfi, ərazi dənizinin kənarı ilə quru ərazisinin kontinental kənarının xarici sahəsinədək və ya kontinental kənarın xarici sahəsi daha az bir məsafədədirsə, ərazi dənizinin enini hesablamaq üçün götürülmüş başlanğıc düz xətlərdən 200 mil məsafədək uzanan bu dövlətin ərazi dənizinin təbii uzantısı ilə haşiyələnmiş dənizin dibi və təkindən ibarətdir.

2. Sahilyanı dövlətin kontinental şelfi 4-6-cı bəndlərdə nəzərdə tutulan məhdudiyətlərdən kənara çıxmır.

3. Kontinental kənar sahilyanı dövlətin suyun altında olan torpaq sahəsinin davamıdır və şelfin yamac və yüksəkliyinin dəniz dibi və yeraltı qatından ibarətdir. Bura okean dağ silsilələri və ya yeraltı qat ilə dərin okean dibi daxil deyildir.

4. (a) Bu Konvensiyanın məqsədlərinə görə sahilyanı dövlət bütün hallarda kontinental kənarın xarici ətrafını bu xarici ətraf, ərazi dənizinin eninin ölçüldüyü əsas xətlərdən 200 dəniz mili kənara çıxdıqda, aşağıdakılardan birinə görə müəyyənləşdirir:

(i) çökmə süxurların hündürlüyünün, kontinental yamacın aşağısı ilə sabit uc nöqtələri arasında məsafəsinin ən az 1 faizinə bərabər olduğu yerdə sabit uc nöqtələr əsas götürülərək, 7-ci bəndə uyğun olaraq təsvir olunan bir xətt ilə;

(ii) kontinental yamacın aşağısından ən çox 60 dəniz mili məsafədə sabit nöqtələr əsas götürülərək, 7-ci bəndə uyğun olaraq təsvir olunan xətt ilə;

(b) əksi sübut olunmayana qədər, kontinental yamacın aşağısı yamacda maksimum dəyişiklik nöqtəsi kimi təyin olunmalıdır.

5. Dəniz dibində kontinental şelfin xarici ətrafını müəyyənləşdirən və 4-cü bəndin (a), (i) və (ii) yarımbəndlərinə müvafiq çəkilmiş xətti müəyyənləşdirən sabit nöqtələr ya ərazi dənizinin eninin ölçüldüyü əsas xətlərdən 350 dəniz milini keçməməli və ya 2500 metr su dərinliyi nöqtələrini birləşdirən 2500 metr izobatdan 100 dəniz milini keçməməlidir.

6. 5-ci bənddəki müddəalara baxmayaraq, sualtı dağ silsilələrində kontinental şelfin xarici ətrafı ərazi dənizinin ölçülməyə başladığı əsas xətlərdən 350 dəniz milindən artıq olmamalıdır. Bu bənd kontinental kənarın təbii komponentləri olan

sualtı yüksəkliklərə, yeni yaylalara, yarınlara, təpələrə, daş laylarına və çıxıntılara tətbiq olunmur.

7. Sahilyanı dövlət, kontinental şelfin ərazi dənizinin eninin hesablandığı normal başlanğıc xətlərdən 200 dəniz milindən artıq olduğu hallarda, en dairəsi və uzunluq dairəsi koordinatları ilə müəyyənləşdirilmiş sabit nöqtələri və uzunluğu 60 mili keçməyən düz xətləri birləşdirən kontinental şelfin xarici ətrafını müəyyənləşdirir.

8. Kontinental şelfin ərazi dənizinin eninin hesablandığı normal başlanğıc xətlərdən 200 dəniz milindən artıq olduğu hallarda, sahilyanı dövlət kontinental şelfin sərhədləri haqqında məlumatları II əlavəyə uyğun olaraq, ədalətli coğrafi təmsilçilik əsasında qurulmuş Kontinental Şelfin Sərhədləri Komissiyasına təqdim edir. Komissiya sahilyanı dövlətlərə kontinental şelfin xarici sərhədlərinin müəyyən olunması ilə bağlı məsləhətlər verir. Sahilyanı dövlət tərəfindən bu məsləhətlər əsas götürülərək müəyyənləşdirilən sərhədlər yekun və hamı üçün məcburidir.

9. Sahilyanı dövlət daim kontinental şelfin xarici ətrafını təsvir edən xəritələr və geodezik məlumatlar da daxil olmaqla, müvafiq məlumatları Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim edir. Baş Katib bu məlumatları lazımi şəkildə dərc etdirir.

10. Bu maddənin müddəaları sahilləri bitişik və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında kontinental şelfin sərhədlərinin delimitasiyasına toxunmur.

Maddə 77

Kontinental şelf üzərində sahilyanı dövlətin hüquqları

1. Sahilyanı dövlət kontinental şelfdə tədqiqatlar aparmaq və canlı ehtiyatların istismarı məqsədi ilə müstəqil hüquqlarından istifadə edir.

2. 1-ci bənddə nəzərdə tutulan hüquqlar müstəsnaqdır, belə ki, sahilyanı dövlət kontinental şelfi tədqiq etmədiyi və canlı ehtiyatlarını istismar etmədiyi hallarda, heç kim sahilyanı dövlətin xüsusi razılığı olmadan bu fəaliyyətlərlə məşğul ola bilməz

3. Sahilyanı dövlətin kontinental şelf üzərindəki hüquqları faktiki və ya xəyali işğaldan, yaxud hər hansı açıq bəyanatdan asılı deyildir.

4. Bu Bölmədə nəzərdə tutulan təbii ehtiyatlar, dəniz təkinin və dibinin mineral və digər cansız ehtiyatlarından, həmçinin canlı orqanizmlərdən və məhsul verən mərhələdə olan dəniz dibində və ya bu dəniz dibinin altında hərəkətsiz olan yaxud da dəniz təki və dibi ilə daimi fiziki təmasda olan orqanizmlərin aid olduğu "oturaq növlərdən" ibarətdir.

Maddə 78

Su qatının və üzərindəki hava məkanının hüquqi statusu və digər dövlətlərin hüquq və azadlıqları

1. Kontinental şelf üzərində sahilyanı dövlətin hüquqları, bu sahə üzərindəki suların və ya həmin sular üzərindəki hava məkanının hüquqi statusuna toxunmur.

2. Sahilyanı dövlətin kontinental şelf üzrə hüquqlarından istifadə etməsi, naviqasiyaya və bu Konvensiya ilə digər dövlətlərə verilmiş digər hüquq və azadlıqlara zərər verməməli və onların istifadəsinə əsassız olaraq maneə yaratmamalıdır.

Maddə 79

Kontinental şelf üzərindəki sualtı kabellər və boru xətləri

1. Bütün dövlətlərə bu maddənin müddəalarına uyğun olaraq kontinental şelf üzərində sualtı kabellərin və boruların çəkilməsi hüququ verilmişdir.

2. Kontinental şelfin tədqiqatı, təbii resursların istismarı və borulardan qaynaqlanan çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altına alınması məqsədi ilə müvafiq tədbirlər görmək hüquqları qalmaq şərti ilə müvafiq sahilyanı dövlət bu kabel və ya boruların çəkilməsinin və ya qorunmasının qarşısını ala bilməz.

3. Kontinental şelf üzərində çəkilən bu boruların yolunun müəyyən olunması sahilyanı dövlətin razılığı əsasında həyata keçirilir.

4. Bu Bölmənin heç bir müddəası sahilyanı dövlətin öz ərazisinə və ya ərazi dənizinə daxil olan kabel və ya borularına tətbiq ediləcək şərtləri müəyyənləşdirmə hüququna və kontinental şelfin tədqiqatına və ya ehtiyatların istismarına, hakimiyyəti altındakı süni adalar, qurğu və tikililərin istismarı ilə əlaqədar olaraq yerləşdirilmiş və ya bu məqsədlər üçün istifadə edilən kabel və borular üzrə yurisdiksiya və bu yurisdiksiya üzrə fəaliyyətinə zərər vermir.

5. Sualtı kabel və borular çəkərkən dövlətlər əvvəl yerləşdirilmiş kabel və borulara lazımi diqqət ayırmalıdır. Xüsusilə mövcud kabel və ya boruların bərpası imkanlarına zərər vurulmamalıdır.

Maddə 80

Kontinental şelfdə olan süni adalar, qurğular və tikililər

60-cı maddə müvafiq dəyişikliklərlə (*mutatis mutandis*) kontinental şelfdə olan süni adalara, qurğulara və tikililərə də şamil olunur.

Maddə 81

Kontinental şelfdə qazıntı əməliyyatları

Sahilyanı dövlət istənilən məqsədlər üçün kontinental şelfdə qazıntıların aparılmasına icazə vermək və belə qazıntıların həyata keçirilməsini tənzimləmək üzrə müstəsna hüquqa malikdir.

Maddə 82

200 dəniz milindən uzaq məsafədə kontinental şelfin istismarı ilə əlaqədar ödəniş və tutulmalar

1. Sahilyanı dövlət ərazi dənizinin eninin ölçüldüyü başlanğıc xətlərdən 200 dəniz milindən kənarda kontinental şelfin cansız ehtiyatlarının istismarı ilə əlaqədar ödəniş və ya tutulmalar həyata keçirir.

2. Ödəniş və tutulmalar müəyyən bir istehsalat sahəsinin işlədilməsinin ilk 5 ilindən sonra, bu sahədəki bütün istehsalatlar üçün illik olaraq alınır. 6-cı il üçün ödəniş və tutulmalar istismar olunan sahə üzrə istehsalatın dəyər və həcmnin 1 faizi miqdarında olmalıdır. Bu miqdar 12-ci ilədək hər ardıcıl il üçün 1 faiz artmalı və 12 ildən sonra 7 faiz olaraq qalmalıdır. İstehsalata istismarla əlaqədar istifadə olunan ehtiyatlar daxil deyildir.

3. Öz kontinental şelfindən hasil olunan faydalı qazıntıların yalnız idxalçısı olan inkişaf etməkdə olan hər bir dövlət, həmin faydalı qazıntılara görə bu ödəniş və tutulmalardan azaddır.

4. Ödəniş və tutulmalar Səlahiyyətli Orqan vasitəsilə inkişaf etməkdə olan ölkələr arasında ən az inkişaf etmiş və dənizə çıxışı olmayan dövlətlərin maraqlarını və ehtiyaclarını nəzərə almaqla, ədalətli şəkildə bu Konvensiyanın iştirakçı dövlətləri arasında bölüşdürülür.

Maddə 83

Sahilləri qarşı-qarşıya və ya bitişik olan dövlətlər arasında kontinental şelfin delimitasiyası

1. Sahilləri qarşı-qarşıya və ya bitişik olan dövlətlər arasında kontinental şelfin delimitasiyasının ədalətli həllinə nail olmaq üçün Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin Nizamnaməsinin 38-ci maddəsinə əsasən beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq saziş əsasında həyata keçirilməlidir.

2. Əgər müəyyən vaxt ərzində heç bir razılıq əldə olunmamışdırsa, aidiyyəti dövlətlər XV Bölmədə nəzərdə tutulan prosedurlara müraciət etməlidirlər.

3. 1-ci bənddə nəzərdə tutulan saziş bağlanana qədər aidiyyəti dövlətlər qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlıq ruhunda praktik həll xarakterli olan müvəqqəti razılaşmaya gəlmək və bu keçid vaxtı ərzində yekun sazişin qəbul edilməsinə təhlükə yaratmamaq və mane olmamaq üçün cəhdlər göstərməlidirlər. Belə razılaşma yekun sərhədlərin müəyyənləşdirilməsinə xələl gətirməməlidir.

4. Aidiyyəti dövlətlər arasında qüvvədə olan saziş varsa, kontinental şelfin delimitasiyası ilə əlaqədar məsələlər həmin sazişin müddəalarına uyğun olaraq müəyyən edilməlidir.

Maddə 84

Dəniz xəritələri və coğrafi koordinatların siyahıları

1. Bu Bölmə nəzərə alınmaq şərtilə kontinental şelfin xarici sərhəd xətləri və 83-cü maddəyə uyğun olaraq çəkilmiş delimitasiya xətləri mövqelərinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə uyğun miqyaslı dəniz xəritələrində göstərməlidir. Mümkün olduqda belə xarici sərhəd xətləri və ya delimitasiya xətləri geodezik məlumatları müəyyən edən coğrafi koordinatların siyahısı ilə əvəz edilə bilər.

2. Sahilyanı dövlət belə xəritələrin və coğrafi koordinatların siyahılarını müvafiq qaydada yayımlamalı və saxlanma üçün onların bir surətini Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə və həmin xəritələrdə və coğrafi koordinatların siyahısında kontinental şelfin xarici sərhəd xətləri qeyd edildiyi halda, Səlahiyyətli Orqanın Baş Katibinə təqdim etməlidir.

Maddə 85

Yeraltı keçidlərin açılması

Bu Bölmə suyun dərinliyindən asılı olmayaraq, sahilyanı dövlətin dənizin təkini yeraltı keçidlər açmaqla istismar etmək hüququna xələl gətirmir.

VII BÖLMƏ

AÇIQ DƏNİZLƏR

1-ci fəsil

Ümumi müddəalar

Maddə 86

Bu Bölmənin müddələrinin tətbiqi

Bu Bölmənin müddəaları hər hansı bir dövlətin müstəsna iqtisadi zonasına, ərazi dənizinə və ya daxili sularına, yaxud arxipelaq sularına daxil olmayan dənizin digər bütün hissələrinə tətbiq olunur. Bu maddə 58-ci maddəyə uyğun olaraq, müstəsna iqtisadi zonada bütün dövlətlər üçün müəyyən edilmiş azadlıqları heç bir şəkildə məhdudlaşdırmır.

Maddə 87

Açıq dənizlərin azadlığı

1. Açıq dəniz dənizə çıxışı olub-olmamasından asılı olmayaraq, bütün dövlətlərə açıqdır. Açıq dənizlərdə azadlıq bu Konvensiya və beynəlxalq hüququn

digər qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilir. Dənizə çıxışı olub-olmamasından asılı olmayaraq, bütün dövlətlər üçün bu azadlıqlar aşağıdakılardır:

- (a) naviqasiya azadlığı;
- (b) uçuş azadlığı;
- (c) VI Bölməyə uyğun olaraq sualtı kabel və borular çəkmək azadlığı;
- (d) VI Bölməyə uyğun olaraq süni adalar və beynəlxalq hüququn icazə verdiyi digər qurğular tikmək azadlığı;
- (e) 2-ci fəsildə nəzərdə tutulan şərtlərə uyğun olaraq balıqçılıq (balıq ovu) azadlığı;
- (f) VI və XIII Bölmələri nəzərə almaq şərtilə elmi tədqiqat azadlığı.

2. Dövlətlər tərəfindən bu azadlıqlar açıq dənizdə azadlıqların həyata keçirilməsi ilə əlaqədar bütün digər dövlətlərin maraqları və Rayonda fəaliyyətlərlə əlaqədar bu Konvensiyada nəzərdə tutulan hüquqlar nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir.

Maddə 88

Açıq dənizlərin dinc məqsədlər üçün qorunub saxlanması

Açıq dənizlər dinc məqsədlər üçün qorunub saxlanılır.

Maddə 89

Açıq dənizlər üzərində suverenlik iddialarının əsassızlığı

Heç bir dövlət açıq dənizin hər hansı hissəsinin onun suverenliyi altında olması iddiasını qanuni olaraq irəli sürə bilməz.

Maddə 90

Naviqasiya hüququ

Dənizə çıxışının olub-olmamasından asılı olmayaraq, hər bir dövlət onun bayrağı altında üzən gəmilərin açıq dənizdə üzməsi hüququna malikdir.

Maddə 91

Gəmilərin milli mənsubiyyəti

1. Hər bir dövlət gəmilərə öz milli mənsubiyyətinin verilməsi, ərazisində gəmilərin qeydiyyatının aparılması və onun bayrağı altında üzmək hüququ üzrə şərtləri müəyyən edir. Gəmilər onlara bayrağı altında üzmək hüququ vermiş dövlətin

milli mənsubiyyətinə malikdirlər. Burada dövlətlə gəmi arasında real əlaqə mövcud olmalıdır.

2. Hər bir dövlət bayrağı altında üzmək hüququ verdiyi gəmilərə bununla əlaqədar müvafiq sənədlər verir.

Maddə 92

Gəmilərin statusu

1. Gəmilər yalnız bir dövlətin bayrağı altında üzməlidirlər və beynəlxalq müqavilələrdə və bu Konvensiyada nəzərdə tutulan istisnalar xaricində açıq dənizdə onun müstəsna yurisdiksiyasına tabe olmalıdırlar. Mülkiyyət hüququnun ötürülməsi və ya qeydiyyatın dəyişilməsi hallarından başqa, gəmi səyahət ərzində və ya limanda bayrağını dəyişdirə bilməz.

2. İki və ya daha çox dövlətin bayrağı altında üzən, onları öz mənəfətinə uyğun olaraq istifadə edən gəmi bu milli mənsubiyyətlərin digər dövlətlər tərəfindən qəbul edilməsi iddiasını irəli sürə bilməz və belə gəmilər milli mənsubiyyəti olmayan gəmiyə bərabər tutula bilər.

Maddə 93

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının, onun ixtisaslaşmış qurumlarının və Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin bayrağı altında üzən gəmilər

Yuxarıdakı maddələr Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının ixtisaslaşmış qurumlarının, Atom Enerjisi üzrə Beynəlxalq Agentliyin rəsmi xidmətlərində istifadə olunan və Təşkilatın bayrağı altında üzən gəmilərə şamil olunmur.

Maddə 94

Bayraq dövlətinin vəzifələri

1. Hər bir dövlət onun bayrağı altında üzən gəmilərə münasibətdə inzibati, texniki və sosial məsələlər üzrə öz yurisdiksiya və nəzarətini səmərəli bir şəkildə həyata keçirməlidir.

2. Xüsusilə, hər bir dövlət:

(a) kiçikölçülü olduğu üçün ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qaydalarda nəzərdə tutulmayan gəmilər istisna olmaqla, bayraqları altında üzən gəmilərin adları və xüsusiyyətləri üzrə məlumatları özündə əks etdirən gəmi reyestrini aparmalıdır.

(b) bayrağı altında üzən bütün gəmilərə və gəmi kapitanına, gəminin digər komandir və sırası heyətinə münasibətdə gəmi ilə bağlı inzibati, texniki və sosial

məsələlərdə öz daxili qanunvericiliyinə uyğun olaraq yurisdiksiyasını həyata keçirməlidir.

3. Hər bir dövlət bayrağı altında üzən gəmilər üçün dənizdə təhlükəsizliyi təmin etmək məqsədi ilə aşağıdakılarla əlaqədar müvafiq zəruri tədbirlər həyata keçirməlidir:

(a) gəmilərin tikintisi, təchizatı və üzgüçülüyə yararlı olması;

(b) müvafiq beynəlxalq sənədləri nəzərə alaraq, gəmilərin şəxsi heyətlə təchiz olunması, əmək şəraiti və heyətin təlimi;

(c) siqnalların tətbiqi, rabitənin qorunub saxlanması və toqquşmaların qarşısının alınması.

4. Bu tədbirlər aşağıda qeyd olunanların təmin edilməsi üçün zəruri olanları özündə ehtiva edir:

(a) hər bir gəminin qeydiyyatdan əvvəl və qeydiyyatdan sonra müvafiq intervallarla müvafiq biliyə malik müfəttiş tərəfindən yoxlanılmasını və gəmidə gəminin təhlükəsiz üzməsi üçün uyğun olan xəritələrin, gəmi naviqasiyası üzrə nəşrlərin və naviqasiya avadanlığı və vasitələrinin olmasını;

(b) hər bir gəminin, xüsusilə dənizçilik, naviqasiya, rabitə və dəniz mühəndisliyində müvafiq keyfiyyətlərə malik olan gəmi kapitanı və digər komandir heyəti üzvləri ilə təmin olunması, o cümlədən heyətin gəminin növü, ölçüsü, avadanlıq və təchizatına uyğun olaraq, müvafiq keyfiyyətlərə malik olması və müvafiq sayda olması;

(c) gəminin kapitanı, digər komandir heyəti üzvləri və zəruri olduqda bütün heyətin dənizdə insan həyatının mühafizəsi, toqquşmaların qarşısının alınması, dənizin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması, radiorabitə xidmətlərinin təmin edilməsi məsələlərinə dair müvafiq beynəlxalq qaydalarla tanış edilməsi və bu qaydalara riayət edilməsi.

5. 3-cü və 4-cü bəndlərdə nəzərdə tutulan tədbirləri həyata keçirərkən hər bir dövlət, ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qayda, prosedur və təcrübələrə tabe olmalı və onlara riayət edilməsini təmin etmək üçün zəruri addımlar atmalıdır.

6. Gəmi ilə əlaqədar müvafiq yurisdiksiya və nəzarətin həyata keçirilməməsinə dair ciddi əsasları olan hər bir dövlət belə faktlar barədə bayraq dövlətinə məlumat verə bilər. Belə məlumatı alan bayraq dövləti məsələni araşdırmalı və ehtiyac yaranarsa vəziyyəti düzəltmək üçün zəruri tədbirlər görməlidir.

7. Hər bir dövlət açıq dənizdə onun bayrağı altında üzən gəminin üzleşdiyi və digər dövlətlərin vətəndaşlarının həyat itkisinə və ağır şəkildə yaralanmalarına səbəb olan və ya digər dövlətin gəmilərinə, qurğu və dəniz mühitinə ciddi ziyan vuran dəniz qəzası və naviqasiya hadisəsi haqqında, lazımi şəkildə səlahiyyətləndirilmiş şəxs və ya şəxslər tərəfindən və ya onların iştirakı ilə araşdırma aparılmasını təşkil edir. Bayraq dövləti və digər dövlət bu dəniz qəzası və ya naviqasiya hadisəsinə görə, həmin digər dövlət tərəfindən hər hansı araşdırmanın aparılmasında əməkdaşlıq edir.

Maddə 95

Açıq dənizlərdə hərbi gəmilərin immuniteti

Açıq dənizlərdə üzən hərbi gəmilər bayrağı altında üzdüyü dövlətdən başqa hər hansı bir digər dövlətin yurisdiksiyasından tam immunitetə malikdirlər.

Maddə 96

Yalnız qeyri-kommersiya hökumət xidmətləri üçün istifadə edilən gəmilərin immuniteti

Hər hansı bir dövlətin sahibi olduğu və ya onun tərəfindən istismar olunan yalnız qeyri-kommersiya hökumət xidmətləri üçün istifadə edilən gəmilər, açıq dənizlərdə üzərkən bayrağı altında üzdüyü dövlətdən başqa hər hansı bir digər dövlətin yurisdiksiyasından tam immunitetə malikdirlər.

Maddə 97

Toqquşma və ya digər naviqasiya hadisəsi ilə əlaqədar məsələlərdə cinayət yurisdiksiyası

1. Açıq dənizdə toqquşma və ya digər naviqasiya hadisəsi ilə əlaqədar gəmi kapitanı və ya gəmidə xidmət keçən hər hansı digər bir şəxsin cinayət və ya intizam məsuliyyətinə cəlb olunması üzrə təhqiqat işlərinə yalnız gəminin bayrağı altında üzdüyü dövlətin və yaxud bu şəxsin vətəndaşı olduğu dövlətin ədliyyə və icra orqanları tərəfindən başlanıla bilər.

2. İntizam məsələlərində, gəmi kapitanı sertifikatı və ya ixtisas şəhadətnaməsi, yaxud da müvafiq səlahiyyət verən lisenziya vermiş dövlət, hətta sertifikat sahibi həmin dövlətin vətəndaşı olmasa belə, zəruri prosedurları həyata keçirərək həmin sənədləri ləğv edilmiş elan oluna bilər.

3. Bayraq dövlətinin səlahiyyətli qurumlarından başqa heç kəs, istintaq məqsədi ilə də olsa hər hansı bir gəminin həbs edilməsi və ya saxlanması göstərişi verə bilməz.

Maddə 98

Kömək göstərmək vəzifəsi

1. Hər bir dövlət onun bayrağı altında üzən gəminin kapitanından gəmi, heyət və ya sənişinlər üçün ciddi təhlükə yaratmadan yerinə yetirilməsi mümkündürsə, aşağıda qeyd olunanların həyata keçirilməsini tələb etməlidir:

(a) dənizdə batma təhlükəsi olan hər hansı bir şəxsə yardım göstərmək;

(b) köməyə ehtiyacın olması barədə məlumat daxil olduqda, fəlakətdə olan insanların ondan gözlənilən ölçüdə və mümkün olduğu qədər tez xilas edilməsi üçün hərəkətə keçmək;

(c) toqquşmadan sonra digər gəmiyə, onun heyətinə və sərnişinlərinə kömək göstərmək və mümkün olduqda digər gəmiyə öz gəmisinin adı, qeydiyyat limanı və gedəcəyi ən yaxın liman barədə məlumat vermək.

2. Hər bir sahilyanı dövlət, dəniz və dənizin hava məkanının təhlükəsizliyini təmin etmək üçün uyğun və səmərəli axtarış və xilasetmə xidmətinin yaradılmasını və fəaliyyətini təmin etməli və vəziyyət tələb edərsə, bu məqsədlə qarşılıqlı regional tədbirlər vasitəsilə qonşu dövlətlərlə əməkdaşlıq etməlidir.

Maddə 99

Qulların daşınmasının qadağan olunması

Hər bir dövlət öz bayrağı altında üzmək hüququ verilən gəmilərdə, qul daşınmasının qarşısını almaq, belə daşımalara görə cəzalandırmaq, bayrağının qeyri-qanuni olaraq bu məqsəd üçün istifadəsinin qarşısını almaq üçün müvafiq tədbirlər həyata keçirməlidir. Bayrağından asılı olmayaraq, hər hansı gəmiyə sığınan istənilən qul *ipso facto* azad olunmalıdır.

Maddə 100

Dəniz quldurluğunun aradan qaldırılması üzrə əməkdaşlıq etmək vəzifəsi

Bütün dövlətlər açıq dənizdə və ya hər hansı dövlətin yurisdiksiyasından kənar istənilən digər yerdə dəniz quldurluğuna qarşı mübarizədə mümkün olan ən genişmiqyaslı əməkdaşlığı həyata keçirməlidirlər.

Maddə 101

Dəniz quldurluğu anlayışı

Dəniz quldurluğu aşağıdakı fəaliyyətlərdən ibarətdir:

(a) xüsusi gəmi və ya hava gəmisinin heyəti, yaxud sərnişinləri tərəfindən şəxsi məqsədlər üçün törədilən, hər hansı qanunu pozma, saxlama və ya soyğunçuluq kimi qanunsuz əməllər:

(i) açıq dənizdə digər gəmi və ya hava gəmisinin əleyhinə, yaxud onların göyertəsində olan insan və mülkiyyətə qarşı;

(ii) hər hansı dövlətin yurisdiksiyasından kənar yerdə gəmi və ya hava gəmisinə, insan və mülkiyyətə qarşı;

b) mövcud vəziyyətə uyğun olaraq, gəmi və ya hava gəmisinin dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisi olduğunu bildiyi halda gəmi və ya hava gəmisinin fəaliyyətində könüllü iştirak;

c) (a) və (b) yarımbəndlərində əks olunan fəaliyyətlərin təhrik edilməsinə və ya həyata keçirilməsinə köməklik göstərilməsi.

Maddə 102

Heyəti qiyam qaldırmış hərbi gəmi, dövlət gəmisi və ya dövlət hava gəmisi vasitəsilə həyata keçirilən dəniz quldurluğu

Heyətinin qiyam qaldıraraq, nəzarətə alındığı hərbi gəmi, dövlət gəmisi və ya dövlət hava gəmisi tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyət, 101-ci maddədə nəzərdə tutulan xüsusi gəmi və ya hava gəmisi tərəfindən həyata keçirilən dəniz quldurluğu fəaliyyətlərinə bərabər tutulur.

Maddə 103

Dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisinin anlayışı

101-ci maddədə nəzərdə tutulan fəaliyyətlərdən birini həyata keçirmək məqsədi ilə müəyyən şəxslərin nəzarəti altında istifadə olunan gəmi və ya hava gəmisi dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi hesab olunur. Bu fəaliyyətlərdən hər hansı birini həyata keçirmək üçün istifadə olunan gəmi və ya hava gəmiləri, həmin fəaliyyətdə təqsirli olan şəxslərin nəzarəti altında qaldığı müddətdə dəniz qulduru gəmisi və ya hava gəmisi hesab olunurlar.

Maddə 104

Dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisinin milli mənsubiyyətinin saxlanılması və ya itirilməsi

Gəmi və ya hava gəmisi dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisi olmasına baxmayaraq, milli mənsubiyyətini qoruya bilər. Milli mənsubiyyətin saxlanılması və ya itirilməsi milli mənsubiyyətin əldə olunduğu dövlətin daxili hüququ ilə müəyyən edilir.

Maddə 105

Dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisinin müsadirəsi

Hər bir dövlət açıq dənizdə, yaxud hər hansı dövlətin yurisdiksiyası xaricində digər istənilən yerdə dəniz quldurluğunu həyata keçirən gəmi və ya hava gəmisini və

yaxud dəniz quldurluğu fəaliyyəti nəticəsində ələ keçirilmiş və dəniz quldurlarının nəzarəti altında olan gəmi və hava gəmisini və içindəki mülkiyyəti müsadirə edə və bu gəmi və hava gəmisində olan insanları həbs edə bilər. Həbsi həyata keçirən dövlətin məhkəmələri, veriləcək cəzalarla vicdanla fəaliyyət göstərən üçüncü şəxslərin hüquqlarını pozmamaları şərti ilə gəmi, hava gəmisi və ya mülkiyyətlə bağlı tədbirlərə dair qərar verə bilər.

Maddə 106

Kifayət qədər əsas olmadan müsadirəyə görə məsuliyyət

Kifayət qədər əsas olmadan dəniz quldurluğunda şübhəli bilinən gəmi və ya hava gəmisini müsadirə edən dövlət müsadirə etdiyi gəmi və ya hava gəmisinin milli mənsəbiyyətinin aid olduğu dövlətə qarşı, müsadirə zamanı yaranan itki, yaxud ziyanı görə məsuliyyət daşıyır.

Maddə 107

Dəniz quldurluğu ilə əlaqədar müsadirəni həyata keçirmək hüququna malik gəmi və hava gəmiləri

Dəniz quldurluğuna görə həbs yalnız hərbi gəmi və ya hərbi hava gəmiləri, yaxud da dəqiq xarici nişanlarla dövlət xidmətində olması müəyyənləşdirilən və həmin səlahiyyətlərə malik digər gəmi və ya hava gəmiləri tərəfindən həyata keçirilə bilər.

Maddə 108

Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi

1. Bütün dövlətlər gəmilərin beynəlxalq Konvensiyalara zidd olaraq açıq dənizdə narkotik və psixotrop maddələrin qanunsuz daşınmasının qarşısının alınması üçün əməkdaşlıq etməlidirlər.

2. Onun bayrağı altında üzən gəminin narkotik və ya psixotrop maddələrin qanunsuz daşınması ilə məşğul olmasına dair ciddi əsasları olan hər bir dövlət bu daşınmanın qarşısını almaq üçün digər dövlətlərdən əməkdaşlıq etməsini tələb edə bilər.

Maddə 109

Açıq dənizdən icazəsiz yayım

1. Bütün dövlətlər açıq dənizdən icazəsiz yayımın dayandırılmasında əməkdaşlıq edirlər.

2. Konvensiyanın məqsədlərinə əsasən, “icazəsiz yayım” beynəlxalq qaydalara zidd olaraq, fəlakət siqnalları istisna olmaqla açıq dənizdə cəmiyyətə müraciət məqsədi ilə gəmi və ya qurğudan səsli radio, yaxud televiziya yayımlarının ötürülməsi deməkdir.

3. İcazəsiz yayımla məşğul olan hər hansı bir şəxs aşağıda qeyd olunan dövlətin məhkəməsi qarşısında mühakimə edilə bilər:

- (a) yayımı həyata keçirən gəminin bayraq dövləti;
- (b) qurğunun qeydiyyat olunduğu dövlət;
- (c) yayımı həyata keçirən şəxsin vətəndaşı olduğu dövlət;
- (d) yayımın qəbul oluna bildiyi hər hansı dövlət;
- (e) yayımın radioəlaqələri qarışdırdığı hər hansı dövlət.

4. Açıq dənizdə 3-cü bəndə uyğun olaraq, yurisdiksiyaya malik dövlət 110-cu maddəyə uyğun olaraq, icazəsiz yayımla məşğul olan şəxsi və ya gəmini həbs edə və yayım aparatlarını müsadirə edə bilər.

Maddə 110

Yoxlama hüququ

1. Müdaxilə aktı beynəlxalq müqavilələrlə müəyyən edilmiş hüquqlara əsaslandığı hallar istisna olmaqla, hərbi gəmi açıq dənizdə 95-ci və 96-cı maddələrdə əks olunan tam immunitetlik hüququna malik gəmilərdən başqa xarici gəmi ilə qarşılaşdıqda, aşağıdakı əsaslı səbəbləri olmadan onu yoxlama hüququ yoxdur:

- (a) gəminin dəniz quldurluğu ilə məşğul olması;
- (b) gəminin qul ticarəti ilə məşğul olması;
- (c) hərbi gəminin bayrağı altında üzdüüyü dövlətin 109-cu maddəyə uyğun olaraq yurisdiksiyaya malik olduğu halda, gəminin icazəsiz yayıma xidmət etməsi;
- (d) gəminin milli mənsubiyyətinin bilinməməsi;
- (e) xarici bayraqla üzən və ya bayrağını göstərməkdən imtina etməsinə baxmayaraq, gəminin hərbi gəminin sahib olduğu milliyyətdən olması.

2. 1-ci bənddə nəzərdə tutulan hallarda hərbi gəmi, gəminin bayraq altında üzmə hüququnu yoxlaya bilər. Bu məqsədlə o, şübhəli gəmiyə zabitin tapşırığı ilə qayıq göndərə bilər. Əgər sənədlər yoxlandıqdan sonra şübhə qalırsa o, dəqiqliklə gəmini daha ətraflı yoxlamağa davam edə bilər.

3. Əgər şübhələr əsassız olsa və gəmi onlara haqq qazandıran hər hansı bir fəaliyyət göstərməmişdirsə, itki və yaxud ziyana görə kompensasiya ödənilməlidir.

4. Bu müddəalar vacib dəyişikliklərlə hərbi hava gəmilərinə də tətbiq edilir.

5. Bu müddəalar dəqiq xarici nişanlarla dövlət xidmətində olması müəyyənləşdirilən və bu baxımdan səlahiyyətlərə malik digər gəmi və ya hava gəmilərinə də tətbiq olunur.

Maddə 111

Qaynar izlərlə təqib etmək hüququ

1. Sahilyanı dövlətin səlahiyyətli qurumları, həmin dövlətin qanun və qaydalarını pozması ilə əlaqədar kifayət qədər dəlili varsa, xarici gəminin təqibinə başlaya bilərlər. Xarici gəmi və ya onun qayıqlarından birini təqib edən dövlətin daxili suları, arxipelaq suları, ərazi dənizi və ya bitişik zonası daxilindədirsə təqibə başlanıla bilər və yalnız ərazi dənizi və ya bitişik zona xaricində təqibə maneə yoxdursa davam edilə bilər. Ərazi dənizi və ya bitişik zonasında üzən xarici gəmiyə dayanmaq əmrini verən gəminin ərazi dənizi və ya bitişik zona daxilində olması vacib deyildir. Xarici gəmi bu Konvensiyanın 33-cü maddəsi ilə müəyyən edilən hər hansı bitişik zonanın daxilindədirsə, yalnız bu zonanın mühafizəsi üçün hüquqların pozulması halında təqib başlaya bilər.

2. Təqib hüququ müstəsna iqtisadi zonada və ya kontinental şelfdə, o cümlədən kontinental şelfin üzərindəki qurğuların ətrafındakı təhlükəsizlik zonaları daxil olmaqla, sahilyanı dövlətin bu Konvensiyaya uyğun tətbiq edilən qanun və qaydaları pozulduqda, pozulmanın yuxarıda qeyd edilən bölgələrdə baş verməsi şərtilə vacib dəyişikliklərlə (*mutatis mutandis*) tətbiq edilir.

3. Təqib hüququ təqib olunan gəminin öz dövlətinin ərazi dənizinə və ya üçüncü dövlətin ərazi dənizinə daxil olan kimi yekunlaşır.

4. Təqib yalnız təqib edən gəminin tabeçiliyində olan və praktik baxımdan tətbiq edilən vasitələrlə təqib olunan gəminin və ya onun qayıqlarından birinin və ya komanda kimi fəaliyyət göstərərək, izlənən gəmini əsas baza kimi istifadə edən qayıqların ərazi dənizi, bitişik zona, müstəsna iqtisadi zona və ya kontinental şelf daxilində olması müəyyənləşdirildikdən sonra başlanmış hesab olunmalıdır. Təqib yalnız xarici gəminin görə biləcəyi və ya eşidə biləcəyi məsafədən, görünən və eşidilən dayanma signalının verilməsindən sonra başlanıla bilər.

5. Təqib hüququ yalnız hərbi gəmi və ya hərbi hava gəmisi və yaxud dəqiq xarici nişanlarla dövlət xidmətində olması müəyyənləşdirilən və bu baxımdan səlahiyyətlərə malik digər gəmi və ya hərbi hava gəmiləri tərəfindən həyata keçirilə bilər.

6. Hava gəmisinin həyata keçirdiyi təqibdə:

(a) 1-dən 4-ə kimi bəndlərin müddəaları vacib dəyişikliklərlə (*mutatis mutandis*) tətbiq edilir;

(b) dayanmaq əmri verən hava gəmisi özü gəmini həbs etmək imkanına malik deyildirsə, sahilyanı dövlətə aid və əmri verən hava gəmisi tərəfindən xəbərdar olunan bir hava gəmisi və ya gəmi təqibi davam etdirməyə gələndə kimi gəmini fəal şəkildə təqib etməlidir. Hava gəmisi dayanmaq əmri verib təqib etmədiyi və ya digər hava gəmisi və gəmilər təqibi maneəsiz davam etdirmədikdə, hava gəmisi tərəfindən gəminin günahkar və ya şübhəli bilinməsi bu ərazi dənizi xaricində gəmini həbs etməyə hüququ olması üçün kifayət etmir.

7. Dövlətin yurisdiksiyası çərçivəsində həbs olunan və Səlahiyyətli Orqanlar qarşısında mühakimə edilmək üçün həmin dövlətin limanına aparılmaqda olan bir

gəminin və müşayiət gəmisinin səyahət zamanı şərtlərin tələb etməsi səbəbindən, müstəsna iqtisadi zonanın və ya açıq dənizin bir hissəsindən keçməsinə görə gəminin azad olunması tələb edilə bilməz.

8. Təqib hüququnun həyata keçirilməsinə haqq verməyən hallarda, ərazi dənizindən kənarında gəmi saxlandıqda və ya həbs olunduqda, buna görə gəminin məruz qaldığı hər hansı itki və ya ziyan görə kompensasiya ödənilməlidir.

Maddə 112

Sualtı kabel və boru kəmərləri çəkmək hüququ

1. Bütün dövlətlər kontinental şelf kənarında, açıq dəniz yataqlarında sualtı kabel və boru kəmərləri çəkmək hüququna malikdirlər.

2. 79-cu maddənin 5-ci bəndi bu kabel və borulara tətbiq olunur.

Maddə 113

Sualtı kabel və ya boru kəmərinin qırılması və ya zədələnməsi

Hər bir dövlət bayrağı altında üzən gəmi və ya yurisdiksiyası altında olan bir şəxs tərəfindən, açıq dənizdə yüksəkqərginlikli sualtı kabeli və ya su altındakı boru kəmərinə, o cümlədən teleqraf və telefon rabitələrini kəsmək və zədələmək məqsədi ilə teleqraf və telefon kabellərini qəsdən və ya etinasızlıqla qırması və ya onlara zərər verməsi fəaliyyətlərinin hüquq pozuntusu kimi məsuliyyət daşması üçün zəruri qanun və qaydalar qəbul etməlidir. Bu müddəə, eyni zamanda bu kabel və ya boru kəmərlərinin qırılması məqsədi daşıyan və ya belə nəticələnməsi mümkün olan davranışlara da tətbiq edilməlidir. Buna baxmayaraq, bu müddəə belə sınıma və ziyandan çəkinmək üçün bütün lazımi ehtiyat tədbirlərini görə, lakin qanunauyğun olaraq öz həyatlarını və ya gəmilərini xilas etmək üçün başqa heç bir hərəkət edə bilməyən şəxslərin qırılma və ziyan səbəb olma hallarına tətbiq olunmur.

Maddə 114

Kabel və ya boru kəmərinin sahibləri tərəfindən digər kabel və ya boru kəmərinin qırılması və ya zədələnməsi

Hər bir dövlət açıq dənizdə, sualtı kabel və ya boru kəmərinin sahibi olan və yurisdiksiyasına tabe şəxslərin kabel və boruları çəkərkən və ya təmir edərkən digər kabel və boruları qırması və ziyan vurması hallarında, şəxslərin təmir xərclərinin ödəməsi üçün qanun və qaydalar qəbul etməlidir.

Maddə 115
Sualtı kabel və ya boru kəmərinə vurulmuş ziyanın
aradan qaldırılması və itkilərin əvəzinin ödənilməsi

Gəmi sahibi tərəfindən əvvəlcədən bütün məqsədyönlü ehtiyat tədbirləri görülmüşdürsə və gəmi sahibinin sualtı kabel və borulara ziyan vurmaqdan çəkinmək üçün lövbər, tor və ya hər hansı gəmi təchizatından imtina etdiklərini sübut edilmişdirsə, hər bir dövlət itki və zərərin əvəzinin kabel və boru sahibi tərəfindən ödənilməsini təmin etmək üçün lazımi qanun və qaydaları qəbul etməlidir.

2-ci fəsil
Açıq dənizlərin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi və idarə edilməsi

Maddə 116
Açıq dənizdə balıqçılıq hüququ

Bütün dövlətlərin vətəndaşlarının aşağıdakılara riayət edilməsi şərtilə açıq dənizdə balıqçılıqla məşğul olmaq hüququ vardır:

- (a) onların müqavilə öhdəlikləri;
- (b) 63-cü maddənin 2-ci bəndi və 64-67-ci maddələrdə nəzərdə tutulan sahilyanı dövlətin hüquqları, vəzifələri və eləcə də maraqları;
- (c) bu fəslin müddəaları.

Maddə 117
Açıq dənizin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi ilə əlaqədar dövlətlərin
öz vətəndaşları üçün tədbirlər görmək vəzifəsi

Bütün dövlətlərin açıq dənizdə canlı ehtiyatların qorunması məqsədi ilə vətəndaşları üçün vacib olan tədbirlər görmək və bununla əlaqədar digər dövlətlərlə əməkdaşlıq etmək hüququ vardır.

Maddə 118
Canlı ehtiyatların mühafizəsi və idarə olunması sahəsində dövlətlərin
əməkdaşlığı

Dövlətlər açıq dəniz ərazilərində canlı ehtiyatların mühafizəsində və idarə olunmasında əməkdaşlıq etməlidirlər. Vətəndaşları eyni ərazidə olan, eyni və ya müxtəlif canlı ehtiyatları istismar edən dövlətlər canlı ehtiyatların mühafizəsi üçün vacib tədbirlər görmək məqsədi ilə danışıqlar aparmalıdır. Müvafiq olaraq, onlar bu

məqsədlə subregional və ya regional balıqçılıq təşkilatları təsis etməklə əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 119

Açıq dənizdə canlı ehtiyatların mühafizəsi

Balıq ovunun həcmi müəyyən edərkən və açıq dənizin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi məqsədi ilə dövlətlər aşağıdakılara riayət etməlidirlər:

(a) ən etibarlı elmi sübutlara əsaslanaraq, ovlanan ehtiyatların, inkişaf etməkdə olan ölkələrin xüsusi ehtiyacları da daxil olmaqla, münasib ekoloji və iqtisadi amillərlə müəyyən olunan balıq ovlama metodları, ehtiyatların qarşılıqlı asılılıqları və subregional, regional, yaxud qlobal səviyyədə ümumi məsləhət olunan minimum standartları nəzərə alaraq, maksimum davamlı məhsul istehsal edə biləcək məhsul növlərini qoruyub saxlamaq və ya bərpa etməyi nəzərdə tutan tədbirlər görməlidir;

(b) bu tədbirlərin ovlanan növlərlə ortaq və ya onlarla bağlı növlər üzərindəki təsirlərini bu ortaq və asılı növlərin ehtiyatların çoxalmalarını ciddi bir təhlükəyə düşməsinin qarşısını almaq, bir səviyyədə tutmaq və ya bu səviyyəyə gətirmək məqsədi ilə nəzərə alınmalıdır.

2. Əldə olunan elmi məlumat, balıq ovu və balıqçılığa dair statistikalar və balıq ehtiyatlarının mühafizəsi ilə bağlı digər məlumatlar subregional, regional və ya qlobal səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə və müntəzəm olaraq əlaqədar bütün dövlətlərin iştirakı ilə yayılmalı və mübadilə olunmalıdır.

3. Əlaqədar dövlətlər mühafizə tədbirlərinin və onların həyata keçirilməsinin heç bir dövlətin balıqçısına qarşı hüquqi və faktiki ayrı-seçkilik edilməməsinə diqqət etməlidir.

Maddə 120

Dəniz məməliləri

65-ci maddə açıq dənizdə dəniz məməlilərinin mühafizəsinə və idarə olunmasına da tətbiq olunur.

VIII BÖLMƏ

ADALARIN REJİMİ

Maddə 121

Adaların rejimi

1. Ada su ilə əhatə olunmuş və sular yüksələn zaman su üzərində qalan, təbii olaraq meydana gələn torpaq ərazisidir.

2. 3-cü bənddən əlavə olaraq adanın ərazi dənizi, bitişik zona, müstəsna iqtisadi zona və kontinental şelfinin sərhədləri bu Konvensiyanın digər torpaq ərazilərinə tətbiq edilən müddəalarına uyğun olaraq həyata keçirilir.

3. Yaşayış məskəni və ya insanların iqtisadi həyatları üçün şəraiti olmayan qayalıqların müstəsna iqtisadi zonası və ya kontinental şelfi yoxdur.

IX BÖLMƏ

QAPALI VƏ YA YARIMQAPALI DƏNİZLƏR

Maddə 122

Anlayış

Bu Konvensiyanın məqsədlərinə görə, “qapalı və ya yarımqapalı dəniz” dedikdə iki və daha çox dövlətlə əhatə olunan və dar çıxışla digər dəniz və ya okeana birləşən, yaxud tamamilə və ya böyük bir hissəsi ilə iki və daha çox sahiyanı dövlətin ərazi dənizi və müstəsna iqtisadi zonasından ibarət körfəz, dəniz hövzəsi və ya dəniz başa düşülür.

Maddə 123

Qapalı və ya yarımqapalı dənizlərlə həmsərhəd olan dövlətlərin əməkdaşlığı

Qapalı və ya yarımqapalı dənizə sərhədi olan dövlətlər bu Konvensiyaya uyğun olan hüquqlarının həyata keçirilməsində və vəzifələrinin yerinə yetirilməsində bir-biri ilə əməkdaşlıq etməlidirlər. Bu məqsədlə onlar birbaşa və ya müvafiq regional təşkilatlar vasitəsilə aşağıdakılara səy göstərməlidirlər:

(a) dənizin canlı ehtiyatlarının idarə olunması, mühafizəsi, tədqiqatı və istismarını koordinasiya etmək;

(b) dəniz mühitinin mühafizə və müdafiəsi ilə əlaqədar hüquqlarının həyata keçirilməsini və vəzifələrinin yerinə yetirilməsini əlaqələndirmək;

(c) elmi tədqiqat siyasətlərini əlaqələndirmək və ehtiyac olduqda, müvafiq rayonda müştərək elmi tədqiqat proqramlarına başlamaq;

(d) bu maddənin müddələrinin həyata keçirilməsində, ehtiyac olduqda digər əlaqədar dövlətləri və ya beynəlxalq təşkilatları onlarla əməkdaşlıq etməyə dəvət etmək.

X BÖLMƏ

DƏNİZƏ ÇIXIŞI OLMAYAN DÖVLƏTLƏRİN DƏNİZƏ GİRİŞ-ÇIXIŞ HÜQUQU VƏ TRANZİT AZADLIĞI

Maddə 124

Terminlərin istifadəsi

1. Bu Konvensiyanın məqsədləri üçün :

(a) dənizə çıxışı olmayan dövlət-dəniz sahili olmayan dövlət mənasını ifadə edir;

(b) tranzit dövlət-dəniz ilə dənizə çıxışı olmayan dövlət arasında yerləşən, ərazisindən tranzit keçidin həyata keçirildiyi, dəniz sahili olan və ya olmayan dövlət mənasını ifadə edir;

(c) tranzit keçid-keçid zamanı yükləmə, anbara yığma, gəmi yükünün bölgüsü və ya nəqliyyat növünün dəyişdirilməsi kimi fəaliyyətlərin həyata keçirilib-keçirilməməsindən asılı olmayaraq, dənizə çıxışı olmayan dövlətin ərazisində başlayan və ya sona çatan, tam yolun yalnız bir hissəsi olan bir və ya bir neçə tranzit dövlətin ərazisindən insan, yük, mal və nəqliyyat vasitələrinin keçidi mənasını ifadə edir;

(d) nəqliyyat vasitələri:

(i) dəmiryolu nəqliyyat vasitələri, dəniz, göl və çay gəmiləri və avtonəqliyyat vasitələri;

(ii) yerli şərait tələb etdikdə, yükdaşıyanlar insan və yük heyvanları mənasını ifadə edir;

2. Dənizə çıxışı olmayan dövlətlər və tranzit dövlətlər öz aralarında müqavilə bağlayaraq, nəqliyyat vasitələrinin siyahısına neft və qaz xətlərini və 1-ci bəndə daxil edilənlərdən başqa, digər nəqliyyat vasitələrini də daxil edə bilərlər.

Maddə 125

Dənizə giriş-çixış hüququ və tranzit azadlığı

1. Dənizə çıxışı olmayan dövlətlər açıq dənizlərin azadlığı və bəşəriyyətin ümumi mirası da daxil olmaqla, bu Konvensiyada nəzərdə tutulan hüquqların həyata keçirilməsi məqsədi ilə dənizə giriş və çıxış hüququna malikdirlər. Bu məqsədlə dənizə çıxışı olmayan dövlətlər tranzit dövlətlərin ərazisindən bütün nəqliyyat vasitələri ilə keçməklə tranzit keçid azadlığından istifadə edirlər.

2. Tranzit keçid azadlığının həyata keçirilməsi üçün şərt və üsullar dənizə çıxışı olmayan dövlətlərlə aidiyyəti tranzit dövlətlər arasında ikitərəfli, subregional və ya regional müqavilələrlə razılaşdırılır.

3. Öz ərazisi üzərində tam suverenliyi həyata keçirən zaman tranzit dövlətlər dənizə çıxışı olmayan dövlətlər üçün bu Bölmədə nəzərdə tutulan hüquq və

imkanların onların qanuni maraqlarını heç bir yolla pozmasını təmin etmək məqsədi ilə bütün zəruri tədbirləri görmək hüququna malikdirlər.

Maddə 126

Ən əlverişli milli rejimin tətbiqinin istisna edilməsi

Bu Konvensiyanın müddəaları, həmçinin dənizə çıxışı olmayan dövlətlərin xüsusi coğrafi vəziyyətinə görə, hüquq və güzəştlər müəyyən edən dənizə giriş-çıxış hüququnun həyata keçirilməsi ilə əlaqədar xüsusi sazişlər, daha əlverişli millət klauzulasının tətbiqindən kənar saxlanılır.

Maddə 127

Gömrük rüsumları, vergilər və digər yığımlar

1. Tranzit keçidin həyata keçirilməsi üzrə qeyd edilən keçidlə əlaqədar göstərilən xüsusi xidmətlərə görə tətbiq edilən yığımlardan başqa, hər hansı bir gömrük rüsumu, vergi və digər yığımların tətbiqinə yol verilmir.

2. Dənizə çıxışı olmayan dövlətlər üçün nəzərdə tutulan və ya onlar tərəfindən istifadə edilən tranziti həyata keçirən nəqliyyat vasitələrinə və ya digər vasitələrə, tranzit dövlətin nəqliyyat vasitələrinin istifadəsi üçün alınan vergi və rüsumlardan daha yüksək vergi və ya rüsumların təyin olunmasına yol verilmir.

Maddə 128

Azad zonalar və digər gömrük güzəştləri

Dənizə çıxışı olmayan dövlətlərlə tranzit dövlətlər aralarında müqavilə bağlamaqla, tranzit keçidin rahatlığı üçün tranzit dövlətlərin giriş-çıxış limanlarında azad zonalar və ya digər gömrük güzəştləri müəyyən edə bilirlər.

Maddə 129

Nəqliyyat vasitələrinin tikintisi və təkmilləşdirilməsi sahəsində əməkdaşlıq

Tranzit dövlətlərdə tranzit azadlığını həyata keçirəcək nəqliyyat vasitələri olmadıqda və ya liman qurğuları və avadanlıqları da daxil olmaqla, mövcud vasitələr hər hansı səbəbdən qanəedici deyildirsə, tranzit dövlətlər və dənizə çıxışı olmayan dövlətlər onların tikilməsi və təkmilləşdirilməsi üzrə əməkdaşlıq edə bilirlər.

Maddə 130

Tranzit keçid zamanı texniki xarakterli gecikmələrin və digər çətinliklərin qarşısının alınması və ya aradan qaldırılması üçün tədbirlər

1. Tranzit dövlətlər tranzit keçid zamanı gecikmə və texniki xarakterli digər çətinliklərin baş verməməsi məqsədi ilə bütün müvafiq tədbirləri həyata keçirirlər.

2. Tranzit dövlətlərin və dənizə çıxışı olmayan aidiyyəti dövlətlərin Səlahiyyətli Orqanları, belə gecikmə və ya çətinliklər baş verdiyi zaman onların təcili aradan qaldırılması məqsədi ilə əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 131

Dəniz limanlarında bərabər rejim

Dənizə çıxışı olmayan dövlətin bayrağı altında üzən gəmilər dəniz limanlarında digər xarici gəmilər üçün nəzərdə tutulan rejimdən eyni şəkildə istifadə edirlər.

Maddə 132

Daha artıq tranzit güzəştlərinin təqdim edilməsi

Bu Konvensiya heç bir halda Tərəf dövlətlərin razılaşdıqları və ya hər hansı Tərəf dövlətin təqdim etdiyi bu Konvensiyada nəzərdə tutulandan daha geniş tranzit imkanların ləğv edilməsini nəzərdə tutmur. Bu Konvensiya, həmçinin gələcəkdə daha geniş imkanların verilməsinin qarşısını almır.

XI BÖLMƏ

RAYON

1-ci fəsil

Ümumi müddəalar

Maddə 133

Terminlərin istifadəsi

Bu Bölmənin məqsədləri üçün:

(a) ehtiyat - *in situ* Rayonda dənizin dibində və ya onun təkində polimetal filizləri də daxil olmaqla bərk, maye və qaz halında olan mineral ehtiyatlar başa düşülür.

(b) ehtiyatlar Rayondan çıxarıldığı zaman faydalı qazıntı hesab edilir.

Maddə 134
Bu Bölmənin əhatə dairəsi

1. Bu Bölmə Rayona şamil edilir.
2. Rayondakı fəaliyyətlər bu Bölmənin müddəalarına əsasən tənzimlənir.
3. 1-ci maddənin 1(1) bəndində istinad edilən sərhədləri göstərən dəniz xəritələrinin və ya coğrafi koordinatların siyahılarının saxlanmaya verilməsinə və dərc edilməsinə dair tələblər VI Bölmədə şərh edilib.
4. Bu maddənin heç bir müddəası VI Bölməyə uyğun olaraq, kontinental şelfin xarici sərhədlərinin müəyyən olunmasına və ya sahilləri qonşu və ya qarşı-qarşıya olan dövlətlər arasında delimitasiya ilə bağlı müqavilələrin etibarlılığına təsir etmir.

Maddə 135
Bitişik sular və hava məkanının hüquqi statusu

Nə bu Bölmə, nə də bununla yanaşı verilən və ya tətbiq olunan hər hansı hüquqlar Rayonboyu uzanan suların və ya həmin sular üzərində hava məkanının hüquqi statusuna toxunmur.

2-ci fəsil
Rayonu tənzimləyən prinsiplər

Maddə 136
Bəşəriyyətin ümumi mirası

Rayon və onun ehtiyatları bəşəriyyətin ümumi mirasıdır.

Maddə 137
Rayon və onun ehtiyatlarının hüquqi statusu

1. Heç bir dövlət rayonun hər hansı bir hissəsinə və onun ehtiyatlarına münasibətdə suveren hüquqlarını həyata keçirə bilməz və heç bir dövlət, fiziki və ya hüquqi şəxs onun hər hansı bir hissəsini mənimsəyə bilməz. Belə iddia mənimsəmə, suverenlik və ya suveren hüquqların həyata keçirilməsi qəbul olunmur.
2. Rayonun ehtiyatlarına olan bütün hüquqlar bəşəriyyət adından fəaliyyət göstərən orqana məxsusdur. Bu ehtiyatlar özgəninkiləşdirilə bilməz. Bununla yanaşı, rayondan çıxarılan faydalı qazıntılar yalnız bu Bölmənin və Səlahiyyətli Orqanın norma, qayda və prosedurlarına uyğun olaraq özgəninkiləşdirilə bilər.

3. Heç bir dövlət, fiziki və ya hüquqi şəxs, rayondan çıxarılan faydalı qazıntılara olan hüquqlara iddia edə, onları bu Bölməyə müvafiq olmayan digər yolla əldə edə və ya həyata keçirə bilməz. Əks təqdirdə, belə hüquqlara heç bir belə iddia, onları ələ keçirmə və həyata keçirmə tanınmır.

Maddə 138

Rayona münasibətdə dövlətlərin ümumi davranışı

Rayona münasibətdə dövlətlərin ümumi davranışı bu Bölmənin müddəalarına, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində ifadə olunan prinsiplərə, sülh və təhlükəsizliyin qorunub saxlanılmasına, o cümlədən beynəlxalq əməkdaşlıq və qarşılıqlı razılaşmaya xidmət edən beynəlxalq hüququn digər normalarına müvafiq olmalıdır.

Maddə 139

Uyğunluğu təmin etmək və zərərə görə məsuliyyət öhdəliyi

1. Üzv dövlətlər bu Bölməyə uyğun olaraq, müəssisələri və vətəndaşı olan fiziki və ya hüquqi şəxsləri tərəfindən, o cümlədən onların və vətəndaşlarının effektiv nəzarəti altında həyata keçirilən Rayondakı fəaliyyətlərin təmin edilməsi üçün öhdəlik daşıyırlar. Eyni öhdəlik Rayonda fəaliyyətlər həyata keçirən beynəlxalq təşkilatlara da şamil olunur.

2. Beynəlxalq hüquq normalarına və 22-ci maddənin III əlavəsinə xələl gətirmədən, üzv dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən bu Bölməyə uyğun olan öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi nəticəsində vurulan zərər müvafiq məsuliyyətə səbəb olur, üzv dövlətlər və ya beynəlxalq təşkilatlar birlikdə fəaliyyət göstərdikdə, birgə məsuliyyət daşıyırlar. Üzv dövlət 153-cü maddənin 4-cü bəndinə və III əlavənin 4-cü maddəsinin 4-cü bəndinə müvafiq olaraq, effektiv razılığı təmin etmək üçün bütün zəruri və müvafiq tədbirləri görərsə, 153-cü maddənin 2 “b” bəndinə uyğun olaraq zəmin durduğu şəxslərin bu bəndin müddəalarını gözləməməsi nəticəsində vurulan zərərə görə məsuliyyət daşımır.

3. Beynəlxalq təşkilatların üzvü olan üzv dövlətlər bu maddənin tətbiqinin təmin edilməsi üçün belə təşkilatlara şamil edilən lazımi tədbirlər görürlər.

Maddə 140

Bəşəriyyətin rifahı naminə

1. Bu Bölmədə birbaşa nəzərdə tutulan Rayondakı fəaliyyətlər dövlətlərin coğrafi yerləşməsindən, o cümlədən sahilboyu və ya dənizə çıxışı olmamasından asılı olmayaraq, xüsusilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən qəbul edilmiş 1514

(XV) nömrəli Qətnaməsi və Baş Assambleyanın digər müvafiq qətnamələrinə uyğun olaraq, tam müstəqillik və özünü idarəetmə statusu əldə etməyən inkişaf etməkdə olan ölkə və millətlərin maraq və ehtiyacları nəzərə alınmaqla bəşəriyyətin rifahı naminə həyata keçirilir.

2. Səlahiyyətli Orqan 160-cı maddənin, 2 “f” (i) bəndinə uyğun olaraq, müvafiq mexanizm vasitəsilə ayrı-seçkilik etmədən (bərabərlik əsasında) Rayondakı fəaliyyətdən əldə olunan maliyyə və iqtisadi mənfəətin ədalətli bölüşdürülməsini təmin edir.

Maddə 141

Rayonun xüsusilə dinc məqsədlərlə istifadəsi

Rayon sahilyanı və ya dənizə çıxışı olmamasından asılı olmayaraq, ayrı-seçkilik etmədən və bu bölmənin digər müddələrinə toxunmadan, yalnız dinc məqsədlər üçün bütün dövlətlərin istifadəsinə açıqdır.

Maddə 142

Sahilyanı dövlətlərin hüquqları və qanuni maraqları

1. Rayonun tərkibinə daxil olan, həmçinin milli yurisdiksiya çərçivəsində olan bu resurs yataqları ilə bağlı fəaliyyəti, belə yataqların daxil olduğu yurisdiksiyalar çərçivəsində hər hansı bir sahilyanı dövlətin hüquqları və qanuni mənafeələrinin nəzərə alınması yolu ilə həyata keçirilir.

2. Bu hüquq və maraqların sıxışdırılmasına yol verilməməsi məqsədi ilə, ilkin xəbərdarlıq sistemi də daxil olmaqla, əlaqədar dövlətlərlə məsləhətləşmələr aparılır. Rayondakı fəaliyyət milli yurisdiksiya daxilində olan ehtiyatların *istehsalı* ilə nəticələndiyi hallarda əlaqədar sahilyanı dövlətin ilkin razılığı tələb olunur.

3. Nə bu Bölmə, nə də bununla yanaşı verilən və ya tətbiq olunan hər hansı hüquqlar sahilyanı dövlətlərin XII Bölmənin müvafiq müddələrinə uyğun olaraq sahilyanı xəttinə və maraqlarına ciddi və qaçılmaz təhlükənin qarşısının alınması, azaldılması, yaxud aradan qaldırılması zəruri olan və Rayondakı fəaliyyət nəticəsində yaranan çirklənmə təhlükəsi, çirklənmə və digər təhlükəli hadisələrdən qorunması, tədbirlərin görülməsi hüquqlarına toxunmur.

Maddə 143

Dəniz elmi tədqiqatları

1. Rayonda dəniz elmi tədqiqatları, XIII Bölməyə uyğun olaraq yalnız dinc məqsədlər və bəşəriyyətin rifahı naminə həyata keçirilir.

2. Səlahiyyətli Orqan Rayon və onun ehtiyatlarına dair dəniz elmi tədqiqatlarını həyata keçirə və bu məqsədlə müqavilələr bağlaya bilər. Səlahiyyətli Orqan Rayonda dəniz elmi tədqiqatlarının aparılmasına köməklik göstərir və onu təşviq edir, o cümlədən bu tədqiqat və təhlillərin nəticələrini əlaqələndirir və yayır.

3. Üzv dövlətlər Rayonda dəniz elmi tədqiqatlarını həyata keçirə bilər. Üzv dövlətlər Rayonda dəniz elmi tədqiqatlarının keçirilməsində beynəlxalq əməkdaşlığa kömək edir:

(a) Səlahiyyətli Orqan və müxtəlif ölkələrin mütəxəssislərinin dəniz elmi tədqiqatlarının keçirilməsində əməkdaşlığın təbliği və beynəlxalq proqramlarda iştirak;

(b) şəraitdən asılı olaraq inkişaf etməkdə olan ölkələrin və texnoloji cəhətdən az inkişaf etmiş ölkələrin rifahı naminə Səlahiyyətli Orqan və ya digər beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə proqramların hazırlanmasının təmin edilməsi məqsədi ilə:

(i) onların tədqiqat potensialının möhkəmləndirilməsi;

(ii) tədqiqat metodlarının və nəticələrinin tətbiqi sahəsində Səlahiyyətli Orqanın heyətinin və onların kadrlarının hazırlanması;

(iii) Rayondakı tədqiqatlarda onların ixtisaslı kadrlarının istifadə edilməsində köməklik göstərilməsi;

(c) şəraitdən asılı olaraq tədqiqat və təhlillərin nəticələri istifadə üçün açıq olduğu halda, Səlahiyyətli Orqan və digər beynəlxalq kanallar vasitəsilə onların effektiv yayılması.

Maddə 144

Texnologiyanın ötürülməsi

1. Bu Konvensiyaya uyğun olaraq, Səlahiyyətli Orqan aşağıdakılar üçün tədbirlər görür:

(a) Rayondakı fəaliyyətlə bağlı olan texnologiyaların və elmi biliklərin əldə edilməsi;

(b) bütün üzv dövlətlərin faydası üçün bu texnologiya və elmi biliklərin inkişaf etməkdə olan ölkələrə ötürülməsinə köməklik göstərilməsi və onun təşviq edilməsi.

2. Bu məqsədlə Səlahiyyətli Orqan və üzv dövlətlər Rayondakı fəaliyyətlə bağlı Müəssisə və bütün üzv dövlətlərin faydalana biləcəyi texnologiya və elmi biliklərin ötürülməsinin təşviq edilməsində əməkdaşlıq edirlər. Xüsusən, onlar aşağıdakıların başlanmasını və təbliğ edilməsini həyata keçirirlər:

(a) Müəssisə və inkişaf etməkdə olan ölkələrin müvafiq texnologiyaya ədalətli və səmərəli şərtlər daxilində asan keçidi də daxil olmaqla, Rayondakı fəaliyyətlərlə bağlı Müəssisə və inkişaf etməkdə olan ölkələrə texnologiyanın ötürülməsi üçün proqramlar;

(b) Müəssisənin texnologiyasının və inkişaf etməkdə olan ölkələrin daxili texnologiyasının tərəqqisi istiqamətində, xüsusilə müəssisə və inkişaf etməkdə olan

ölkələrin heyəti üçün dəniz elmi və texnologiyası sahəsində təlimlərin keçirilməsi üçün şəraitin yaradılması və Rayondakı fəaliyyətlərdə onların tam iştirakı üçün tədbirlər.

Maddə 145 **Dəniz mühitinin mühafizəsi**

Bu Konvensiyaya uyğun olaraq, Rayondakı fəaliyyətlərdən yaranan zərərli təsirlərdən dəniz mühitinin səmərəli mühafizəsini təmin etmək üçün zəruri tədbirlər görülür. Bu məqsədlə Səlahiyyətli Orqan xüsusilə aşağıdakı məqsədlər üçün müvafiq norma, qayda və prosedurlar qəbul edir:

(a) sahil xətti daxil olmaqla, dəniz mühitinin çirklənməsi və digər təhlükələrin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altına alınması və dəniz mühitinin ekoloji tarazlığının pozulmasının qarşısının alınması, o cümlədən qazıntıların aparılması, dərinləşdirmə, süxurların çıxardılması, tullantılardan təmizlənməsi kimi fəaliyyətlərin dəniz mühiti üçün zərərli təsirlərindən müdafiəsi, bu fəaliyyətlərlə bağlı qurğu, boru və digər cihazların tikilməsi, istismarı, yaxud texniki xidməti üçün mühafizəsinin vacibliyinə xüsusi diqqət edilməsi;

(b) Rayonun təbii ehtiyatlarının qorunması və saxlanılması və dəniz mühitinin flora və faunasına vurulan ziyanın qarşısının alınması.

Maddə 146 **İnsan həyatının mühafizəsi**

Rayondakı fəaliyyətlərlə bağlı insan həyatının səmərəli mühafizəsinin təmin edilməsi üçün zəruri tədbirlər görülür. Bu məqsədlə Səlahiyyətli Orqan, müvafiq müqavilələrdə ifadə edilən mövcud beynəlxalq hüquqa əlavə olaraq qayda, qanun və prosedurlar qəbul edir.

Maddə 147 **Rayonda və dəniz mühitində fəaliyyətlərin razılaşdırılması**

1. Rayondakı fəaliyyətlər dəniz mühitində digər fəaliyyətlərlə münasib həyata keçirilir.

2. Rayondakı fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün istifadə olunan qurğular aşağıdakı şərtlərə cavab verməlidir:

(a) bu qurğular yalnız bu Bölməyə və Səlahiyyətli Orqanın norma, qayda və prosedurlarına uyğun montaj edilir, quraşdırılır və aradan qaldırılır. Bu qurğuların montajı, quraşdırılması və aradan qaldırılması ilə əlaqədar lazımı bildiriş verilir,

onların mövcudluğu barədə daimi xəbərdarlıq vasitələri isə saz vəziyyətdə saxlanılmalıdır;

(b) bu qurğular beynəlxalq naviqasiya üçün əhəmiyyətli hesab edilən dəniz yollarının istifadəsinə maneə yarada biləcək yerlərdə və ya intensiv balıqçılıq fəaliyyətlərinin mövcud olduğu Rayonlarda quraşdırıla bilməz;

(c) həm naviqasiya və həm də qurğuların təhlükəsizliyini təmin etmək üçün bu qurğuların ətrafında müvafiq nişanlarla təhlükəsizlik zonaları yaradılır. Bu təhlükəsizlik zonalarının konfigurasiya və yerləşməsi beynəlxalq dəniz yolları ilə naviqasiyaya və ya xüsusi dəniz zonalarında gəmilərin bərabərhüquqlu keçidinə mane ola biləcək məntəqələr yaratmamalıdır;

(d) bu qurğular yalnız dinc məqsədlər üçün istifadə olunur;

(e) bu qurğular adalar statusuna malik deyildir. Onların özünün ərazi dənizi yoxdur və onların olması ərazi dənizinin, xüsusilə iqtisadi zona və ya kontinental şelfin sərhədlərinin delimitasiyasına təsir etmir.

3. Dəniz mühitindəki digər fəaliyyətlər Rayondakı fəaliyyətlərə münasib aparılır.

Maddə 148

İnkişaf etməkdə olan ölkələrin Rayondakı fəaliyyətlərdə iştirakı

Konkret olaraq, bu Bölmədə nəzərdə tutulduğu kimi, inkişaf etməkdə olan ölkələrin xüsusi maraq və ehtiyacları nəzərə alınmaqla, xüsusilə də dənizə çıxışı olmayan və ya coğrafi baxımından əlverişsiz mövqedə yerləşən və bununla əlaqədar maneələrin dəf edilməsində çətinliklər yaşayan, həmçinin Rayondan kənar yerləşməsi və Rayon ərazisinə giriş-çıkış zamanı yaranan çətinlikləri də nəzərə alınmaqla, onların Rayondakı fəaliyyətlərdə səmərəli iştirakı dəstəklənir.

Maddə 149

Arxeoloji və tarixi obyektlər

Dövlət və ya mənşə ölkələrin, yaxud mədəni mənşəli dövlətlərin və ya tarixi və arxeoloji mənşəli dövlətlərin üstün hüquqlarına xüsusi diqqət olunaraq, Rayonda aşkar edilən arxeoloji və tarixi obyektlər, bütün bəşəriyyətin rifahı naminə qorunur və istifadə olunur.

3-cü fəsil

Rayonun ehtiyatlarının inkişafı

Maddə 150

Rayonda fəaliyyətlə bağlı siyasət

Rayondakı fəaliyyətlər konkret olaraq bu Bölmədə nəzərdə tutulduğu kimi, dünya iqtisadiyyatının sağlam inkişafına və beynəlxalq ticarətin tarazlaşdırılmış inkişafına şərait yaratmaq və bütün ölkələrin, xüsusilə də inkişaf etməkdə olan ölkələrin tam inkişafı üçün beynəlxalq əməkdaşlığa yardım məqsədi ilə həyata keçirilir. Həmçinin, Rayondakı fəaliyyətlər aşağıda adı çəkilən işlərin görülməsini də nəzərdə tutur:

- (a) Rayon ərazisindəki ehtiyatların öyrənilməsini;
- (b) Rayondakı fəaliyyətin effektiv həyata keçirilməsi daxil olmaqla, Rayonun ehtiyatlarının nizamlı, təhlükəsiz və məqsədyönlü istifadəsi, ehtiyatların müvafiq ağılabatan prinsiplərə uyğun qorunmasını nəzərə alaraq artıq itkilərdən çəkinməyi;
- (c) xüsusilə 144-cü və 148-ci maddələrə uyğun olaraq, bu fəaliyyətlərdə iştirak üçün imkanların genişləndirilməsini;
- (d) bu Konvensiyada nəzərdə tutulduğu kimi səlahiyyətli orqanın mənfəət əldə olunmasında iştirakı və texnologiyanın müəssisə və inkişaf etməkdə olan ölkələrə ötürülməsini;
- (e) istehlakçıların tələbat hiss etdiyi faydalı qazıntılara olan ehtiyacını ödəmək üçün digər mənbələrdən əldə olunan faydalı qazıntılarla yanaşı, Rayonun ərazisi daxilində hasil edilən faydalı qazıntıların da hasilatının genişləndirilməsinə imkan yaradılmasını;
- (f) Rayon ərazisindən və digər mənbələrdən çıxarılan faydalı qazıntıların həm istehlakçılar üçün ədalətli, sabit və sərfəli, həm də istehsalçılar üçün ədalətli qiymətlərlə təşviqini, tələb və təklif arasında uzunmüddətli tarazlığın yaradılmasının təşviqini;
- (g) sosial-iqtisadi sistemləri və ya coğrafi mövqeyindən asılı olmayaraq, üzv dövlətlər üçün Rayondakı ehtiyatların öyrənilməsi ilə bağlı imkanların genişləndirilməsi və Rayonda inhisarçılıq fəaliyyətinin qarşısının alınmasını;
- (h) 151-ci maddədə nəzərdə tutulduğu kimi, Rayondakı fəaliyyətlə bağlı olan və inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatları və ixracat gəlirləri üçün zərərli olan müəyyən növ faydalı qazıntıların qiymətində və ya ixracatında azalma kimi mənfəət təsirlərdən ölkələrin qorunmasını;
- (i) bütün bəşəriyyətin rifahı naminə ümumi irsin inkişaf etdirilməsini;
- (j) Rayondan əldə edilən ehtiyatlar hesabına istehsal olunan faydalı qazıntıların və bu faydalı qazıntılardan istehsal olunan xammalların idxalı üçün bazarlara giriş şərtlərinin digər mənbələrdən alınan idxallara tətbiq olunan ən əlverişli şərtlərdən daha əlverişli olmamasını.

Maddə 151 **İstehsal siyasəti**

1. (a) 150-ci maddədə göstərilmiş məqsədlərə xələl gətirmədən və həmin maddənin (h) yarım bəndinin həyata keçirilməsi məqsədi ilə Səlahiyyətli Orqan

mövcud forumların, həmçinin istehsalçı və istehlakçıların da daxil olduğu, bütün maraqlı tərəflərin iştirak etdiyi və istifadəsi mümkün olan müqavilə və sazişlərin köməyi ilə Rayon ərazisindən çıxarılan faydalı qazıntılar hesabına əldə edilən xammalın istehsalçılar üçün sərfəli, istehlakçılar üçün ədalətli qiymət prinsipi əsasında bazarların inkişafı, effektivliyi və stabilliyi məqsədi ilə müvafiq işlər görür. Bütün üzv dövlətlər bu məqsədlə əməkdaşlıq edirlər;

(b) Səlahiyyətli Orqan xammalla bağlı istehsalçı və istehlakçılar da daxil olmaqla, bütün maraqlı tərəflərin iştirak etdiyi hər hansı müşavirədə iştirak etmək hüququna malikdir. Səlahiyyətli Orqan bu müşavirələrin nəticəsində əldə olunmuş razılaşma və ya sazişin iştirakçısına çevrilmək hüququna malikdir. Səlahiyyətli Orqanın razılaşma və sazişlərə əsasən təsis edilən hər hansı orqanlarda iştirakı, Rayondakı istehsalla əlaqədar olur və həmin orqanların müvafiq qanunlarına uyğun həyata keçirilir;

(c) Səlahiyyətli Orqan öz öhdəliklərini Rayondakı müvafiq faydalı qazıntıların bütün istehsalının birtərəfli və ədalətli həyata keçirilməsinə zəmanət verən və bu bəndə uyğun razılaşma və sazişlərə müvafiq həyata keçirir. Bununla yanaşı, Səlahiyyətli Orqan qüvvədə olan müqavilələrin şərtlərinə və Müəssisənin təsdiq olunmuş iş planlarına müvafiq fəaliyyət göstərir;

2. (a) 3-cü bənddə qeyd olunduğu kimi müvəqqəti dövr ərzində iş planına uyğun sənaye istehsalatı yalnız iş icraçısının Səlahiyyətli Orqana ərizə ilə müraciət etməsindən və istehsalat icazəsi alınmasından sonra başlanıla bilər. Əgər Səlahiyyətli Orqanın norma, qayda və prosedurlarında layihənin işlənməsi xarakterini və zamanını nəzərə almaqla digər dövr göstərilmədikdə, bu iş planına uyğun olaraq sənaye istehsalının planlaşmasından beş il əvvəl istehsalat üçün belə icazə alınması barədə arayış və belə icazə verilə bilməz;

(b) İş icraçısı istehsalat üçün icazə ərizəsində təsdiq olunmuş iş planına əsasən çıxarılması gözlənilən nikelin illik miqdarını dəqiq göstərir. Ərizənin tərkibinə iş icraçısı tərəfindən belə icazə alındıqdan sonra sənaye istehsalının nəzərdə tutulduğu vaxtda başlanması üçün münasib qaydada hesablanmış xərclər qrafiki daxildir;

(c) Səlahiyyətli Orqan (a) və (b) yarımbəndlərinin məqsədləri üçün istehsalat işləri ilə bağlı müvafiq tələbləri III əlavənin 17-ci maddəsinə əsasən irəli sürür;

(d) əgər səviyyənin cəmi və artıq təsdiq olunmuş səviyyələr, belə icazənin verildiyi il 4-cü bəndə müvafiq hesablanmış, keçid dövrünə daxil olan planlaşdırılmış istehsalın istənilən ili üçün nikel istehsalının ən yüksək həddini aşmadıqda Səlahiyyətli Orqan göstərilmiş istehsal səviyyəsi üzrə istehsal etmə icazəsi verir.

(e) istehsalat üçün verilən icazə və təsdiq edilmiş arayış təsdiq edilmiş iş planının bir hissəsinə çevrilir.

(f) əgər işçinin istehsalat icazəsi üçün müraciəti (d) yarımbəndinə müvafiq qəbul olunmursa, işçi hər bir zaman yenidən səlahiyyətli orqana ərizə ilə müraciət edə bilər.

3. Keçid dövrü təsdiq edilmiş iş planına uyğun olaraq, ilk sənaye istehsalının başlanmasının planlaşdırılmasından beş il əvvəl olmaqla, həmin ilin 1 yanvar

tarixindən başlayır. Əgər ilk sənaye istehsalı istehsalatın ilkin planlaşdırıldığı ildən sonra müəyyən dövrə qədər təxirə salınrsa, o zaman keçid dövrünün başlanmasında və istehsalın ilkin hesablanmış yuxarı həddində də ona uyğun düzəlişlər edilir.

Hansı müddətin daha tez başa çatmasından asılı olaraq, keçid dövrü ya 25 il və ya 155-ci maddədə göstəriləyi kimi xülasə üzrə Konfransın bitməsinədək və ya da ki, 1-ci bənddə qeyd olunduğu kimi, belə müqavilə və razılaşmaların qüvvəyə minməsindən bir gün əvvəlki dövrdə davam edir. Bu maddədə nəzərdə tutulduğu kimi, Səlahiyyətli Orqan göstərilmiş müqavilə və razılaşmaların qüvvədə olma müddəti başa çatdıqda və onlar hər hansı səbəbdən qüvvədən düşdükdə öz səlahiyyətlərini geri qaytarır.

4. (a) Keçid dövrünün istənilən ili üçün istehsalatın ən yüksək həddi aşağıdakıların cəmindən ibarətdir:

(i) bilavasitə ilkin sənaye istehsalını bir il müddətinə qabaqlayan və bilavasitə keçid dövrünün başlanmasını bir illiyinə qabaqlayan, (b) bəndinə uyğun hesablanan nikel istehsalının trend xətlərinin dəyərləri arasındakı fərq;

(ii) istehsalat icazəsinin tətbiq olunduğu il üçün və bilavasitə ilkin sənaye istehsalı ilindən əvvəlki il üçün, (b) yarım bəndinə müvafiq hesablanan nikel istehlakının trend xətlərinin dəyərləri arasında altmış faiz fərq;

(b) (a) yarım bəndinin məqsədləri üçün:

(i) nikel istehsalının ən yüksək həddinin ölçülməsi üçün istifadə olunan trend xətlərinin dəyəri, istehsalat icazəsinin verildiyi həmin il üçün hesablanmış nikel istehsalının illik trend xətlərinin dəyəridir. Trend xətti istinad edilə biləcək məlumat olduğu təqdirdə, nikelin son 15 ildə faktiki istismar loqorifmlərinin xətti reqressiyası əsasında, habelə vaxtın müstəqil dəyişən vahid olmasının nəzərə alınması şərtilə qurulur və bu xətt ilkin trend xətti adlanır;

(ii) əgər ilkin trend xəttinin illik artım norması 3 faizdən azdırsa, o zaman (a) yarım bəndində göstəriləyi kimi ilkin trend xətlərinin nöqtələrindən keçən, 15 illik dövrün ilkin ilinin dəyərlərini əks etdirən və illik 3 faiz artım göstərən xətt istifadə olunur. Bununla yanaşı, keçid dövrünün istənilən ili üçün nəzərdə tutulmuş istehsalın ən yüksək həddi, heç bir halda həmin il üçün ilkin trend xətlərinin dəyərləri arasındakı fərqdən və bilavasitə keçid dövründən əvvəlki il üçün ilkin trend xətlərinin dəyərlərindən böyük ola bilməz.

5. Səlahiyyətli Orqan, Müəssisənin ilkin istehsalı üçün lazım olan 38000 metrik ton həcmində nikeli, 4-cü bəndə müvafiq hesablanmış, istehsalın mövcud yüksək həddindən ayıraraq Müəssisənin adına ehtiyata götürür.

6. (a) İş icraçısı ümumi istehsal həcmnin icazədə verilən həcmdən artıq olmamaq şərtilə, istənilən il üçün polimetal filizlərdən ibarət faydalı qazıntıların illik istehsalını ona istehsal üçün verilən icazədə qeyd olunduğu səviyyədən 8 faiz və ya ondan az olmaqla qaldıra bilər. Səlahiyyətli Orqanın iş icraçısından əlavə istehsal nəzərdə tutan istehsalat icazəsini tələb etməsi ilə bağlı danışıqlar, hər bir il üçün 8 faizdən yuxarı və 20 faizə qədər hər hansı səviyyədə artım və ya artım mümkün olduğu halda iki il mütəmadi olmaqla, ilk ildə və növbəti illərdə hər hansı artım baş verdikdə aparıla bilər;

(b) Səlahiyyətli Orqan tərəfindən belə əlavə istehsalat üçün icazə ərizəsinin verilməsinə, hələ istehsalat icazəsi almamış icraçıların bütün baxılmamış ərizələri barədə qərar verildikdən və digər mümkün namizədlərin nəzərə alınmasından sonra baxılır. Səlahiyyətli Orqan keçid dövrünün istənilən ili üçün istehsalın ən yüksək həddinə əsasən icazə verilmiş istehsalın ümumi həcmi aşmamaq prinsipini əsas tutur. O, hər hansı iş planına əsasən, hər il 46500 tondan çox nikelin istehsalına icazə vermir.

7. İstehsalat icazəsinə müvafiq polimetal filizlərin tərkibindən çıxarılmış mis, kobalt və manqan kimi digər metalların istehsal səviyyəsi iş icraçısının mövcud məqaləyə uyğun olaraq, bu filizlərdən əldə edilə biləcəyi nikelin maksimal həddinin səviyyəsindən artıq ola bilər. Səlahiyyətli Orqan bu bəndin həyata keçirilməsi üçün norma, qayda və prosedurları III əlavənin 17-ci maddəsinə uyğun olaraq təsis edir.

8. Müvafiq çoxtərəfli ticari razılaşmalar nəticəsində yaranan ədalətsiz iqtisadi praktika ilə bağlı hüquq və vəzifələr Rayonda faydalı qazıntıların kəşfiyyatı və işlənməsi üçün istifadə olunur. Çoxtərəfli iqtisadi razılaşmaların tərəfləri kimi çıxış edən üzv dövlətlər mövcud şəraitlə bağlı yaranan mübahisələri həll etmək üçün belə razılaşmalarda nəzərdə tutulmuş mübahisələrin həlli prosedurlarına müraciət edirlər.

9. Səlahiyyətli Orqan bu kontekstdə istifadəsi mümkün olan şərtlərə uyğun olaraq və metodların istifadəsi yolu ilə polimetal filizlərdən əldə olunan faydalı qazıntılarla yanaşı, faydalı qazıntıların çıxarılması səviyyəsini də 161-ci maddənin 8-ci bəndinə müvafiq qaydaların qəbul olunması yolu ilə məhdudlaşdırıla bilər.

10. Assambleya kompensasiya sistemini İqtisadi Planlaşdırma komissiyasının təklifləri əsasında Şuranın verdiyi təqdimata əsasən yaradır və Rayonda fəaliyyətlə bağlı müvafiq faydalı qazıntıların qiymətində və ya belə faydalı qazıntıların ixrac həcmində azalmanın baş verməsi nəticəsində inkişaf etməkdə olan ölkələrin ixrac gəlirlərində və iqtisadiyyatında ciddi mənfi nəticələrə gətirib çıxarması ilə əlaqədar həmin ölkələrin iqtisadiyyatlarının uyğunlaşmasına kömək üçün digər vasitələrlə yanaşı, həmçinin bu məqsədlərin həyata keçirilməsi üçün xüsusişdirilmiş qurum və digər beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edir. Səlahiyyətli Orqan müraciət əsasında daha çox zərər çəkməsi ehtimal olunan dövlətlərin problemlərinin araşdırılmasına, onların çətinliklərinin minimuma salınması və iqtisadiyyatlarının uyğunlaşdırılması məqsədi ilə başlayır.

Maddə 152

Səlahiyyətli Orqan tərəfindən səlahiyyətlərin və funksiyaların həyata keçirilməsi

1. Səlahiyyətli Orqan Rayonda fəaliyyət üçün verilən imkanlar da daxil olmaqla, səlahiyyət və funksiyaların yerinə yetirilməsində ayrı-seçkilikdən çəkinir.

2. Buna baxmayaraq, bu Bölmədə xüsusilə nəzərdə tutulduğu kimi dənizə çıxışı olmayan və coğrafi baxımdan əlverişsiz mövqedə yerləşən dövlətlər də daxil olmaqla, inkişaf etməkdə olan ölkələrə xüsusi diqqət ayrılması yol veriləndir.

Maddə 153

Kəşfiyyat və istismar sistemi

1. Səlahiyyətli Orqan tərəfindən Rayondakı fəaliyyət bütün bəşəriyyət adından bu maddəyə, eləcə də bu Bölmənin digər müvafiq müddəalarına və buraya daxil olan əlavələrinə, həmçinin norma, qayda və prosedurlarına müvafiq təşkil olunmalı, həyata keçirilməli və nəzarət olunmalıdır.

2. Rayondakı fəaliyyətlər 3-cü bənddə göstəriləni kimi həyata keçirilməlidir:

(a) Müəssisə tərəfindən;

(b) Səlahiyyətli Orqanla əlaqədə olan üzv dövlətlər tərəfindən və ya dövlət müəssisəsi, yaxud üzv dövlətlərin zəmanəti əsasında üzv dövlətin vətəndaşı olan və ya bu dövlətlərin və ya vətəndaşlarının effektiv təsiri altında olan fiziki və hüquqi şəxslər tərəfindən, yaxud da bu Bölmədə və III əlavədə nəzərdə tutulmuş tələblərə cavab verən istənilən qurum tərəfindən həyata keçirilir.

3. Rayondakı fəaliyyətlər III əlavəyə uyğun tərtib olunmuş rəsmi yazılmış iş planına müvafiq və Hüquqi və Texniki Komissiyanın nəzərindən keçəndən sonra Şura tərəfindən təsdiq olunması ilə həyata keçirilir. Rayondakı fəaliyyət 2-ci bəndin (b) yarım bəndində müəyyən olunmuş subyektlər tərəfindən Səlahiyyətli Orqanın icazə verdiyi şəkildə həyata keçirildiyi halda, belə iş planı III əlavənin 3-cü maddəsinə müvafiq olaraq müqavilə şəklində alır. Bu müqavilələr III əlavənin 11-ci maddəsinə müvafiq olaraq, müştərək tədbirlərin həyata keçirilməsini nəzərdə tuta bilər.

4. Səlahiyyətli Orqan Rayonda fəaliyyətlə bağlı nəzarəti bu Bölmənin müvafiq müddələrinin və ona aid olan əlavələrinin Səlahiyyətli Orqanın norma, qayda və prosedurlarının və 3-cü bəndə müvafiq olaraq təsdiq olunmuş iş planlarının həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə həyata keçirir. Üzv dövlətlər 139-cu maddəyə müvafiq uyğunluğu təmin etmək üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirməklə Səlahiyyətli Orqana kömək edir.

5. Səlahiyyətli Orqan istənilən zaman bu Bölmədə nəzərdə tutulmuş şəkildə olmaqla, onun müddələrinin əməl olunmasını və bu Bölməyə və ya hər hansı müqaviləyə əsasən, onun üzərinə qoyulmuş nəzarət və tənzimləmə funksiyalarının həyata keçirilməsini təmin etmək üçün istənilən vasitələrdən istifadə etmək hüququna malikdir. Səlahiyyətli Orqan Rayondakı fəaliyyətlə əlaqədar Rayonda istifadə olunan bütün qurğuları yoxlamaq hüququna malikdir.

6. 3-cü bəndə əsasən bağlanmış müqavilə podratçının hüquqlarının təminatını nəzərdə tutmalıdır. Müvafiq olaraq, müqavilə III əlavənin 18-ci və 19-cü maddələrində nəzərdə tutulduğundan yenidən baxıla, dayandırıla və ləğv edilə bilər.

Maddə 154

Dövri icmal

Bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra Assambleya hər beş ildən bir nəzərdə tutulduğu kimi, Rayonun beynəlxalq rejiminin praktikada həyata keçirilməsinin ümumi və sistemik nəzarətini həyata keçirir. Bu icmala müvafiq Assambleya, bu Bölmənin və ona aid olan əlavələrin mövqe və prosedurlarına uyğun olaraq, bu rejimin fəaliyyətinin inkişafına kömək edə biləcək tədbirlər görə və ya tədbirlər görülməsi üçün digər orqanlara məsləhət verə bilər.

Maddə 155

İcmala dair konfrans

1. Təsdiq edilmiş iş planına əsasən ilkin sənaye istehsalının başladığı il yanvarın 1-dən 15 il keçdikdən sonra Assambleya Rayon ehtiyatlarının tədqiqatı və istismarı sistemini idarə edən bu Bölmənin həmin müddələrinə və buraya daxil olan əlavələrin müşahidəsi üçün konfrans təşkil edir. İcmal üzrə Konfrans həmin dövrdə əldə olunan təcrübəyə əsasən aşağıdakılar ətraflı nəzərdən keçirilir:

(a) Rayondakı ehtiyatların kəşfiyyatı və işlənməsi sistemini idarə edən bu Bölmənin həmin müddələrinin bütün bəşəriyyətə fayda verməklə yanaşı, hər mənada öz məqsədlərinə nail olub-olmaması;

(b) 15 illik dövrdə ehtiyata götürülməmiş Rayonlarla müqayisədə ehtiyatda olan Rayonların səmərəli və tarazlaşdırılmış şəkildə istismar olunub-olunmaması;

(c) rayonun və ehtiyatlarının işlənmə və istifadəsinin dünya iqtisadiyyatının sağlam inkişafı və beynəlxalq ticarətin tarazlaşdırılmış inkişafına şərait yaradıb-yaratmaması;

(d) rayonda fəaliyyətin inhisarlaşmasının qarşısının alınub-alınmaması;

(e) 150-ci və 151-ci maddələrdə bəyan olunmuş siyasətlərin yerinə yetirilib-yetirilməməsi;

(f) sistemin, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin maraq və ehtiyaclarını nəzərə almaqla, Rayondakı fəaliyyətdən əldə olunan mənfəətin bərabər paylanması ilə nəticələnib-nəticələnməməsi.

2. İcmal üzrə Konfrans bəşəriyyətin ümumi irsinin və Rayon ehtiyatlarının bütün ölkələrin, xüsusilə də inkişaf etməkdə olan ölkələrin və Rayonda fəaliyyətin təşkili və həyata keçirilməsi, həmçinin onun həyata keçirilməsinə nəzarət edən Səlahiyyətli Orqanın mənafeyi naminə Rayon ehtiyatlarının ədalətli bölünməsinə təmin edən beynəlxalq rejimin prinsiplərinin qorunmasını təmin edir. O, həmçinin Rayonun hər hansı hissəsi üzrə suverenliyinə və ya suverenliyinin həyata keçirilməsinə qarşı iddiaların yolverilməzliyi ilə bağlı bu Bölmədə nəzərdə tutulmuş prinsiplərin, eləcə də bu dövlətlərin hüquqlarının və onların Rayonda davranışları, həmçinin bu Konvensiyaya uyğun olaraq, dövlətlərin Rayonun fəaliyyətində iştirak etmək, Rayonda inhisarlaşmanın qarşısının alınması, Rayonun dinc məqsədlərlə

istifadə olunması, Rayonda fəaliyyətin iqtisadi aspektləri, dənizdə elmi tədqiqatların aparılması, texnologiyaların ötürülməsi, dənizdə ətraf mühitin, insan həyatının mühafizəsi, sahilyanı dövlətlərin hüquqları, Rayonu əhatə edən suların və bu sular üzərindəki hava məkanının hüquqi statusunun, Rayonda və dəniz mühitində digər fəaliyyətlərin razılaştırılması prinsiplərinin qorunmasını təmin edir.

3. İcmal üzrə Konfransda tətbiq olunan qərarın qəbul olunması proseduru Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ haqqında Üçüncü Konfransında tətbiq olunan prosedura müvafiq olmalıdır. Konfrans istənilən düzəlişlər barədə razılaşmanın konsensus yolu ilə həlli üçün bütün qüvvələrini səfərbər edir və bu məsələlərlə bağlı səsvermə konsensusun əldə olunması üçün bütün vasitələrdən istifadə olunanadək təxirə salınır.

4. İcmal üzrə Konfransın başlanmasından 5 il sonra Konfrans Rayonda ehtiyatların kəşfiyyatı və işlənməsi barədə razılığa gəlməzsə, o zaman Konfrans növbəti 12 ay ərzində üzv dövlətlərin $\frac{3}{4}$ səs çoxluğu ilə bu sistemin dəyişdirilməsi və ya modifikasiyası üçün vacib və məqsədəuyğun olan dəyişikliklərin də daxil olduğu qərarların qəbulu və ya ratifikasiyası ilə bağlı üzv dövlətlərə təqdim olunması barədə qərar qəbul edə bilər. Belə düzəlişlər, bütün üzv dövlətlər üçün ratifikasiya barədə sənədlərin qorunmaya verilməsindən və ya üzv dövlətlərin $\frac{3}{4}$ hissəsinin qoşulmasından 12 ay sonra qüvvəyə minir.

5. Bu maddəyə uyğun olaraq icmal üzrə Konfrans tərəfindən qəbul olunan dəyişikliklər mövcud müqavilələrə əsasən əldə edilən hüquqlara təsir etmir.

4-cü fəsil

Səlahiyyətli Orqan

Yarımfəsil A

Ümumi müddəalar

Maddə 156

Səlahiyyətli Orqanın təsis edilməsi

1. Bununla fəaliyyəti bu Bölmə ilə tənzimlənən Dəniz dibi üzrə Beynəlxalq Səlahiyyətli Orqan təsis edilir.

2. Bütün üzv dövlətlər Səlahiyyətli Orqanın *ipso facto* üzvləridir.

3. Norma, qayda və prosedurlara uyğun olaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ haqqında III Konfransının iştirakçıları olan və yekun aktı imzalamış, həmçinin 305-ci maddənin 1-ci bəndinin (c), (d), (e) və (f) yarımbəndlərində göstərilməmiş müşahidəçilər Səlahiyyətli Orqanın işində müşahidəçi qismində iştirak etmək hüququna malikdirlər.

4. Səlahiyyətli Orqanın yerləşdiyi yer Yamaykadır.

5. Səlahiyyətli Orqan vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üçün vacib hesab etdiyi regional mərkəzlər və ofislər təsis edə bilər.

Maddə 157

Səlahiyyətli Orqanın xarakteri və əsas prinsipləri

1. Səlahiyyətli Orqan üzv dövlətlərin bu Bölməyə müvafiq olaraq, xüsusilə də Rayondakı ehtiyatları idarə etmək məqsədi ilə Rayondakı fəaliyyətləri təşkil və idarə etməsi vasitəsi ilə yaradılmış təşkilatdır.

2. Səlahiyyətli Orqan mövcud Konvensiyaya uyğun olaraq, ona təqdim olunmuş səlahiyyətlərə və funksiyalara malikdir. Səlahiyyətli Orqan mövcud Konvensiyaya uyğun olaraq, Rayondakı fəaliyyətlə bağlı, bu səlahiyyət və funksiyalardan irəli gələn və onların həyata keçirilməsi üçün zəruri olan səlahiyyətlərə malikdir.

3. Səlahiyyətli Orqan bütün üzvlərinin suveren bərabərliyi prinsipinə əsaslanır.

4. Səlahiyyətli Orqanın bütün üzvləri onların üzvlüklərindən irəli gələn hüquq və mənafeləri təmin etmək üçün bu Bölməyə müvafiq olaraq qəbul etdikləri vəzifələri vicdanla yerinə yetirirlər.

Maddə 158

Səlahiyyətli Orqanın qurumları

1. Səlahiyyətli Orqanın əsas qurumları kimi Assambleya, Şura və Katiblik təsis edilir.

2. Səlahiyyətli Orqan funksiyalarını 170-ci maddənin 1-ci bəndində bəhs edilən təsis edilmiş Müəssisə-Qurum vasitəsilə həyata keçirir.

3. Zəruri hesab olunan köməkçi qurumlar bu Bölməyə müvafiq olaraq təşkil oluna bilər.

4. Səlahiyyətli Orqan və Müəssisənin başlıca qurumları, onlara verilən həmin səlahiyyət və vəzifələrin yerinə yetirilməsinə görə məsuliyyət daşıyırlar. Bu səlahiyyət və vəzifələri yerinə yetirərkən hər bir qurum digər quruma verilmiş konkret səlahiyyət və vəzifələrin tətbiqinə çətinlik yarada biləcək hər hansı tədbirlərdən çəkinir.

Yarımfəsil B

Assambleya

Maddə 159

Tərkib, prosedur və səsvermə

1. Assambleya Səlahiyyətli Orqanın bütün üzvlərindən ibarətdir. Assambleyada hər bir üzvün əvəzləyici və məsləhətçilərlə müşayiət olunan bir nümayəndəsi mövcuddur.

2. Assambleya daimi illik Sessiyaya toplanır və belə xüsusi sessiyalara toplanma barədə qərar Assambleya tərəfindən qəbul edilə bilər və ya Şuranın və ya Səlahiyyətli Orqanın üzvlərinin əksəriyyətinin xahişi ilə Baş Katib tərəfindən çağrıla bilər.

3. Assambleya başqa cür qərar vermədiyi təqdirdə, Sessiyalar Səlahiyyətli Orqanın yerləşdiyi yerdə baş tutur.

4. Assambleya öz prosedur qaydalarını qəbul edir. Hər daimi sessiyanın əvvəlində Assambleya öz Sədrini və tələb olunan digər əməkdaşlarını seçir. Onlar növbəti daimi sessiyada yeni Sədr və digər əməkdaşlar seçilənədək öz vəzifələrini icra edirlər .

5. Assambleyanın üzvlərinin əksəriyyəti kvorum təşkil edir.

6. Assambleyanın hər bir üzvü bir səsə malikdir.

7. Assambleyanın xüsusi sessiyalarının çağırılması qərarları da daxil olmaqla, prosedur məsələləri ilə bağlı qərarlar üzvlərin əksəriyyətinin iştirakı və səsverməsi ilə həyata keçirilir.

8. Maddi məsələlərlə bağlı qərarlar bu sessiyada iştirak edən üzvlərin əksəriyyətinin də daxil edilməsi şərti ilə səsvermədə iştirak edən üzvlərin üçdə ikisinin səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Hər hansı bir məsələnin maddi olub-olmaması ilə bağlı olduqda, Assambleya maddi məsələ barədə tələb olunan səs çoxluğu ilə digər qərar qəbul etmədiyi təqdirdə, bu məsələyə maddi məsələ kimi baxılır.

9. Maddi məsələlərlə bağlı ilk dəfə səsvermə keçirilərkən, əgər Assambleyanın üzvlərinin ən azı 1/5-i bu barədə tələb irəli sürərsə, Sədr bu məsələ ilə bağlı səsverməni 5 təqvim günündən artıq olmayan müddətə təxirə salmalıdır. Bu qayda istənilən məsələ ilə bağlı yalnız bir dəfə tətbiq oluna bilər və bu, məsələnin sessiyanın bitməsindən sonra müzakirə edilməsi məqsədi ilə təxirə salınması üçün qəbul olunmur.

10. Assambleya tərəfindən baxılan təklifin mövcud Konvensiyaya uyğun olub-olmaması ilə əlaqədar məşvərətçi rəy barədə hər hansı bir sualla bağlı Sədrin adına ünvanlanmış və Səlahiyyətli Orqan üzvlərinin dördü birinin təmsil olduğu xahiş məktubunun alınması təqdirdə, Assambleya Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasından və Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalından bu barədə məşvərətçi rəy verməsini xahiş edir və bu məsələ ilə bağlı səsverməni Palatadan belə rəy alınmadək təxirə salır. Tələb olduğu dövrdə sessiyanın son həftəsinə kimi məşvərətçi rəy alınmazsa, o zaman Assambleya təxirə salınmış məsələ ilə bağlı səsvermənin keçirilmə vaxtı barədə qərar qəbul edir.

Maddə 160

Səlahiyyət və funksiyalar

1. Səlahiyyətli Orqanın bütün üzvlərdən ibarət olan yeganə qurumu olaraq Assambleya, xüsusi olaraq bu Konvensiyada nəzərdə tutulduğu kimi qarşısında digər baş qurumların hesabat verdiyi Ali Orqandır. Assambleya hər hansı məsələ ilə bağlı bu Konvensiyanın müddəalarına uyğun olaraq siyasət qurmaq və Orqanın səlahiyyətləri daxilində olan məsələlərin həll edilməsi ilə bağlı səlahiyyətə malikdir.

2. Bundan əlavə, Assambleya aşağıdakı səlahiyyət və funksiyalara malikdir:

(a) 161-ci maddəyə uyğun olaraq Şuranın üzvlərini seçmək;

(b) Şura tərəfindən təklif olunan namizədlər arasından Baş Katibi seçmək;

(c) Şuranın tövsiyəsinə əsasən Müəssisənin İdarə Heyətinin üzvlərini və Müəssisənin Baş Direktorunu seçmək;

(d) bu Bölməyə uyğun olaraq, onun funksiyalarının tətbiqi üçün vacib hesab etdiyi köməkçi qurumları təsis etmək. Belə qurumların tərkibi müəyyən edilərkən, ədalətli coğrafi bölgü prinsipi və xüsusi maraqlar, həmçinin ixtisasa malik və bu orqanların məşğul olduğu müvafiq texniki məsələlərdə səriştəsi olan üzvlərə ehtiyacı nəzərə almaq;

(e) Səlahiyyətli Orqan öz inzibati xərclərini qarşılamaq üçün digər mənbələrdən kifayət qədər gəlir əldə edəndə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının mütəmadi büdcəsi üçün istifadə olunan şkalada müəyyən olunmuş ödənişlər şkalasına əsasən Səlahiyyətli Orqanın inzibati büdcəsinə üzv dövlətlərin edəcəyi ödənişləri müəyyən etmək;

f) (i) Şuranın tövsiyəsinə əsasən Rayondakı fəaliyyət nəticəsində maliyyə və digər iqtisadi mənfəətin ədalətli bölüşdürülməsinin qayda, norma və prosedurlarını, eləcə də tam müstəqillik və hər hansı özünüidarə statusu əldə etməyən inkişaf etməkdə olan ölkələrin və millətlərin maraq və ehtiyaclarını nəzərə alaraq, 82-ci maddədə nəzərdə tutulmuş ödənişlər və xidmətləri nəzərdən keçirmək və təsdiq etmək. Assambleya Şuranın tövsiyələrini təsdiq etmədikdə, Assambleya yenidən baxılması üçün Şuraya onları ifadə edilən fikirlər üzrə geri qaytarır;

(ii) Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları və bununla yanaşı onlara 162-ci maddənin 2-ci "o"(ii) bəndinə əsasən Şura tərəfindən müvəqqəti dövr üçün edilmiş dəyişiklikləri nəzərdən keçirmək və təsdiq etmək. Bu norma, qayda və prosedurlar Rayondakı kəşfiyyat, tədqiqat və istismar, həmçinin maliyyənin idarəsi və Səlahiyyətli Orqanın daxili inzibati işlərinin idarə olunmasına və Müəssisənin İdarə Heyətinin məsləhəti ilə vəsaitin Müəssisədən Səlahiyyətli Orqana ötürülməsinə aiddir;

(g) Rayonda fəaliyyətdən əldə edilmiş maliyyə və iqtisadi gəlirlərin mövcud Konvensiyaya, həmçinin Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına uyğun şəkildə ədalətli bölüşdürülməsi ilə əlaqədar qərar qəbul etmək;

(h) Şura tərəfindən təqdim edilmiş Səlahiyyətli Orqanın təklif olunan illik büdcəsinə nəzərdən keçirmək və təsdiqləmək;

(i) Şuranın və müəssisənin dövrü hesabatlarının və Şuradan, yaxud Səlahiyyətli Orqanın hər hansı digər orqanından tələb olunan xüsusi məlumatları yoxlamaq;

(j) Rayonda fəaliyyətlə bağlı məsələlərlə əlaqədar beynəlxalq əməkdaşlığa dəstək verilməsi və bu sahədə beynəlxalq hüququn mütərəqqi inkişafının təşviqi və onun kodifikasiyası məqsədi ilə tədqiqatlar təşkil etmək və tövsiyələr vermək;

(k) inkişaf etməkdə olan ölkələrin Rayondakı fəaliyyətlə bağlı qarşısında duran ümumi xarakterli problemlərini, eləcə də Rayonda fəaliyyətlə bağlı dövlətlərin coğrafi mövqelərindən yaranan problemlərini, xüsusilə də dənizə çıxışı olmayan və coğrafi baxımdan əlverişsiz mövqedə yerləşən dövlətlərin problemlərini nəzərdən keçirmək;

(l) İqtisadi Planlaşdırma Komissiyasının təklifləri əsasında, Şuranın məsləhəti ilə təzminat sistemini yaratmaq və 151-ci maddənin 10-cu bəndində nəzərdə tutulduğu kimi iqtisadiyyatın tənzimlənməsinə yardım göstərilməsi məqsədi ilə həyata keçirmək;

(m) 185-ci maddəyə uyğun olaraq üzvlərin hüquq və imtiyazlarının həyata keçirilməsini dayandırmaq;

(n) Səlahiyyətli Orqanın səlahiyyətləri daxilində hər hansı məsələ və problemi müzakirə etmək və Səlahiyyətli Orqanın qurumları arasında səlahiyyət və funksiyaların bölüşdürülməsinə müvafiq olaraq xüsusilə heç bir konkret quruma həvalə edilməmiş istənilən növ məsələ və problemlərə baxılması ilə məşğul olacaq Səlahiyyətli Orqanın qurumunun müəyyən edilməsi ilə bağlı qərar qəbul etmək.

Yarımfəsil C

Şura

Maddə 161

Tərkibi, prosedur və səsvermə

1. Şura Assambleya tərəfindən aşağıdakı qaydada seçilən Səlahiyyətli Orqanın 36 üzvündən ibarətdir:

(a) statistik göstəricilərin olduğu son 5 il müddətində ya ümumi dünya istehlakının 2 faizdən çoxunu istehlak edən, ya da Rayon ərazisində çıxarılacaq faydalı qazıntılar kateqoriyasından istehsal olunan xammalın ümumi idxalının 2 faizi həcmində təmiz idxalı olan üzv dövlətlər içərisindən 4 üzv və istənilən halda Şərqi Avropa (sosialist) regionundan, eləcə də ən böyük istehlakçı bir dövlət seçilir;

(b) Şərqi Avropa (sosialist) regionundan ən azı bir dövlət daxil olmaqla, birbaşa və ya onların vətəndaşları vasitəsilə Rayondakı fəaliyyətlərin hazırlanmasında və həyata keçirilməsində ən böyük kapital qoyuluşuna malik səkkiz üzv dövlət arasından dörd üzv seçilir;

(c) onların yurisdiksiyası altında olan Rayonlarda istehsalat əsasında Rayondan əldə olunacaq faydalı qazıntılar kateqoriyasının əsas xalis ixracatçıları

olan üzv dövlətlər arasından dörd üzv, bu faydalı qazıntıların ixracının onların iqtisadiyyatları üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən inkişaf etməkdə olan ölkələrdən ən azı ikisi seçilir;

(d) xüsusi maraqları təmsil edən inkişaf etməkdə olan ölkələr arasından altı üzv seçilir. Təqdim olunmalı olan xüsusi maraqlara əhalisi çox olan dövlətlər, dənizə çıxışı olmayan və ya coğrafi baxımdan əlverişsiz mövqedə yerləşən dövlətlər, Rayondan əldə olunacaq faydalı qazıntılar kateqoriyasının əsas idxalçıları olan dövlətlər, bu faydalı qazıntıların potensial istehsalçıları olan dövlətlər və ən az inkişaf etmiş ölkələrin xüsusi maraqları daxil olmalıdır;

(e) bu yarım bəndə əsasən hər coğrafi regiondan ən azı bir üzv seçilməsi şərtilə Şurada yerlərin ədalətli coğrafi bölgü prinsipinə uyğun aparılması əsasında on səkkiz üzv seçilir. Bu məqsədlə coğrafi regionlar Afrika, Asiya, Şərqi Avropa (sosialist ölkələr), Latin Amerikası, Qərbi Avropa və digər ölkələrdir.

2. 1-ci bəndə uyğun olaraq Şuranın üzvlərini seçərkən, Assambleya aşağıdakıları təmin etməlidir:

(a) dənizə çıxışı olmayan və coğrafi baxımdan əlverişsiz mövqedə yerləşən dövlətlərin onların nümayəndəliklərinə kifayət qədər məntiqi nisbətlə Assambleyada təmsil olunmasını;

(b) 1-ci bəndin (a), (b), (c) və ya (d) yarım bəndlərinə əsasən tələblərə cavab verməyən sahilyanı dövlətlər, xüsusilə də inkişaf etməkdə olan ölkələrin onların nümayəndəliklərinə kifayət qədər məntiqi nisbətlə Assambleyada təmsil olunmasını;

(c) olduqları təqdirdə, Şurada təmsil olunmalı olan üzv dövlətləri qrup tərəfindən seçilmiş üzvlər təmsil edir.

3. Seçkilər Assambleyanın müntəzəm keçirilən sessiyalarında baş tutur. Şuranın hər bir üzvü 4 il müddətinə seçilir. Buna baxmayaraq, 1-ci bəndə əsasən ilkin seçkilərdə hər bir qrup üzvlərinin yarısı iki il müddətinə seçilir.

4. Şuranın üzvləri yenidən seçilə bilər, lakin onların rotasiyası istəklərinə də lazımı diqqət yetirilməlidir.

5. Şura öz funksiyalarını Səlahiyyətli Orqanın yerləşdiyi yerdə həyata keçirir və Səlahiyyətli Orqanın işi tələb etdiyi qədər, lakin ildə üç dəfədən az olmamaq şərtilə iclas keçirir.

6. Şura üzvlərinin əksəriyyəti kvorum təşkil edir.

7. Şuranın hər bir üzvü bir səsə malikdir.

8. (a) Prosedur məsələləri ilə bağlı qərarlar üzvlərin əksəriyyətinin iştirakı və səsverməsi ilə verilir.

(b) 162-ci maddənin, 2-ci bəndinin (f), (g), (h), (i), (n), (p), (v) yarım bəndləri və 191-ci maddə ilə əlaqədar yaranan maddi məsələlərlə bağlı qərarlar belə çoxluğun Şura üzvlərinin çoxluğunu əhatə etməsi şərtilə, Şuraya qatılanların və səsvermədə iştirak edənlərin $\frac{2}{3}$ səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

(c) Aşağıdakı müddəalara əsasən yaranan əsaslı məsələlərlə bağlı qərarlar belə çoxluğun Şura üzvlərinin çoxluğunu əhatə etməsi şərtilə, Şuraya qatılanların və səsvermədə iştirak edənlərin $\frac{2}{3}$ səs çoxluğu ilə qəbul edilir: 162-ci maddənin 1-ci bəndi, 162-ci maddənin 2-ci bəndinin (a), (b), (c), (d), (e), (l), (q), (r), (s), (t)

yarımbəndləri, podratçı və ya zamin tərəfindən əməl olunmadığı təqdirdə 162-ci maddənin 2-ci bəndinin (u) yarımbəndi, (d) yarımbəndinə əsasən qəbul olunmuş qərarla təsdiq olunmadığı təqdirdə 162-ci maddənin (w) yarımbəndinə əsasən qəbul edilən sərəncamın 30 gündən artıq olmamaqla məcburi qüvvəyə malik ola bilməsi şərtilə; 162-ci maddənin 2-ci bəndinin (x), (y), (z) yarımbəndləri, 163-cü maddənin 2-ci bəndi, 174-cü maddənin 3-cü bəndi, IV əlavənin 11-ci maddəsi.

(d) 162-ci maddənin 2-ci bəndinin (m) və (o) yarımbəndləri ilə əlaqədar yaranan əsaslı məsələlərlə bağlı qərarlar və XI Bölməyə aid düzəlişlər konsensus yolu ilə həll edilir.

(e) (d), (f) və (g) yarımbəndlərinin məqsədləri üçün konsensus hər hansı bir rəsmi etirazın olmaması deməkdir. Təklif Şuraya təqdim olunduqdan sonra 14 gün müddətində Şuranın Sədri, təkliflərin təsdiq üçün Şuraya təqdim olunacağı təqdirdə Şura tərəfindən etiraza səbəb olub-olmayacağını müəyyənləşdirir. Əgər Şuranın Sədri belə bir etirazın üç gün müddətində olmasını müəyyən etsə, konsensus yolu ilə qəbulu mümkün olan fikir ayrılıqlarının həlli və təkliflərin verilməsi məqsədi ilə, özünün Sədr kimi çıxış etməsi şərtilə tərkibi 9 nəfərdən artıq olmamaqla razılaşdırma komitəsini yaradır və çağırır. Komitə üzərinə düşən öhdəlikləri təcili həyata keçirir və təsis olunmasından sonra 14 gün müddətində Şuraya hesabat təqdim edir. Əgər komitə konsensus əsasında qəbul oluna biləcək təkliflə çıxış edə bilməzsə, o zaman o öz hesabatında təklifin yaranan etirazın səbəblərini əks etdirir.

(f) Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına və digər üsullara əsasən, yuxarıda adı çəkilməmiş məsələlərlə bağlı qərar qəbul etmə səlahiyyətlərinə malik Şura tərəfindən norma, qayda və prosedurlarda göstərilirdiyi təqdirdə mövcud bəndin yarımbəndlərinə, orada göstərilmədiyi təqdirdə isə Şura tərəfindən müəyyən edilmiş mövcud bəndin yarımbəndinə uyğun, mümkün qədər əvvəlcədən və konsensusa əsasən həyata keçirilir.

(g) Əgər hər hansı bir məsələnin (a), (b), (c) və ya (d) yarımbəndinin təsir dairəsində olması barədə sual yaranarsa, Şura qeyd olunan çoxluq və ya konsensusla qərar qəbul etməzsə, vəziyyətdən asılı olaraq, bu məsələyə daha böyük və ya ən böyük çoxluq və ya konsensus səviyyəsini nəzərdə tutan yarımbəndin təsir dairəsinə daxil olan bir məsələ kimi baxılır.

9. Üzv xahiş etdiyi təqdirdə və ya xüsusilə ona aidiyyəti olan məsələlərə baxılan zaman Şurada təmsil olunmayan Səlahiyyətli Orqan üzvünün Şuranın iclasında iştirak etmək məqsədi ilə öz nümayəndəsini göndərə bilməsi üçün Şura prosedurlar təyin edir. Belə nümayəndənin müzakirələrdə iştirak etmək hüququ olduğu halda, səsvermədə iştirak etmək hüququ yoxdur.

Maddə 162

Səlahiyyət və funksiyalar

1. Şura Səlahiyyətli Orqanın icraedici orqanıdır. Şura mövcud Konvensiyaya və Assambleya tərəfindən müəyyənləşdirilən ümumi siyasətə müvafiq Səlahiyyətli

Orqan tərəfindən onun səlahiyyətləri daxilində hər hansı məsələ və problemlə bağlı həyata keçirməli olduğu konkret siyasəti müəyyən etmək hüququna malikdir.

2. Bundan əlavə Şura:

(a) Səlahiyyətli Orqanın səlahiyyətinə aid olan bütün məsələ və problemlərlə bağlı bu Bölmənin müddələrinin icrasına nəzarət edir və əlaqələndirir və riayət olunmama halında Assambleyanın diqqətini bu məsələyə yönəldir;

(b) Baş Katibin seçilməsi üçün namizədlərin siyahısını Assambleyaya təqdim edir;

(c) Assambleyaya Müəssisənin İdarə Heyətinin üzvlərinin və Müəssisənin Baş Direktorunun seçilməsi üçün namizədlər məsləhət görür;

(d) qənaət və səmərəliliyi nəzərə alaraq, müvafiq hallarda bu Bölməyə əsasən öz funksiyalarının yerinə yetirilməsi üçün zəruri hesab etdiyi köməkçi qurumlar yaradır. Köməkçi qurumların tərkibini müəyyən edərkən ixtisaslı və xüsusi maraqlar və ədalətli coğrafi bölgü prinsipini nəzərə alaraq, müvafiq texniki məsələlərdə səlahiyyətli üzvlərə olan ehtiyaca xüsusi diqqət yetirilir;

(e) Sədr Sədrin seçilməsi üsullarından ibarət öz prosedur qaydalarını qəbul edir;

(f) Səlahiyyətli Orqanın adından və öz səlahiyyətləri daxilində, Assambleyanın təsdiqinə uyğun Birləşmiş Millətlər Təşkilatı və digər beynəlxalq təşkilatlarla müqavilələr bağlayır;

(g) Müəssisənin hesabatlarını nəzərdən keçirir və onları öz tövsiyələri ilə birgə Assambleyaya təqdim edir;

(h) Assambleyaya illik hesabatları və Assambleya tərəfindən tələb oluna biləcək xüsusi hesabatları təqdim edir;

(i) 170 -ci maddəyə müvafiq olaraq Müəssisəyə göstərişlər verir;

(j) III əlavənin 6-cı maddəsinə müvafiq iş planlarını təsdiqləyir. Şura hüquq və texniki komissiya tərəfindən Şuranın sessiyasında təqdimatdan sonra 60 gün müddətində hər bir iş planı üçün aşağıdakı prosedurlara uyğun qərar qəbul edir:

(i) əgər komissiya iş planının təsdiqini məsləhət görərsə, Şuranın heç bir üzvü III Əlavənin 6-cı maddəsinin tələblərinə riayət olunmaması iddiası ilə bağlı etirazı yazılı şəkildə olmaqla 14 gün müddətində Sədrə təqdim etməzsə, o zaman iş planı Şura tərəfindən təsdiq olunmuş hesab edilir. Əgər etiraz olarsa 161-ci maddənin, 8-ci bəndinin (e) yarımbəndində bəyan olunmuş saziş proseduru tətbiq olunur. Saziş prosedurunun sonuna qədər etiraz aradan götürülmədikdə, bu iş planı Şura tərəfindən istənilən dövləti və ya iddiaçının zamini olmaq üçün ərizə vermiş və ya çıxış edən dövləti istisna etməklə, onun üzvlərinin konsensusu ilə imtina edilmədiyini təqdirdə qəbul edilmiş hesab edilir;

(ii) əgər Komissiya iş planının təsdiq olunmamasını məsləhət görərsə və ya heç bir məsləhət görməzsə, çoxluğun mövcud sessiyada iştirak edən üzvlərinin əksəriyyətini əhatə etməsi şərtilə, səsverməyə qatılanların və səsvermədə iştirak edənlərin $\frac{3}{4}$ səs çoxluğu ilə Şura bu planı təsdiq edə bilər.

(k) IV əlavənin 12-ci maddəsinə müvafiq olaraq Müəssisələr tərəfindən təqdim olunmuş iş planlarını (j) yarım bəndində ifadə olunmuş *mutatis mutandis* prosedurlarının tətbiqi yolu ilə təsdiqləyir;

(l) 153-cü maddənin 4-cü bəndinə və Səlahiyyətli Orqanın norma, qayda və prosedurlarına müvafiq Rayondakı fəaliyyətlər üzrə nəzarəti həyata keçirir;

(m) 150-ci maddənin (h) yarım bəndinə uyğun olaraq, burada qeyd olunmuş mənfi iqtisadi təsirlərə qarşı müdafiəni təmin etmək məqsədi ilə İqtisadi Planlaşdırma Komissiyasının tövsiyəsi ilə zəruri və müvafiq tədbirləri həyata keçirir;

(n) kompensasiya sistemi və ya iqtisadiyyatın uyğunlaşmasına yardım məqsədi ilə 151-ci maddənin 10-cu bəndində nəzərdə tutulmuş digər tədbirlərlə bağlı İqtisadi Planlaşdırma Komissiyasının təklifləri əsasında tövsiyələri Assambleyaya təqdim edir;

(o) (i) Rayonda fəaliyyətdən əldə olunan maliyyə və iqtisadi gəlirlərin, həmçinin 82-ci maddəyə uyğun həyata keçirilən ayrılma və ödənişlərin ədalətli bölüşdürülməsi ilə bağlı norma, qayda və prosedurları, inkişaf etməkdə olan və tam müstəqilliyə və ya digər özünüidarətmə statusuna malik olmayan xalqların maraq və ehtiyaclarını nəzərə almaqla, Assambleyaya məsləhət görür;

(ii) Hüquqi və Texniki Komissiya və ya digər maraqlı asılı tərəfin məsləhətlərini nəzərə almaqla, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarını və onlara edilmiş hər hansı düzəlişləri müvəqqəti əsaslarla, Assambleya tərəfindən təsdiq olunanadək qəbul və tətbiq edir. Bu norma, qayda və prosedurlar Rayonda tədqiqat, kəşfiyyat və istismar fəaliyyətinə və Səlahiyyətli Orqanın maliyyə işlərinin və daxili idarəetməsinə aiddir. Polimetal filizlərin kəşfiyyat və işlənməsi ilə bağlı norma, qayda və prosedurların qəbul edilməsinə daha çox üstünlük verilir. Polimetal filizlərdən başqa digər ehtiyatların tədqiqatı və istismarı ilə bağlı qayda, norma və prosedurlar, bununla bağlı Səlahiyyətli Orqanın istənilən üzvü tərəfindən təqdimatından sonra 3 il müddətində qəbul edilir. Bütün qayda, norma və prosedurlar müvəqqəti əsaslarla, Assambleya tərəfindən təsdiq olunmasına və ya Assambleyanın ifadə etdiyi istənilən fikirlər əsasında dəyişikliklərin Şura tərəfindən qəbul edilməsinədək qüvvədə qalır;

(p) bu Bölməyə müvafiq olaraq edilmiş əməliyyatlarla bağlı Səlahiyyətli Orqanın həyata keçirməli və qəbul etməli olduğu ödəmələrin toplanmasını nəzərdən keçirir;

(q) belə seçim mövcud müddədə nəzərdə tutulduğu halda III əlavənin 7-ci maddəsinə müvafiq olaraq istehsalat icazəsi üçün namizədləri iddiaçılar arasından seçim edir;

(r) Səlahiyyətli Orqanın təklif edilən illik büdcəsini təsdiqlənməsi üçün Assambleyaya təqdim edir;

(s) Səlahiyyətli Orqanın səlahiyyəti daxilində hər hansı məsələ və problemlə bağlı siyasət ilə əlaqədar Assambleyaya tövsiyələr təqdim edir;

(t) 185-ci maddəyə müvafiq olaraq üzvlük hüquqları və imtiyazlarının tətbiqinin dayandırılmasına dair Assambleyaya məsləhətlər təqdim edir;

(u) yerinə yetirilmədiyi halda, Səlahiyyətli Orqan adından Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasının qarşısında təhqiqat işi qaldırır;

(v) (u) yarım bəndinə əsasən irəli sürülmüş və təhqiqatlar aparıldığı dövrdə Dəniz dibi ilə əlaqədar Mübahisələr Palatasının qərarı barədə Assambleyanı məlumatlandırır və görülməsi vacib olan tədbirlərlə bağlı məqsədə uyğun hesab etdiyi istənilən məsləhətləri verir;

(w) fəvqəladə hallar zamanı, Rayondakı fəaliyyətdən yaranan dəniz mühitinə vurulan ciddi ziyanın qarşısının alınması məqsədi ilə fəaliyyətlərin dayandırılması və nizama salınması kimi sərəncamların da daxil ola biləcəyi sərəncamlar verir;

(x) dəniz mühitinə ciddi ziyan dəyməsi təhlükəsinə işarə edən əsaslı sübut olduqda, Rayonların podratçılar və ya Müəssisə tərəfindən işlənməsi üçün təsdiqlənməsindən imtina edir;

(y) aşağıdakılarla bağlı olaraq maliyyə norma, qayda və prosedur layihələrinin işlənməsi üçün köməkçi orqan təsis edir:

(i) 171-175-ci maddələrə müvafiq olaraq maliyyə vasitələrinin;

(ii) III əlavənin 13-cü maddəsinə və 17-ci maddənin 1(c) bəndinə müvafiq maddi təşkilatların idarə olunmasını;

(z) bu Bölmənin müddəalarının, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarının və Səlahiyyətli Orqanla bağlı istənilən müqavilənin müddəalarına əməl edilməsinin müəyyən edilməsi məqsədi ilə, Rayonda fəaliyyətin təftişi ilə məşğul olan müfəttişlər ştatının idarə olunması və müşahidəsi üçün uyğun mexanizmlər təsis edir.

Maddə 163

Şuranın orqanları

1. Bununla Şuranın aşağıdakı qurumları təsis edilir:

(a) İqtisadi Planlaşdırma Komissiyası;

(b) Hüquqi və Texniki Komissiya.

2. Hər bir Komissiyanın tərkibinə üzv dövlətlər tərəfindən təqdim olunmuş namizədlər içərisindən olmaqla, Şura tərəfindən seçilən 15 üzv daxildir. Buna baxmayaraq, zəruri olduğu təqdirdə, Şura iqtisadiyyatın tələblərini və səmərəliliyini nəzərə almaq şərti ilə istənilən Komissiyanın tərkibini artırmaq barədə qərar verə bilər.

3. Komissiyanın üzvləri həmin Komissiyanın səlahiyyətləri daxilində müvafiq ixtisaslaşmaya malik olmalıdırlar. Üzv dövlətlər Komissiyanın funksiyalarının effektiv həyata keçirilməsini təmin etmək üçün müvafiq sahələrdə yüksək səriştəyə və məsuliyyətə, həmçinin ixtisaslaşmaya malik namizədləri təqdim etməlidirlər.

4. Komissiyanın üzvlərinin seçilməsi zamanı ədalətli coğrafi bölgü və xüsusi maraqların təmsili də nəzərə alınmalıdır.

5. Heç bir üzv dövlət eyni Komissiyaya birdən çox namizəd təklif edə bilməz. Heç bir şəxs birdən çox Komissiyada vəzifə tutmaq üçün seçilə bilməz.

6. Komissiyanın üzvləri 5 il müddətinə vəzifədə qalırlar. Onlar növbəti müddətə seçilmə imkanına malikdirlər.

7. Komissiyanın üzvünün vəfatı, iş qabiliyyətini itirməsi və ya səlahiyyət müddətinin bitməsindən əvvəl vəzifədən istefası ilə əlaqədar Şura, qalan müddət üçün coğrafi rayonu və ya eyni maraq sahəsini təmsil edən üzv seçir.

8. Komissiyanın üzvlərinin Rayondakı faydalı qazıntıların kəşfiyyatı və işlənməsi ilə əlaqədar fəaliyyətdə maddi marağı olmamalıdır. Onlar xidmət göstərdikləri Komissiyada öhdəliklərinə müvafiq olaraq, III əlavənin 14-cü maddəsinə uyğun olaraq, Səlahiyyətli Orqana ötürülmüş mülkiyyət xarakterli istənilən məxfi məlumatı, öz funksiyalarının həyata keçirilməsini bitirdikdən sonra belə yaymamalıdırlar.

9. Hər bir Komissiya öz funksiyalarını, Şuranın qəbul edə biləcəyi aparıcı prinsip və istiqamətlərə müvafiq həyat keçirir.

10. Hər bir Komissiya vəzifələrinin səmərəli həyata keçirilməsi üçün zəruri ola biləcək norma və qaydaları təsdiq üçün tərtib edir və Şuraya təqdim edir.

11. Komissiya tərəfindən qərarların qəbul etmə prosedurları Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları tərəfindən müəyyən edilir. Zəruri olduğu təqdirdə, Şuraya məsləhətlər Komissiya daxilində fikir ayrılıqlarının qısa xülasəsi ilə birgə təqdim olunur.

12. Hər bir Komissiya bir qayda olaraq fəaliyyətini, Səlahiyyətli Orqanın yerləşdiyi yerdə həyata keçirir və onun funksiyalarının səmərəli yerinə yetirilməsi üçün tələb olunduğu tezliklə iclaslar keçirir.

13. Öz funksiyalarını həyata keçirən zaman Komissiya zəruri olduğu təqdirdə digər Komissiya və ya Birləşmiş Millətlər Təşkilatının istənilən Səlahiyyətli Orqanı və ya onun ixtisaslaşdırılmış təşkilatları və ya belə məsləhətləşmələrin mövzusu olan məsələdə səlahiyyətə malik hər hansı beynəlxalq təşkilatlarla məsləhətləşmə apara bilər.

Maddə 164

İqtisadi Planlaşdırma Komissiyası

1. İqtisadi Planlaşdırma Komissiyasının üzvləri mədən sənayesi, mineral ehtiyatlarla bağlı fəaliyyətlərin idarə olunması, beynəlxalq ticarət və ya beynəlxalq iqtisadiyyat sahəsində müvafiq ixtisaslaşmaya malik olmalıdırlar. Şura Komissiyanın tərkibi etibarını ilə bütün ixtisaslaşma tələblərinə cavab verməsinə çalışmalıdır. Komissiyanın tərkibinə Rayondan əldə olunacaq faydalı qazıntıların iqtisadiyyatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsir etdiyi inkişaf etməkdə olan ölkələr içərisindən ən azı iki üzv daxil edilir.

2. Komissiya:

(a) bu Konvensiyaya uyğun həyata keçirilmiş, Rayondakı fəaliyyətlə bağlı olan qərarların həyata keçirilməsi üçün Şuranın xahişi ilə tədbirlər təklif edir;

(b) həm idxalçı, həm də ixracatçı ölkələrin maraqlarını, xüsusilə də onun tərkibinə daxil olan inkişaf etməkdə olan ölkələrin maraqlarını nəzərə almaqla, Rayonda əldə olunacaq faydalı qazıntılara olan təklifə, tələbə və qiymətə təsir edən tendensiya və amilləri öyrənir;

(c) 150-ci maddənin (h) yarım bəndində əks olunmuş mənfi nəticələrə gətirə biləcək və maraqlı tərəf kimi çıxış edən üzv dövlətin və ya üzv dövlətlərin onun diqqətini yönəltdiyi istənilən vəziyyəti nəzərdən keçirir və Şuraya müvafiq tövsiyələrini verir;

(d) Assambleyaya təqdim edilməsi üçün Şuraya, 151-ci maddənin 10-cu bəndində nəzərdə tutulduğu kimi, Rayondakı fəaliyyətin yaratdığı mənfi nəticələrin təsirinə məruz qalmış inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadiyyatlarının uyğunlaşdırılmasına yardım etmək üçün təminat sistemini və digər tədbirləri təklif edir. Komissiya Şuraya xüsusi hallarda bu sistemin və Assambleya tərəfindən qəbul edilmiş digər tədbirlərin tətbiqi üçün zəruri olan tövsiyələr verir.

Maddə 165

Hüquqi və Texniki Komissiya

1. Hüquqi və Texniki Komissiyanın üzvləri faydalı qazıntı ehtiyatlarının tədqiqatı, istismarı və emalı, okeanologiya, dəniz mühitinin qorunması və ya dənizdə dağ-mədən işləri və onunla əlaqədar digər bilik sahələri ilə bağlı iqtisadi və hüquqi məsələlərdə zəruri ixtisasa malik olmalıdırlar. Şura tərkib etibarilə Komissiyanın, bütün zəruri ixtisas tələblərinə cavab verməsini təmin etməyə çalışır.

2. Komissiya:

(a) Şuranın tələbi üzrə Səlahiyyətli Orqanın vəzifələrinin həyata keçirilməsinə dair tövsiyələr verir;

(b) 153-cü maddənin 3-cü bəndinə müvafiq Rayondakı fəaliyyətin rəsmi yazılı iş planını nəzərdən keçirir və müvafiq tövsiyələrini Şuraya təqdim edir. Komissiya öz tövsiyələrini yalnız III əlavədə göstərilmiş tələblərə uyğun əsaslandırır və onlar barədə hesabatı Şuraya təqdim edir;

(c) Şuranın müraciəti ilə Rayondakı fəaliyyətə nəzarəti həyata keçirir və zəruri olduğu təqdirdə, belə fəaliyyəti həyata keçirən istənilən subyektlə və ya maraqlı tərəf və ya tərəflərlə məsləhətləşmə və əməkdaşlıq aparır və hesabatları Şuraya təqdim edir;

(d) Rayondakı fəaliyyətin ekoloji nəticələrinin qiymətləndirilməsi meyarlarını hazırlayır;

(e) həmin sahədə tanınmış ekspertlərin fikirlərini nəzərə almaq şərtilə dəniz mühitinin qorunması ilə bağlı Şuraya tövsiyələr verir;

(f) Rayonda fəaliyyətin ekoloji nəticələrinin qiymətləndirilməsi də daxil olmaqla, bu məsələyə aid amilləri nəzərə alaraq, 162-ci maddənin 2 (o) bəndində göstərilmiş norma, qayda və prosedurları hazırlayır və Şuraya təqdim edir;

(g) belə qayda, norma və prosedurları mütəmadi olaraq nəzərdən keçirir və vaxtaşırı olaraq onlara edilməsi zəruri və arzuolunan saydığı dəyişiklikləri Şuraya təqdim edir;

(h) Rayonda fəaliyyət nəticəsində dəniz mühitinin çirklənməsinin nəticələri və risk dərəcəsi əsasında mütəmadi şəkildə müşahidə, müəyyən etmə, qiymətləndirmə və analiz üçün tanınmış elmi üsullarla monitoring proqramının yaradılması ilə bağlı tövsiyələrini Şuraya təqdim edir, bu qaydaların uyğunluğunu və onların həyata keçirilməsini təmin edir və Şura tərəfindən təsdiq edilmiş bu monitoring proqramının həyata keçirilməsini koordinasiya edir;

(i) bu Bölməyə və ona aid müddəalara, xüsusilə də 187-ci maddəyə uyğun olaraq, Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasında təhlil üçün, Səlahiyyətli Orqan adından iddia qaldırılması ilə bağlı Şuraya tövsiyə verir;

(j) (i) yarım bəndinə müvafiq qaldırılmış iddialara baxılarkən, Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasının qəbul etdiyi qərarlar əsasında qəbul edilməli olan tədbirlərlə əlaqədar Şuraya tövsiyələr təqdim edir;

(k) Rayonda fəaliyyət nəticəsində dəniz mühitinə ciddi ziyanın dəyməsinin qarşısının alınması məqsədi ilə əməliyyatların dayandırılması və ya onlara düzəlişlərin edilməsi kimi təlimatların da daxil olduğu, fəvqəladə hallar zamanı istifadə olunması üçün təlimatların nəşri ilə bağlı tövsiyələrini Şuraya təqdim edir. Bu tövsiyələrə baxılması Şura üçün prioritet təşkil edir;

(l) dəniz mühitinə ciddi ziyan vurulması riski barəsində əsaslı faktlar mövcud olduğu təqdirdə, Rayonların podratçı və Müəssisələr tərəfindən işlənməsi ilə bağlı sənədlərin təsdiqinə etiraz edilməsi ilə əlaqədar tövsiyələrini Şuraya təqdim edir;

(m) mövcud Bölmənin müddəalarına, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına, qurumla bağlanan istənilən müqavilənin müddəa və şərtlərinə əməl edilib-edilməməsini müəyyənləşdirmək məqsədi ilə, Rayon ərazisində təftişlə məşğul olan müfəttiş heyətinə rəhbərlik və nəzarət etməklə bağlı tövsiyələrini Şuraya təqdim edir;

(n) istehsalın yuxarı həddini hesablayır və III əlavənin 7-ci maddəsinə əsasən, istehsalat ərizəsinin verilməsi üçün Şura tərəfindən namizədlər arasından zəruri seçimdən sonra 151-ci maddənin 2-7-ci bəndlərinə müvafiq olaraq, Səlahiyyətli Orqan adından istehsalat icazəsi verir.

3. İstənilən üzv dövlətin və digər maraqlı tərəfin müraciəti ilə Komissiya üzvləri öz nəzarət və təftiş funksiyalarını həyata keçirən zaman həmin üzv dövlətin və digər maraqlı tərəfin nümayəndəsi ilə müşayiət olunur.

Yarımfəsil D
Katiblik

Maddə 166
Katiblik

1. Səlahiyyətli Orqanın Katibliyi Baş Katibdən və Səlahiyyətli Orqanın tələblərini ödəmək qabiliyyətində olan işçi heyətindən təşkil olunmalıdır.

2. Assambleyanın Baş Katibi Şuranın təklif etdiyi namizədlər arasından 4 il müddətinə seçir və özünü doğrultmadıqda Baş Katib yenidən seçilə bilər.

3. Baş Katib Səlahiyyətli Orqanın tam səlahiyyətli nümayəndəsidir, o Assambleyanın, Şuranın və istənilən köməkçi qurumların bütün iclaslarında da tam səlahiyyətli nümayəndə kimi iştirak edir və bu qurumların Baş Katibliyə həvalə etdiyi bütün inzibati vəzifələri yerinə yetirir.

4. Baş Katib Səlahiyyətli Orqanın fəaliyyəti haqqında Assambleyaya illik hesabat verir.

Maddə 167

Səlahiyyətli Orqanın heyəti

1. Səlahiyyətli Orqanın heyəti quruma həvalə edilmiş vəzifələri yerinə yetirmək iqtidarında olan elmi və texniki ixtisaslı şəxslərdən ibarət olmalıdır.

2. Heyətin seçimi və işə qəbulu zamanı, həmçinin onların xidmət şərtlərini müəyyənləşdirən zaman əsas amil heyətin iş qabiliyyətinin yüksək olmasını rəhbər tutmaqdan ibarətdir və heyət üzvlərinin düzgün və vicdanlı olmaları təmin olunmalıdır. Bu tələblər yerinə yetirilərkən, heyət seçiminin daha böyük coğrafi ərazini əhatə etməsinə xüsusi diqqət yetirilməlidir.

3. Heyəti Baş Katib təyin etməlidir. Onların təyin olunması, mükafatlandırılması və azad olunması qaydaları və şərtləri Səlahiyyətli Orqanın norma, qayda və prosedurlarına müvafiq olmalıdır.

Maddə 168

Katibliyin beynəlxalq xarakteri

1. Öz vəzifələrini yerinə yetirərkən Baş Katib və Səlahiyyətli Orqanın heyəti hər hansı hökumətdən və ya Səlahiyyətli Orqana aidiyyəti olmayan istənilən mənbədən təlimat almamalıdır. Onlar Səlahiyyətli Orqanın beynəlxalq rəsmiləri kimi mövqelərinə təsir edə biləcək hər hansı fəaliyyətdən çəkinməlidirlər. Hər bir üzv dövlət Baş Katibin və heyətin məsuliyyətinin xüsusi beynəlxalq xarakterinə riayət etməyi və onların öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə təsir etməməyi öhdəsinə götürür. Heyət üzvlərindən hər hansı biri öhdəlikləri pozduqda, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında nəzərdə tutulduğu kimi müvafiq inzibati tribunala təqdim olunmalı və müvafiq qərar qəbul olunmalıdır.

2. Baş Katib və Katibliyin heyət üzvlərinin tədqiqat və istismarla əlaqədar hər hansı fəaliyyətdə maddi marağı olmamalıdır. Səlahiyyətli Orqan qarşısındakı öhdəliklərinə müvafiq olaraq III əlavənin 14-cü maddəsinə əsasən onlar hətta vəzifələrindən kənarlaşdırıldıqdan sonra da Səlahiyyətli Orqandakı fəaliyyətləri

zamanı ona ötürülən və onlara məlum olan heç bir sənaye məlumatları və sirlərini, o cümlədən istənilən məxfi məlumatları aşkar etməməlidirlər.

3. Səlahiyyətli Orqanın heyət üzvlərinin öhdəliklərinin nəzərdə tutulduğu 2-ci bəndin müddələrinin pozulmasından zərər çəkən üzv dövlətin və ya 153-cü maddənin 2 (b)- bəndində nəzərdə tutulduğu kimi üzv dövlətin maliyyəlləşdirdiyi və bu qanunun pozulmasından zərər çəkən fiziki və ya hüquqi şəxsin tələbi ilə qurumun norma, qayda və prosedurlarına müvafiq təyin olunmuş tribunal qarşısında heyət üzvü əleyhinə işə baxılması üçün məsələ qaldırılmalıdır. Zərər çəkmiş tərəf təhqiqatlarda iştirak etmək hüququna malik olmalıdır. Əgər tribunal məsləhət görsə, Baş Katib həmin heyət üzvünü azad etməlidir.

4. Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında bu maddəni yerinə yetirmək kimi zəruri müddəalar öz əksini tapmalıdır.

Maddə 169

Beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatları ilə məsləhətləşmə və əməkdaşlıq

1. Baş Katib Şuranın razılığı ilə Səlahiyyətli Orqanın səlahiyyəti daxilində məsələlər üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının İqtisadi və Sosial Şurası tərəfindən qəbul edilmiş beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatları ilə müvafiq məsləhətləşməni və əməkdaşlığı həyata keçirir.

2. 1-ci bəndə əsasən Baş Katibin razılığa gəldiyi hər hansı təşkilat Səlahiyyətli Orqanın qurumlarının iclaslarında bu qurumların prosedur qaydalarına uyğun olaraq müşahidəçi kimi iştirak etmək üçün nümayəndələr təyin edə bilər. Müvafiq məsələlərdə bu təşkilatların fikirlərini əldə etmək üçün prosedurlar müəyyən olunmalıdır.

3. Baş Katib 1-ci bəndə əsasən xüsusi səlahiyyətləri daxilində Səlahiyyətli Orqanın işi ilə bağlı məsələlər üzrə üzv dövlətlərə qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən təqdim olunan suallarla əlaqədar yazılı məruzələri paylaya bilər.

Yarımfəsil E

Müəssisə

Maddə 170

Müəssisə

1. Müəssisə Səlahiyyətli Orqanın qurumu olub, 153-cü maddənin 2 (a) bəndinə uyğun olaraq bilavasitə Rayonda fəaliyyəti həyata keçirir, eləcə də Rayondan əldə olunan mineralların daşınması, emalı və satışı ilə məşğul olur.

2. Müəssisə Səlahiyyətli Orqanın beynəlxalq hüquq subyektliliyi çərçivəsində IV əlavədə nəzərdə tutulmuş nizamnaməyə əsasən hüquq qabiliyyətinə malikdir. Səlahiyyətli Orqan bu Konvensiyaya və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və

prosedurlarına, həmçinin Assambleya tərəfindən müəyyən olunan ümumi siyasətə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir və Şuranın nəzarət və göstərişlərinə tabe olur.

3. Müəssisə Səlahiyyətli Orqanın yerləşdiyi yerdə əsas iş yerinə malikdir.

4. Müəssisə 173-cü maddənin 2-ci bəndinə və IV əlavənin 11-ci maddəsinə əsasən funksiyalarının yerinə yetirilməsi ilə bağlı tələb olunan hallarda vəsaitlərlə təmin oluna və bu Konvensiyanın 144-cü maddəsində və digər müvafiq müddəalarında nəzərdə tutulmuş texnologiyanı əldə edə bilər.

Yarımfəsil F

Səlahiyyətli Orqanın maliyyə tədbirləri

Maddə 171

Səlahiyyətli Orqanın vəsaitləri

Səlahiyyətli Orqanın vəsaitləri ibarətdir :

- (a) 160-cı maddənin 2 (e) yarımbəndinə əsasən Səlahiyyətli Orqanın üzvləri üçün müəyyən olunan rüsumlar;
- (b) III əlavənin 13-cü maddəsinə əsasən Rayondakı fəaliyyətlə əlaqədar Səlahiyyətli Orqan tərəfindən əldə olunmuş vəsaitlər;
- (c) IV əlavənin 10-cu maddəsinə əsasən Müəssisə tərəfindən köçürülmüş vəsaitlər;
- (d) 174-cü maddəyə uyğun olaraq borc alınmış vəsaitlər;
- (e) üzvlər və ya digər obyektlərin könüllü vergiləri;
- (f) 151-ci maddənin 10-cu bəndinə uyğun olaraq mənbələri İqtisadi Planlaşdırma Komissiyası tərəfindən tövsiyə olunan təzminat fonduna ödənişlər.

Maddə 172

Səlahiyyətli Orqanın illik büdcəsi

Baş Katib Səlahiyyətli Orqanın təklif edilən illik büdcəsinin qanun layihəsini hazırlayır və Şuraya təqdim edir. Şura təklif olunan illik büdcəni müzakirə edərək və öz məsləhətləri ilə birlikdə onu Assambleyaya təqdim edir. Assambleya təklif olunan illik büdcəni nəzərdən keçirir və 160-cı maddənin 2(h) bəndinə uyğun olaraq təsdiq edir.

Maddə 173

Səlahiyyətli Orqanın xərcləri

1. Səlahiyyətli Orqanın hələ kifayət qədər vəsaiti olmadığı ilkin mərhələdə, 171-ci maddənin (a) yarımbəndinə əsasən Səlahiyyətli Orqanın inzibati xərclərini

ödəmək üçün Orqana üzvlük haqları xüsusi hesaba ödənilir. Sonrakı mərhələdə isə Səlahiyyətli Orqan bu xərcləri digər mənbələr hesabına əldə edir.

2. Səlahiyyətli Orqanın pul vəsaitlərindən ilk növbədə onun inzibati xərcləri ödənilməlidir. 171-ci maddə, (a) yarım bəndinə əsasən, müəyyən olunmuş Səlahiyyətli Orqan üzvlük haqları istisna olmaqla, inzibati xərclərin ödənişindən sonra qalan pul vəsaitləri:

(a) 140-cı maddə və 160-cı maddə, 2-ci bənd (g)-yə müvafiq olaraq bölünə bilər;

(b) 170-cı maddə, 4-cü bəndə müvafiq olaraq Müəssisəni təchiz etmək üçün istifadə oluna bilər;

(c) 151-ci maddə, 10-cu bənd və 160-cı maddə, 2-ci bənd (l)-ə müvafiq olaraq inkişaf etməkdə olan ölkələrə kompensasiya ödəmək üçün istifadə oluna bilər.

Maddə 174

Səlahiyyətli Orqanın borc alma hüququ

1. Səlahiyyətli Orqan borc almaq hüququna malik olmalıdır.
2. Assambleya 160-cı maddə, 2-ci bənd (f)-ə müvafiq olaraq qəbul olunmuş maliyyə qaydalarında Səlahiyyətli Orqanın borc alma hüququ ilə əlaqədar məhdudiyyətlərini göstərməlidir.
3. Şura Səlahiyyətli Orqanın borc alma hüququnu həyata keçirir.
4. Üzv dövlətlər Səlahiyyətli Orqanın borclarına görə cavabdeh olmamalıdır.

Maddə 175

İllik audit

Səlahiyyətli Orqanın illik maliyyə hesabatları da daxil olmaqla, sənədləri, kitabları və hesabları hər il Assambleyanın təyin etdiyi müstəqil auditor tərəfindən yoxlanılır.

Yarımfəsil G

Hüquqi status, imtiyaz və immunitətlər

Maddə 176

Hüquqi status

Səlahiyyətli Orqan funksiyalarının həyata keçirilməsi və məqsədlərinin yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan beynəlxalq hüquq subyektiyinə malikdir.

Maddə 177

İmtiyaz və immunitətlər

Səlahiyyətli Orqanın funksiyalarının həyata keçirilməsi üçün hər bir üzv dövlətin ərazisində bu yarımfəsildə nəzərdə tutulmuş imtiyaz və immunitətlərdən istifadə edir. Müəssisə ilə əlaqədar imtiyaz və immunitətlər IV əlavənin 13-cü maddəsinə əsasən müəyyən olunmuşdur.

Maddə 178

Hüquqi prosesdən immunitet

Səlahiyyətli Orqan onun əmlakı və aktivləri, xüsusi halda Orqanın bu immunitətdən açıq şəkildə imtina etməsi istisna olmaqla, yurisdiksiyadan immunitətə malikdir.

Maddə 179

Axtarış və ya müsadirənin hər hansı formasından immunitet

Harada yerləşməsindən və kim tərəfindən saxlanmasıdan asılı olmayaraq, Səlahiyyətli Orqanın əmlakı və aktivləri tədqiqat, rekvizisiya, müsadirə, ekspropriasiya və ya müsadirənin hər hansı digər forması ilə bağlı qanunvericilik və icra hakimiyyətindən immunitətə malikdir.

Maddə 180

Məhdudiyyət, qayda, nəzarət və moratoriumdan azad edilmə

Səlahiyyətli Orqanın əmlak və aktivləri məhdudiyyətlər, nizamnamə, nəzarət və istənilən xarakterdə moratoriumdan azad edilməlidir.

Maddə 181

Səlahiyyətli Orqanın arxivləri və rəsmi məlumatları

1. Səlahiyyətli Orqanın arxivləri, harada yerləşməsindən asılı olmayaraq toxunulmaz olmalıdır.
2. Mülki xarakterli məlumatlar, sənaye sirləri və yaxud analogi informasiyalar və şəxsi sənədlər kütləvi arxivlərdə saxlanmamalıdır.
3. Hər bir üzv dövlət Səlahiyyətli Orqanın rəsmi əlaqələri üçün ona, digər beynəlxalq təşkilatlara tətbiq etdiyi rejimlərdən əlverişsiz olmayan bir fəaliyyət rejimi təqdim etməlidir.

Maddə 182
Səlahiyyətli Orqanla əlaqədar bəzi şəxslərin
imtiyaz və immunitətləri

Assambleya və Şuranın iclaslarında və ya Assambleya və Şuranın hər hansı orqanlarının iclaslarında iştirak edən üzv dövlətlərin nümayəndələri, həmçinin Baş Katib və Səlahiyyətli Orqanın heyət üzvləri hər bir üzv dövlətin ərazisində sahib olmalıdırlar:

(a) xüsusi halda onların təmsil etdiyi dövlət və ya Səlahiyyətli Orqanın immunitətdən imtina etməsi halı istisna olmaqla, öz funksiyalarını yerinə yetirərkən onlar tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətlərlə bağlı yurisdiksiyadan immunitetə malikdirlər.

(b) onlar həmin üzv dövlətin vətəndaşları olmadıqda, immiqrasiya məhdudiyyətlərindən, xaricilərin qeydiyyat tələblərindən və dövlət qarşısındakı xidmət öhdəliklərindən azad edirlər, o cümlədən həmin dövlətin valyuta məhdudiyyətləri ilə bağlı və ölkə daxilindəki hərəkət azadlığı məsələsində, həmin dövlətlərin digər üzv dövlətlərin nümayəndələrinə, vəzifəli şəxslərinə və onlara bərabər tutulan rəsmilərinə və işçilərinə eyni güzəştlər edilir.

Maddə 183
Vergi və gömrük rüsumlarından azad edilmə

1. Rəsmi fəaliyyətləri çərçivəsində Səlahiyyətli Orqanın əmlak və aktivləri, gəlirləri və bu Konvensiyanın hüquq verdiyi əməliyyatlar və razılıqla həyata keçirilən işlər bütün birbaşa vergilərdən və rəsmi istifadə üçün idxal və ixrac olunan mallar bütün gömrük rüsumlarından azad olmalıdır. Səlahiyyətli Orqan verilən xidmətlər üçün ödəmələrdən başqa bir şey olmayan vergilərdən azad edilməsini tələb etməməlidir.

2. Səlahiyyətli Orqanın rəsmi fəaliyyəti üçün zəruri olan yüksək dəyərli xidmətlər və ya malların alınması Səlahiyyətli Orqan tərəfindən və ya onun adından həyata keçirilirsə və bu xidmət və mallar üçün vergi və gömrük rüsumu nəzərdə tutulmuşdursa, onda üzv dövlətlər mümkün praktiki fəaliyyətə keçib, bu vergi və rüsumlardan müvafiq azad etmə tədbirləri görməlidir. Bu maddədə nəzərdə tutulan vergilərdən və rüsumlardan azad olunmaya əsasən idxal edilən və alınan mallar, həmin mallara azad etmə imkanı verən üzv dövlətlərin ərazisində həmin bu üzv dövlətlərlə razılığa gəlinmiş şərtlərdən kənara çıxmayan şərtlərlə satıla və istifadə oluna bilər.

3. Üzv dövlətlər Səlahiyyətli Orqanın Baş Katibə, Səlahiyyətli Orqan heyətinə, eləcə də onların vətəndaşları olmayan, lakin Səlahiyyətli Orqanın

tapşırıqlarını yerinə yetirən ekspertlərə maaş, məvacib və ya hər hansı ödənişlərlə əlaqədar vergi müəyyən etməməlidir.

Yarımfəsil H

Üzvlərin hüquq və imtiyazlarının həyata keçirilməsinin dayandırılması

Maddə 184

Səsvermə hüququnun həyata keçirilməsinin dayandırılması

Səlahiyyətli Orqana üzvlük haqqı ödənişində borcları olan üzv dövlətin bu borclarının miqdarı əvvəlki iki ilə görə haqqın miqdarına bərabədirsə və ya bu miqdarı keçmişdirsə, öz səsvermə hüququnu itirir. Buna baxmayaraq, Assambleya həmin haqqın ödənilməməsinin üzv dövlətdən asılı olmadığı qənaətinə gələrsə, onda həmin üzv dövlət səsvermədə iştirak edə bilər.

Maddə 185

Üzvlük hüquq və imtiyazlarının həyata keçirilməsinin dayandırılması

1. Bu Bölmənin müddəalarını kobud şəkildə və davamlı olaraq pozan üzv dövlətin bu üzvlükdən yaranan hüquq və imtiyazlarının tətbiqi, Şuranın tövsiyəsi ilə Assambleya tərəfindən dayandırıla bilər.

2. Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası üzv dövlətin bu Bölmənin müddəalarını kobud şəkildə və davamlı olaraq pozmasını təsdiq edənədək 1-ci bəndə əsasən heç bir tədbir görülməz.

5-ci fəsil

Mübahisələrin həlli və məşvərətçi rəylər

Maddə 186

Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası

Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasının təşkil olunması və onun öz səlahiyyətlərini yerinə yetirmək qaydaları bu fəsillə, XV Bölmə, VI əlavə ilə nizama salınır.

Maddə 187

Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatasının yurisdiksiyası

Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası aşağıdakı kateqoriyalar üzrə Rayonun fəaliyyət dairəsindəki mübahisələrlə bağlı bu bölmə və ona əlavələrə əsasən yurisdiksiyaya malikdir:

(a) bu Bölmə və əlavələrin şərhı və tətbiqinə dair üzv dövlətlər arasındakı mübahisələr;

(b) üzv dövlətlər və Səlahiyyətli Orqan arasında mübahisələr;

Bu mübahisələrə aiddir:

(i) Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında qəbul olunan və bu Bölmə və ona edilən əlavələrdə Səlahiyyətli Orqan və üzv dövlət üçün qanun pozuntusu kimi qəbul edilən fəaliyyət və fəaliyyətsizlik;

(ii) Səlahiyyətli Orqanın öz səlahiyyətlərindən kənara çıxması və ya səlahiyyətlərindən sui-istifadə etməsi kimi qəbul olunan fəaliyyətləri;

(c) 153-cü maddə, 2-ci bənd (b)-ə müvafiq olan və müqavilənin tərəfləri üzv dövlətlər, Səlahiyyətli Orqan və ya Müəssisə, dövlət müəssisələri və fiziki və hüquqi şəxslər olmaqla, onlar arasındakı mübahisələr, bura daxildir:

(i) münasib müqavilə və ya iş planının şərhı və ya tətbiqi;

(ii) Rayondakı və digər tərəf və ya onun qanuni maraqlarına birbaşa təsir göstərən fəaliyyətlərlə bağlı müqavilə tərəfinin hərəkət və hərəkətsizliyi;

(d) 153-cü maddə, 2 (b) bəndinə uyğun olaraq, nəzərdə tutulduğu kimi Səlahiyyətli Orqanla dövlətin zəmanət verdiyi gələcəkdə olması ehtimal olunan tərəf müqabili (podratçı) arasında mübahisələr, III əlavə, 4-cü maddə, 6-cı bəndə əsasən lazımi qaydada yerinə yetirilən şərtlər və 13-cü maddə, 2-ci bəndə əsasən müqavilədən imtina və ya müqavilənin müzakirəsində yaranan hüquqi məsələləri;

(e) Səlahiyyətli Orqan və üzv dövlət arasında mübahisələr, 153-cü maddə, 2-ci bənd (b)-də nəzərdə tutulan Səlahiyyətli Orqanla üzv dövlətin zəmanət verdiyi dövlət müəssisəsi və ya fiziki, yaxud hüquqi şəxs arasındakı mübahisələrdə, III əlavə, 22-ci maddədə nəzərdə tutulduğu kimi Səlahiyyətli Orqanın məsuliyyət daşması təsdiq olunduqda;

(f) bu Konvensiyada konkret nəzərdə tutulan Palatanın yurisdiksiyası ilə əlaqədar hər hansı digər mübahisələr.

Maddə 188

Mübahisələrin Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın xüsusi palatasına və ya Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatasının ad hoc palatasına, yaxud məcburi kommersiya arbitrajına təqdim olunması

1. 187-ci maddə, (a) yarımbəndində göstərilən üzv dövlətlər arasında mübahisələr təqdim oluna bilər:

(a) VI əlavə, 15-ci və 17-ci maddələrə uyğun olaraq təşkil olunan mübahisə tərəflərinin xahişi ilə Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın xüsusi palatasına;

(b) VI əlavə, 36-cı maddəyə uyğun olaraq təşkil olunan mübahisə tərəflərinin hər hansı birinin xahişi ilə Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasının ad hoc palatasına.

2. (a) 187-ci maddə, (c), (i) yarımbəndlərində göstərildiyi kimi, müqavilənin şərh və tətbiqinə dair mübahisə yaranarsa, müqavilə tərəfləri özləri razılığa gələ bilmədikdə, tərəflərin birinin xahişi ilə bu mübahisə Kommersiya arbitrajında araşdırılır və onun qərarı məcburi xarakter daşıyır. Mübahisənin təqdim olunduğu Kommersiya arbitrajı tribunalı bu Konvensiyanın şərh məsələləri ilə bağlı qərar vermək səlahiyyətinə malik olmamalıdır. Əgər mübahisə fəaliyyətlərlə bağlı XI bölmə və ona edilən əlavələrin şərh haqqındakı məsələləri əhatə edirsə, onda həmin məsələ qərar üçün Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasına təqdim olunur.

(b) Arbitraj kommersiya arbitrajı tribunalının araşdırmasının əvvəlində və ya gedişində mübahisə tərəflərindən birinin xahişi ilə və ya arbitrajın öz təşəbbüsü ilə müəyyən edərsə ki, arbitrajın qərarı Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatasının son qərarından asılı olacaq, onda arbitraj tribunalı bu məsələni həll etmək üçün Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatasına ötürür. Arbitraj tribunalı bundan sonra öz qərarını Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatasının qərarına uyğunlaşdıraraq verir.

(c) Müqavilədə belə mübahisələrə tətbiq edilən arbitraj prosedurları haqqında müddəalar olmadıqda və mübahisə tərəfləri başqa cür razılığa gəlmədiyi hallarda, arbitraj araşdırmaları Beynəlxalq Ticarət Hüququ haqqında Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Komissiyasının (UNCITRAL) Arbitraj Qanunlarına və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında göstərilən digər arbitraj qanunlarına uyğun olaraq aparılır.

Maddə 189

Səlahiyyətli Orqanın qərarlarına dair səlahiyyət məhdudiyyəti

Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası bu Bölməyə müvafiq olaraq Səlahiyyətli Orqanın mülahizə səlahiyyətlərinin tətbiqi ilə bağlı yurisdiksiyaya malik deyildir; heç bir halda o, həmin Səlahiyyətli Orqanın mülahizələrini öz mülahizələri ilə əvəz etmir. 191-ci maddəyə zərər vurmada, 187-ci maddəyə müvafiq olaraq Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası öz səlahiyyətlərini yerinə yetirərkən nə Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarının bu Konvensiyaya müvafiq olub-olmaması məsələsində fikir yürütməməli və istənilən belə qayda, norma və prosedurların etibarsız olmasını elan etməməlidir. Bu baxımdan onun səlahiyyəti Səlahiyyətli Orqanın hər hansı qayda, norma və prosedurların tətbiqinin konkret hallarda mübahisə tərəflərinin müqavilə öhdəlikləri ilə uzlaşdığını müəyyən etməklə və ya onların öhdəliklərinin bu Konvensiya ilə uyğunluğuna baxılması ilə, o cümlədən iradlara baxılması, səlahiyyətlərinin olub-olmaması və onlardan sui-istifadə olunması, dəymiş ziyanın ödənilməsi iradı və ya özünün bu Konvensiya öhdəliklərini və öz müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirmədiyi üçün qarşı tərəfə təzminat verməsi təklifi ilə məhdudlaşır.

Maddə 190

Maliyyələşdirən üzv dövlətlərin araşdırma proseslərində iştirakı və çıxışı

1. 187-ci maddəyə uyğun olaraq fiziki və ya hüquqi şəxs mübahisə tərəfidirsə, maliyyələşdirən dövlət yazılı, yaxud şifahi bəyanatlar təqdim etməklə, bu icraatlarda iştirak etmək hüququna malikdir.

2. 187-ci maddə (c) yarım bəndinə əsasən, əgər üzv dövlət əleyhinə digər bir üzv dövlət tərəfindən maliyyələşdirilən fiziki və ya hüquqi şəxsin iddiası olsa, onda cavabdeh dövlət həmin şəxsi maliyyələşdirən dövlətə araşdırmalarda onun adından çıxış etməsini təklif edə bilər. Təklif qəbul edilmədikdə, onda cavabdeh dövlət öz milliyyətindən olan hüquqi şəxsin onu təmsil etməsini təmin edə bilər.

Maddə 191

Məşvərətçi rəylər

Assambleya və ya Şuranın müraciətinə əsasən Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası onlara öz fəaliyyətləri çərçivəsində rastlaşdıqları hüquqi məsələlər üzrə məşvərətçi rəylər verir.

XII BÖLMƏ

DƏNİZ MÜHİTİNİN MÜHAFİZƏSİ VƏ QORUNUB SAXLANILMASI

1-ci fəsil

Ümumi müddəalar

Maddə 192

Ümumi öhdəlik

Dövlətlər dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması üzrə öhdəliyə malikdirlər.

Maddə 193

Təbii ehtiyatlarının istismarı ilə bağlı dövlətlərin suveren hüququ

Dövlətlər ekoloji siyasətinə və dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması vəzifəsinə uyğun olaraq, öz təbii ehtiyatlarını istismar etmək hüququna malikdirlər.

Maddə 194

Dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üzrə tədbirlər

1. Dövlətlər öz imkanları əsasında şəraitdən asılı olaraq fərdi və ya birlikdə, bu Konvensiyaya uyğun olaraq istənilən mənbədən dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarətdə saxlamaq kimi mühüm tədbirləri görməlidirlər və bu məqsədlə onların sərəncamında olan ən yaxşı praktiki vasitələrdən istifadə edərək və öz siyasətlərini də buna uyğunlaşdırmağa can atmalıdırlar.

2. Dövlətlər onların yurisdiksiyası və nəzarəti altında olan fəaliyyətlərin həyata keçirilməsinin digər dövlətlərə və onların ətraf mühitinə çirkləndirməklə ziyan vurmasına səbəb olmaması və yurisdiksiyası və nəzarəti altında olan hadisələr və fəaliyyətlərdən yaranan çirklənmənin hazırkı Konvensiyaya uyğun olaraq onların öz suveren hüquqlarını həyata keçirdikləri sahənin kənarına yayılmaması üçün müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etməlidirlər

3. Bu Bölməyə əsasən görülən bütün tədbirlər dəniz mühitini çirkləndirən bütün mənbələrə aiddir. Bu tədbirlərə digər tədbirlərlə yanaşı, həm də çirklənməni maksimum dərəcədə azaldan tədbirlər də daxildir:

a) toksiki, zərərli və zəhərli maddələrin tullantıları, xüsusən davamlı və yerüstü mənbələrdən olan tullantılar, atmosfer vasitəsilə və torpağa basdırmaqla;

b) gəmilərdən çirkləndirmə, xüsusən qəzaların qarşısını almağa və fəvqəladə halların ləğvinə, dənizdə əməliyyatların təhlükəsizliyinin təminatına, qəsdən və ya bilmədən atılan tullantıların qarşısının alınmasına yönəldilən tədbirlər və həmçinin gəmilərin tərtibi, konstruksiya tərkibi, avadanlıqlarla təchizatı, şəxsi heyətlə komplektləşdirilməsi və gəmilərin işlədilməsi tədbirləri;

c) dəniz dibi və yeraltı təbii ehtiyatların tədqiqatı və istismarı zamanı istifadə olunan qurğu və cihazlardan çirkləndirmə, xüsusən qəzaların qarşısını almağa və fəvqəladə halların ləğvinə, dənizdə əməliyyatların təhlükəsizliyinin təminatına yönəldilən tədbirlər və həmçinin bu qurğu və cihazların tərtibi, konstruksiya tərkibi, avadanlıqlarla təchizatı, şəxsi heyətlə komplektləşməsi və onlardan istifadə olunması tədbirləri;

d) dəniz mühitində istifadə olunan digər qurğu və cihazlardan çirkləndirmə, xüsusilə qəzaların qarşısının alınması və fəvqəladə halların ləğvinə, dənizdə əməliyyatların təhlükəsizliyinin təminatına yönəldilən tədbirlər və bu qurğu və cihazların tərtibi, konstruksiya tərkibi, avadanlıqlarla təchizatı, şəxsi heyətlə komplektləşdirilməsi, bu qurğu və cihazlardan istifadə olunması tədbirləri.

4. Dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarət altında saxlamaq üçün tədbirlər həyata keçirən dövlətlər bu Konvensiyaya uyğun olaraq öz hüquq və vəzifələrini yerinə yetirən digər dövlətlərin fəaliyyətinə yersiz müdaxilə etməkdən imtina etməlidirlər.

5. Bu Bölməyə əsasən görülən tədbirlərə nadir və həssas ekosistemlərin, eləcə də nəslə tükənməkdə olan və təhlükəyə məruz qalan balıq növlərinin və dəniz orqanizmlərinin digər növlərinin təbii mühitinin müdafiəsi və qorunub saxlanması üçün zəruri olan tədbirlər daxildir.

Maddə 195

Çirkləndirmə təhlükəsi və ya zərəri ötürməmək və çirkləndirmənin bir növündən digərinə keçməmək vəzifəsi

Dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və ona nəzarət olunması ilə bağlı tədbirləri həyata keçirərkən dövlətlər bilavasitə və ya dolayısı ilə zərər və təhlükəni bir ərazidən digərinə, yaxud çirklənmənin bir növündən digərinə keçirməmək məqsədi ilə fəaliyyət göstərməlidirlər.

Maddə 196

Texnologiyaların istifadəsi, yad və ya yeni növlərin gətirilməsi

1. Dövlətlər onların yurisdiksiyası və nəzarəti altında olan texnologiyaların istifadəsinin nəticəsi olaraq dəniz mühitinin çirklənməsinin və ya dəniz mühitinin müəyyən hissəsində əhəmiyyətli və zərərli dəyişikliklərə səbəb ola biləcək yad və yeni növ orqanizm növlərinin qəsdən və ya təsadüfən tətbiqi nəticəsində dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarət altında saxlamaq məqsədi ilə bütün müvafiq tədbirləri görməlidirlər.

2. Bu maddə dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarəti ilə əlaqədar hazırkı Konvensiyanın tətbiqinə təsir etmir.

2-ci fəsil

Qlobal və regional əməkdaşlıq

Maddə 197

Qlobal və ya regional əsasda əməkdaşlıq

Dövlətlər səciyyəvi regional xüsusiyyətləri nəzərə almaqla, dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması məqsədi ilə bu Konvensiyaya uyğun olaraq beynəlxalq qayda, standart, tövsiyə olunmuş təcrübə və prosedurların hazırlanması və işlənməsi sahəsində qlobal və müvafiq olaraq regional əsasda bilavasitə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 198

Real və ya faktiki zərər haqqında xəbərdarlıq

Dövlət dəniz mühitinin real təhlükəli zərər görəcəyi və ya çirklənmə nəticəsində ona zərər vurulması hallarından xəbərdardır, onda o, dərhal bu ziyandan təsir görməsi ehtimalı yüksək olan digər dövlətlərə, eləcə də səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlara xəbərdarlıq etməlidir.

Maddə 199

Çirklənmə əleyhinə fəvqəladə planlar

198-ci maddədə nəzərdə tutulan hallarda, öz imkanlarına uyğun olaraq ərazisi çirklənmənin təsirinə məruz qalan dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar mümkün dərəcədə çirklənmənin təsirinin aradan qaldırılması və zərərin qarşısının alınması və ya azaldılması sahəsində əməkdaşlıq edirlər. Bu məqsədlə dövlətlər dəniz mühitində çirklənmə ilə bağlı hadisələr əleyhinə fəvqəladə planları inkişaf və təşviq etdirməlidirlər.

Maddə 200

Araşdırma, elmi tədqiqat proqramları, informasiya və məlumat mübadiləsi

Dövlətlər bilavasitə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə tədqiqatların inkişafı, elmi tədqiqat proqramlarının həyata keçirilməsi və dəniz mühitinin çirkləndirilməsi haqqında informasiya mübadiləsi və əldə edilən məlumatı təşviq etmək məqsədi ilə əməkdaşlıq etməlidirlər. Onlar fəal şəkildə çirkləndirmənin xüsusiyyəti və dərəcəsinin qiymətləndirilməsi üçün onun yayılma yolları, çirkləndirmə riskləri və onunla mübarizə vasitələri barədə bilik əldə etməyə yönəldilmiş regional və qlobal proqramlarda iştirak etməyə cəhd etməlidirlər.

Maddə 201

Qaydalar üçün elmi meyarlar

200-cü maddəyə müvafiq olaraq əldə edilən informasiya və məlumatlar əsasında dövlətlər bilavasitə özləri və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün norma, standart, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurların tərtibi və hazırlanmasına yönəldilən elmi meyarlar yaratmaqla bağlı əməkdaşlıq etməlidirlər.

3-cü fəsil

Texniki kömək

Maddə 202

İnkişaf etməkdə olan ölkələrə elmi və texniki kömək

Dövlətlər bilavasitə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə:

(a) dəniz mühitinin mühafizəsi, qorunub saxlanması və dənizin mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması məqsədi ilə inkişaf etməkdə olan ölkələrə elmi, maarifləndirmə, texniki və digər sahələrdə proqramlarla bağlı kömək etməlidirlər. Bu köməyə aşağıdakılar aiddir:

- (i) onların elmi və texniki kadrlarının hazırlanması;
- (ii) münasib beynəlxalq proqramlarda onların iştirakına kömək;
- (iii) onları lazımi avadanlıq və xidmət vasitələri ilə təchiz etmək;
- (iv) belə avadanlıqları istehsal etmək üçün onların bacarığını artırmaq;
- (v) elmi tədqiqat, monitoring, maarifləndirmə və digər proqramlar üçün məsləhətlər vermək və vasitələr hazırlamaq;

(b) xüsusən inkişaf etməkdə olan ölkələrin dəniz mühitinin ciddi çirkləndirilməsinə səbəb ola biləcək çox ciddi hadisələrin nəticələrini minimuma endirmək üçün müvafiq yardım göstərmək;

(c) xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələri ekoloji qiymətləndirmənin hazırlanması istiqamətində müvafiq yardım göstərmək.

Maddə 203

İnkişaf etməkdə olan ölkələr üçün güzəştli münasibət

İnkişaf etməkdə olan ölkələrdə dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması, yaxud çirkləndirmənin minimuma endirilməsi məqsədi ilə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən aşağıdakı güzəştlər verilir:

- (a) müvafiq pul vəsaitlərinin və texniki yardımın ayrılması;
- (b) onların ixtisaslaşdırılmış xidmətlərinin istifadəsi.

4-cü fəsil

Monitoring və ekoloji qiymətləndirmə

Maddə 204

Risqlərin monitoringi və çirkləndirmənin təsirləri

1. Dövlətlər digər dövlətlərin hüquqlarına uyğun hərəkət edərək, birbaşa və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə dəniz mühitinin çirklənməsi riski və

nəticələrini tanınmış və qəbul edilmiş elmi metodlarla mümkün qədər müşahidə etməyə, ölçməyə, qiymət verməyə və təhlil etməyə cəhd edirlər.

2. Xüsusilə dövlətlər icazə verdikləri və ya həyata keçirdikləri hər hansı fəaliyyətlərinin nəticələrini belə fəaliyyətin dəniz mühitinin çirklənməsinə səbəb olub-olmamasını müəyyən etmək üçün nəzarətdə saxlayırlar.

Maddə 205

Hesabatların dərc edilməsi

Dövlətlər 204-cü maddəyə müvafiq əldə edilən nəticələrin hesabatlarını nəşr etməli və ya bu hesabatları bütün dövlətləri bu hesabatlarla təchiz etmələri üçün müvafiq fasilələrlə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlara təqdim etməlidirlər.

Maddə 206

Fəaliyyətlərin potensial təsirinin qiymətləndirilməsi

Dövlətlərin onların yurisdiksiyası və ya nəzarəti altında olan planlaşdırılmış fəaliyyətlərin, dəniz mühitinə əsaslı çirklənməsinə və ya dəniz mühitində əhəmiyyətli və zərərli dəyişikliklərə səbəb ola bilməsi haqqında inandırıcı əsasları olarsa, onda onlar belə fəaliyyətlərin dəniz mühitinə potensial təsirlərini mümkün qədər dəqiq qiymətləndirməli və maddə 205-də nəzərdə tutulan tərzdə bu qiymətləndirmənin nəticələri haqqında hesabatlarını təqdim etməlidir.

5-ci fəsil

Dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanılmasına dair beynəlxalq qaydalar və milli qanunvericilik

Maddə 207

Quruda yerləşən mənbələrdən çirkləndirmə

1. Dövlətlər beynəlxalq şəkildə razılaşdırılmış qanun, standart, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurları nəzərə alaraq, dəniz mühitinin quruda yerləşən mənbələrdən, o cümlədən çaylar da daxil olmaqla, estuarilər, borular və mənsəb strukturlarından çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün qayda və qanunlar qəbul etməlidirlər.

2. Dövlətlər bu çirkləndirmələrin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün zəruri ola biləcək digər tədbirləri görməlidirlər.

3. Dövlətlər müvafiq regional səviyyədə öz siyasətlərini bu münasibətlərlə razılaşdırmağa cəhd etməlidirlər.

4. Dövlətlər ilk növbədə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə fəaliyyət göstərərək, səciyyəvi regional özəllikləri, inkişaf etməkdə olan ölkələrin iqtisadi imkanlarını və onların iqtisadi inkişafı üçün ehtiyaclarını nəzərə alaraq, dəniz mühitinin quruda yerləşən mənbələrdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün qlobal və regional qayda, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar təşkil etməyə cəhd etməməlidirlər. Bu qayda, standartlar və tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar lazım olduqda vaxtaşırı yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

5. 1-ci, 2-ci və 4-cü bəndlərdə qeyd olunan qanun, nizamnamə, qayda, ölçü, norma, standart və tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar özündə dəniz mühitinə toksiki, zərərli və zəhərli maddələrin, xüsusən də davamlı maddələrin atılmasını maksimum dərəcədə azalmasını nəzərdə tutan halları birləşdirir.

Maddə 208

Milli yurisdiksiya altında olan dəniz dibi fəaliyyətlərindən çirklənmə

1. Sahilyanı dövlətlər yurisdiksiyası altında olan dənizin dibindəki fəaliyyətlə bağlı və ya bu fəaliyyətdən doğan və 60-cı və 80-ci maddələrə uyğun olaraq yurisdiksiyası altında olan süni adalardan, qurğu və tikililərdən yaranan dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün qayda və qanunlar qəbul etməlidirlər.

2. Dövlətlər belə çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün vacib olan digər müvafiq tədbirləri də görməlidirlər.

3. Bu qayda, qanun və tədbirlərin səmərəsi beynəlxalq qayda, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlardan az olmamalıdır.

4. Dövlətlər bununla bağlı öz siyasətlərini müvafiq regional səviyyədə də uzlaşdırmağa cəhd etməlidirlər.

5. Dövlətlər ilk növbədə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə fəaliyyət göstərərək, yuxarıda qeyd olunan 1-ci bəndə əsasən, dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün qlobal və regional qayda, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar təşkil etməlidirlər. Belə qayda, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar lazım olduqda, vaxtaşırı yenidən nəzərdən keçirilməlidirlər.

Maddə 209

Rayondakı fəaliyyətdən çirkləndirmə

1. Rayondakı fəaliyyətlərdən yaranan dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarətdə saxlamaq üçün XI Bölməyə müvafiq beynəlxalq norma, qayda və prosedurlar təşkil olunmalıdır. Belə norma, qayda və prosedurlar lazım olduqda, vaxtaşırı yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

2. Bu Bölmənin müvafiq müddəalarına uyğun olaraq dövlətlər gəmilərin, qurğuların, tikililər və onların bayrağını daşıyan və ya onlarda qeydiyyatda olan, yaxud şəraitdən asılı olaraq onların sərəncamına verilən digər cihazların Rayondakı fəaliyyətləri ilə bağlı olan dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarətdə saxlamaq üçün qanun və qaydalar qəbul etməlidirlər. Bu qanun və qaydaların tələblərinin təsiri 1-ci bənddə qeyd olunan beynəlxalq qayda, norma və prosedurlardan az olmamalıdır.

Maddə 210

Tullantılarla (zibillə) çirkləndirmə

1. Dövlətlər zibillərdən dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üçün qayda və qanunlar qəbul etməlidirlər.

2. Dövlətlər bu çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üçün zəruri ola biləcək digər tədbirləri də görməlidirlər.

3. Bu qayda, qanun və tədbirlər zibil tökmənin dövlətlərin Səlahiyyətli orqanlarının icazəsi olmadan həyata keçirilməməsini təmin etməlidir.

4. Dövlətlər ilk növbədə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə bu çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün qlobal və regional qayda, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurları təşkil etməyə cəhd etməlidirlər. Bu qayda, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar lazım olduqda, vaxtaşırı yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

5. Ərazi dənizi daxilində, müstəsna iqtisadi zona və ya kontinental şelf üzərində zibil tökməyə icazə vermək, nizamlamaq və nəzarət etmək hüququna malik sahilyanı dövlətin bu məsələni çirkləndirmədən ziyan çəkə biləcək digər dövlətlərlə lazımı səviyyədə nəzərdən keçirilməsindən sonra xüsusi icazəsi olmadan həyata keçirilməməlidir.

6. Bu çirkləndirmənin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarətdə saxlamağa yönəldilən milli qayda, qanun və tədbirlərin səmərəsi qlobal qayda və prosedurlardan az olmamalıdır.

Maddə 211

Gəmilər vasitəsilə çirkləndirmə

1. Dövlətlər səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə fəaliyyət göstərərək, dəniz mühitinin gəmilərdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün beynəlxalq qayda və standartlar təşkil etməlidirlər və lazım gəldikdə sahilyanı dövlətlərin maraqlarına uyğun olaraq, sahil xətti də daxil olmaqla, dəniz mühitini çirkləndirə biləcək qəza təhlükəsini və çirkləndirmə ziyanını minimuma endirən istiqamətlər sisteminin

təşkilinə kömək etməlidirlər. Bu qayda və standartlar lazım olduqda, analoji qaydada vaxtaşırı yenidən nəzərdən keçirilməlidir.

2. Dövlətlər onlarda qeydiyyatda olan və ya onların bayraqları altında üzən gəmilərdən dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün qayda və qanunlar qəbul etməlidirlər. Bu qayda və qanunların səmərəsi ən azı səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil olunan ümumi qəbul olunmuş qayda və standartlar səviyyəsində olmalıdır.

3. Dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün xüsusi tələblər irəli sürən dövlətlər xarici gəmilərin onların limanlarına və ya daxili sularına daxil olması və orada dənizətrafi terminallar qurması üçün şərtlər irəli sürdükdə, onları tələb olunan qaydada sənədləşdirib səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlara məlumat verməlidirlər. Taktika qurmaq cəhdi ilə iki və ya daha çox sahilyanı dövlət öz siyasətlərini razılaşdırmağa cəhd edib, analoji tələblər irəli sürərkən, bu birgə razılaşmalarda hansı dövlətlərin təmsil olunmasını öz məlumatlarında göstərməlidirlər. Hər bir dövlət onun bayrağı altında, yaxud onun qeydiyyatı ilə üzən gəminin sahibindən belə birgə təşkilatlarda iştirak edən dövlətin ərazi dənizində üzərkən həmin dövlətin tələbi ilə bu birgə təşkilatlarda iştirak edən eyni regiondan olan dövlətə daxil olub-olmaması ilə bağlı məlumat təchiz etməsini və həmin dövlətin limana giriş tələblərinin yerinə yetirib-yetirməməsini göstərməsini tələb etməlidir. Bu maddə gəminin dinc keçid hüququnun tətbiqini davam etdirməsinə və ya 25-ci maddənin 2-ci bəndinin tətbiqinə toxunmur.

4. Sahilyanı dövlətlər öz ərazi dənizləri daxilində müstəqilliklərini tətbiq edərək xarici gəmilərdən, o cümlədən dinc keçid hüququnu həyata keçirən gəmilərdən dənizlərin çirkləndirilməsinin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarətdə saxlamaq üçün qanun və qaydalar qəbul etməlidirlər. Bu qanun və qaydalar 3-cü fəsil, 2-ci Bölməyə müvafiq olub xarici gəmilərin dinc keçidinə mane olmamalıdır.

5. Sahilyanı dövlətlər 6-cı fəsildə nəzərdə tutulanların həyata keçirilməsi məqsədi ilə, öz müstəsna iqtisadi zonaları ilə bağlı səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil olunan ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qayda və standartlara müvafiq olaraq gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün qanun və qaydalar qəbul edə bilər.

6. (a) Əgər beynəlxalq qayda və standartlar 1-ci bənddə göstərilən xüsusi şəraitə uyğun deyildirsə və sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasının aydın müəyyən edilmiş xüsusi ərazisi, okeanoqrafiya və ekoloji şərtlərlə bağlı qəbul edilən texniki səbələrə görə və həmçinin bu ərazinin istifadəsi və ya ehtiyatlarının mühafizəsi ilə bağlı və gəmilərin oradakı hərəkətinin müstəsna xarakteri ilə əlaqədar gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısını almaq üçün xüsusi məcburi tədbirlər görülməsi tələb olunur. Sahilyanı dövlətlər bu məlumatlarda maraqlı olan istənilən digər dövlətlərlə müvafiq məsləhətləşmələrdən sonra, səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə bu ərazi haqqında məlumatlar göndərir və onları təsdiq edən elmi və texniki dəlillər, o cümlədən zəruri qəbul vasitələri haqqında məlumatlar

istiqlamətləndirə bilərlər. Bu məlumatı alandan sonra 12 ay ərzində bu təşkilat həmin Rayondakı vəziyyətlərin yuxarıda ifadə edilən tələblərə müvafiq olub-olmamasını müəyyən etməlidir. Əgər təşkilat müvafiq olması barədə qərar versə, sahilyanı dövlət həmin Rayonla bağlı gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısını almaq, azaltmaq və nəzarətdə saxlamaq üçün beynəlxalq qayda və standartlara uyğun olan, naviqasiya təcrübələrini özündə birləşdirən və onun xüsusi Rayonlara görə təşkilat vasitəsilə müvafiq şəkildə hazırlanmasını etiraf edən qayda və qanunlar qəbul etməlidir. Bu qanun və qaydalar təşkilata məlumatın təqdim olunmasından yalnız 15 ay sonra xarici gəmilərə təqdim oluna bilər.

(b) Sahilyanı dövlətlər hər hansı belə xüsusi, aydın müəyyən olunmuş Rayonun sərhədlərini nəşr etməlidirlər.

(c) Əgər sahilyanı dövlət həmin Rayonun gəmilərdən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün əlavə qanun və qaydalar qəbul etmək niyyətindədirsə, onlar yuxarıda qeyd edilən məlumatı təqdim edərkən, eyni zamanda təşkilatı da xəbərdar etməlidirlər. Belə əlavə qanun və qaydalar tullantı atma və ya naviqasiya təcrübələri ilə bağlı ola bilər, lakin xarici gəmilərin ümumi qəbul olunmuş beynəlxalq qayda və standartlardan başqa layihə, konstruksiya, şəxsi heyətlə komplektləşdirilməsi və ya təchizat standartlarına əməl edilməsini tələb etməməlidir, təşkilat bu məsələ ilə bağlı məlumatın təqdim olunmasından sonra 12 ay ərzində öz razılığını verərsə, məlumatın təşkilata təqdim olunmasından 15 ay sonra onlar xarici gəmilərə tətbiq oluna bilər.

7. Bu maddədə qeyd edilən beynəlxalq qayda və standartlara tullantıların atılması və ya tullantılar atılması ehtimal olunan hadisələr, o cümlədən dəniz qəzaları, insidentlərdən sahil xətti və maraqları təsir görə biləcək sahilyanı dövlətlərə xəbərdarlıqla bağlı qayda və standartlar daxildir.

Maddə 212

Atmosferdən və ya onun vasitəsilə çirklənmə

1. Dövlətlər beynəlxalq səviyyədə razılaşdırılmış qanun, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurları və hava naviqasiyasının təhlükəsizliyini nəzərə alaraq, onların yurisdiksiyası altında olan hava məkanına, onların bayraqları altında üzən gəmilərə, o cümlədən onlarda qeydiyyatda olan gəmilərə və ya uçan aparatlara tətbiq olunan atmosferdən və ya atmosfer vasitəsilə dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün qayda və qanunlar qəbul edilməlidir.

2. Dövlətlər bu çirkləndirmələrin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün zəruri ola biləcək digər tədbirləri də görməlidirlər.

3. Dövlətlər ilk növbədə səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə fəaliyyət göstərən bu çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması məqsədi ilə qlobal və regional

qanun, standartlar, tövsiyə olunan təcrübə və prosedurlar həyata keçirməyə cəhd göstərməlidirlər.

6-cı fəsil İcranın təmin edilməsi

Maddə 213 Quruda yerləşən mənbələrdən çirkləndirmələrə dair qanun və qaydaların həyata keçirilməsinin təmini

Dövlətlər 207-ci maddəyə əsasən qəbul olunmuş öz qanun və qaydalarının həyata keçirilməsini təmin etməlidirlər və quruda yerləşən mənbələrdən dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətdə saxlanması üçün səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil edilən müvafiq beynəlxalq qayda və standartların həyata keçirilməsi üçün zəruri olan qanun və qaydalar qəbul etməli və digər tədbirlər görməlidirlər.

Maddə 214 Dəniz dibi fəaliyyətləri ilə bağlı çirkləndirmələrə dair qanun və qaydaların həyata keçirilməsinin təmini

Dövlətlər 208-ci maddəyə müvafiq olaraq qəbul olunmuş öz qanun və qaydalarının həyata keçirilməsini təmin etməlidirlər və 60-cı və 80-ci maddələrə uyğun olaraq, onların yurisdiksiyası altında olan dəniz dibindəki fəaliyyətlə və süni ada, qurğu və tikililərlə əlaqədar yaranan dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil edilən müvafiq beynəlxalq qayda və standartların həyata keçirilməsi üçün zəruri qanunlar və qaydalar qəbul etməli və digər tədbirlər görməlidirlər.

Maddə 215 Rayondakı fəaliyyətlərlə bağlı çirkləndirmələrə dair beynəlxalq qaydaların həyata keçirilməsinin təmini

Rayondakı fəaliyyətlərdən dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarət altında saxlanması üçün XI bölməyə müvafiq

müəyyən edilən beynəlxalq qayda, norma və prosedurların həyata keçirilməsi ilə həmin bölmə tərəfindən idarə olunmalıdır.

Maddə 216

Tullantıların atılması ilə çirkləndirməyə münasibətdə Konvensiyanın həyata keçirilməsinin təmini

1. Bu Konvensiyaya müvafiq qəbul olunmuş qanun və qaydalar və atılan tullantılar vasitəsilə dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üçün səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil edilən müvafiq beynəlxalq qayda və standartlar təmin etməlidir:

(a) sahilyanı dövlət tərəfindən onun ərazi dənizi və ya müstəsna iqtisadi zonası, yaxud kontinental şelf üzərində dempinqlə əlaqədar;

(b) bayraq dövlət tərəfindən onun bayrağı altında üzən gəmilər və ya onun qeydiyyatında olan gəmi, yaxud hava gəmisi ilə əlaqədar;

(c) hər hansı dövlət tərəfindən ərazisində və ya sahilboyu terminallarında baş verən tullantıların və ya digər materialların boşaldılması ilə bağlı fəaliyyətlər.

2. Bu maddəyə uyğun olaraq, digər dövlət tərəfindən başlayan təhqiqat işi mövcuddursa, bu maddə üzrə heç bir dövlətin yeni təhqiqat işinin başladılması öhdəliyi yoxdur.

Maddə 217

Bayraq dövlətləri tərəfindən həyata keçirilmə

1. Dövlətlər onların bayrağı altında üzən və ya onlarda qeydiyyatda olan gəmilərin səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil olunan müvafiq beynəlxalq qayda, standartlar və gəmilərdən dəniz mühitinin çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə altında saxlanması üçün bu Konvensiyaya müvafiq qəbul olunmuş öz qanun və qaydalarının yerinə yetirilməsini təmin etməlidir və onların həyata keçirilməsi üçün nəticə etibarilə qanun və qaydalar qəbul etməli və digər zəruri tədbirləri görməlidir. Bayraq dövlətləri qanunların harada pozulmasından asılı olmayaraq, belə norma, standart, qanun və qaydaların səmərəli həyata keçirilməsini təmin etməlidirlər.

2. Gəmilərin layihəsi, konstruksiyası, təchizatı və şəxsi heyətlə komplektləşdirilməsi ilə bağlı tələblər də daxil olmaqla, 1-ci bəndə müvafiq beynəlxalq qayda və standartların tələblərinə əməl edərək dənizə daxil ola bilənə qədər dövlətlər xüsusilə onların bayrağı altında üzən və ya onların qeydiyyatında olan gəmilərin hərəkətinin qadağan olunmasını təmin etmək üçün müvafiq tədbirlər görməlidir.

3. Dövlətlər onların bayrağı altında üzən və ya onların qeydiyyatında olan gəmilərin 1-ci bənddə göstərilən, beynəlxalq qayda və standartlarla tələb olunan və həmin qayda və standartlara uyğun verilən şəhadətnamələrin gəminin göyertəsində özləri ilə daşınmasını təmin etməlidirlər. Dövlətlər belə şəhadətnamələrin gəmilərin faktiki vəziyyətinə müvafiq olub-olmamasını yoxlamaq məqsədi ilə vaxtaşırı gəmilərə baxış keçirilməsini təmin etməlidirlər. Bu şəhadətnamələr digər dövlətlər tərəfindən gəmilərin vəziyyətini sübut edən sənəd kimi qəbul olunmalıdır və əgər gəminin vəziyyətinin şəhadətnamələrin xüsusiyyətlərinə əhəmiyyətli dərəcədə uyğun olmadığına inanmağa aydın səbəblər yoxdursa, bu şəhadətnamələr elə həmin dövlətlər tərəfindən verilən sənədlər kimi eyni qüvvəyə malik olmalıdırlar.

4. Gəmi səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat və ya ümumi diplomatik konfrans vasitəsilə təşkil olunan qayda və standartları pozduqda, bayraq dövləti 218, 220 və 228-ci maddələrə toxunmadan qanun pozulmasının harada baş verməsindən və bu qanun pozulması nəticəsində çirkləndirmənin harada müəyyən olunmasından asılı olmayaraq, dərhal tədqiqat və müvafiq təhqiqat tədbirləri həyata keçirilməlidir.

5. Qanun pozulmasının tədqiqatını apararaq, bayraq dövlətləri mövcud vəziyyəti aydınlaşdırmaq üçün əməkdaşlığa faydalı ola biləcək hər hansı bir digər dövlətlərin yardımını istəyə bilərlər.

6. Dövlətlər onların bayrağı altında üzən gəmilərin hər hansı qanunu pozmasını hər hansı dövlətin yazılı xahişi ilə tədqiq etməlidirlər. Bayraq dövlətləri qanun pozulması ilə əlaqədar təhqiqat işinin aparılması üçün kifayət qədər sübutların olmasına əmin olduqda, onda onlar öz qanunlarını müvafiq istintaqları təxirə salmadan həyata keçirməlidirlər.

7. Dövlətlər dərhal görülən tədbirlər və onların nəticələri haqqında tədqiqatçı dövlət və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatları məlumatlandırmalıdırlar. Bu məlumat bütün dövlətlər üçün açıq olmalıdır.

8. Dövlətlərin bayrağı altında üzən gəmilərlə bağlı onların qayda və qanunlarda pozuntular üçün nəzərdə tutulan cərimələr pozuntuların harada baş verməsindən asılı olmayaraq çox sərt olmalıdır.

Maddə 218

Liman dövlətləri tərəfindən həyata keçirilmə

1. Gəmi öz istəyi ilə hər hansı bir dövlətin limanında və ya sahildən kənar terminalında olarsa, həmin dövlət yoxlama həyata keçirə bilər və əsaslı sübutlar olarsa, müvafiq beynəlxalq təşkilat və ya baş diplomatik konfrans tərəfindən qəbul edilmiş müvafiq beynəlxalq qayda və standartları pozmaqla həmin dövlətin daxili sularında, ərazi dənizində və ya müstəsna iqtisadi zonasında gəmidən kənara tullantıların atılması ilə əlaqədar təhqiqat işinə başlaya bilər.

2. Digər dövlətin daxili sularında, ərazi dənizində və ya müstəsna iqtisadi zonasında tullantıların atılması ilə qanun pozuntusu törədilmişdirsə, həmin digər dövlət, bayraq dövləti və ya tullantıların atılması ilə törədilmiş qanun

pozuntusundan zərər görmüş dövlət xahiş etmədikdə və ya belə qanun pozuntusu üzrə iddia irəli sürən dövlətin daxili sularında, ərazi dənizində və ya müstəsna iqtisadi zonasında çirklənməyə səbəb olmamışdırsa, 1-ci bəndə uyğun olaraq heç bir təhqiqat işinə başlanıla bilməz.

3. Gəmi öz istəyi ilə hər hansı bir dövlətin limanında və ya sahildən kənar terminalında olarsa, həmin dövlət 1-ci paraqrafda istinad olunan, tullantılar atmaqla qanun pozuntusunun törədilməsi ilə əlaqədar araşdırma aparmaqla bağlı hər hansı dövlətin xahişini praktiki cəhətdən mümkün olduqda və həmin pozuntunun sorğu verən dövlətin daxili sularında, ərazi dənizində və ya müstəsna iqtisadi zonasında baş verdiyinə və həmin sahələrə zərər vurduğuna və ya zərər vurma təhlükəsi yaratdığına inanaraq yerinə yetirməlidir. O, eyni zamanda praktiki cəhətdən mümkün olduqda pozuntunun harada baş verməsindən asılı olmayaraq, bu pozuntunun araşdırılması ilə bağlı bayraq dövlətin xahişlərini yerinə yetirməlidir.

4. Bu maddəyə uyğun olaraq, liman dövləti tərəfindən həyata keçirilən araşdırmanın nəticələrinə dair sənədlər bayraq dövləti və ya sahilyanı dövlətin xahişi əsasında onlara ötürülməlidir. Bu araşdırma əsasında liman dövlətinin başlatdığı təhqiqat işi pozuntunun daxili sularında, ərazi sularında və müstəsna iqtisadi zonasında baş verdiyi sahilyanı dövlətin sorğusu əsasında 7-ci fəsil nəzərə alınmaq şərti ilə dayandırıla bilər. İş üzrə sübut və protokollar habelə, liman dövlətinin səlahiyyəti daxilində saxladığı girov və ya maliyyə təhlükəsizliyi ilə əlaqədar digər sənədlər belə halda sahilyanı dövlətə ötürülməlidir. Bu ötürmə təhqiqatın liman dövləti tərəfindən davam etdirilməsinin qarşısını almalıdır.

Maddə 219

Çirkləndirməni aradan qaldırmaq üçün gəminin üzməyə yararlılığı ilə əlaqədar tədbirlər

7-ci fəsil nəzərə alınmaq şərti ilə, dövlətlər sorğu əsasında və ya onların şəxsi təşəbbüsləri üzrə müəyyən etsələr ki, limanlarında və ya sahildən kənar terminallarında olan hər hansı bir gəmi tərəfindən gəminin üzməyə yararlılığı ilə əlaqədar müvafiq beynəlxalq qayda və standartlar pozulur və bu dəniz mühitinə zərər vurma təhlükəsi yaradır, belə halda onlar praktiki cəhətdən mümkün olduqda, gəminin səfərə çıxmasını qadağan edən inzibati tədbirlər həyata keçirilməlidirlər.

Belə dövlətlər gəminin yalnız yaxınlıqda olan gəmi təmiri tərsanələrinə getmələrinə icazə verə bilər və pozuntunun səbəbləri aradan qaldırıldıqdan sonra gəminin səfərini davam etdirməsinə dərhal icazə verməlidirlər. Bu dövlətlər gəmiyə yalnız ən yaxın müvafiq tərsanəyə keçməsinə icazə verə bilər və qanunu pozan səbəblərin aradan qaldırılması üzrə gəmiyə dərhal yoluna davam etməyə icazə verməlidirlər.

Maddə 220

Sahilyanı dövlətlər tərəfindən həyata keçirilmə

1. Gəmi öz istəyi ilə hər hansı bir dövlətin limanında və ya sahilədən kənar terminalında olarsa, həmin dövlət bu Konvensiyaya uyğun olaraq qəbul edilmiş qayda və qanunlarının və ya gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə müvafiq beynəlxalq qayda və standartların həmin dövlətin ərazi sularında və ya müstəsna iqtisadi zonasında baş vermiş hər hansı pozuntusu üzrə 7-ci fəslə nəzərə almaq şərti ilə, təhqiqat işinə başlaya bilər.

2. Dövlətin ərazi dənizində hərəkət edən gəminin keçidi zamanı həmin dövlətin bu Konvensiyaya uyğun olaraq qəbul edilmiş qayda və qanunlarının və ya gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə müvafiq beynəlxalq qayda və standartların pozulmasına inandırıcı aydın əsaslar varsa, həmin dövlət II Bölmənin 3-cü fəslinin müvafiq müddələrinin tətbiqinə maneə yaratmadan pozuntu ilə əlaqədar gəminin faktiki (fiziki) yoxlanılmasını həyata keçirə bilər və əsaslı dəlillər varsa, 7-ci fəslin müddələrini nəzərə almaq şərti ilə gəminin saxlanması da daxil olmaqla, təhqiqat işinə başlaya bilər.

3. Hər hansı bir dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında və ya ərazi dənizində hərəkət edən gəminin müstəsna iqtisadi zonada gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə müvafiq beynəlxalq qayda və standartları və ya belə qayda və standartları təsdiq edən və ya onlara xüsusi qüvvə verən həmin dövlətin qanun və qaydalarını pozmasına inandırıcı aydın əsaslar varsa, həmin dövlət gəmidən onun adı və qeydiyyat limanına dair və onun limana sonuncu və növbəti girişi ilə əlaqədar məlumatların, habelə qanun pozuntusunun baş verib-verməməsini müəyyən etmək üçün tələb olunan digər müvafiq məlumatların verilməsini tələb edə bilər.

4. Dövlətlər onların bayrağı altında üzən gəmilərin 3-cü bəndə uyğun olaraq, məlumat üzrə sorğuları yerinə yetirmələri üçün qanun və qaydalar qəbul etməli və digər tədbirlər görməlidir.

5. Hər hansı bir dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında və ya ərazi dənizində hərəkət edən gəminin müstəsna iqtisadi zonada 3-cü bənddə qeyd edilən pozuntunu törətməklə, tullantılar ataraq dəniz mühitini əhəmiyyətli dərəcədə çirkləndirməyə səbəb olmasına və ya təhlükə yaratmasına inandırıcı aydın əsaslar varsa və əgər gəmi məlumat verməkdən imtina edərsə və ya gəmi tərəfindən verilmiş məlumat aydın faktiki vəziyyətdən açıq-aşkar fərqlilik təşkil edərsə və iş üzrə vəziyyət belə yoxlanmanı tələb edərsə, həmin dövlət pozuntu ilə əlaqədar məsələlər üzrə faktiki (fiziki) yoxlama həyata keçirə bilər.

6. Hər hansı bir dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında və ya ərazi dənizində hərəkət edən gəminin müstəsna iqtisadi zonada 3-cü bənddə qeyd edilən pozuntunu törətməklə, tullantılar ataraq sahiləni əraziyə və ya sahiləni dövlətin əlaqədar maraqlarına, eləcə də ərazi dənizinin və ya müstəsna iqtisadi zonanın ehtiyatlarına ağır zərər vurmasına və ya ağır zərər təhlükəsi yaratmasına açıq obyektiv sübut

varsa, həmin dövlət 7-ci fəslin şərtlərini nəzərə alaraq əsaslı dəlillər gətirərək, öz qanunlarına uyğun olaraq gəminin saxlanması da daxil olmaqla təhqiqat işinə başlaya bilər.

7. 6-cı bəndin müddəalarına baxmayaraq, müvafiq beynəlxalq təşkilat tərəfindən və ya razılaşma ilə müəyyən edilmiş zəruri prosedurlar üzrə girovun verilməsi və ya digər maliyyə təminatları ilə əlaqədar tələblərə riayət edilməsi təmin edilmişdirsə və sahilyanı dövlət bu prosedurlarla kifayətlənsə, gəmiyə yoluna davam etməyə icazə verir.

8. 3-cü, 4-cü, 5-ci, 6-cı və 7-ci bəndlərin müddəaları 211-ci maddənin 6-cı bəndinə uyğun olaraq qəbul olunmuş milli qanun və qaydalar ilə əlaqədar da tətbiq olunur.

Maddə 221

Dəniz qəzaları zamanı yaranan çirklənmənin qarşısını almaq üçün tədbirlər

1. Bu Bölmədə heç bir müddəa dövlətlərin beynəlxalq hüquqa (hər iki adət və müqavilə) müvafiq olaraq ərazi sularında onların sahil xəttini və ya balıqçılıq da daxil olmaqla əlaqədar maraqlarını dəniz qəzalarının və ya çox böyük zərərli nəticələrlə bitəcəyi gözlənen qəzalarla əlaqədar fəaliyyətlərin nəticəsi olan çirkləndirmə və ya çirkləndirmə təhlükəsindən yaranan faktiki və ya təhlükə təşkil edə bilən zərərdən mühafizə etmək üçün tədbirlər görmək və həyata keçirmək hüququna toxunmamalıdır.

2. Bu maddənin məqsədləri üçün “dəniz qəzası” gəmiyə və ya yükə maddi ziyan vuran və ya maddi ziyan vurma təhlükəsi daşıyan nəticələrlə nəticələnən gəmilərin toqquşmasını, saya oturmasını və digər naviqasiya hadisəsini və ya gəminin göyərtəsində və yaxud kənarında baş verən hadisəni nəzərdə tutur.

Maddə 222

Atmosferdən və ya onun vasitəsilə çirklənmə ilə əlaqədar bu Konvensiyanın həyata keçirilməsi

Dövlətlər onların suverenliyi altında olan hava məkanı daxilində və ya onların bayrağı altında üzən gəmilərə və ya onların qeydiyyatında olan gəmi və hava gəmilərinə münasibətdə 212-ci maddənin 1-ci bəndinə və bu Konvensiyanın digər müddəalarına uyğun olaraq qəbul etdikləri qanun və qaydaları həyata keçirməli və hava naviqasiyasının təhlükəsizliyi ilə əlaqədar bütün beynəlxalq qayda və standartlara uyğun olaraq dəniz mühitinin atmosferdən və ya onun vasitəsilə çirkləndirilməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə müvafiq beynəlxalq təşkilatlar və diplomatik konfrans tərəfindən müəyyən edilmiş

müvafiq beynəlxalq qayda və standartların həyata keçirilməsi ilə əlaqədar qanun və qaydalar qəbul etməli və digər zəruri tədbirlər görməlidirlər.

7-ci fəsil Təminatlar

Maddə 223

Təhqiqat işlərinin asanlaşdırılması üzrə tədbirlər

Bu Bölməyə uyğun olaraq təhqiqat işi başlandılmışdırsa, dövlətlər şahidlərin dinlənilməsinin asanlaşdırılması və digər dövlətin səlahiyyətli qurumları və ya müvafiq beynəlxalq təşkilat tərəfindən təqdim olunan sübutların qəbul edilməsi üzrə tədbirlər görməli və müvafiq beynəlxalq təşkilatın, bayraq dövlətinin və hər hansı pozuntu nəticəsində yaranan çirkənmənin təsir göstərdiyi dövlətin rəsmi nümayəndələrinin belə təhqiqatlarda iştirak etmələrini asanlaşdırmalıdır. Belə təhqiqatlarda iştirak edən rəsmi nümayəndələr milli qanun və qaydalara və ya beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq təmin edilmiş hüquqlara və vəzifələrə malik olmalıdırlar.

Maddə 224

İcra səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi

Bu Bölməyə əsasən xarici gəmilərə münasibətdə səlahiyyətlərin həyata keçirilməsi yalnız rəsmilər, hərbi gəmilər, hərbi hava gəmiləri və ya dövlət xidmətində olması aydın qeyd olunan və tanınan və bu məqsəd üçün səlahiyyətləndirilmiş digər gəmilər və hava gəmiləri tərəfindən həyata keçirilə bilər.

Maddə 225

İcra səlahiyyətlərinin həyata keçirilməsi zamanı mənfi nəticələri aradan qaldırmaq vəzifəsi

Bu Konvensiyaya əsasən xarici gəmilərə münasibətdə icra səlahiyyətlərini həyata keçirərkən, dövlətlər naviqasiyanı təhlükəyə məruz qoymamalı və ya digər cəhətdən gəmiyə təhlükə yaratmamalı, yaxud da onu təhlükəli liman və ya lövbər dayanacağına gətirməməli və dəniz mühitini riskə məruz qoymamalıdır.

Maddə 226

Xarici gəmilərin araşdırılması

1. (a) dövlətlər xarici gəmiləri 216-cı, 218-ci və 220-ci maddələrdə qeyd edilən araşdırmaların məqsədləri üçün nəzərdə tutulandan daha çox ləngitməməlidirlər. Xarici gəminin hər hansı faktiki yoxlanılması sertifikatların, gəmi jurnallarının və ümumiliklə qəbul olunmuş beynəlxalq qayda və standartlara əsasən gəmidə olması tələb edilən digər sənədlərin və ya gəmidə olan oxşar sənədlərin yoxlanılması ilə məhdudlaşmalıdır, gəminin əlavə faktiki yoxlanılması yalnız belə yoxlamadan sonra aşağıdakı hallarda keçirilə bilər:

(i) gəminin və ya onun təchizatı vəziyyətinin həmin sənədlərlə uyğunluq təşkil etməməsinə dair inandırıcı aydın əsaslar varsa;

(ii) belə sənədlərdə qeyd edilənlər şübhə edilən pozuntunun təsdiqi və ya yoxlanılması üçün qaneedici deyildirsə;

(iii) gəmidə etibarlı sertifikat və gəmi jurnalları mövcud deyildirsə.

(b) araşdırma dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması üzrə müvafiq qanun və qaydaların və ya beynəlxalq qayda və standartların pozulması ilə müşayiət olunursa, gəmi girov və ya digər müvafiq maliyyə təhlükəsizliyi üzrə məqsədmüvafiq prosedurlar əsasında təcili olaraq azad edilməlidir.

(c) Gəminin azad edilməsi dəniz mühitinə zərər vurma təhlükəsi yaradarsa, gəmilərin üzməyə yararlılığı ilə əlaqədar müvafiq beynəlxalq qayda və standartlara xələl gətirmədən gəminin azad edilməsindən imtina edilə və ya gəmini yaxınlıqdakı müvafiq gəmi təmiri tərsanəsinə aparma şərti qoyula bilər. Əgər gəminin azad edilməsindən imtina edilmişdirsə və gəminin azad edilməsi şərtlər altına salınmışdırsa, gəminin bayraq dövləti təcili olaraq bu barədə məlumatlandırılmalıdır və o, 15-ci Bölməyə uyğun olaraq gəminin azad edilməsini tələb edə bilər.

2. Dövlətlər gəmilərin dənizdə lazımsız faktiki yoxlanılmasının qarşısının alınması üçün prosedurlar hazırlamaqda əməkdaşlıq etməlidirlər.

Maddə 227

Xarici gəmilərə münasibətdə ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi

Dövlətlər bu Bölməyə uyğun olaraq öz hüquqlarını həyata keçirərkən və vəzifələrini icra edərkən digər dövlətin gəmilərinə münasibətdə formal və ya faktiki ayrı-seçkiliyə yol verməməlidirlər.

Maddə 228

Təhqiqatların aparılması üzrə məhdudiyətlər və dayandırılma

1. Təhqiqat işinə başlamış hər hansı bir dövlətin ərazi dənizinin xaricində müvafiq qanun və qaydaların və ya gəmilərdən çirkləndirmənin qarşısının alınması,

azaldılması və nəzarətə alınması üzrə beynəlxalq qayda və standartların xarici gəmi tərəfindən törədilən pozuntusu ilə əlaqədar cəza müəyyən etmək üçün keçirilən təhqiqatlar, 1-ci təhqiqat işinə başlanılmasından 6 ay ərzində bayraq dövləti tərəfindən müvafiq ittiham üzrə cəza müəyyən etmək üçün təhqiqatlar keçirilərsə və əgər bu təhqiqatlar sahilyanı dövlətə küllü miqdarda zərər vuran iş və ya gəmisi tərəfindən törədilən pozuntular ilə əlaqədar bayraq dövləti tərəfindən müvafiq beynəlxalq qayda və standartların effektiv formada həyata keçirilməsi öhdəliyinin davamlı olaraq yerinə yetirilməməsi ilə əlaqədar deyildirsə dayandırılmalıdır. Bu maddəyə uyğun təhqiqatların dayandırılmasını tələb edən bayraq dövləti vaxtlı-vaxtında birinci təhqiqat təyin edən dövlətə məsələ ilə bağlı bütün sənədləri və təhqiqat protokollarını verməlidir. Bayraq dövlətin təyin etdiyi təhqiqatlar yekunlaşdığı zaman dayandırılmış təhqiqatlara son verilməlidir. Belə təhqiqatlarla bağlı xərclər ödənildikdən sonra dayandırılmış təhqiqatlarla bağlı nəzərdə tutulan hər hansı girov və ya digər maliyyə təhlükəsizliyi üzrə təminatları sahilyanı dövlət tərəfindən geri qaytarılmalıdır.

2. Pozuntunun törədilməsindən 3 il keçdikdən sonra xarici gəmilər üzərində cəza müəyyən etmək üçün təhqiqatlar aparıla bilməz və 1-ci bənddə ifadə edilən müddəalara əsasən digər dövlət artıq təhqiqatlar təyin etmişdirsə, heç bir dövlət tərəfindən yenisi təyin olunmamalıdır.

3. Bu maddənin müddəaları daha əvvəl digər dövlət tərəfindən başladılan təhqiqatdan asılı olmayaraq, bayraq dövlətinin öz qanunlarına uyğun olaraq cəza müəyyən etmək üçün təhqiqatlara başlamaq üzrə hər hansı tədbirlər görmək hüququna toxunmur.

Maddə 229

Mülki təhqiqatların keçirilməsi

Bu Konvensiyada heç nə dəniz mühitinin çirklənməsi nəticəsində verilən itki və ya dəyən zərəre görə hər hansı iddia ilə əlaqədar mülki təhqiqatların keçirilməsinə təsir etmir.

Maddə 230

Pul cərimələri və təqsirləndirilənlərin hüquqlarının tanınmasına riayət etmə

1. Pul cərimələri yalnız ərazi dənizinin kənarında xarici gəmilər tərəfindən dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə milli qanun və qaydaların və ya müvafiq beynəlxalq qayda və standartların pozulması ilə bağlı təyin oluna bilər.

2. Ərazi dənizində pul cərimələri qərəzli və ciddi çirkləndirmə halı istisna olmaqla, yalnız xarici gəmilər tərəfindən dəniz mühitinin çirklənməsinin qarşısının

alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə milli qanun və qaydaların və ya müvafiq beynəlxalq qayda və standartların pozulması ilə bağlı təyin oluna bilər.

3. Cərimələrin təyin olunması ilə nəticələnə bilən, xarici gəmi tərəfindən belə pozuntuların törədilməsi ilə əlaqədar aparılan təhqiqatlar zamanı təqsirləndirilənin hüquqlarının tanınmasına riayət edilməlidir.

Maddə 231

Bayraq dövləti və digər aidiyyəti dövlətlərin xəbərdar edilməsi

Dövlətlər xarici gəmilərə münasibətdə 6-cı fəsilə uyğun olaraq, görülən tədbirlər barədə dərhal bayraq dövlətini və digər aidiyyəti dövləti xəbərdar etməli və bu tədbirlərlə əlaqədar bütün rəsmi hesabatları bayraq dövlətinə təqdim etməlidirlər. Lakin, ərazi dənizində törədilən pozuntu ilə əlaqədar sahilyanı dövlətin belə öhdəlikləri yalnız aparılmaqda olan təhqiqatlarla bağlı tətbiq olunur. Diplomatik nümayəndələr və ya konsulluq əməkdaşları və mümkün olduğu təqdirdə bayraq dövlətinin dəniz nəqliyyatı sahəsində Səlahiyyətli Orqanı xarici gəmilərə münasibətdə 6-cı fəsilə uyğun olaraq, həyata keçirilən belə tədbirlər barədə dərhal xəbərdar edilməlidir.

Maddə 232

Dövlətlərin tədbirlərin icrası ilə əlaqədar yaranan məsuliyyəti

6-cı fəsilə uyğun olaraq həyata keçirilən tədbirlər qeyri-qanuni olarsa və ya tələb olunan mümkün informasiyadan daha artıq informasiya tələb edilərsə, tədbirlərdən yaranan zərər və itkiyə görə dövlətlər cavabdeh olmalıdır. Dövlətlər onlara məxsus məhkəmələrə belə zərər və ya itki ilə əlaqədar iddialarla müraciət etmək üçün müvafiq imkan yaratmalıdırlar.

Maddə 233

Beynəlxalq naviqasiyada istifadə edilən boğazlarla bağlı təminatlar

5-ci, 6-cı və 7-ci fəsillərdə heç nə beynəlxalq naviqasiyada istifadə edilən boğazların hüquqi rejiminə toxunmur. Buna baxmayaraq, əgər 10-cu fəsildə istinad olunan gəmilərdən başqa hər hansı digər xarici gəmi 42-ci maddənin 1 (a) və (b) bəndlərində qeyd edilən qanun və qayda pozuntusunu törətmişdirsə və bu boğazların dəniz mühitinə böyük zərər vurmuşdursa və ya belə təhlükə yaratmışdırsa, boğazlarla sərhədi olan dövlətlər müvafiq icra tədbirlərini həyata keçirə bilər və əgər belədirsə, mutatis mutandis bu fəslin müddəalarına riayət etməlidir.

8-ci fəsil

Buzla örtülü rayonlar

Maddə 234

Buzla örtülü rayonlar

Xüsusilə çox sərt iqlim şəraiti olan və buz ilə əhatələnmiş, ilin əksər hissəsini naviqasiya üçün maneə və yüksək təhlükə yaradan və dəniz mühitinin çirkləndirilməsi ekoloji tarazlığa böyük ziyan vura və onu bərpa olunmaz dərəcədə poza bilən, müstəsna iqtisadi zona hüduqlarında buzla örtülü Rayonlarda sahilyanı dövlətlərin gəmilərdən dənizin çirklənməsinin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınması üzrə ayrı-seçkiliyə yol verməyən qanun və qaydalar qəbul etmək və onları həyata keçirmək hüququ vardır. Belə qanun və qaydalar mümkün ən yaxşı elmi sübutlar əsasında naviqasiyaya və dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması diqqətə alınmaqla hazırlanmalıdır.

9-cu fəsil

Cavabdehlik və məsuliyyət

Maddə 235

Cavabdehlik və məsuliyyət

1. Dövlətlər dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması ilə əlaqədar beynəlxalq öhdəliklərini yerinə yetirmək üzrə cavabdehlik daşıyırlar. Onlar beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq məsuliyyət daşımalıdırlar.

2. Dövlətlər öz hüquq sistemlərinə uyğun olaraq onların yurisdiksiyası altında fiziki və ya hüquqi şəxslər tərəfindən dəniz mühitinin çirkləndirilməsi ilə vurulan ziyanla əlaqədar cəld və müvafiq təzminatın ödənilməsi və ya digər köməklik üzrə geri ödənməni təmin etməlidirlər.

3. Dəniz mühitinin çirkləndirilməsi ilə vurulan bütün ziyanlarla əlaqədar dövlətlər ziyanın qiymətləndirilməsi və ziyana görə təzminatın ödənilməsi üzrə cavabdehlik və məsuliyyət və əlaqədar mübahisələrin həlli ilə bağlı mövcud beynəlxalq hüququn həyata keçirilməsində və beynəlxalq hüququn daha da inkişaf etdirilməsində habelə məcburi sığorta və ya təzminat fondları kimi müvafiq təzminatın ödənilməsi üzrə meyar və prosedurlar hazırlamaqda əməkdaşlıq etməlidirlər.

10-cu fəsil

Suveren immunitetlik

Maddə 236

Suveren immunitetlik

Bu Konvensiyanın dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması ilə əlaqədar müddəaları hər hansı hərbi gəmiyə, hərbi yardımçı gəmiyə, dövlətə məxsus və onun tərəfindən istismar olunan və yalnız qeyri-kommersiya məqsədləri üçün istifadə edilən digər gəmi və ya hava gəmilərinə şamil olunmur. Lakin, hər bir dövlət ona məxsus və onun tərəfindən istismar olunan belə gəmi və hava gəmilərinin fəaliyyətinə və fəaliyyət imkanlarına xələl gətirmədən, məqsədmüvafiq və praktiki cəhətdən mümkün olduqda, onların bu Konvensiyaya uyğun fəaliyyətini müvafiq tədbirlərin qəbulu ilə təmin etməlidirlər.

11-ci fəsil

Dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması ilə əlaqədar digər Konvensiyalardan irəli gələn öhdəliklər

Maddə 237

Dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması ilə əlaqədar digər konvensiyalardan irəli gələn öhdəliklər

1. Bu Bölmənin müddəaları dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması ilə əlaqədar dövlətlərin əvvəllər bağladıkları xüsusi Konvensiya və Sazişlər üzrə üzərlərinə götürdükleri xüsusi öhdəliklərinə və bu Konvensiya ilə müəyyən edilən əsas prinsiplər nəzərə alınmaqla bağlanıla bilən müqavilələrə toxunmur.

2. Dövlətlərin dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması ilə əlaqədar xüsusi Konvensiyalarla üzərlərinə götürdükleri öhdəlikləri bu Konvensiyanın məqsəd və əsas prinsiplərinə uyğun olaraq yerinə yetirməlidirlər.

XIII BÖLMƏ DƏNİZ ELMİ TƏDQİQATI

1-ci fəsil Ümumi müddəalar

Maddə 238

Dəniz elmi tədqiqatını aparmaq hüququ

Coğrafi yerləşməsindən asılı olmayaraq bütün dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar bu Konvensiyada nəzərdə tutulmuş, digər dövlətlərin hüquq və vəzifələrini nəzərə almaq şərtilə dəniz elmi tədqiqatını aparmaq hüququna malikdirlər.

Maddə 239

Dəniz elmi tədqiqatının təşviqi

Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar bu Konvensiyaya uyğun olaraq dəniz elmi tədqiqatının aparılmasını və inkişaf etdirilməsini təşviq etdirməli və asanlaşdırmalıdır.

Maddə 240

Dəniz elmi tədqiqatını aparmaq üçün ümumi prinsiplər

Dəniz elmi tədqiqatının aparılması üçün aşağıdakı prinsiplər tətbiq olunmalıdır:

- (a) dəniz elmi tədqiqatı xüsusilə dinc məqsədlər üçün aparılmalıdır;
- (b) dəniz elmi tədqiqatı bu Konvensiyaya uyğun müvafiq elmi metodlar və vasitələrlə aparılmalıdır;
- (c) dəniz elmi tədqiqatı bu Konvensiyaya müvafiq olaraq dənizin qanunauyğun digər formada istifadəsinə əsassız olaraq qarışmamalı və belə istifadələr zamanı lazımi hörmət göstərməlidir;
- (d) dəniz elmi tədqiqatı dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması da daxil olmaqla, bu Konvensiyaya əsasən qəbul edilmiş bütün qaydalara uyğun olaraq aparılmalıdır.

Maddə 241

Dəniz elmi tədqiqatı fəaliyyətlərinin iddialar üçün hüquqi əsas kimi qəbul edilməməsi

Dəniz elmi tədqiqatı fəaliyyətləri dəniz mühitinin hər hansı hissəsinə və ya onun ehtiyatlarına iddia üçün hüquqi əsas təşkil etməməlidir.

2-ci fəsil

Beynəlxalq əməkdaşlıq

Maddə 242

Beynəlxalq əməkdaşlığın təşviqi

1. Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar suverenlik və yurisdiksiyaya hörmət prinsipinə uyğun olaraq və qarşılıqlı mənfəət əsasında dinc məqsədlər üçün dəniz elmi tədqiqatında beynəlxalq əməkdaşlığı təşviq etdirməlidirlər.

2. Bu məzmununda hazırkı Konvensiya üzrə dövlətlərin hüquq və vəzifələrinə toxunmadan hər hansı bir dövlət bu Bölmənin tətbiqi ilə əlaqədar digər dövlətin insanların səhhətinə və təhlükəsizliyinə və dəniz mühitinə ziyan vurmasının

qarşısının alınması və nəzarətdə saxlanması üçün lazımi informasiyanı əməkdaşlıqla və ya məqsədmüvafiq münasib şəraitin yaradılması ilə əldə etməsini təmin etməlidir.

Maddə 243

Əlverişli şəraitin yaradılması

Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələr bağlamaqla, dəniz mühitində dəniz elmi tədqiqatının aparılması üçün əlverişli şərait yaratmaq və dəniz mühitində baş verən hadisə və proseslərin mahiyyəti və onlar arasındakı qarşılıqlı əlaqələri tədqiq edən alimlərin səylərinin bütövlüyünü təşkil etmək üçün əməkdaşlıq etməlidirlər.

Maddə 244

Məlumat və biliyin elan edilməsi və yayılması

1. Bu Konvensiyaya uyğun olaraq, dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar təklif edilən əsas proqramlar və onların məqsədləri haqqında məlumatın habelə, dəniz elmi tədqiqatının nəticəsi olan biliyin müvafiq kanallar vasitəsilə elan edilməsi və yayılması üçün münasib imkan yaratmalıdırlar.

2. Bu məqsədlə dövlətlər həm fərdi və həm də digər dövlətlərlə və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edərək, elmi məlumatların və informasiyanın yayılmasını və dəniz elmi tədqiqatının nəticəsi olan biliyin xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrə ötürülməsini, habelə inkişaf etməkdə olan ölkələrin texniki və elmi kadrları üçün adekvat təhsil və təlimi təmin edən proqramlar vasitəsilə müstəqil olaraq dəniz elmi tədqiqatı aparma imkanlarının gücləndirilməsini fəal olaraq təşviq etməlidirlər.

3-cü fəsil

Dəniz elmi tədqiqatlarının keçirilməsi və təşviq edilməsi

Maddə 245

Ərazi dənizində dəniz elmi tədqiqatları

Sahilyanı dövlət suverenliyinin həyata keçirilməsi zamanı ərazi dənizində elmi tədqiqatları tənzimləmək, həyata keçirmək və ona icazə vermək kimi müstəsna hüquqlara malikdir. Ərazi dənizində elmi tədqiqatlar yalnız sahilyanı dövlətin şərtlərinə və qəti ifadə olunmuş razılığına əsasən aparıla bilər.

Maddə 246

Müstəsna iqtisadi zonada və kontinental şelfdə dəniz elmi tədqiqatları

1. Sahilyanı dövlətin yurisdiksiyasının həyata keçirilməsində müstəsna iqtisadi zonası və kontinental şelfində müvafiq Konvensiyanın müddəalarına əsasən dəniz elmi tədqiqatlarını tənzimləmək, həyata keçirmək və ona icazə vermək hüququ vardır.

2. Müstəsna iqtisadi zonada və kontinental şelfdə dəniz elmi tədqiqatları sahilyanı dövlətin razılığına əsasən aparılır.

3. Sahilyanı dövlət adi şəraitdə bəşəriyyətin mənafeyi naminə dəniz mühiti sahəsində elmi biliklərin genişləndirilməsi və müstəsna olaraq dinc məqsədlərlə Konvensiyaya əsasən müstəsna iqtisadi zonası və kontinental şelfində digər dövlətlərin və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatların elmi tədqiqatlarının aparılmasına razılıq verir.

4. 3-cü bəndə əsasən adi şərait sahilyanı dövlətlə tədqiqat aparən dövlət arasında diplomatik münasibət olmasından asılı olmayaraq mövcud ola bilər.

5. Sahilyanı dövlət öz mülahizəsinə əsasən müstəsna iqtisadi zonası və kontinental şelfində digər dövlətin və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatın elmi tədqiqat layihəsini həyata keçirməyə icazə verməyə bilər, əgər bu layihə:

a) canlı və ya cansız təbii ehtiyatların kəşfiyyatı və istismarı üçün bilavasitə əhəmiyyət daşıyırsa;

b) kontinental şelfdə qazma işləri zamanı partlayıcı maddələrin və dəniz mühitinə zərər vuran çirkləndirici maddələrin istifadəsinə yol verilsə;

c) 60-cı və 80-ci maddədə nəzərdə tutulan süni adaların, qurğular və obyektlərin tikintisi, istismarı və istifadəsi həyata keçirilirsə;

d) 248-ci maddəyə əsasən layihənin xarakteri və məqsədləri ilə bağlı qeyri-dəqiq və dövlətin və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatın tədqiqat layihəsi ilə bağlı sahilyanı dövlət qarşısında yerinə yetirilməmiş öhdəliyinin olması barədə məlumat olarsa.

6. Sahilyanı dövlət 5-ci bəndin göstərişlərinə baxmayaraq, müəyyən müddətdən sonra istənilən vaxt rəsmi olaraq elan etdiyi müfəssəl kəşfiyyat və istismar əməliyyatları keçirilən və ya keçiriləcək Rayonlardan fərqli olaraq bu bölməyə əsasən ərazi dənizinin enini hesablamaq üçün nəzərdə tutulmuş başlanğıc xətlərdən 200 mil məsafədə yerləşən kontinental şelflə bağlı (a) yarım bəndinə etiraz edə bilməz.

7. 6-cı bəndin göstərişləri sahilyanı dövlətin 77-ci maddədə nəzərdə tutulan kontinental şelfdə olan hüquqlarına xələl gətirmir.

8. Müvafiq maddədə nəzərdə tutulan dəniz elmi tədqiqatları sahəsində fəaliyyət sahilyanı dövlətin müvafiq Konvensiyaya əsasən suverenlik hüququnu və yurisdiksiyasını həyata keçirməklə bağlı fəaliyyətinə əsassız müdaxiləyə imkan vermir.

Maddə 247

Beynəlxalq təşkilatlar və ya onların himayəsi altında həyata keçirilən dəniz elmi tədqiqat layihələri

Beynəlxalq təşkilatın üzvü olan və ya belə təşkilatla ikitərəfli əlaqələrə malik olan, müstəsna iqtisadi zonası və ya kontinental şelfində bilavasitə beynəlxalq təşkilat və ya onun himayəsi altında tədqiqat layihəsi həyata keçirilməsi nəzərdə tutulan sahilyanı dövlət təşkilatın müvafiq layihəni həyata keçirməsi haqqında qərar qəbul etdiyi və ya bu layihədə iştirak etmək niyyətinin olduğu və 4 ay müddətində təşkilat tərəfindən sahilyanı dövlətə göndərilmiş xəbərdarlığa etiraz edilmədiyi zaman müvafiq layihəyə razılıq verirsə, layihəyə razılaşıdırılmış spesifikasiyalara uyğun olaraq icazə vermiş hesab olunur.

Maddə 248

Sahilyanı dövlətə məlumat vermək vəzifəsi

Sahilyanı dövlətin müstəsna iqtisadi zonasında və kontinental şelfində dəniz elmi tədqiqatları keçirmək hüququna malik olan dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar belə dövlətə dəniz elmi tədqiqat layihəsinin başlanmasına ən az 6 ay qalmış aşağıdakılar haqqında dolğun məlumat verməlidir:

- a) layihənin xarakteri və məqsədləri haqqında;
- b) gəmilərin adı, tutumu, növü, sinfi daxil olmaqla istifadə olunan metod və vasitələrin və elmi avadanlıqların təsviri;
- c) layihənin həyata keçiriləcəyi dəqiq coğrafi rayonlar;
- d) tədqiqat gəmilərinin ilkin gəliş və yekun gediş tarixi və müvafiq hallarda avadanlıqların yerləşdirilməsi və kənarlaşdırılması haqqında;
- e) layihəni həyata keçirən müəssisənin, rəhbərin və layihə üzrə məsul şəxsin adı;
- f) sahilyanı dövlətin layihədə iştirak və təmsil olunma dərəcəsi.

Maddə 249

Müəyyən şərtlərə əməl etmək vəzifəsi

Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar müstəsna iqtisadi zonada və kontinental şelfdə elmi tədqiqatlar apararkən aşağıdakı şərtlərə əməl etməlidirlər:

- a) sahilyanı dövlətin dəniz elmi tədqiqat layihəsində, faktiki olaraq mümkün olduqda xüsusilə gəminin göyertəsi və digər avadanlıq və elmi tədqiqat qurğuları ilə bağlı layihələrdə bu dövlətin alimlərinə heç bir mükafat ödənişi etmədən və layihənin xərclərini daşımaq öhdəliyi olmadan iştirak etmək və ya təmsil olunmaq niyyətini təmin edir;

b) sahilyanı dövlətin xahişi əsasında faktiki olaraq mümkün olduqda onu ilkin hesabatlar və layihənin bitməsi ilə əlaqədar yekun nəticələr və məlumatlarla təchiz edir;

c) sahilyanı dövlətin dəniz elmi tədqiqatları nəticəsində əldə olunmuş məlumat və nümunələrlə tanış olması öhdəliyini daşıyır və bərabər qaydada surəti çıxarıla bilən məlumatlar və elmi dəyərinə zərər vurmada nümünələr təqdim edir;

d) sahilyanı dövlətin xahişi əsasında ona belə məlumatların, nümunələrin dəyəri və tədqiqat nəticələri haqqında informasiya vermək və onların qiymətləndirilməsi və şərhilə bağlı yardım göstərir;

e) 2-ci bəndə əsasən tədqiqat nəticələrini mümkün qədər sürətli şəkildə milli və beynəlxalq kanallar vasitəsilə dünya ictimaiyyətinə çatdırır;

f) sahilyanı dövləti tədqiqat programında olan hər hansı dəyişiklik haqqında dərhal məlumatlandırır;

g) başqa cür razılaşdırılmamışdırsa, tədqiqat başa çatdıqdan sonra elmi tədqiqat cihazlarını və avadanlıqlarını aradan qaldırır.

2. Müvafiq maddə təbii ehtiyatların kəşfiyyatı və istismarı üçün mühüm əhəmiyyətə malik beynəlxalq ictimaiyyətin sərəncamında olan layihə ilə bağlı tədqiqat nəticələrinə qabaqcadan razılığın verilməsi, o cümlədən sahilyanı dövlətin öz mülahizəsinə uyğun razılıq verməsi və ya 246-cı maddənin 3-cü bəndinə əsasən etiraz etməsi ilə bağlı qayda və qanunları ilə müəyyən olunan şərtlərin tətbiqinə xələl gətirmir.

Maddə 250

Dəniz elmi tədqiqat layihəsinə dair məlumat

Başqa cür razılaşdırılmamışdırsa, dəniz elmi tədqiqatlarına dair əlaqələr rəsmi beynəlxalq kanallar vasitəsilə qurulur.

Maddə 251

Ümumi meyar və qaydalar

Dövlətlər səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə dəniz elmi tədqiqatlarının xarakterini və nəticələrini müəyyən etməyə yardım məqsədi ilə ümumi meyar və qaydaların qəbul edilməsini təşviq edirlər.

Maddə 252

Nəzərdə tutulan razılıq

Əgər 248-ci maddə ilə tələb olunan məlumatın qəbulundan dörd ay müddətində sahilyanı dövlət tədqiqat aparən dövlətə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilata aşağıdakılar barədə xəbərdarlıq etməmişdirsə, belə məlumatın sahilyanı

dövlətə təqdim edilməsindən altı ay müddətində dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar dəniz elmi tədqiqat layihəsini həyata keçirməyə davam edə bilər:

- a) 246-cı maddənin göstərişlərinə əsasən razılıq verməmişdir;
- b) dövlətlərə və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlara təqdim olunan məlumatlar kifayət qədər aydın faktlara uyğunlaşdırılmayıb;
- c) 249-cu maddədə nəzərdə tutulan şərt və məlumatlar haqqında daha ətraflı informasiya tələb edir;
- d) belə dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatların əvvəlki dəniz elmi tədqiqat layihəsinə dair 249-cu maddədə nəzərdə tutulmuş şərtlərlə bağlı yerinə yetirilməmiş öhdəliyi mövcuddur.

Maddə 253

Dəniz elmi tədqiqat fəaliyyətinin dayandırılması və ya ona xitam verilməsi

1. Sahilyanı dövlət öz müstəsna iqtisadi zonasında və ya kontinental şelfində dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı hər hansı fəaliyyətin dayandırılmasını aşağıdakı hallarda tələb edə bilər:

a) tədqiqat fəaliyyəti sahilyanı dövlətin 248-ci maddəyə əsasən razılıq verdiyi məlumatlara dair aparılmadıqda;

b) tədqiqat layihəsini həyata keçirərkən dövlət və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat dəniz elmi tədqiqat layihəsi ilə bağlı sahilyanı dövlətin 249-cu maddədə nəzərdə tutulan hüquqlarına riayət etmədikdə.

2. Sahilyanı dövlətin tədqiqat layihəsində və ya tədqiqat fəaliyyətində bilavasitə mühüm dəyişiklik edən 248-ci maddənin hər hansı tələbinin pozulması halında dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı istənilən fəaliyyəti dayandırmaq hüququ var.

3. Sahilyanı dövlət 1-ci bənddə nəzərdə tutulan hallardan hər hansı biri müəyyən müddətdə aradan qaldırılmasa, dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı istənilən fəaliyyətin dayandırılmasını tələb edə bilər.

4. Sahilyanı dövlətin dayandırılma və xitam olunma haqqında xəbərdarlığını alan dəniz elmi tədqiqatları aparmaq səlahiyyətinə malik olan dövlət və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat belə xəbərdarlıqda nəzərdə tutulmuş tədqiqat fəaliyyətini dayandırır.

5. Dövlət və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilat tərəfindən 248-ci və 249-cu maddələrdə nəzərdə tutulmuş şərtlər yerinə yetirilərsə, 1-ci bəndə əsasən sahilyanı dövlət tərəfindən dayandırılma haqqında qərar ləğv oluna və dəniz elmi tədqiqatı davam etdirilə bilər.

Maddə 254

Dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən qonşu dövlətlərin hüquqları

1. 246-cı maddənin nəzərdə tutulmuş sahilyanı dövlətə dəniz elmi tədqiqatının aparılması ilə bağlı layihə təqdim etmiş dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən qonşu dövlətlərə təklif olunan tədqiqat layihəsi barədə xəbərdarlıq edir və belə xəbərdarlıq barədə sahilyanı dövlətə məlumat verirlər.

2. Sahilyanı dövlət 246-cı maddəyə və Konvensiyanın digər maddələrinə əsasən təklif olunan tədqiqat layihəsinin həyata keçirilməsi ilə bağlı razılıq verdikdən sonra belə layihəni qəbul edən dövlətlər və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən dövlətlərin xahişi ilə mümkün olduğu hallarda 248-ci maddədə və 249-cu maddənin 1(f) bəndində nəzərdə tutulan müvafiq məlumat təqdim edə bilər.

3. Yuxarıda qeyd olunan dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən qonşu dövlətlərə onların xahişinə əsasən maraqlı sahilyanı dövlətlə dəniz elmi tədqiqatları aparan dövlətlər və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar arasında müvafiq Konvensiyaya əsasən nəzərdə tutulan şərtlər daxilində özləri tərəfindən təyin olunan və sahilyanı dövlətin etiraz etmədiyi ixtisaslı ekspertlər vasitəsilə faktiki olaraq mümkün olduqda, müvafiq dəniz elmi tədqiqat layihəsinin keçirilməsində iştirak imkanı verilir.

4. 1-ci bənddə nəzərdə tutulan dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar yuxarıda göstərilən dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən dövlətlərə onların xahişi əsasında 249-cu maddənin 1(d) bəndində nəzərdə tutulan və müvafiq maddənin 2-ci bəndində göstərilən şərtlərə riayət etməklə məlumat və yardım təqdim olunur.

Maddə 255

Dəniz elmi tədqiqatlarının sadələşdirilməsi və tədqiqat gəmilərinə yardım göstərilməsi ilə bağlı tədbirlər

Dövlətlər müvafiq Konvensiyaya əsasən onların ərazi dənizindən kənarında dəniz elmi-tədqiqatlarını sadələşdirmək və təşviq etmək məqsədi ilə qayda, qanun və prosedurlar qəbul etməyə və münasib olaraq öz qayda və qanunlarına riayət etməklə limanlara girişin və bu fəsilə əsasən elmi tədqiqat gəmilərinə yardımın təşviq edilməsinə səy göstərirlər.

Maddə 256

Rayonda dəniz elmi tədqiqatları

Coğrafi mövqeyindən asılı olmayaraq bütün dövlətlər, o cümlədən səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar XI Bölməyə əsasən dənizdə elmi tədqiqat işləri apara bilər.

Maddə 257
Müstəsna iqtisadi zonadan kənarında su sütununda
dəniz elmi tədqiqatları

Coğrafi mövqeyindən asılı olmayaraq bütün dövlətlər, o cümlədən səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar müvafiq Konvensiyaya əsasən müstəsna iqtisadi zonadan kənarında su sütununda dəniz elmi tədqiqatları apara bilər.

4-cü fəsil
Dəniz mühitində elmi tədqiqat qurğuları və ya avdanlıqları

Maddə 258
Yerləşdirmə və istifadə

Dəniz mühitinin istənilən Rayonunda elmi tədqiqat avadanlıqlarının və qurğularının yerləşdirilməsi və istifadəsi Konvensiyanın belə Rayonda elmi tədqiqat işlərinin aparılması qaydası ilə tənzimlənir.

Maddə 259
Hüquqi status

Bu Bölməyə müvafiq olaraq qurğular və təchizatlar adaların statusuna malik deyildir. Onların öz ərazi dənizi yoxdur və ərazi dənizinin, müstəsna iqtisadi zonanın və ya kontinental şelfin delimitasiyasına təsir etmir.

Maddə 260
Təhlükəsizlik zonaları

Bu Konvensiyanın müvafiq maddələrinə əsasən elmi texniki qurğuların ətrafında əgəlabatan eni 500 metri aşmayan təhlükəsizlik zonaları yaradıla bilər. Bütün dövlətlər onların gəmilərinin bu təhlükəsizlik zonalarına riayət etməsini təmin etməlidirlər.

Maddə 261
Gəmiçilik yollarına müdaxilə etməmək

Elmi tədqiqat qurğuları və ya təchizatlarının hər hansı növünün yerləşdirilməsi və istifadəsi beynəlxalq gəmiçilik yollarına maneə törətməməlidir.

Maddə 262

Fərqləndirici nişanlar və xəbərdarlıq vasitələri

Bu fəsilə müvafiq olaraq qurğular və təchizatlar qeydiyyat dövlətinə və təşkilata məxsus olan fərqləndirici nişan daşımaları və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən qəbul edilmiş qayda və standartlar çərçivəsində dənizin və hava naviqasiyasının təhlükəsizliyini təmin etmək məqsədi ilə razılaşdırılmış xəbərdarlıq siqnallarına malik olmalıdırlar.

5-ci fəsil

Məsuliyyət və öhdəlik

Maddə 263

Məsuliyyət və öhdəliklər

1. Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar müvafiq Konvensiyaya əsasən onlar tərəfindən və ya onların adından qəbul edilən dəniz elmi tədqiqatlarını təmin etməlidirlər.

2. Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar digər dövlətlər onların fiziki və ya hüquqi şəxsləri, yaxud səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatları ilə aparılan dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı müvafiq Konvensiyanın pozulması ilə bağlı tədbirlərə dair və belə tədbirlər nəticəsində vurulmuş zərərin ödənilməsi ilə bağlı məsuliyyət daşıyırlar.

3. Dövlətlər və səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar onlar tərəfindən və ya onların adından dəniz elmi tədqiqatlarının aparılması ilə bağlı Konvensiyanın 235-ci maddəsinə əsasən dəniz mühitinə dəymiş ziyana görə məsuliyyət daşıyırlar.

6-cı fəsil

Mübahisələrin həlli və müvəqqəti tədbirlər

Maddə 264

Mübahisələrin həlli

Dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı müvafiq Konvensiyanın müddəalarının şərhini və tətbiqinə dair mübahisələr XV bölmənin 2-ci və 3-cü fəsillərinə əsasən tənzimlənir.

Maddə 265

Müvəqqəti tədbirlər

XV Bölmənin 2-ci və 3-cü fəsilərinə əsasən mübahisələrin həll olunmasına qədər dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı layihəni həyata keçirmək hüququ olan dövlətlərə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlara maraqlı sahilyanı dövlətin qəti ifadə olunmuş razılığı olmadan tədqiqat fəaliyyəti ilə məşğul olmağa icazə verilmir.

XIV BÖLMƏ

DƏNİZ TEXNOLOGİYASININ İNKİŞAFI VƏ ÖTÜRÜLMƏSİ

1-ci fəsil

Ümumi müddəalar

Maddə 266

Dəniz texnologiyasının inkişafı və ötürülməsinin təşviqi

1. Dövlətlər bilavasitə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə ədalətli və münasib şəkildə dəniz elmi tədqiqatlarının və dəniz texnologiyasının inkişafı və ötürülməsi sahəsində əməkdaşlıq edirlər.

2. Dövlətlər Konvensiyaya müvafiq olaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələrin sosial-iqtisadi inkişafını gücləndirmək məqsədi ilə dəniz ehtiyatlarının kəşfiyyatı, inkişafı, qorunması və idarə olunması, dəniz mühitinin qorunması və saxlanması, dəniz elmi tədqiqatları və dəniz mühiti ilə bağlı digər sahələrdə texniki köməyə və təchizata ehtiyacı olan, o cümlədən dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin elmi-texniki imkanlarının inkişafına yardım edir.

3. Dövlətlər dəniz texnikasının ədalətli şəkildə maraqlı dövlətlərə ötürülməsi üçün əlverişli iqtisadi və hüquqi şərait yaradırlar.

Maddə 267

Qanuni maraqların müdafiəsi

266-cı maddəyə əsasən əməkdaşlıq barədə razılığa gəlmiş dövlət dəniz texnologiyasının mülkiyyətçisinin, təchizatçısının və alıcısının hüquq və vəzifələrinə inter alia riayət etməlidir.

Maddə 268

Əsas məqsədlər

Dövlətlər bilavasitə və ya beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə aşağıdakıları təşviq edirlər:

- a) dəniz elmi məlumatlarının alınması, qiymətləndirilməsi, yayılması və belə məlumat və informasiyaların əldə olunmasının asanlaşdırılmasını;
- b) müvafiq dəniz texnologiyasının inkişafını;

c) dəniz texnologiyasının ötürülməsinin asanlaşdırılması məqsədi ilə zəruri texniki infrastrukturun inkişafını;

d) inkişaf etməkdə olan ölkələr və dövlətlərin vətəndaşlarının, xüsusilə onların öz aralarında ən az inkişaf edən vətəndaşların peşəkər təlimi və tədrisi vasitəsilə insan resurslarının inkişafını;

e) bütün sahələrdə, xüsusilə regional, subregional və ikitərəfli şəkildə beynəlxalq əməkdaşlığı.

Maddə 269

Əsas məqsədlərə nail olmaq üçün tədbirlər

268-ci maddədə nəzərdə tutulmuş məqsədlərə nail olmaq üçün dövlətlər bilavasitə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə cəhd göstərməlidirlər:

a) bütün növ dəniz texnologiyasının səmərəli şəkildə ötürülməsi sahəsində bu sahədə texniki köməyə və təchizata ehtiyacı olan, xüsusilə dənizə çıxışı olmayan və ya əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən, eyni zamanda dəniz elmi, dəniz ehtiyatlarının kəşfiyyatı və istifadəsi, bu texnologiyanın infrastrukturunun yaradılması və inkişaf etdirilməsi mümkün olmayan inkişaf etməkdə olan ölkədə texniki əməkdaşlıq proqramları yaratmaq;

b) əlverişli və münasib şərtlərlə müqavilələr, sazişlər bağlanmasını, danışıqlara nail olunmasını təşviq etmək;

c) siyasi sahədə və dəniz texnologiyasının ötürülməsinin metodları ilə bağlı konfrans, seminar və simpoziumlar təşkil etmək;

d) alimlərin, texniki və digər ekspertlərin mübadiləsini həyata keçirmək;

e) layihələr həyata keçirmək, birgə müəssisələri, ikitərəfli və çoxtərəfli əməkdaşlığın digər növlərini təşviq etmək.

2-ci fəsil

Beynəlxalq əməkdaşlıq

Maddə 270

Beynəlxalq əməkdaşlığın formaları

Dəniz texnologiyasının ötürülməsi və istifadəsi sahəsində əməkdaşlıq xüsusilə yeni sahələrdə dəniz texnologiyasının ötürülməsi və dəniz elmi tədqiqatlarının aparılması və okean tədqiqatlarının və inkişafının maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə mümkün və münasib şəkildə ikitərəfli, regional və çoxtərəfli proqramlar çərçivəsində həyata keçirilir.

Maddə 271

Təlimatlar, meyar və standartlar

Dövlətlər bilavasitə ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin maraqlarını və ehtiyaclarını nəzərə alaraq ikitərəfli əsasda dəniz texnikasının ötürülməsinə və ya beynəlxalq təşkilatlar və digər forumlar çərçivəsində ümumi qəbul olunmuş təlimatların, meyar və standartların qəbul olunmasına yardım edirlər.

Maddə 272

Beynəlxalq proqramların əlaqələndirilməsi

Dövlətlər dəniz texnologiyasının ötürülməsi sahəsində dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən inkişaf etməkdə olan ölkələrin maraqlarını və ehtiyaclarını nəzərə alaraq, səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsini təmin etməyə çalışırlar.

Maddə 273

Beynəlxalq təşkilatlar və orqanlarla əməkdaşlıq

Dövlətlər ötürülməni asanlaşdırmaq və inkişaf etdirmək məqsədi ilə inkişaf etməkdə olan ölkə və onların vətəndaşları ilə dəniz texnologiyası və təcrübələrə dair Rayondakı fəaliyyət sahəsində əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 274

Səlahiyyətli Orqanın məqsədləri

Bütün qanuni maraqları təmin etmək, o cümlədən mülkiyyətçinin, təchizatçının və alıcının hüquq və vəzifələrinə riayət etmək şərti ilə Səlahiyyətli Orqan Rayondakı fəaliyyətlə bağlı aşağıdakıları təmin edir:

a) ədalətli coğrafi bölgü prinsipinə əsaslanaraq, sahilyanı, dənizə çıxışı olmayan və coğrafi baxımdan əlverişsiz dövlət olmasından asılı olmayaraq, inkişaf etməkdə olan ölkələrin vətəndaşlarının onun fəaliyyətinin həyata keçirilməsi məqsədi ilə elmi tədqiqat, texniki və İdarə Heyətinin tərkibinə daxil edilməsi;

b) münasib avadanlıq, qurğu və proseslər üzrə texniki sənədlərin, xüsusilə bu sahədə texniki və təchizat dəstəyinə ehtiyacı olan bütün dövlətlər, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkə üçün istifadəsinin mümkünüyü;

c) texniki yardıma ehtiyacı olan dövlətlərin, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin və onların vətəndaşlarının dəniz texnologiyası sahəsində texniki yardımın alınması;

d) bu sahədə texniki dəstəyə və təchizata ehtiyacı olan dövlətlərə, xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələrə lazım olan avadanlıq, qurğu və proseslərin və Konvensiyaya müvafiq olaraq maliyyələşdirmənin hər hansı metodu vasitəsilə know-how texnologiyasının əldə olunmasına kömək.

3-cü fəsil

Milli və regional dəniz elmi-texniki mərkəzləri

Maddə 275

Milli mərkəzlərin yaradılması

1. Dövlətlər bilavasitə və ya səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və qurumlar vasitəsilə inkişaf etməkdə olan sahilyanı dövlətlər üçün inkişaf edən sahilyanı dövlətlərin dəniz elmi tədqiqatlarının aparılmasını təkmilləşdirmək və ona təkan vermək və iqtisadi maraqlarını nəzərə almaqla dəniz ehtiyatlarının qorunması və saxlanması məqsədi ilə milli imkanlarını genişləndirmək məqsədi ilə milli dəniz elmi-texniki tədqiqat mərkəzlərinin və mövcud milli mərkəzlərin möhkəmləndirilməsinə yardım edir.

2. Səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar və qurumlar vasitəsilə dövlətlər texniki dəstəyə və köməyə ehtiyacı olan ölkələrin lazımi avadanlıq, ləvazimat və know-how texnologiya ilə təchiz olunması və hazırlanması üçün müvafiq şərtlər müəyyən etmək və dövlətlər üçün texniki ekspertlər təqdim etmək məqsədi ilə belə milli mərkəzlərin təşkil olunması və möhkəmləndirilməsi prosesini dəstəkləyir.

Maddə 276

Regional mərkəzlərin yaradılması

1. Dövlətlər səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar, qurumlar və milli dəniz elmi-texniki agentlikləri vasitəsilə dəniz elmi-texniki tədqiqatlarının aparılmasına təkan vermək, təkmilləşdirmək və dəniz texnikasının ötürülməsinə kömək etmək məqsədi ilə inkişaf etməkdə olan ölkələr üçün regional dəniz elmi-texniki tədqiqat mərkəzlərinin yaradılmasına kömək edir.

2. Regionun bütün dövlətləri məqsədlərinə daha səmərəli nail olmaq məqsədi ilə regional mərkəzlərlə əməkdaşlıq edirlər.

Maddə 277

Regional mərkəzlərin funksiyaları

Regional mərkəzlərin funksiyalarına aşağıdakılar aiddir:

a) dəniz elmi tədqiqatlarının dənizin bütün aspektlərinə dair bütün sahələrində, xüsusilə dəniz biologiyası, o cümlədən dənizin canlı ehtiyatlarının mühafizəsi və idarə olunması, okeanoqrafiya, hidroqrafiya, mühəndis işi, dəniz dibinin geoloji kəşfiyyatı, dəniz mədənciliyi və suyun duzsuzlaşdırılması sahəsində peşəkar təlim və təhsil proqramları;

b) idarəçiliklə bağlı tədqiqat;

c) dəniz mühitinin qorunub saxlanması və çirklənmənin qarşısının alınması, azaldılması və nəzarətə alınmasına dair tədqiqat proqramları;

d) regional konfranslar, seminarlar və simpoziumların təşkili;

e) dəniz elmi-texniki məlumat və informasiyanın alınması və emalı;

f) dəniz elmi-texniki tədqiqat nəticələrinin mövcud nəşrlər vasitəsilə yayılması;

g) dəniz texnikasının ötürülməsinə dair milli siyasət və belə siyasətin müqayisəli tədqiqi ilə bağlı məlumatların yayılması;

h) texnika ticarəti və patent haqqında saziş və razılaşmalara dair məlumatların toplanması və sistemləşdirilməsi;

i) regionun digər dövlətləri ilə texniki əməkdaşlıq.

4-cü fəsil

Beynəlxalq təşkilatlar arasında əməkdaşlıq

Maddə 278

Beynəlxalq təşkilatlar arasında əməkdaşlıq

Bu Bölmə və XIII Bölmədə qeyd edilən səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlar müvafiq Bölməyə istinad edərək funksiya və vəzifələrinin səmərəli yerinə yetirilməsini təmin etmək məqsədi ilə öz aralarında birbaşa və ya sıx əməkdaşlıqla bağlı bütün müvafiq tədbirləri görürlər.

XV BÖLMƏ

MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ

1-ci fəsil

Ümumi müddəalar

Maddə 279

Mübahisələri dinc vasitələrlə həll etmək öhdəliyi

Üzv dövlətlər bu Konvensiyanın şərhinə və ya tətbiqinə dair onlar arasında hər hansı mübahisəni Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinin 2-ci maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olaraq sülh yolu ilə həll edir və bu məqsədlə mübahisəni

Nizamnamənin 33-cü maddəsinin 1-ci bəndində göstərilən vasitələrlə nizamlamağa cəhd edirlər.

Maddə 280

Mübahisələrin tərəflərin seçdiyi istənilən dinc vasitələrlə həlli

Müvafiq bölmənin heç bir müddəası hər hansı bir dövlətin istənilən vaxt Konvensiyanın şərhinə və tətbiqi ilə bağlı mübahisələrin hər hansı sülh yolu ilə həlli vasitələrinin seçiminə mane olmur.

Maddə 281

Tərəflərin razılıq əldə etmədiyi halda prosedur

1. Əgər Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə ilə bağlı mübahisənin tərəfi olan üzv dövlətlər mübahisənin sülh yolu ilə həlli barədə razılığa gəlmişlərsə, o halda bu Bölmədə nəzərdə tutulan prosedurlar yalnız razılığa gələn tərəflərə tətbiq olunur və bu hər hansı digər prosedurun tətbiqini istisna etmir.

2. Əgər Tərəflər həmçinin vaxt məhdudiyyəti ilə bağlı razılığa gəlmişdirlərsə, o halda 1-ci bənd vaxt məhdudiyyəti başa çatdıqdan sonra tətbiq olunur.

Maddə 282

Ümumi, regional və ikitərəfli müqavilələr çərçivəsində öhdəlikləri

Əgər müvafiq Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə ilə bağlı mübahisənin tərəfi olan üzv dövlətlər mübahisənin həlli prosedurunun hər hansı dövlətin xahişi ilə onun ixtiyarına verilməsi haqqında ümumi, regional və ya ikitərəfli saziş barədə, yaxud digər qaydada razılığa gəlmişdirlərsə, Tərəflər arasında başqa cür razılıq mövcud deyildirsə, bu fəsilə nəzərdə tutulan prosedur əvəzinə bu prosedur tətbiq olunur.

Maddə 283

Fikir mübadiləsi ilə bağlı öhdəliklər

1. Əgər Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə dair üzv dövlətlər arasında mübahisə yaranarsa, Tərəflər mübahisənin danışıqlar və ya digər sülh yolu ilə həll olunması barədə dərhal fikir mübadiləsi aparırlar.

2. Tərəflər, həmçinin mübahisə öz həllini tapmadıqda və ya mübahisə həll olunduqda və mövcud şərait tələb etdikdə, fikir mübadiləsini operativ şəkildə davam etdirirlər.

Maddə 284

Barışıq proseduru

1. Konvensiyanın tətbiqi və şərhilə bağlı mübahisə tərəfi olan üzv dövlət digər Tərəf və ya Tərəflərə mübahisəni 5-ci əlavə, 1-ci fəsildə qeyd olunan barışıq proseduruna və ya digər barışıq proseduruna verməyi təklif edə bilər.

2. Təklif qəbul olunduqda və Tərəflər barışıq proseduru haqqında razılığa gəldikdə, o halda hər hansı Tərəf mübahisəni həll olunmaq üçün barışıq proseduruna təqdim edə bilər.

3. Təklif qəbul olunmadıqda və ya Tərəflər barışıq proseduru vasitəsilə mübahisənin həlli barədə razılığa gəlmədikdə, o halda barışıq proseduruna xitam verilir.

4. Mübahisə həll olunmaq üçün barışıq proseduruna verildikdə, Tərəflər başqa cür razılığa gəlməmişdirsə, yalnız razılaşıdırılan barışıq proseduruna xitam verilir.

Maddə 285

XI Bölməyə müvafiq olaraq təqdim edilən mübahisələrə bu fəslin tətbiqi

Bu Bölmə müvafiq hissədə qeyd olunan XI Bölmənin 5-ci fəslində nəzərdə tutulan istənilən mübahisəyə şamil olunur.

2-ci fəsil

Qərarlarla nəticələnən məcburi prosedurlar

Maddə 286

Müvafiq fəslə əsasən prosedurların tətbiqi

3-cü fəslə əsasən Konvensiyanın tətbiqi və şərhilə bağlı hər hansı mübahisə, əgər mübahisə 1-ci fəsildə nəzərdə tutulan qaydada həll olunmamışdırsa, hər hansı dövlətin tələbinə əsasən məhkəməyə və ya bu fəslə uyğun yurisdiksiyaya malik tribunala təqdim olunur.

Maddə 287

Prosedur seçimi

1. Müvafiq Konvensiyanı imzalayan, ratifikasiya edən və ya ona qoşulan dövlət istənilən vaxt Konvensiyanın tətbiqi və şərhilə bağlı mübahisələrin həlli prosedurunun aşağıda göstərilən bir və ya bir neçə vasitəsinə seçmək hüququna malikdir:

a) VI əlavəyə müvafiq təsis edilən Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunal;
b) Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi;
c) VII əlavəyə əsasən təsis edilən arbitraj məhkəməsi;
d) bu əlavədə nəzərdə tutulan bir və ya bir neçə mübahisə kateqoriyası üçün VIII əlavəyə əsasən təsis edilən xüsusi arbitraj məhkəməsi.

2. 1-ci bəndə əsasən verilən bəyanat üzv dövlətin XI Bölmənin 5-ci fəslinə müvafiq olaraq Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın Dəniz dibi ilə əlaqədar Mübahisələr Palatasının yurisdiksiyasını qəbul etmək öhdəliyinə təsir göstərməməli və ya təsir etməməlidir.

3. Qüvvədə olan bəyanatın aid olmadığı mübahisə tərəfi olan üzv dövlət VII əlavəyə əsasən arbitraj barədə razılığa gəlmiş hesab olunur.

4. Mübahisə tərəfləri mübahisənin həlli məqsədi ilə eyni prosedur qəbul etmişdirlərsə və başqa cür razılığa gəlməmişdirlərsə, mübahisə yalnız bu prosedura təqdim olunur.

5. Mübahisə tərəfləri mübahisənin həlli üçün eyni proseduru qəbul etməmişdirlərsə, Tərəflər başqa cür razılığa gəlməmişdirlərsə, mübahisə VII əlavəyə müvafiq olaraq yalnız arbitraja təqdim oluna bilər.

6. 1-ci bəndə əsasən verilən bəyanat Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibliyində depozitariyə verildikdən üç ay müddətində qüvvədə qalır.

7. Yeni bəyanat, bəyanatın ləğvi və icra müddətinin bitməsi haqqında bildiriş Tərəflər arasında başqa cür razılıq mövcud deyildirsə, məhkəmə və ya bu maddəyə müvafiq yurisdiksiyaya malik tribunal qarşısında gözlənilən təhqiqat prosesinə təsir etmir.

8. Bəyanatlar və bildirişlər saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verilir. Baş Katib öz növbəsində müvafiq surətləri üzv dövlətlərə çatdırır.

Maddə 288 **Yurisdiksiya**

1. 287-ci maddəyə əsasən məhkəmə və ya tribunal Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə dair mübahisələrə münasibətdə müvafiq maddə ilə onlara verilən yurisdiksiyaya malikdir.

2. 287-ci maddəyə əsasən məhkəmə və ya tribunal bu Konvensiyanın məqsədləri ilə əlaqədar Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə dair mübahisələrdə müvafiq maddə ilə onlara verilən yurisdiksiyaya malikdir.

3. VI əlavəyə əsasən təsis edilən Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalın Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası və XI Bölmənin 5-ci fəslinə əsasən təsis edilən hər hansı digər palata və arbitraj məhkəməsi müvafiq əlavələrə və fəslə əsasən istənilən məsələyə münasibətdə yurisdiksiyaya malikdir.

4. Tribunalın və ya məhkəmənin mübahisə ilə bağlı yurisdiksiyası məsələsi isə arbitraj və ya məhkəmənin qərarı ilə həll olunur.

Maddə 289

Ekspertlər

Elmi və ya texniki sual doğuran hər hansı bir mübahisədə müvafiq bölməyə əsasən yurisdiksiyaya malik olan arbitraj və ya məhkəmə Tərəflərdən birinin xahişi və ya öz təşəbbüsü ilə və Tərəflərlə məsləhətləşmələr aparmaqla VIII əlavə 2-ci maddəyə əsasən müvafiq siyahıdan məhkəmə və ya arbitraj prosesində iştirak üçün elmi və ya texniki ekspertlər seçə bilər.

Maddə 290

Müvəqqəti tədbirlər

1. Əgər mübahisə lazımi qaydada bu Bölmə və ya XI Bölmənin 5-ci fəslinə əsasən *prima facie* yurisdiksiyası olan məhkəməyə və ya tribunala verilmişdirsə, məhkəmə və ya tribunal mübahisə tərəflərinin hüquqlarının müdafiəsi və ya dəniz mühitinə vurulacaq ciddi ziyanın qarşısının alınması məqsədi ilə yekun qərar qəbul olunanadək müvəqqəti tədbirlər təyin edə bilər.

2. Müvəqqəti tədbirlər əsaslandırıcı hallar dəyişdikdə və ya mövcud olmadıqda dəyişdirilə və ya ləğv oluna bilər.

3. Müvəqqəti tədbirlər mübahisə tərəflərinin birinin xahişi ilə Tərəflərin dinlənilmək hüququ təmin olunduqdan sonra müvafiq maddəyə əsasən müəyyən oluna, dəyişdirilə və ləğv oluna bilər.

4. Məhkəmə və ya tribunal mübahisə tərəflərinə və müvafiq hesab etdiyi digər üzv dövlətlərə müvəqqəti tədbirlərin müəyyən olunması, dəyişdirilməsi və ya ləğv olunması barədə dərhal məlumat verməlidir.

5. Arbitraj məhkəməsi təsis olunanadək bu fəslin tələblərinə əsasən mübahisə tərəflərin razılığı ilə hər hansı məhkəmə və ya tribunala verilir, Tərəflər arasında 2 həftə ərzində müvəqqəti tədbirlər haqqında təklifə dair razılıq əldə olunmadıqda, Rayondakı fəaliyyətlə bağlı Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunal, yaxud Dəniz dibi üzrə Mübahisələr Palatası şəraitin ciddiliyini nəzərə alaraq *prima facie* səlahiyyətə malik arbitraj təsis olunmasını zəruri hesab edərsə, müvəqqəti tədbirləri təyin edə, dayandıra və ya ləğv edə bilər.

6. Mübahisə tərəfləri müvafiq maddədə nəzərdə tutulan müvəqqəti tədbirləri dərhal yerinə yetirməlidirlər.

Maddə 291

Keçid

1. Bu Bölmədə nəzərdə tutulan mübahisələrin həlli prosedurları bütün üzv dövlətlər üçün açıqdır.

2. Müvafiq fəsildə nəzərdə tutulan mübahisələrin həlli prosedurları ilə bağlı müddəalar Konvensiyada nəzərdə tutulan üzv dövlətlərdən başqa digər dövlətlərə də şamil olunur.

Maddə 292

Gəmilər və heyətlərin dərhal azad olunması

1. Üzv dövlətin hakimiyyət orqanları digər dövlətin bayrağı altında üzən gəmini saxlayarsa və müvafiq dövlətin bayrağı altında üzən gəminin bu Konvensiyanın tələblərini yerinə yetirməməsi təsdiq olunarsa, münasib girov verməklə və ya digər maddi təhlükəsizlik tədbirləri həyata keçirməklə gəmi və ya onun heyətinin dərhal azad olunması üçün saxlanmadan azad olma məsələsi hər hansı məhkəmə və ya tribunala, razılığın olmaması zamanı 287-ci maddəyə əsasən tərəflərin razılaşıqları və ya gəminin saxlandığı vaxtdan 10 gün ərzində saxlanılan dövlətin qəbul etdiyi məhkəmə və ya tribunala, yaxud Tərəflər başqa cür razılaşmayıblarsa, Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunalə təqdim oluna bilər.

2. Azad olunma haqqında yalnız gəminin bayraq dövləti və ya onun adından bəyanat verilə bilər.

3. Məhkəmə və ya tribunal dərhal bəyanatı nəzərdən keçirir və müvafiq milli orqanda belə gəmi, onun mülkiyyətçisi və heyəti ilə əlaqədar hər hansı məsələ ilə bağlı münasibətlərə zərər vurmada yalnız azad olunması məsələsi ilə məşğul olur.

4. Məhkəmə və tribunal tərəfindən təyin olunan girovun verilməsi və digər maliyyə tədbirlərindən sonra həbs edən dövlətin orqanları gəminin və ya onun heyətinin azad olunması haqqında məhkəmənin, yaxud tribunalın qərarını dərhal yerinə yetirməlidir.

Maddə 293

Tətbiq edilən hüquq

Bu fəslə əsasən yurisdiksiyaya malik olan məhkəmə və ya tribunal müvafiq Konvensiya və ona zidd olmayan digər beynəlxalq hüquq normalarını tətbiq edir.

1-ci bənd, tərəflər razılığa gəldikdə müvafiq maddə ilə yurisdiksiyaya malik məhkəmə və tribunalın *ex aequo et bono* qərar vermək səlahiyyətini məhdudlaşdırmır.

Maddə 294

İlkin prosedurlar

1. 287-ci maddədə nəzərdə tutulan və 297-ci maddəyə əsasən mübahisə ilə bağlı bəyanat təqdim olunan məhkəmə və ya tribunal tərəflərin xahişi və ya öz

təşəbbüsü ilə tələbin məhkəmə və ya tribunal prosesindən sui-istifadə olub-olmamasını, yaxud *prima facie* əsaslanmış olmasını müəyyən etməlidir. Əgər məhkəmə və ya tribunal tələbin məhkəmə, yaxud tribunal prosesindən sui-istifadə olmasını, yaxud *prima facie* əsassız olmasını müəyyən edərsə, onlar müvafiq işlə bağlı heç bir fəaliyyət göstərmir.

2. Bəyanatın alınması ilə məhkəmə və ya tribunal digər tərəf və ya tərəfləri dərhal xəbərdar etməli və 1-ci bəndə əsasən müvafiq qərar qəbul etməyə imkan verən əqlabatan həddə vaxt məhdudluğu müəyyən etməlidir.

3. Bu maddənin heç bir hissəsi prosedurun müvafiq qaydalarına münasibətdə tərəflərin etiraz hüququna təsir etmir.

Maddə 295

Yerli vasitələrin tükənməsi

Müvafiq Konvensiyanın tətbiqi və şərhilə əlaqədar üzv dövlətlər arasındakı hər hansı mübahisə beynəlxalq hüququn tələb etdiyi hallarda hüquqi müdafiənin yerli vasitələri tükəndikdən sonra bu fəslə əsasən mübahisələrin həlli prosedurunə təqdim oluna bilər.

Maddə 296

Qərarların yekunu və zəruri qüvvəsi

1. Müvafiq maddəyə əsasən yurisdiksiyaya malik olan məhkəmə və ya tribunal tərəfindən qəbul olunmuş qərarlar qəti hesab olunur və mübahisənin bütün tərəfləri üçün məcburidir.

2. Bu qərarlar yalnız müvafiq mübahisə və onun Tərəfləri üçün məcburidir.

3-cü fəsil

2-ci fəslin tətbiqinə dair məhdudiyətlər və istisnalar

Maddə 297

2-ci fəslin tətbiqinə dair məhdudiyətlər

1. Müvafiq Konvensiyada nəzərdə tutulan sahilyanı dövlətin suveren hüquqları və ya yurisdiksiyasını həyata keçirməsi ilə bağlı bu Konvensiyanın şərhilə və tətbiqinə dair mübahisələr 2-ci fəsildə nəzərdə tutulan prosedurlara əsasən aşağıdakı qaydada həll olunmalıdır:

a) sahilyanı dövlət 58-ci maddədə nəzərdə tutulan naviqasiya, uçuş azadlığını, yaxud sualtı kabel və boruların çəkilməsi qaydalarını və ya dənizin istifadəsi ilə bağlı digər beynəlxalq hüquq normaları ilə bağlı Konvensiyanın tələblərini pozduqda;

b) dövlət bu hüquqları, azadlıqları və dənizdən istifadəni həyata keçirərkən Konvensiyanın tələblərini və sahilyanı dövlət tərəfindən Konvensiyaya və beynəlxalq hüquqa zidd olmayan qayda və qanunları pozduqda;

c) sahilyanı dövlət tərəfindən diplomatik konfranslar və beynəlxalq təşkilatlar vasitəsilə Konvensiyaya əsasən qəbul olunan və müvafiq sahilyanı dövlətə tətbiq olunan dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunması sahəsində mühüm beynəlxalq hüquq normaları və standartları pozulduqda.

2. a) Dəniz elmi tədqiqatları ilə bağlı müvafiq Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə aid mübahisələr 2-ci fəslə uyğun olaraq həll olunmalı və sahilyanı dövlət aşağıdakılardan ibarət belə mübahisələrin həllinə məcbur edilməməlidir:

(i) 246-cı maddəyə əsasən sahilyanı dövlətin hüquq və mülahizələrinin həyata keçirilməsi;

(ii) 253-cü maddəyə əsasən sahilyanı dövlətin tədqiqat layihəsini dayandırması və ya bitirməsi haqqında qərarı.

b) Tədqiqat aparən dövlətin bu Konvensiyaya müvafiq olaraq 246-cı və 253-cü maddələrə əsasən xüsusi layihədə sahilyanı dövlətin hüquqlarını yerinə yetirməməsi ilə bağlı bəyanatından yaranan mübahisə tərəflərdən birinin xahişi ilə barışıq komissiyasının 246-cı maddənin 6-cı bəndinə əsasən sahilyanı dövlətin xüsusi rayonlar təyin etmək mülahizəsini həyata keçirməsi və ya 246-cı maddənin 5-ci bəndinə müvafiq razılıq verməmək mülahizəsinə şübhə etməməsi şərtlə nəzərdə tutulan V əlavə, 2-ci fəslə əsasən barışıq proseduruna təqdim olunmalıdır.

3. a) sahilyanı dövlət balıq sənayesi ilə bağlı bu Konvensiyanın müddələrinin şərhini və ya tətbiqinə dair mübahisələr zamanı balıqçılığın digər dövlətlərin vəsaitlərinin qalıqları əsasında inkişaf etdirilməsi, canlı ehtiyatların istifadəsi və mühafizəsi sahəsində tədbirlər də daxil olmaqla, müstəsna iqtisadi zonanın canlı resurslarına münasibətdə suveren hüquqlarını həyata keçirməsi ilə bağlı 2-ci fəslə müvafiq olaraq mübahisənin hər hansı həlli vasitəsilə razılaşmaya bilər.

b) Bu Bölmənin 1-ci fəslinin tətbiqi nəticəsində heç bir razılıq əldə olunmamışdırsa, mübahisə hər hansı mübahisə tərəfinin tələbi ilə V əlavə, 2-ci fəslə əsasən barışıq proseduruna təqdim olunmalıdır, əgər təsdiq olunsa ki:

(i) sahilyanı dövlət müvafiq mühafizə və qoruma tədbirləri vasitəsilə müstəsna iqtisadi zonada canlı resursların təhlükəsizliyini təmin etmək vəzifələrini aşkar şəkildə yerinə yetirməmişdir;

(ii) sahilyanı dövlət digər dövlətin tələbinə baxmayaraq, bu dövlətin maraqlı olduğu mümkün balıq və canlı ehtiyatların ovu imkanlarını müəyyən etməkdən əsassız olaraq imtina etmişdir;

(iii) sahilyanı dövlət 62-ci, 69-cu və 70-ci maddəyə əsasən istənilən dövlətə müəyyən şərtlər daxilində Konvensiyaya uyğun olaraq qalığın tam və ya bir hissəsini ayırmaqdan əsassız olaraq imtina etmişdir.

c) Hər bir halda barışıq komissiyası öz mülahizəsini sahilyanı dövlətin mülahizəsi ilə əvəz etmir.

d) Barışıq komissiyasının hesabatı haqqında müvafiq beynəlxalq təşkilatlara məlumat verilməlidir.

e) 69-cu və 70-ci maddələrə əsasən sazişə dair danışıqlar zamanı üzv dövlətlər aralarında digər razılıq mövcud olmadıqda, sazişə belə sazişin tətbiqi şərhli və həyata keçirilməsi ilə əlaqədar yaranacaq fərqləri minimuma endirmək haqqında tədbirlər də daxil edirlər.

Maddə 298

2-ci fəslə tətbiq olunan qeyri-məcburi istisnalar

1. Müvafiq Konvensiyanı imzalayaraq, ratifikasiya edərək və ya ona qoşularaq, yaxud bundan sonra istənilən vaxt üzv dövlət 1-ci fəsildə nəzərdə tutulmuş öhdəliklərinə zərər vurmada aşağıda göstərilən bir və ya bir neçə mübahisə ilə bağlı 2-ci fəslə uyğun olaraq bir və ya daha çox proseduru qəbul etmədiyini yazılı şəkildə bəyan edə bilər:

a) (i) dəniz sərhədlərinin delimitasiyasına dair 15-ci, 74-cü və 83-cü maddənin tətbiqi və şərhli ilə əlaqədar və tarixi körfəzlər və adları ilə bağlı mübahisələrin müvafiq Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonra və əgər ağılabatan müddətdə tərəflər razılığa gələrlərsə tərəflərdən birinin xahişi ilə V əlavənin 2-ci fəslinə əsasən barışıq proseduru çərçivəsində həllinə o halda razılıq verilir ki, suverenlik və ya ada ərazilər və materiklərlə bağlı istənilən həll oluna bilməyən mübahisənin vacib qarşılıqlı həllini istisna edir;

(ii) Barışıq Komissiyası əsaslandırılmış hesabatını təqdim etdikdən sonra Tərəflər bu hesabatla bağlı saziş bağlamaq haqqında danışıqlara başlayır, əgər danışıqlar nəticəsində saziş barədə razılığa gəlmədikdə, başqa cür razılaşıdırılmamışdırsa, bu məsələ 2-ci fəsildə nəzərdə tutulan prosedurlardan biri ilə həll olunmalıdır;

(iii) müvafiq yarımbənd Tərəflər arasında saziş nəticəsində həll olunan hər hansı dəniz sərhəd mübahisəsinə və ya həmin Tərəflər üçün zəruri olan ikitərəfli və ya çoxtərəfli müqaviləyə müvafiq həll edilmiş hər hansı mübahisəyə tətbiq olunmur;

b) hərbi fəaliyyətlə məşğul olan milli məhkəmələrə aid olan hərbi fəaliyyətlə bağlı və qeyri-kommersiya fəaliyyəti ilə məşğul olan uçuş aparatları və ya suveren hüquqların və yurisdiksiyanın həyata keçirilməsi ilə bağlı 297-ci maddənin 2-ci və 3-cü bəndlərinə əsasən istisna edilmiş məhkəmənin və tribunalın qanunların tətbiqinə nəzarətlə bağlı mübahisələr;

c) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası müvafiq məsələni öz gündəliyinə daxil etmək barədə qərar qəbul etmədikdə və tərəfləri Konvensiyaya müvafiq vasitələrlə mübahisələrini həll etməyə çağırmaqda, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurasının Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə əsasən həyata keçirdiyi funksiyaları ilə bağlı mübahisələr.

2. 1-ci bəndə əsasən bəyanat verən üzv dövlət onu istənilən vaxt dəyişə və ya mübahisənin belə bəyanatın qüvvəsi istisna olmaqla, müvafiq Konvensiyaya əsasən hər hansı prosedur vasitəsilə həllinə razılıq verə bilər.

3. 1-ci bəndə əsasən bəyanat vermiş üzv dövlət Konvensiyaya müvafiq olaraq, digər üzv dövlət əleyhinə mübahisələrin müstəsna kateqoriyasına aid hər hansı prosedurun tətbiqini tələb edə bilməz.

4. 1 (a) bəndinə əsasən hər hansı üzv dövlət bəyanat verdikdə, istənilən üzv dövlət mübahisənin müstəsna kateqoriyasına müvafiq bəyanatda qeyd olunan prosedurun tətbiqini tələb edə bilər.

5. Yeni bəyanat və ya onun bir hissəsi müvafiq maddəyə uyğun olaraq Tərəflər başqa cür razılığa gəlməmişdirlərsə, heç bir halda məhkəmə və ya tribunal prosesinə təsir etmir.

6. Bəyanat və bildiriş haqqında çıxarış müvafiq maddəyə uyğun olaraq saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verilir, o da öz növbəsində surətlərini üzv dövlətlərə çatdırır.

Maddə 299

Prosedurla bağlı tərəflərin razılaşma hüququ

1. 297-ci maddədə qeyd olunan və ya bəyanat vasitəsilə 298-ci maddədə nəzərdə tutulan mübahisələr istisna olmaqla, 2-ci fəslə müvafiq mübahisələrin həlli mübahisə tərəflərinin razılığı əsasında prosedura təqdim oluna bilər.

2. Müvafiq fəslin heç bir maddəsi tərəflərin mübahisələrin bu və ya digər prosedurla həlli və dostcasına həlli hüququnu məhdudlaşdırmır.

XVI BÖLMƏ ÜMUMİ MÜDDƏALAR

Maddə 300

Düzgünlük və hüquqlardan sui-istifadə

Üzv dövlətlər bu Konvensiyaya əsasən üzərlərinə götürdükləri öhdəlikləri vicdanla yerinə yetirməli və bu Konvensiyada qəbul olunmuş hüquqları, yurisdiksiya və azadlıqları hüquqdan sui-istifadəyə yol verməyəcək qaydada həyata keçirməlidir.

Maddə 301

Dənizin dinc məqsədlər üçün istifadəsi

Bu Konvensiyaya uyğun olaraq, hüquqlarından istifadə edərkən və vəzifələrini yerinə yetirərkən, üzv dövlətlər hər hansı dövlətin ərazi bütövlüyünə və ya siyasi müstəqilliyinə qarşı, yaxud Birləşmiş Millətlər Təşkilatının

Nizamnaməsində ifadə edilən beynəlxalq hüququn prinsiplərinə zidd olan hər hansı halda güc təhdidi və ya onun tətbiqindən çəkinməlidirlər.

Maddə 302 **İnformasiyanın açıqlanması**

Hər hansı üzv dövlətin bu Konvensiyada nəzərdə tutulan münaqişələrin həlli üsullarına müraciət etmək hüququna toxunmadan, bu Konvensiyanın heç bir müddəası üzv dövlətdən onun təhlükəsizliyinin əsas maraqlarına əks olan informasiyanın verilməsini Konvensiyaya əsasən üzərinə qoyulmuş vəzifə kimi yerinə yetirilməsinə məcbur edilmək kimi şərh edilməməlidir.

Maddə 303 **Dənizdə aşkar olunan arxeoloji və tarixi əşyalar**

1. Dövlətlər dənizdə aşkar olunan arxeoloji və tarixi xarakterli əşyaları qorumağa borcludurlar və bu məqsədlə əməkdaşlıq etməlidirlər.

2. Belə əşyaların ticarətinə qarşı mübarizə məqsədi ilə sahilıyanı dövlət 33-cü maddəni tətbiq edərək, bunların qeyd olunan maddədə nəzərdə tutulan bölgədəki dəniz dibindən onun razılığı olmadan çıxarılmasını onun ərazisi və ya ərazi dənizi daxilində həmin maddədə nəzərdə tutulan qanun və qaydalara zidd hal kimi qəbul edə bilər.

3. Bu maddə mülkiyyətçilərin hüquqlarına, dənizdə batmış əşyaların çıxarılması ilə əlaqədar hüquqa və dəniz hüququnun digər qaydalarına, o cümlədən mədəni mübadilələrlə bağlı qanun və təcrübələrə xələl gətirmir.

4. Bu maddə arxeoloji və tarixi xarakterli əşyaların mühafizəsi ilə bağlı digər beynəlxalq müqavilələrə və beynəlxalq hüququn qaydalarına xələl gətirmir.

Maddə 304 **Vurulan ziyana görə məsuliyyət**

Bu Konvensiyanın zərərə görə məsuliyyətlə bağlı müddəaları beynəlxalq hüquqda mövcud qaydaların tətbiqi və beynəlxalq hüquqa əsasən məsuliyyətə dair yeni qaydaların müəyyənləşdirilməsinə xələl gətirmir.

XVII BÖLMƏ **YEKUN MÜDDƏALAR**

Maddə 305

İmza

1. Bu Konvensiya aşağıdakıların imzası üçün açıq olmalıdır:

(a) bütün dövlətlər;

(b) Namibiya, Namibiya üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Şurası tərəfindən təmsil olunur;

(c) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyasının 1514 (XV) nömrəli Qətnaməsinə uyğun olaraq Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən dəstəklənən və qəbul edilən öz müqəddəratının müəyyən edilməsi fəaliyyəti ilə həmin statusu alan və bu Konvensiyanın tənzimlədiyi məsələlərə dair müqavilələr bağlamaq da daxil olmaqla, səlahiyyətlərə malik olan bütün ortaqlar özünü idarədən assosiativ dövlətlər;

(d) ortaqlıq sənədləri də daxil olmaqla, bu Konvensiyanın tənzimlədiyi məsələlərə dair müqavilələrin bağlanması da daxil olmaqla, səlahiyyətlərə malik olan bütün özünü idarədən assosiativ dövlətlər;

(e) Birləşmiş Millətlər Təşkilatı tərəfindən tanınmış tam daxili özünü idarətməyə sahib olan, Baş Assambleyanın 1514 (XV) nömrəli Qətnaməsinə uyğun olaraq tam müstəqillik əldə etməmiş və bu Konvensiyanın tənzimlədiyi məsələlərə dair müqavilələrin bağlanması da daxil olmaqla, səlahiyyətlərə malik bütün ölkələr;

(f) IX əlavəyə uyğun olan beynəlxalq təşkilatlar.

2. Bu Konvensiya 1984-cü il 9 dekabrda Yamaykanın Xarici İşlər Nazirliyində və həmçinin 1983-cü il 1 iyuldan 1984-cü il 9 dekabrda Nyu Yorkda Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Qərargahında imza üçün açıq qalır.

Maddə 306

Ratifikasiya və rəsmi təsdiq

Bu Konvensiya dövlətlərin və digər hüquqi subyektlərin 305-ci maddənin 1-ci bəndində (b), (c), (d) və (e) yarımbəndlərində əks olunanlar ratifikasiyaya və eyni maddənin 1-ci bəndində (f) yarımbəndində əks olunanlar IX əlavəyə uyğun olaraq rəsmi təsdiqə tabedir. Ratifikasiya və rəsmi təsdiqetmə sənədləri saxlanması üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim olunur.

Maddə 307

İştirak

Bu Konvensiya 305-ci maddədə nəzərdə tutulan dövlətlərin və digər hüquqi subyektlərin iştirakı üçün açıq qalır. 305-ci maddənin 1-ci bəndində (f) yarımbəndinə uyğun olan hüquqi subyektlərin iştirakı IX əlavəyə uyğun olaraq

tənzimlənir. İştirak sənədləri saxlanması üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim olunur.

Maddə 308 **Qüvvəyə minmə**

1. Bu Konvensiya altmışıncı təsdiqetmə və iştirak sənədinin verilməsindən 12 ay sonra qüvvəyə minir.

2. Altmışıncı təsdiqetmə və ya iştirak sənədinin təqdim edilməsindən sonra bu Konvensiyanı ratifikasiya edən və qoşulan hər bir dövlət üçün Konvensiya 1-ci bəndə uyğun olaraq ratifikasiya və iştirak sənədinin təqdim edildiyi otuzuncu gün qüvvəyə minməlidir.

3. Səlahiyyətli Orqanın Assambleyası bu Konvensiya qüvvəyə mindiyi tarixdə toplanmalı və Səlahiyyətli Orqanın Şurasını seçməlidir. 161-ci maddə tətbiq olunmasa, birinci Şura həmin maddənin məqsədlərinə müvafiq olaraq təşkil olunmalıdır.

4. Hazırlıq Komissiyasının hazırladığı norma, qayda və prosedurlar Səlahiyyətli Orqan tərəfindən XI bölməyə müvafiq olaraq rəsmi qəbul edilməsində müvəqqəti tətbiq olunmalıdır.

5. Səlahiyyətli Orqan və onun qurumları Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ üçüncü Konfransının II Qətnaməsinə, hazırlıq kapitalı ilə bağlı qərara və bu qərara tətbiqi nəticəsində Hazırlıq Komissiyasının qəbul etdiyi qərarlara uyğun olaraq fəaliyyət göstərməlidir.

Maddə 309 **Düzəliş və istisnalar**

Digər maddələrdə açıq şəkildə icazə verilənlərdən başqa Konvensiyaya heç bir düzəliş və ya istisnalar edilə bilməz.

Maddə 310 **Bəyannamə və hesabatlar**

309-cu maddə bu Konvensiyanı imzalayarkən və ratifikasiya edərkən və ya ona qoşularkən, istənilən forma və ad altında bəyanat və hesabatlarla çıxış edərkən və yaxud Konvensiyanın müddəalarına uyğun bəyanat və hesabatların dövlətə tətbiq edilməsi zamanı hüquqi təsirinin istisnası və onda dəyişikliyin olmaması şərtlə qayda və qanunlarını bu Konvensiyaya uyğunlaşdırarkən dövlətə mane olmur.

Maddə 311

Digər konvensiya və beynəlxalq müqavilələrə münasibət

1. Müvafiq Konvensiya 1958-ci il 29 aprel Dəniz Hüququ haqqında Cenevrə Konvensiyası üzərində üstünlüyə malikdir.

2. Müvafiq Konvensiya üzv dövlətlərin Konvensiyaya uyğun digər müqavilələrdən irəli gələn hüquq və öhdəliklərini dəyişdirmir və Konvensiyaya əsasən digər üzv dövlətlərin öz hüquq və öhdəliklərini yerinə yetirməsinə təsir etmir.

3. İki və ya daha çox üzv dövlət bu Konvensiyanın məqsədlərinə və səmərəli icra olunmasına təsir etməmək və burada ifadə olunan əsas prinsiplərin tətbiqinə və digər üzv dövlətlərin hüquq və öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə mane olmamaq şərti ilə Konvensiyanın müddəalarını dəyişdirən və fəaliyyətini dayandıran, yalnız onlar arasındakı əlaqələri nəzərdən keçirən müqavilələr bağlaya bilər.

4. 3-cü bəndə müvafiq olaraq müqavilə bağlamaq niyyətində olan üzv dövlətlər Konvensiyanın depozitarisi vasitəsilə digər üzv dövlətləri Konvensiyanı dəyişdirən və onun fəaliyyətini dayandıran müqavilə bağlamaq haqqında xəbərdar etməlidir.

5. Bu maddə Konvensiyanın digər maddələri ilə icazə verilən və mühafizə olunan müqavilələrə şamil olunmur.

6. Konvensiyaya əsasən üzv dövlətlər 136-cı maddədə nəzərdə tutulan bəşəriyyətin ümumi irsi ilə bağlı ümumi prinsiplərə dəyişdirmir və yuxarıda göstərilən müddələrin pozulması ilə bağlı razılığa gəlmir.

Maddə 312

Düzəlişlər

1. Bu Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarixdən 10 il müddətində istənilən üzv dövlət Rayondakı fəaliyyətlə bağlı məsələlər istisna olmaqla, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə Konvensiyaya düzəlişlər olunması haqqında yazılı şəkildə təklif edə və təklif olunan düzəlişlərə baxılması üçün konfrans çağırılması haqqında müraciət edə bilər. Baş Katib bu barədə bütün üzv dövlətlərə məlumat verməlidir. Əgər 12 ay müddətində üzv dövlətlərin ən az yarısı tələbə müsbət cavab verərsə, Baş Katib konfrans çağırır.

2. Başqa qərar qəbul olunmamışdırsa, dəyişiklərlə bağlı Konfransın təşkilatı proseduru Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ haqqında 3-cü Konfransında qəbul olunmuş qaydalara uyğun olmalıdır. Konfrans konsensus əsasında düzəlişlərin olunması ilə bağlı bütün söylərini sərf etməli və səsvermə konsensus qəbul olunması ilə bağlı bütün cəhdlər tükənənədək keçirilməməlidir.

Maddə 313

Düzəlişlərin sadələşdirilmiş proseduru

1. İstənilən üzv dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə Rayonda fəaliyyətlə bağlı məsələlər istisna olmaqla, bu Konvensiyaya düzəlişlər edilməsini və konfrans təşkil olunmadan bu maddədə bəyan edilən düzəlişlər qəbul olunmasının sadələşdirilmiş prosedurunu təklif edə bilər. Baş Katib bu barədə bütün üzv dövlətlərə məlumat verməlidir.

2. Məlumatın göndərildiyi tarixdən 12 ay müddətində üzv dövlətlər Konvensiyaya düzəlişlərlə bağlı təkliflərə və ya onun sadələşdirilmiş prosedur vasitəsilə qəbul olunmasına etiraz etdikdə, onda təklif Baş Katib tərəfindən qəbul olunmamış sayılır.

Maddə 314

Rayondakı müstəsna fəaliyyətə dair Konvensiyaya düzəlişlər

1. İstənilən üzv dövlət Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə yazılı müraciət edib VI Bölmə 4-cü fəsil də daxil olmaqla, Rayondakı fəaliyyətlə bağlı Konvensiyaya düzəlişlər edilməsini təklif edə bilər. Baş Katib bu məlumatı bütün üzv dövlətlərə çatdırmalıdır. Şura tərəfindən təsdiq edildikdən sonra düzəlişlər haqqında təklif Assambleya tərəfindən də təsdiq edilməlidir. Üzv dövlətlərin bu orqanlardakı nümayəndələri düzəlişləri nəzərdən keçirmək və onları təsdiq etmək üçün tam səlahiyyətə malikdir. Təklif olunmuş düzəliş Şura və Assambleya tərəfindən təsdiq olunursa, qəbul olunmuş sayılır.

2. 1-ci bəndə əsasən Şura və Assambleya hər hansı düzəlişi təsdiq etməzdən əvvəl 155-ci maddəyə uyğun olaraq konfrans çağırılanadək Rayonun ehtiyatlarının kəşfiyyatı və istismarı ilə bağlı sistemin toxunulmazlığını təmin etməlidir.

Maddə 315

İmzalama, ratifikasiya, qoşulma və düzəlişlərin autentik mətni

1. Düzəlişdə digər hal nəzərdə tutulmamışdırsa, müvafiq Konvensiyada düzəlişlər qəbul olunduğu tarixdən 12 ay müddətində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nyu-Yorkdakı mənzil-qərargahında üzv dövlətlərin imzası üçün açıq olur.

2. 306-cı, 307-ci və 320-ci maddələr bu Konvensiyadakı bütün düzəlişlərə tətbiq olunur.

Maddə 316

Düzəlişlərin qüvvəyə minməsi

1. Müvafiq Konvensiyaya düzəlişlər 5-ci maddədə göstərilən düzəlişlər istisna olmaqla, hansının çox olmasından asılı olaraq $\frac{2}{3}$ və ya 60 üzv dövlət tərəfindən

qoşulma haqqında ratifikasiya sənədlərinin saxlanmağa verilməsindən 30 gün sonra qüvvəyə minir. Bu düzəlişlər digər üzv dövlətlərin Konvensiyaya müvafiq olaraq hüquqlarının həyata keçirilməsinə və öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə təsir etmir.

2. Hər hansı düzəlişdə onun qüvvəyə minməsi üçün bu maddədə nəzərdə tutulduğundan artıq sayda ratifikasiya və qoşulma nəzərdə tutula bilər.

3. 1-ci bəndə əsasən düzəlişi ratifikasiya edən və qoşulma haqqında ratifikasiya sənədlərinin saxlanmağa verilməsindən sonra ona qoşulan hər bir dövlət üçün müvafiq düzəliş ratifikasiya və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmağa verilməsinin 30-cu günü qüvvəyə minir.

4. 1-ci bəndə əsasən düzəlişlərin qüvvəyə minməsindən sonra müvafiq Konvensiyanın iştirakçısı olan dövlət fərqli fikir ifadə etmədiyi təqdirdə:

(a) belə düzəlişlə Konvensiyaya üzv hesab olunur;

(b) Konvensiyaya düzəlişlə bağlı olmayan istənilən dövlətə münasibətdə düzəlişsiz üzv hesab olunur.

5. Rayondakı müstəsna fəaliyyətlə və VI əlavə ilə əlaqədar istənilən düzəliş bütün üzv dövlətlər üçün dövlətlərin $\frac{3}{4}$ tərəfindən ratifikasiya və ya qoşulma haqqında sənədlərin saxlanmağa verilməsindən bir il sonra qüvvəyə minir.

6. 5-ci bəndə əsasən düzəlişlərin qüvvəyə minməsindən sonra Konvensiyaya üzv olmuş dövlət düzəlişlərlə birlikdə müvafiq Konvensiyanın iştirakçısı hesab olunur.

Maddə 317

Denonsasiya

1. İstənilən üzv dövlət Konvensiyanı denonsasiya etmək barədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə yazılı müraciət edə bilər və bunun səbəblərini göstərə bilər. Səbəblərin qeyd olunmaması denonsasiyanın hüquqi qüvvəsinə təsir etmir. Bildirişdə digər hal nəzərdə tutulmamışdırsa, denonsasiya bildirişi aldıqdan bir il sonra qüvvəyə minir.

2. Denonsasiya dövlətləri Konvensiyaya üzv olarkən üzərinə götürdükləri müqavilə və maliyyə öhdəliklərindən azad etmir və dövlətlərin Konvensiyaya uyğun olaraq hüquqlarına, öhdəliklərinə və qanuni mənafələrinə Konvensiya onlar üçün qüvvədə olduğu müddətdə təsir etmir.

3. Denonsasiya heç bir halda hər hansı dövlət tərəfindən müstəqil şəkildə beynəlxalq hüquqla müəyyən olunan Konvensiyaya müvafiq öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə təsir etmir.

Maddə 318

Əlavələrin statusu

1. Əlavələr Konvensiyanın ayrılmaz hissəsidir və digər hal nəzərdə tutulmamışdırsa, müvafiq Konvensiyaya və ya onun hər hansı bir hissəsinə istinada əlavələrə aid istinad da daxildir.

Maddə 319 **Depozitari**

1. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi Konvensiya və ona düzəlişlərin depozitarisi ola bilər.

2. Depozitari kimi öz funksiyasından əlavə Baş Katib:

a) bütün üzv dövlətləri, Təşkilatı və səlahiyyətli beynəlxalq qurumları Konvensiya ilə əlaqədar yaranan ümumi məsələlər üzrə məlumatlandırır;

b) müvafiq Konvensiyanın ratifikasiyası, denonsasiyası, ona düzəlişlərin edilməsi, Konvensiyaya qoşulma haqqında Təşkilatı xəbərdar edir;

c) üzv dövlətləri 311-ci maddənin 4-cü bəndinə uyğun olaraq müqavilələrdən xəbərdar edir;

d) üzv dövlətlərə Konvensiyaya uyğun olaraq düzəlişlərə qoşulmaq və ratifikasiya üçün məlumat göndərir;

e) Konvensiyaya müvafiq olaraq, üzv dövlətlərin mühüm görüşlərini təşkil edir.

3. (a) Baş Katib, həmçinin 156-cı maddəyə müvafiq olaraq müşahidəçilərə ötürür:

(i) 2-ci bənddə (a)-ya istinad edən məlumatları;

(ii) 2-ci bənddə (b) və (c)-yə istinad edən bildirişləri;

(iii) məlumat üçün 2-ci bənddə (d)-yə istinad edən düzəlişlərin mətnlərini.

b) Baş Katib, həmçinin 2-ci bənddə (e)-yə müvafiq müşahidəçiləri üzv dövlətlərin görüşlərində müşahidəçi qismində iştirak etməyə dəvət edir.

Maddə 320 **Autentik mətnlər**

Konvensiyanın ərəb, çin, ingilis, fransız, rus və ispan dillərindəki mətni bərabər autentikdir və 305-ci maddənin 2-ci bəndinə uyğun olaraq Konvensiyanın əsli Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibliyində saxlanılır.

BUNUN TƏSDİQİ OLARAQ, imzalamaq hüququna malik olan aşağıda göstərilən səlahiyyətli nümayəndələr Konvensiyanı imzalayırlar.

1982-ci ilin 10 dekabrında MONTEQO-BEY şəhərində həyata keçirildi.

ƏLAVƏ I. ÇOX UZAQLARA KÖÇ EDƏN NÖVLƏR

1. Uzunüzgəcli balıq: *Thunnus alalunga*.
2. Blufin balığı (Maviüzgəcli balıq): *Thunnus thynnus*.
3. Xanıbalığı: *Thunnus obesus*.
4. Zolaqlı (dikbaş) balıq: *Katsuwonus pelamis*.
5. Sariüzgəcli balıq: *Thunnus albacares*.
6. Qaraüzgəcli balıq: *Thunnus atlanticus*.
7. Kiçik tuna: *Euthynnus alletteratus*; *Euthynnus affinis*.
8. Cənub blufin tuna: *Thunnus maccoyii*.
9. Skumbriya: *Auxis thazard*; *Auxis rochei*.
10. Dəniz balıqları: *Bramidae* ailəsi.
11. Marlin: *Tetrapturus angustirostris*; *Tetrapturus belone*; *Tetrapturus pfluegeri*; *Tetrapturus albidus*; *Tetrapturus audax*; *Tetrapturus georgei*; *Makaira mazara*; *Makaira indica*; *Makaira nigricans*.
12. Üzən balıqlar: *Istiophorus platypterus*; *Istiophorus albicans*.
13. Qılinc balığı: *Xiphias gladius*.
14. Durnabalıqları: *Scomberesox saurus*; *Cololabis saira*; *Cololabis adocetus*; *Scomberesox saurus scombroides*.
15. Delfinlər: *Coryphaena hippurus*; *Coryphaena equiselis*.
16. Okean köpək balıqları: *Hexanchus griseus*; *Cetorhinus maximus*; Family *Alopiidae*; *Rhincodon typus*; Family *Carcharhinidae*; Family *Sphyrnidae*; Family *Isurida*.
17. Kitlər: Family *Physeteridae*; Family *Balaenopteridae*; Family *Balaenidae*; Family *Eschrichtiidae*; Family *Monodontidae*; Family *Ziphiidae*; Family *Delphinidae*.

ƏLAVƏ II. KONTİNETAL ŞELFİN SƏRHƏDLƏRİ ÜZRƏ KOMİSSİYA

Maddə 1

76-cı maddənin müddəalarına əsasən aşağıdakı maddələrə uyğun olaraq, 200 dəniz mili məsafədə Kontinental Şelfin Sərhədləri üzrə Komissiya təsis edilir.

Maddə 2

1. Komissiya geologiya, geofizika və hidroqrafiya sahəsində mütəxəssis olan, Konvensiyanın üzv dövlətləri tərəfindən ədalətli coğrafi təmsilçiliyi təmin etmək ehtiyacı nəzərə alınmaqla, şəxsi imkanları ilə çıxış edən vətəndaşlarının arasından seçilən 21 üzvdən ibarət olur.

2. İlk seçkilər qısa müddətdə, lakin hər bir halda bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra 18 ay müddətində keçirilir. Hər seçki tarixinə ən azı üç

ay qalmış Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi müvafiq regional məsləhətləşmələrdən sonra üzv dövlətlərə 3 ay ərzində namizədlərini təqdim etmələri üçün məktub ünvanlayır. Baş Katib əlifba sırası ilə təqdim olunmuş bütün namizədlərin siyahısını tərtib edir və onu bütün üzv dövlətlərə təqdim edir.

3. Komissiyanın üzvlərinin seçkiləri Baş Katib tərəfindən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Qərargahında təşkil olunmuş görüşdə keçirilir. Üzv dövlətlərin üçdə ikisinin kvorum təşkil etdiyi belə görüşdə, Komissiyaya üzvlüyə seçilən şəxslər, iştirak edən və səs verən üzv dövlətlərin nümayəndələrinin üçdə iki səs çoxluğunu əldə etmiş namizədləri olur. Hər coğrafi regiondan ən azı 3 üzv seçilir.

4. Komissiyanın üzvləri beş il müddətinə seçilir. Onlar yenidən seçilmək hüququna malikdirlər.

5. Komissiyanın üzvlüyünə namizədini təqdim etmiş üzv dövlət Komissiyada öz vəzifələrini yerinə yetirdiyi müddətdə bu üzvün xərclərini ödəyir. Aidiyyəti sahilyanı dövlət bu əlavənin 3-cü maddəsinin 1(b) bəndində nəzərdə tutulmuş tövsiyələrlə bağlı çəkilən xərcləri ödəyir. Komissiyanın Katibliyi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən təmin olunur.

Maddə 3

1. Komissiya aşağıdakı funksiyalara malikdir:

a) sahilyanı dövlət tərəfindən təqdim olunan 200 dəniz mili hüdudlarından kənarda yerləşən ərazilərdə kontinental şelfin xarici sərhədlərinə dair məlumat və digər materialları nəzərdən keçirmək və 76-cı maddəyə və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ haqqında üçüncü Konfransı tərəfindən 1980-ci il 29 avqust tarixində qəbul edilmiş Anlaşma Bəyanatına əsasən məsləhətləşmələr aparmaq;

b) aidiyyəti sahilyanı dövlətin müraciətinə əsasən (a) yarım bəndində qeyd olunmuş məlumatların hazırlanması müddətində elmi və texniki məsləhətlərlə təmin etmək.

2. Komissiya elmi və texniki məlumatların mübadiləsi məqsədi ilə zəruri və faydalı həcmdə onun vəzifələrinin yerinə yetirilməsinə kömək edə biləcək UNESCO-nun Hökumətlərarası Okeanoqrafiya Komissiyası, Beynəlxalq Hidroqrafiya Təşkilatı və digər səlahiyyətli beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq edə bilər.

Maddə 4

Sahilyanı dövlət 76-cı maddəyə əsasən öz kontinental şelfində 200 dəniz mili məsafədə xarici sərhədlər müəyyən etmək niyyətindədirsə, Komissiyaya qısa müddətdə, lakin hər bir halda bu dövlət üçün Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən 10 il ərzində elmi və texniki məlumatlarla birlikdə belə sərhədlər haqqında xüsusi məlumatlar təqdim edir. Sahilyanı dövlət, eyni zamanda onu elmi və texniki məsləhətlərlə təmin edən hər hansı Komissiya üzvlərinin adlarını da təqdim edir.

Maddə 5

Komissiya digər qərar qəbul etmədiyi təqdirdə, sahilyanı dövlət tərəfindən hər bir təqdimatın xüsusi elementlərini nəzərə alaraq, mütənasib şəkildə təyin edilmiş yeddi üzvdən ibarət yarımkomissiyalar vasitəsilə fəaliyyət göstərir. Komissiyanın üzvü olan sahilyanı dövlətin təqdimat verən vətəndaşları və sərhədlərin müəyyən olunması ilə bağlı elmi və texniki məsləhətlərlə təmin etmək yolu ilə sahilyanı dövlətə yardım göstərmiş Komissiyanın hər hansı üzvü, bu təqdimata baxan yarımkomissiyanın üzvü olmur, lakin qeyd olunan təqdimata dair Komissiyanın müzakirələrində üzv qismində iştirak etmək hüququna malik olur.

Maddə 6

1. Yarımkomissiya öz tövsiyələrini Komissiyaya təqdim edir.
2. Komissiya tərəfindən yarımkomissiyaların tövsiyələri səsvermədə iştirak edən üzvlərin üçdə iki səs çoxluğu ilə təsdiq olunur.
3. Komissiyanın tövsiyələri təqdimat verən sahilyanı dövlətə və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə yazılı şəkildə təqdim olunur.

Maddə 7

Sahilyanı dövlət 76-cı maddənin 8-ci bəndinin müddəalarına müvafiq olaraq və milli prosedurlara uyğun olaraq, kontinental şelfin xarici sərhədlərini müəyyən edə bilər.

Maddə 8

Sahilyanı dövlət onun tərəfindən razılıq olmadığı hallarda, Komissiyanın tövsiyəsi əsasında münasib müddətdə yenidən işlənmiş və ya yeni təqdimatı Komissiyaya təqdim edir.

Maddə 9

Komissiyanın fəaliyyəti sahilləri qarşı-qarşıya və ya bitişik olan dövlətlər arasında sərhədlərin delimitasiyası məsələsinə zərər vurmur.

ƏLAVƏ III. KƏŞFİYYAT, TƏDQIQAT VƏ İSTİSMARIN ÜMUMİ ŞƏRTLƏRİ

Maddə 1

Faydalı qazıntılara mülkiyyət hüququ

Faydalı qazıntılara mülkiyyət hüququ onların bu Konvensiyaya uyğun olaraq hasil olunmasından sonra yaranır.

Maddə 2

Kəşfiyyat

1. (a) Səlahiyyətli Orqan Rayonda kəşfiyyatı təşviq edir.

(b) Kəşfiyyat Səlahiyyətli Orqan tərəfindən müvafiq Konvensiyaya və 143-cü və 144-cü maddələrdə nəzərdə tutulmuş kadrların hazırlanması proqramının həyata keçirilməsi və dəniz mühitinin mühafizəsi sahəsində qayda, norma və prosedurlara riayət edilməsi və Səlahiyyətli Orqan tərəfindən ona riayət olunmasının yoxlanılması haqqında qənaətbəxş yazılı öhdəliyin alınmasından sonra həyata keçirilir. Təklif olunan kəşfiyyatçı, eyni zamanda kəşfiyyatın keçiriləcəyi təqribi rayon və ya rayonlar barədə Səlahiyyətli Orqana məlumat verir.

(c) Kəşfiyyat eyni anda həmin rayon və ya rayonlarda birdən artıq kəşfiyyatçı tərəfindən həyata keçirilə bilər.

2. Kəşfiyyat ehtiyatlarla bağlı kəşfiyyatçıya hər hansı hüquqlar vermir. Bununla belə kəşfiyyatçı sınaq üçün münasib miqdarda faydalı qazıntı hasil edə bilər.

Maddə 3

Tədqiqat və istismar

1. Müəssisə, üzv dövlətlər və digər müəssisələr 153-cü maddənin 2(b) bəndinə əsasən Rayondakı fəaliyyətlərlə bağlı iş planının təsdiq edilməsi üçün Səlahiyyətli Orqana müraciət edir.

2. Müəssisə Rayonun hər bir hissəsinə münasibətdə müraciət edə bilər, lakin digər subyektlərin qorunan rayonlarla bağlı müraciətləri bu əlavənin 9-cu maddəsinin tələblərinə cavab verməlidir.

3. Tədqiqat və istismar yalnız 153-cü maddənin 3-cü bəndinə əsasən iş planında nəzərdə tutulmuş və Konvensiyaya və Səlahiyyətli Orqan tərəfindən onun müvafiq qayda, norma və prosedurlarına uyğun olaraq təsdiq edilmiş rayonlarda həyata keçirilir.

4. Hər bir təsdiq edilmiş iş planı:

(a) bu Konvensiya və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına uyğun olur;

(b) 153-cü maddənin 4-cü bəndinə uyğun olaraq Səlahiyyətli Orqan tərəfindən nəzarəti təmin edir;

(c) işin icraçısına Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına uyğun olaraq iş planında nəzərdə tutulmuş Rayondakı ehtiyatların xüsusi müəyyən olunmuş kateqoriyalarının tədqiqat və istismarını həyata keçirmək hüququ verilir. Əgər bununla belə iddiaçı yalnız tədqiqat və istismar mərhələsi üçün iş planını təsdiq olunmaq üçün təqdim etmişdirsə, belə təsdiq edilmiş iş planı üzrə müstəsna hüquqlar yalnız həmin mərhələyə əsasən təqdim edilir.

5. Müəssisə tərəfindən təqdim olunmuş iş planları istisna olmaqla, Səlahiyyətli Orqan tərəfindən təsdiq edildikdən sonra hər bir iş planı Səlahiyyətli Orqan və iddiaçı və ya iddiaçılar arasında bağlanan müqavilə formasında olur.

Maddə 4 **Namizədlərə dair tələblər**

1. Müəssisədən başqa iddiaçılar vətəndaşlığa malikdirlərsə və ya onlara münasibətdə 153-cü maddənin 2(b) bəndində tələb olunan nəzarət və himayəçilik mövcuddursa, o cümlədən onlar prosedurlara riayət edirlərsə və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında nəzərdə tutulan ixtisas standartlarına cavab verirlərsə, ixtisaslı hesab olunurlar.

2. 6-cı bənddə qeyd olunanlar istisna olmaqla, belə ixtisas standartları namizədlərin maliyyə və texniki imkanlarına və Səlahiyyətli Orqanla hər hansı müqavilələri çərçivəsində onun fəaliyyətinə aid olur.

3. Müxtəlif dövlətlərin müəssisələrinin əməkdaşlığı və konsorsiumu vəziyyətlərində namizədin birdən artıq vətəndaşlığa malik olması və ya hər iki üzv dövlətin namizədinə maliyyələşdirməli olduğu vəziyyətlərdə, ona digər üzv dövlət tərəfindən səmərəli nəzarət olunması halları istisna olmaqla, hər bir namizəd vətəndaş olduğu dövlət tərəfindən maliyyələşdirilir. Himayəçilik tələblərinin həyata keçirilməsi üçün meyar və prosedurlar Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında bəyan edilir.

4. Maliyyələşdirən dövlət və ya dövlətlər öz hüquqi sistemləri çərçivəsində maliyyələşdirilmiş podratçının müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq Rayondakı fəaliyyətləri həyata keçirməsini və bu Konvensiya üzrə öhdəliklərini yerinə yetirməsini təmin etmək hüququna malikdir. Əgər müvafiq üzv dövlət öz yurisdiksiyası altında yerləşən şəxslərin razılığını təmin etmək üçün hüquqi sistemi çərçivəsində əsaslı dərəcədə məqbul hesab olunan qanun, qayda və inzibati tədbirlər qəbul etmişdirsə, maliyyələşdirən dövlət onun tərəfindən maliyyələşdirilən podratçının öhdəliklərini yerinə yetirərkən vurduğu hər hansı zərərə görə məsuliyyət daşımır.

5. Namizəd üzv dövlətlərin ixtisaslarının qiymətləndirilməsi prosedurları, onların dövlət olaraq əlamətini nəzərə alır.

6. İxtisas standartları hər bir namizədin istisnasız olaraq öz ərizəsinin bir hissəsi kimi aşağıdakıları öhdəsinə götürməyini tələb edir:

a) XI Bölmənin müddələrindən irəli gələn müvafiq öhdəliklərin, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarını, Səlahiyyətli Orqanın qurumlarının qərarlarını və Səlahiyyətli Orqanla bağlanmış müqavilənin şərtlərini yerinə yetirmək və onların hüquqi qüvvəsini qəbul etmək;

b) bu Konvensiya ilə yol verildiyi kimi Rayondakı fəaliyyətlərə Səlahiyyətli Orqan tərəfindən nəzarəti qəbul etmək;

c) müqavilə üzrə öhdəliklərin vicdanla yerinə yetirilməsi barədə Səlahiyyətli Orqana yazılı təminat vermək;

d) texnologiyanın ötürülməsinə dair bu əlavənin 5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddəalara riayət etmək.

Maddə 5

Texnologiyanın ötürülməsi

1) İş planını təqdim edərkən hər bir iddiaçı, Səlahiyyətli Orqana Rayonda fəaliyyəti həyata keçirərkən istifadə olunan avadanlıq və metodların ümumi təsvirini və belə texnologiyanın xarakteristikası barədə qeyri-əmlak xarakterli məlumatları və belə texnologiyanın harada yerləşməsi barədə məlumatları təqdim edir.

2) Hər bir iş icraçısı hər dəfə əhəmiyyətli texnoloji dəyişiklik və ya yenilik olduğu zaman 1-ci bəndə uyğun olaraq mövcud olan təsvir və məlumatlarla bağlı dəyişikliklər barədə Səlahiyyətli Orqana məlumat verir.

3) Rayondakı fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi ilə bağlı hər bir müqavilə podratçı tərəfindən yerinə yetirilməli olan aşağıdakı öhdəlikləri ehtiva edir:

a) Səlahiyyətli Orqan bu barədə müraciət etdikdə, müqaviləyə əsasən podratçının Rayondakı fəaliyyəti həyata keçirərkən istifadə etdiyi və qanuni olaraq ötürmək hüququna malik olduğu texnologiyayı ədalətli və münasib kommersiya şəraiti və şərtləri ilə Müəssisəyə təqdim etmək. Bu, podratçının Müəssisə ilə danışıqlar apardığı və müqaviləyə əlavə olaraq xüsusi razılaşmalarda nəzərdə tutulduğu hallarda lisenziya və ya digər müvafiq razılaşmalar əsasında müəyyən olunur. Bu öhdəliyə yalnız Müəssisə, eyni və bərabər şəkildə səmərəli və faydalı texnologiyayı açıq bazarda ədalətli və münasib kommersiya şərtləri və şəraiti əsasında əldə etmək imkanına malik olmadığını aşkar edərsə, müraciət olunur;

b) müqavilə üzrə Rayondakı fəaliyyəti həyata keçirərkən istifadə olunan, ümumiyyətlə açıq bazarda mövcud olmayan və (a) yarımbəndi ilə əhatə olunmayan hər hansı texnologiyanın sahibindən Səlahiyyətli Orqan tələb etdiyi bütün hallarda onun bu texnologiyayı Müəssisəyə lisenziya və ya digər müvafiq razılaşmalarla və podratçıya təqdim olunan eyni ədalətli və münasib kommersiya şəraiti və şərtləri ilə təqdim etməsi barədə yazılı təminat almaq. Belə təminat alınmadıqda, qeyd olunan texnologiya Rayonda fəaliyyətləri həyata keçirərkən podratçı tərəfindən istifadə olunmur;

c) qüvvədə olan müqavilə əsasında Müəssisənin müraciətinə əsasən, Rayondakı fəaliyyətləri həyata keçirərkən müqavilə üzrə podratçılar tərəfindən istifadə olunan texnologiyaların Müəssisəyə ötürülməsi hüququnu texnologiya

sahibindən əldə etmək. Podratçı və texnologiya sahibi arasında mühüm korporativ əlaqələr mövcud olduqda, bu əlaqənin sıxlığı və nəzarətin və ya təsirin dərəcəsi belə hüququn əldə edilməsində mümkün olan bütün tədbirlərin qəbul edilib-edilmədiyini müəyyən edərkən nəzərə alınır. Podratçı tərəfindən texnologiya sahibi üzərində səmərəli nəzarət həyata keçirildiyi hallarda, texnologiya sahibindən hüquqların əldə edilə bilməməsi iş planının təsdiqi üçün hər hansı növbəti ərizə ilə əlaqədar bu podratçının ixtisası məsələsinə baxılarkən nəzərə alınır.

d) Müəssisə texnologiyanın sahibi ilə birbaşa danışıqlar aparmaq qərarına gəldikdə, Müəssisənin müraciətinə əsasən onun tərəfindən (b) yarım bəndində nəzərdə tutulmuş hər hansı texnologiyanın lisenziya və digər müvafiq razılaşmalar üzrə ədalətli və məqbul kommersiya şərtləri və şəraiti ilə əldə olunmasını sadələşdirmək;

e) bu əlavənin 8-ci maddəsinə uyğun olaraq, podratçıya təklif olunan rayonun qorunub saxlanılan hissəsinin istismarının məhdudlaşdırılmasını və inkişaf etməkdə olan ölkələr və ya dövlətlər qrupunun müqavilə üzrə həyata keçirməyə çalışdığı fəaliyyət nəticəsində üçüncü dövlətə və ya üçüncü dövlətin vətəndaşlarına texnika ötürülməməsini nəzərdə tutan bu əlavənin 9-cu maddəsinə uyğun olaraq, müqavilə üçün müraciət etmiş inkişaf etməkdə olan ölkələrin və ya dövlətlər qrupunun rifahı üçün (a), (b), (c) və (d) yarım bəndlərində nəzərdə tutulan tədbirləri qəbul edir.

4. 3-cü bənd ilə tələb olunan öhdəliklərlə əlaqədar digər müqavilələrin müddəalarında nəzərdə tutulan mübahisələrə oxşar mübahisələr XI Bölməyə uyğun olaraq, məcburi həll proseduruna tabe olur və bu öhdəliklərin pozulması hallarında müqavilənin qüvvəsini dayandırması və ya ona xitam verilməsi və ya pul cəriməsinin tətbiq olunması bu əlavənin 18-ci maddəsinə uyğun olaraq tənzimlənir. Podratçı tərəfindən irəli sürülən təkliflərin ədalətli və əsaslı kommersiya şərtləri çərçivəsində olub-olmaması barədə mübahisələr, ya hər hansı tərəf vasitəsilə UNCİTRAL-ın Arbitraj qaydalarına uyğun olaraq, məcburi kommersiya arbitrajına, və ya Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarında nəzərdə tutulan digər arbitraja təqdim oluna bilər. Əgər podratçı tərəfindən irəli sürülmüş təklifin ədalətli və əsaslı kommersiya şərtləri və şəraiti çərçivəsində olmaması aşkar olunarsa, Səlahiyyətli Orqan bu əlavənin 18-ci maddəsinə uyğun olaraq, qərar qəbul etməzdən əvvəl podratçıya təklifi qeyd olunan səviyyəyə çatdırmaq məqsədi ilə yenidən nəzərdən keçirmək üçün 45 gün müddət verilir.

5. Əgər Müəssisə Rayonun faydalı qazıntılarının bərpası və kəşfiyyatına vaxtında başlamaq üçün müvafiq texnologiyanı ədalətli və əsaslı kommersiya şərtləri ilə əldə edə bilmirsə, Şura və ya Assambleya Rayondakı fəaliyyətlərə cəlb olunmuş üzv dövlətlərdən və belə texnologiyaya müraciət etmək imkanına malik olan digər üzv dövlətlərdən təşkil olunmuş bir qrup çağıra bilər. Bu qrup birgə məsləhətləşmələr aparmalı və belə texnologiyanın ədalətli və əsaslı kommersiya şərtləri və şəraiti ilə Müəssisəyə təqdim olunmasını təmin etmək üçün səmərəli tədbirlər görməlidir. Hər bir belə üzv dövlət bu məqsədlə öz hüquqi sistemi çərçivəsində bütün məqsədəuyğun tədbirləri görməlidir.

6. Müəssisə ilə birgə müəssisələr mövcud olduğu halda, texnologiyanın ötürülməsi birgə müəssisələrə dair sazişin şərtlərinə uyğun olur.

7. 3-cü bənd ilə tələb olunan öhdəliklər, Müəssisə tərəfindən kommersiya istehsalına başlanmasından 10 il müddətində Rayonda fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi üçün hər bir müqaviləyə daxil edilir və ona bu müddət ərzində müraciət oluna bilər.

8. Bu maddənin məqsədləri üçün “texnologiya” kitabçalar, tərtibat, istismar təlimatları, təlim və texniki məsləhət və dəstək də daxil olmaqla, bunların qeyri-müstəsna əsaslarla həmin məqsəd üzrə istifadə olunması üçün həyati qabiliyyətli sistemin və qanuni hüququn yaradılması, qorunub saxlanması və fəaliyyəti üçün zəruri olan, ixtisaslaşdırılmış avadanlıqlar və nou-hau texnikası mənasını ifadə edir.

Maddə 6

İş planının təsdiq olunması

1. Bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən 6 ay sonra və bundan sonra hər dördüncü ay müddətində Səlahiyyətli Orqan təklif olunan iş planını nəzərdən keçirir.

2. İş planının müqavilə formasında təsdiq olunması üçün müraciətlərə baxarkən, Səlahiyyətli Orqan ilk olaraq aşağıdakıların olub-olmadığını müəyyən edir:

a) iddiaçılar tərəfindən bu əlavənin 4-cü maddəsinə uyğun olaraq, müraciət üçün nəzərdə tutulmuş prosedurlara əməl olunmasını və Səlahiyyətli Orqana bu maddəyə əsasən tələb olunan öhdəlik və təminatların təqdim olunmasını. (Bu prosedurlara riayət olunmaması və ya bu təminat və ya öhdəliklərdən hər hansı birinin olmaması halında iddiaçıya bu qüsurların düzəldilməsi üçün 45 gün vaxt verilir);

b) namizədin bu əlavənin 4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş zəruri tələblərə cavab verməsini.

3. Bütün təklif olunan iş planları onların qəbul olunduğu qaydada baxılır. Təklif olunan iş planları konvensiyanın mövcud müddəaları və texnologiyanın ötürülməsi ilə bağlı əməliyyat tələbləri, maliyyə dəstəyi və öhdəlikləri də daxil olmaqla Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına uyğun olmalı və onlar tərəfindən tənzimlənməlidir. Təklif olunan iş planı bu tələblərə cavab verdikdə, Səlahiyyətli Orqan öz qayda, norma və prosedurlarında nəzərdə tutulan vahid və ayrı-seçkilik müəyyən etməyən tələblərə uyğun olaraq onları aşağıdakı hallarda təsdiq edir:

a) təklif olunan iş planında müəyyən olunan rayon və ya onun bir hissəsi təsdiq olunmuş iş planına və ya Səlahiyyətli Orqanın yekun qərar qəbul etmədiyi, əvvəlcədən təqdim olunmuş təklif olunan iş planına daxildirsə;

b) Təklif olunan iş planı ilə müəyyən edilmiş rayonun hamısı və ya onun bir hissəsi 162-ci maddənin 2(x) bəndinə əsasən təsdiq olunmamışdırsa;

c) artıq aşağıdakılara malik olan təklif olunan iş planı üzv dövlət tərəfindən təqdim olunmuşdursa və ya maliyyələşdirilmişdirsə:

i) iş planı il bağlı müraciətdə qeyd olunmuş təklif olunan iş planında müəyyən olunmuş rayonun bir hissəsinin mərkəzi ilə əhatə olunmuş 400000 kvadrat kilometr dairəvi sahənin 30 faiz həcmi aşmış rayonun hər hansı hissəsi ilə birlikdə mühafizə olunmayan rayonlarda polimetal filizlərinin kəşfiyyatı və istismarı ilə bağlı iş planları;

ii) 162-ci maddənin 2(x) bəndinə əsasən istismar məqsədi ilə qorunmayan və təsdiq olunmayan dəniz dibi rayonunun 2 faizini təşkil edən rayonlarla birlikdə mühafizə olunmayan rayonlarda polimetal filizlərinin kəşfiyyatı və istismarı ilə bağlı iş planları.

4) 3(c) bəndində nəzərdə tutulmuş standartlara əməl olunması məqsədi ilə tərəfdaşlıq və ya konsorsium əsasında təqdim olunmuş iş planı, bu əlavənin 4-cü maddəsinin 3-cü bəndinə əsasən maliyyələşdirən üzv dövlətlər arasında maddə üzrə hesablanır. Səlahiyyətli Orqan 3(c) bəndində nəzərdə tutulmuş, təsdiq olunması üzv dövlətlər və ya onlar tərəfindən maliyyələşdirilmiş müəssisələr Rayondakı fəaliyyətlərin həyata keçirilməsini inhisarlaşdırmaq və ya digər üzv dövlətlərə Rayondakı fəaliyyətlərdə mane olmaq imkanı verməyən iş planını təsdiq edə bilər.

5) 3(a) bəndinin tələblərinə baxmayaraq, 151-ci maddənin 3-cü bəndində nəzərdə tutulmuş aralıq müddəti bitdikdən sonra təklif olunan Rayonda namizədlər arasında seçim apararkən, hansı namizədin iş planının təsdiq olunması barədə qərarın qəbul edilməsi üçün Səlahiyyətli Orqan qayda, norma və prosedurlar vasitəsilə bu Konvensiyaya əsasən digər prosedur və meyarlar qəbul edə bilər. Bu prosedur və meyarlar iş planının ədalətli şəkildə və ayrı-seçkilik olmadan qəbul edilməsini təmin edir.

Maddə 7

İstehsal səlahiyyətlərinin verilməsi üçün namizədlərin seçilməsi

1. Bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən altı ay sonra və bundan sonra hər dördüncü ay Səlahiyyətli Orqan bilavasitə əvvəlki müddət ərzində təqdim olunmuş istehsal səlahiyyətlərinin verilməsi üçün ərizələri nəzərə alır. Səlahiyyətli Orqan əgər bütün ərizələr istehsalat məhdudiyətini keçmədən və ya 151-ci maddədə nəzərdə tutulduğu kimi üzvü olduğu əmtəə müqavilələri və ya razılaşmalarına uyğun olaraq, Səlahiyyətli Orqanın öhdəliklərinə zidd olmadan təsdiq olunarsa, səlahiyyət verir.

2. 151-ci maddənin 2-7-ci bəndlərində nəzərdə tutulan istehsal məhdudiyətlərinin olması və ya 151-ci maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulduğu kimi əmtəələrlə bağlı iştirakçısı olduğu razılaşma və danışıqlar vasitəsilə Səlahiyyətli Orqan üçün müəyyən olunan öhdəliklərin olması səbəbindən namizədlər arasından seçim etmək zərurəti yaranarsa, Səlahiyyətli Orqan onun qayda, norma və prosedurlarında nəzərdə tutulan obyektiv və ayrı-seçkilik müəyyən etməyən standartlar əsasında seçim edir.

3. 2-ci bəndin tətbiqi zamanı o namizədlərə üstünlük verilir ki:
- a) belə halda əvvəlcədən təsdiq olunmuş iş planı üzrə onların maliyyə və texniki ixtisaslarını və fəaliyyətini nəzərə alaraq fəaliyyətinə daha yaxşı təminat verir;
 - b) kommersiya istehsalına başlamağın planlaşdırıldığını nəzərə alaraq, Səlahiyyətli Orqanı perspektiv maddi imkanlarla daha tez təmin edir;
 - c) tədqiqat və kəşfiyyata artıq xeyli vəsait və əmək sərf etmişlər.
4. Hər hansı müddətdə seçilməmiş namizədlər, istehsal səlahiyyəti alandan sonrakı dövrlərdə üstünlüyə malikdirlər.
5. Seçkilər sosial və iqtisadi sistemlərindən və ya coğrafi yerləşməsindən asılı olmayaraq üzv dövlətlərin imkanlarının artırılması ehtiyacını nəzərə alaraq, Rayondakı fəaliyyətlərdə iştirak etməkdə hər hansı dövlət və ya sistem əleyhinə ayrı-seçkiliyin qarşısını almaq və bu fəaliyyətlərdə inhisarlaşmaya mane olmaq məqsədi ilə həyata keçirilir.
6. Mühafizə olunan rayonlarla əlaqədar istehsal səlahiyyətlərinin verilməsi ilə bağlı ərizələr onlar hər dəfə mühafizə olunmayan rayonlarla müqayisədə daha az istismar fəaliyyətini həyata keçirdikdə üstünlüyə malik olurlar.
7. Bu bölmədə nəzərdə tutulan qərarlar hər müddətin bitməsindən sonra mümkün qədər tez qəbul olunur.

Maddə 8

Ehtiyatda olan rayonların mühafizəsi

Müəssisə və ya hər hansı digər subyekt tərəfindən ehtiyatda saxlanılan rayonlara görə təqdim olunan hər bir ərizə, fasiləsiz olaraq vahid olması mütləq olmayan rayonlarda, kifayət qədər geniş olan və mədən sənayesi ilə bağlı iki əməliyyata imkan verən təqribi kommersiya dəyərində malik olan ümumi rayonu əhatə edir. Namizəd bərabər hesablanan kommersiya dəyəri əsasında rayonu iki hissəyə bölən koordinatları qeyd edir və hər iki hissə ilə əlaqədar onun tərəfindən əldə olunan bütün məlumatları təqdim edir. Bu əlavənin 17-ci maddəsinə əsasən Səlahiyyətli Orqanın səlahiyyətlərinə xələl gətirmədən, polimetal filizləri ilə əlaqədar təqdim olunan məlumatlar xəritəçəkmə, nümunə götürmə, filizlərin bolluğu və onların metal tərkibi ilə əlaqədar olur. Səlahiyyətli Orqan belə məlumatın əldə olunmasından 45 gün müddətində Müəssisə və inkişaf etməkdə olan ölkələrlə birlik vasitəsilə Səlahiyyətli Orqan tərəfindən fəaliyyətin həyata keçirilməsi üçün hansı hissənin müstəsna olaraq mühafizə olunmasını müəyyən edir. Səlahiyyətli Orqan müstəqil ekspertlərə bu maddədə nəzərdə tutulan məlumatların təqdim olunub-olunmadığını qiymətləndirmək barədə müraciət edərsə, təyinat 45 gün müddətinə təxirə salına bilər. Təyin olunmuş rayon müqavilənin imzalanması və ehtiyatda olmayan rayonun iş planının təsdiq olunmasından dərhal sonra ehtiyatda olan rayona çevrilir.

Maddə 9

Ehtiyatda olan rayonlarda fəaliyyət

1. Müəssisəyə hər bir ehtiyatda olan rayonda fəaliyyəti həyata keçirmək niyyətində olub-olmadığı barədə qərar vermək imkanı verilir. Səlahiyyətli Orqan 4-cü bəndə uyğun olaraq xəbərdarlıq almadıqda, bu qərar istənilən vaxt qəbul oluna bilər. Müəssisə belə rayonların istismar edilməsi ilə bağlı maraqlı dövlətlər və ya subyektlər ilə birgə müəssisələr çərçivəsində qərar qəbul edir.

2. Müəssisə IV əlavənin 12-ci maddəsinə uyğun olaraq, öz fəaliyyətinin bir hissəsinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar müqavilələr bağlaya bilər. O həmçinin, 153-cü maddənin 2 (b) bəndinə əsasən Rayonda fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi üçün münasib olan subyektlərlə belə fəaliyyətlərin birlikdə həyata keçirilməsi üçün birgə müəssisələrin tərəfi olaraq çıxış edə bilər. Belə birgə müəssisələri nəzərdən keçirərkən, Müəssisə inkişaf etməkdə olan üzv ölkələrlə və onların vətəndaşlarına səmərəli iştirak imkanını təklif edə bilər.

3. Səlahiyyətli Orqan öz qayda, norma və prosedurlarında belə müqavilələr və birgə müəssisələrlə əlaqədar maddi və prosessual tələb və şərtlər müəyyən edə bilər.

4. Hər hansı inkişaf etməkdə olan ölkə və ya onun tərəfindən maliyyələşdirilmiş və onun tərəfindən və ya digər inkişaf etməkdə olan ölkə tərəfindən səmərəli nəzarət olunan ixtisaslı namizəd və ya yuxarıdakı qruplardan hər hansı biri olan fiziki və ya hüquqi şəxs rayondakı fəaliyyətlə əlaqədar bu əlavənin 6-cı maddəsinə əsasən iş planını təqdim etmək niyyətində olduğunu Səlahiyyətli Orqana bildirir. Müəssisə 1-ci bəndə əsasən iş planının bu rayondakı fəaliyyətləri həyata keçirmək iqtidarında olmadığını qərara alarsa, iş planı nəzərdən keçirilir.

Maddə 10

Namizədlər arasında üstünlük və imtiyaz

Yalnız bu əlavənin 3-cü maddəsinin 4(c) bəndində nəzərdə tutulan kəşfiyyət üçün iş planını təqdim etmiş iş icraçısı həmin rayon və ehtiyatların istismarı üçün namizədlər arasında üstünlük və imtiyaza malikdir. Lakin üstünlük və imtiyaz iş icrasının fəaliyyəti qənaətbəxş olmadıqda geri götürülə bilər.

Maddə 11

Birgə tədbirlər

1. Müqavilələrdə Podratçı və Səlahiyyətli Orqan arasında Müəssisənin vasitəçiliyi ilə birgə müəssisələr və hasilatın pay bölgüsü formasında birgə tədbirlər nəzərdə tutula bilər.

2. Müəssisə ilə birgə tədbirlərə daxil olan podratçılar bu əlavənin 13-cü maddəsində nəzərdə tutulan maliyyə güzəştləri əldə edir.

3. Müəssisə ilə birgə tədbirlər üzrə əməkdaşlıq edən tərəfdaşlar bu maddədə nəzərdə tutulan maliyyə güzəştləri nəzərə alınmaq şərtilə birgə müəssisələrdə onların paylarına münasib dərəcədə bu əlavənin 13-cü maddəsinə əsasən ödənişlər üzrə məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 12

Müəssisə tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyətlər

1. 153-cü maddənin 2 (a) bəndinə əsasən Müəssisə tərəfindən Rayonda həyata keçirilən fəaliyyətlər XI bölmə, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları və müvafiq qərarları ilə tənzimlənir.

2. Müəssisə tərəfindən təqdim edilmiş hər hansı iş planı onun maliyyə və texniki imkanlarını dəstəkləyən sübutlarla müşayiət olunur.

Maddə 13

Müqavilələrin maliyyə şərtləri

1.153-cü maddənin 2(b) bəndində istinad olunan subyektlər arasında bağlanmış müqavilənin maliyyə şərtləri ilə əlaqədar qayda, norma və prosedurları qəbul edərkən və XI Bölməyə və bu qayda, norma və prosedurlara uyğun olaraq belə maliyyə şərtləri barədə danışıqlar apararkən, Səlahiyyətli Orqan aşağıda qeyd edilən məqsədləri əlində rəhbər tutur:

a) kommərsiya istehsalı vəsaitləri hesabına Səlahiyyətli Orqanı optimal gəlirlərlə təmin etmək;

b) Rayonun tədqiqi və istismarı üçün investisiya və texnologiyanı cəlb etmək;

c) podratçıları maliyyə rejiminin bərabərliyi və müqayisəli maliyyə öhdəlikləri ilə təmin etmək;

d) Müəssisə və inkişaf etməkdə olan ölkələr və ya onların vətəndaşları ilə birgə tədbirləri həyata keçirmək, texnologiyanın ötürülməsinə təkan vermək və Səlahiyyətli Orqanın və inkişaf etməkdə olan ölkələrin kadrlarını hazırlamaq üçün podratçıları vahid qaydada və ayrı-seçkiliyə yol verilmədən stimullaşdırıcı tədbirlər həyata keçirmək;

e) Müəssisənin 153-cü maddənin 2(b) bəndində nəzərdə tutulan subyektlərlə eyni vaxtda dəniz dibində səmərəli şəkildə mədən sənayesinə cəlb olunmasına imkan vermək;

f) 14-cü bəndə, bu əlavənin 19-cu maddəsinə uyğun olaraq nəzərdən keçirilmiş müqavilə şərtlərinə və ya podratçılara göstərilən maliyyə güzəştlərinin, birgə təşəbbüslərlə əlaqədar, bu əlavənin 11-ci maddəsinin müddəalarına əsasən, podratçılara quru üzərində mədən sənayesi ilə məşğul olanlara nisbətə süni rəqabət üstünlüyü verə biləcək dərəcədə köməklik göstərilməməsini təmin etmək.

2. Kəşfiyyat və istismarla əlaqədar iş planının müqavilə formasında təsdiq olunması üçün müraciətlərə baxılması nəticəsində inzibati xərclərin ödənilməsi üçün hər ərizəyə görə 500 000 ABŞ dolları həcmində haqq tutulur. Əgər Səlahiyyətli Orqan tərəfindən müraciətlərə baxılarkən çəkilən inzibati xərclər müəyyən olunan məbləğdən azdırsa, Səlahiyyətli Orqan namizədə fərqi ödəyir.

3. Podratçı müqavilə qüvvəyə mindiyi tarixdən etibarən 1 milyon ABŞ dolları həcmində illik sabit ödəniş haqqı ödəyir. Əgər kommersion istehsalının başlanmasının təsdiq olunmuş müddəti 151-ci maddəyə uyğun olaraq istehsal səlahiyyətinin verilməsinin gecikdirilməsi nəticəsində təxirə salınmışdırsa, təxirəsalınma dövründə illik sabit ödəniş haqqından imtina oluna bilər. Kommersion istehsalının başlanması tarixindən etibarən podratçı hansı daha artıqdırsa və ya istehsal xərcini, yaxud illik sabit ödəniş haqqını ödəyir.

4. 3-cü bəndə uyğun kommersion istehsalına başlama tarixindən bir il ərzində podratçı Səlahiyyətli Orqana aşağıdakılardan biri ilə maliyyə dəstəyini təqdim edə bilər:

- a) yalnız istehsal xərclərini ödəməklə;
- b) istehsal xərclərini və gəlirdən pay ödəməklə;

5. a) podratçı Səlahiyyətli Orqana yalnız istehsal xərclərini ödəməklə maliyyə dəstəyini təqdim etməyi seçirsə, xərc müqavilədə nəzərdə tutulduğu kimi rayondan hasil olunan polimetal filizlərindən alınan hazır metalların bazar qiymətindən müvafiq faiz həddində müəyyən olunur. Bu faiz aşağıdakı kimi müəyyən oluna bilər:

- i) kommersion istehsalının 1ildən 10 ilədək üçün - 5 faiz;
- ii) 11-ci ildən kommersion istehsalının bitməsinədək - 12 faiz;

b) yuxarıda göstərilən bazar qiymətlərinə müqavilədə qeyd olunan rayondan hasil olunan polimetal filizlərindən alınan hazır metalların miqdarı və 7-ci və 8-ci bəndlərdə müəyyən olduğu kimi müvafiq hesabat ili ərzində həmin metalların orta qiyməti daxildir.

6. Podratçı Səlahiyyətli Orqana maliyyə dəstəyini istehsal xərclərinin kombinasiyasını və xalis gəlirlərin payını ödəməklə təqdim etməyi seçmişdirsə, belə ödənişlər aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

a) istehsal xərci müqavilədə nəzərdə tutulan rayondan hasil olunan polimetal filizlərindən alınan hazır metalların b yarım bəndinə əsasən təyin olunan bazar qiymətindən müvafiq faiz nisbətində müəyyən olunur. Bu faiz nisbəti aşağıdakı kimi müəyyən olunur:

- i) kommersion istehsalının ilk dövründə - 2 faiz;
- ii) kommersion istehsalının ikinci dövründə - 4 faiz;

(d) yarım bəndi ilə müəyyən olunan kommersion istehsalının ikinci dövründə (m) yarım bəndi ilə müəyyən olunan hər hansı hesabat ili üzrə kapital qoyuluşundan gələn gəlir 4 faiz üzrə istehsal xərcinin ödənilməsi nəticəsində 15 faiz aşağı düşürsə, həmin hesabat ili üzrə 4 faiz əvəzinə 2 faiz istehsal xərci ödənilir;

b) yuxarıda göstərilən bazar qiymətlərinə müqavilədə qeyd olunan rayondan hasil olunan polimetal filizlərindən alınan hazır metalların miqdarı və 7-ci və 8-ci

bəndlərdə müəyyən olunduğu kimi müvafiq hesabat ili ərzində həmin metalların orta qiyməti daxildir;

c) i) Səlahiyyətli Orqanın xalis gəlirlərdə payı podratçının müqavilədə nəzərdə tutulan bundan sonra xalis gəlir adlandırılacaq rayonun ehtiyatlarının kəşfiyyatı və istismarı hesabına əldə olunan xalis gəlirlərinin bir hissəsindən götürülür.

ii) Səlahiyyətli Orqanın xalis gəlirlərə aid olan hissədə payı aşağıdakı artan cədvəl üzrə müəyyən olunur:

xalis gəlirə aid olan hissə	Səlahiyyətli Orqanın payı kommersiya istehsalının	
	birinci dövrü	ikinci dövrü
0 faizdən yuxarı lakin 10 faizdən aşağı investisiya gəlirlərini ifadə edən hissə	35 faiz	40 faiz
10 faiz və ya daha çox lakin 20 faizdən aşağı investisiya gəlirlərini ifadə edən hissə	42,5 faiz	50 faiz
20 faiz və ya ondan yuxarı investisiya gəlirlərini ifadə edən hissə	50 faiz	70 faiz

d) i) (a) və (c) yarıməndlərində qeyd olunan kommersiya istehsalının ilk dövrü kommersiya istehsalının ilk hesabat ilində başlayır və podratçının hazırlıq xərclərinin kompensasiya olunmamış hissəsi ilə birlikdə aşağıda göstəriləndiyi kimi nağd pul qalığı ilə tamamilə kompensasiya olunduğu hesabat ilində başa çatır: hazırlıq xərclərinin ödənilməsi ilk hesabat ili ərzində kompensasiya olunmamış hazırlıq xərcləri həmin il üzrə nağd qalığının hazırlıq xərclərindən çıxdıqdan sonra qalan hissəyə bərabər olur. Hər növbəti hesabat ilində kompensasiya olunmamış istifadə olunmuş xərclər, hər illik 10 faiz və cari hesabat ili üçün artım xərclərini üzərinə gəlməklə və podratçının cari hesabat ilində nağd pul qalıqlarını çıxmaqla, əvvəlki hesabat ilinin sonu üçün kompensasiya olunmamış istifadə olunmuş xərclərə bərabər olur. İstifadə olunmuş xərclərin ilk dəfə sıfıra bərabər olduğu hesabat ili podratçının artım xərclərinin onun kompensasiya olunmamış hissəsi üzrə faizlərlə birlikdə tamamilə nağd pul qalığı ilə kompensasiya olunduğu hesabat ili hesab olunur. Hər hansı hesabat ilində podratçının nağd pul qalığı onun istismar

xərclərindən və (c) yarım bəndinə əsasən Orqana olan ödənişlərindən daha az ümumi gəlirlərini təşkil edir.

ii) Kommersiya istehsalının ikinci dövrü kommersiya istehsalının birinci dövrü bitdikdən sonrakı hesabat ilində başlayır və müqavilənin bitməsinədək davam edir.

e) “xalis gəlir” podratçının xalis gəlirlərinin istehsalı və podratçının hazırlıq xərclərinin mədən sahəsində hazırlıq xərclərinə nisbəti mənasını ifadə edir. Podratçı polimetal filizlərinin daşınması və hasilatı, ilk növbədə emal olunmuş üç metalın - kobalt, mis və nikelin istehsalı ilə məşğul olursa, xalis gəlirlərin miqdarı podratçının xalis gəlirlərinin 25 faizindən az ola bilməz. (n) yarım bəndinə riayət etmək şərtilə podratçının polimetal filizlərinin daşınması və hasilatı, ilk növbədə emal olunmuş dörd metalın - kobalt, mis, manqan və nikelin istehsalı ilə məşğul olması da daxil olmaqla, digər bütün hallarda Səlahiyyətli Orqan öz qayda, norma və prosedurlarında üç metal üçün 25 faizlik aşağı həddi müəyyən etdiyi kimi aşağı hədd müəyyən etməlidir.

f) Podratçının xalis gəlirləri (j) yarım bəndində nəzərdə tutulduğu kimi onun ümumi gəlirlərindən daha az istismar gəlirlərini və daha az kompensasiyanı təşkil edir.

g) (i) Podratçı polimetal filizlərin hasilatı, daşınması və emal olunan metalların istehsalı ilə məşğul olursa, “podratçının ümumi gəlirləri” emal edilən hazır metalların satışından gələn ümumi gəlir və Səlahiyyətli Orqanın maddi qaydaları, normaları və prosedurlarına uyğun olaraq və müqaviləyə əsasən əməliyyatlara münasib hesab olunan digər pul vəsaitləri deməkdir.

ii) g) (i) və (n) (iii) yarım bəndlərində qeyd olunanlardan başqa bütün hallarda “podratçının ümumi gəliri” müqaviləni əhatə edən rayondan çıxarılan polimetal filizlərdən əldə edilən yarım emal olunmuş metalların satışından gələn ümumi gəlir və Səlahiyyətli Orqanın maddi qaydaları, normaları və prosedurlarına uyğun olaraq müqaviləyə əsasən əməliyyatlara münasib hesab olunan digər pul vəsaitləri deməkdir.

h) “podratçının hazırlıq xərcləri” :

i) müqavilə ilə əhatə olunmuş rayonun istehsal gücünün inkişafı ilə və (n) yarım bəndində nəzərdə tutulandan başqa bütün hallarda maşın, avadanlıq, gəmilər, emal zavodu, tikinti, inşaat, torpaq sahəsi, yollar, müqavilə ilə əhatə olunan rayonun tədqiqatı və istismarı, kəşfiyyat və istifadə, icarə, lisenziya və yığımlar, tələb olunan faiz ödənişləri ilə bağlı xərclərlə bilavasitə əlaqədar olan kommersiya istehsalının başlanması üçün əvvəlcədən çəkilmiş bütün xərclər.

ii) İstismar ilə bağlı çəkilən xərclər istisna olmaqla, kommersiya istehsalatının başlanmasından sonra və iş planının həyata keçirilməsi üçün zəruri olan, yuxarıda (i) yarım bəndində ifadə olunanlara oxşar xərclər.

i) Kapital aktivləri axınından yaranan gəlirlər və müqavilə üzrə uzun müddət əməliyyatlar üçün tələb olunmayan və satılmayan bu kapital aktivlərinin bazar qiyməti, müvafiq hesabat ili ərzində podratçının hazırlıq xərclərindən çıxılır. Bu

çıxılmalar podratçının hazırlıq xərclərini keçdikdə, normadan artıq məbləğ podratçının ümumi gəlirlərinə əlavə olunur.

j) h (i) və (n) (iv) yarımbəndlərinə istinad edərək kommertiya istehsalının başlanmasınadək çəkilən podratçının hazırlıq xərcləri, kommertiya istehsalı tarixindən başlayaraq 10 bərabər illik hissələrlə qaytarılır. (h) (i) və (n) (iv) yarımbəndlərinə istinad edərək kommertiya istehsalının başlanmasından sonra çəkilmiş xərcləri, müqavilənin bitməsinədək onların tamamilə qaytarılmasını təmin etmək üçün on və ya daha az illik hissələrlə qaytarılır.

k) “Podratçının istismar xərcləri” kommertiya istehsalının başlanmasından sonra müqavilənin əhatə etdiyi rayonların istehsal gücünün istismarında və müqavilə üzrə istismar üçün bu fəaliyyətlərdə ümumtanınmış mühasibat prinsiplərinə uyğun şəkildə, həmçinin illik sabit ödəniş haqqı və ya istehsal xərclərindən hansı daha artıqdırsa, o cümlədən əməkhaqları, məvacib xərcləri, işçilərin müavinətləri, materiallar, xidmətlər, daşınma, istismar və marketing xərcləri, faizlərin ödənilməsi, kommunal xidmətlər, dəniz mühitinin qorunub saxlanması, xüsusilə müqavilə üzrə istismarla əlaqədar yuxarıdakı və inzibati xərclər və aşağıda göstərilədiyi kimi irəlidə və ya geridə hər hansı xalis istismar itgiləri də daxil olmaqla, kommertiya istehsalının başlanmasından sonra çəkilmiş bütün xərcləri ifadə edir. Xalis istismar zərərləri əvvəlki iki il üzrə geri çəkilə bilən müqavilənin son iki ili istisna olmaqla, ardıcıl iki il üçün ertələne bilər.

l) Podratçı polimetal filizlərinin daşınması və hasilatı, emal olunmuş və yarım emal olunmuş metalların istehsalı ilə məşğuldursa, “mədən sahəsinin hazırlıq xərcləri” müqavilə ilə əhatə olunan rayonların ehtiyatlarının hasilatı ilə birbaşa əlaqədar olan ümumtanınmış mühasibat prinsiplərinə və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına uyğun şəkildə, həmçinin ərizə haqqı, illik sabit ödəniş haqqı və mümkün olduqda müqavilə ilə əhatə olunan rayonların tədqiqat və istismar xərcləri də daxil olmaqla podratçının hazırlıq xərclərinin hissəsini və tədqiqat və hazırlıq xərclərinin hissəsini ifadə edir.

m) Hər hansı hesabat ilində “ investisiyanın gəlirliliyi” bu il üçün xalis gəlirlərin, mədən sahəsində hazırlıq xərclərinə nisbəti deməkdir. Bu nisbətə hesablanması məqsədi ilə mədən sahəsinin hazırlıq xərclərinə, əvəz olunan avadanlığın ilkin dəyəri istisna olmaqla, mədən sahəsindəki avadanlığın yenilənməsi və ya əvəz olunması xərcləri daxildir.

(n) Podratçı yalnız mədənçiliklə məşğul olursa;

(i) xalis gəlirlər podratçının bütün xalis gəlirləri deməkdir.

ii) Podratçının xalis gəlirləri (f) yarımbəndində müəyyən edilmiş şəkildə olur.

iii) “Podratçının ümumi gəlirləri” Səlahiyyətli Orqanın maliyyə qayda, norma və prosedurlarına uyğun olaraq, müqavilə üzrə istismar üçün əsaslı olaraq münasib hesab edilən polimetal filizlərinin və digər pul vəsaitlərinin satışından yaranan ümumi gəlir deməkdir.

iv) “Podratçının hazırlıq xərcləri” (h) (i) yarımbəndlərində nəzərdə tutulduğu kimi kommertiya istehsalının başlanmasınadək çəkilmiş bütün xərcləri və (h) (ii)

yarımbəndlərində nəzərdə tutulduğu kimi ümumtanınmış mühasibat prinsiplərinə uyğun olaraq müqavilədə qeyd olunan rayonların ehtiyatlarının hasilatı ilə bilavasitə əlaqədar kommersiya istehsalının başlanmasından sonra çəkilən bütün xərcləri ifadə edir.

v) “Podratçının istismar xərcləri” ümumtanınmış mühasibat prinsiplərinə uyğun olaraq, müqavilədə nəzərdə tutulan rayonun ehtiyatlarının mədən sənayesi ilə bilavasitə əlaqədar olan, podratçının (k) yarımbəndində nəzərdə tutulan istismar xərclərini ifadə edir.

vi) Hər hansı hesabat ilində investisiyanın gəlirliliyi podratçının bu ildə xalis gəlirlərinin onun istifadə olunmuş gəlirlərinə nisbəti deməkdir. Bu nisbətə hesablanması məqsədləri üçün podratçının hazırlıq xərclərinə, əvəz olunan avadanlığın ilkin dəyərindən istisna olmaqla, mədən sahəsində avadanlığın yenilənməsi və ya əvəz olunması xərcləri daxildir.

o) (h), (k), (l) və (n) yarımbəndlərinə istinad edərək podratçı tərəfindən ödənilən payla əlaqədar xərclərə Səlahiyyətli Orqanın bütün şəraitlərdə mövcud kommersiya təcrübəsini nəzərə alaraq, bu əlavənin 4-cü maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən təsdiqlədiyi, borc səhmdar nisbəti və münasib faiz dərəcələri həcmində yol verilir.

p) Bu bənddə nəzərdə tutulan xərclər, ümumi gəlir vergilərinin ödənişləri daxil olmaqla və ya podratçının əməliyyatları ilə bağlı dövlətlərin çıxdığı oxşar vergilər kimi şərh olunmamalıdır.

7. a) 5-ci və 6-cı bəndlərdə nəzərdə tutulan emal olunmuş metallar, beynəlxalq terminal bazarlarında, adətən satılan ən sadə formada metal mənasını ifadə edir. Bu məqsədlə Orqan öz qayda, norma və prosedurlarında müvafiq beynəlxalq terminal bazarları müəyyən edir. Belə bazarlarda satılmayan metallara münasibətdə emal olunmuş metallar ticari sövdələşmə əsasında satılan ən sadə formada metal mənasını ifadə edir.

b) Səlahiyyətli Orqan 5 (b)-ci və 6 (b)-cı bəndlərində nəzərdə tutulan müqavilədə qeyd olunan rayonlardan hasil olunan polimetal filizlərdən istehsal olunan hazır metalların miqdarını hər hansı digər qaydada müəyyən edə bilmədikdə, metalın miqdarı filizlərin metal tərkibi, emalın hasilat səmərəliliyi və digər amillər əsasında Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına və ümumtanınmış mühasibat prinsiplərinə uyğun olaraq müəyyən olunur.

8. Beynəlxalq terminal bazarı polimetal filizlər və yarıməmal olunmuş metallar, emal olunmuş metallar üçün qiymət mexanizmi müəyyən edirsə, həmin bazar üzrə orta qiymət istifadə olunmalıdır. Bütün digər hallarda Səlahiyyətli Orqan podratçı ilə məsləhətləşdikdən sonra 9-cu bəndə uyğun olaraq qeyd olunmuş məhsullar üçün ədalətli qiymət müəyyən etməlidir.

9. (a) Bu maddədə qeyd olunan bütün qiymətlər, xərclər, gəlirlər və qiymətləndirmə və dəyərləndirmələr azad bazar və ya tərəflər arasında ticari sövdələşmələrin nəticəsidir. Bunlar olmadıqda isə azad bazar və ticari sövdələşmələrin nəticəsi olmasına baxmayaraq, digər bazarlarda münasib alış-

verişləri nəzərə alaraq, podratçı ilə məsləhətləşdikdən sonra Səlahiyyətli Orqan tərəfindən müəyyən olunur.

(b) Bu bəndin müddəalarına riayət edilməsini və onların həyata keçirilməsini təmin etmək üçün Səlahiyyətli Orqan, ticari sövdələşmələr üçün prinsipləri və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Transmilli Korporasiyalar üzrə Komissiyası, İnkişaf Etməkdə olan və İnkişaf Etmiş Ölkələr arasında Vergi Müqavilələri üzrə Ekspertlər Qrupu və digər beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən onların tətbiqini əlində rəhbər tutur və öz qayda, norma və prosedurlarında vahid və beynəlxalq səviyyədə tanınmış mühasibat norma və prinsiplərini və bu qayda, norma və prosedurlara uyğun şəkildə audit yoxlamasının həyata keçirilməsi məqsədi ilə podratçı tərəfindən Səlahiyyətli Orqan üçün məqbul olan sertifikatlaşdırılmış müstəqil mühasiblərin seçim vasitələrini müəyyən edir.

10. Podratçı bu maddəyə riayət edilməsini müəyyən etmək üçün Səlahiyyətli Orqanın maliyyə qaydaları, normaları və prosedurlarına uyğun olaraq tələb olunan bu maliyyə məlumatını mühasiblərə təqdim etməlidir.

11. Bütün xərclər, ödənişlər, gəlirlər və mənfəətlər və bu maddədə nəzərdə tutulan bütün qiymətlər və dəyərlər, ümumi qəbul olunmuş mühasibat prinsipləri və Səlahiyyətli Orqanın maliyyə qaydaları, normaları və prosedurlarına uyğun olaraq müəyyən olunmalıdır.

12. 5-ci və 6-cı bəndlərə əsasən Səlahiyyətli Orqana ödənişlər və ya sərbəst istifadəyə yararlı valyutalar və yaxud əksər xarici mübadilə bazarlarında mövcud olan və səmərəli şəkildə istifadə olunan valyutalarla, yaxud hazır metalların bazar qiymətinə ekvivalent olan, podratçının seçiminə uyğun valyutalarla edilməlidir. Bazar qiyməti 5 (b)-ci bəndinə uyğun olaraq müəyyən edilməlidir. Sərbəst istifadəyə yararlı valyutalar və əksər xarici mübadilə bazarlarında mövcud olan və səmərəli şəkildə istifadə olunan valyutalar, qüvvədə olan beynəlxalq valyuta təcrübəsinə uyğun olaraq, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları ilə müəyyən olunur.

13. Podratçının Orqanla əlaqədar bütün maliyyə öhdəlikləri, eləcə də bu maddədə nəzərdə tutulmuş haqları, xərcləri, ödənişləri, gəlirləri və mənfəətləri, onların əsas il üçün daimi şərtlərlə əks edilməsi yolu ilə nizamlanır.

14. Səlahiyyətli Orqan, İqtisadi Planlaşdırma Komissiyası və Hüquqi və Texniki Komissiyanın hər hansı tövsiyələrini də nəzərə alaraq, podratçılar üçün onların 1-ci bənddə qeyd olunan məqsədlərinə bundan sonra da nail olması üçün ümumi və ədalətli əsasda güzəştlər müəyyən edən qayda, norma və prosedurlar qəbul edə bilər.

15. Səlahiyyətli Orqan və podratçı arasında müqavilənin maliyyə şərtlərinin şərhli və ya tətbiqinə dair mübahisə yarandıqda və hər iki tərəf 188-ci maddə, 2-ci bəndə uyğun olaraq digər vasitələrlə mübahisəni həll etməyə razılaşmadıqda, hər hansı bir tərəf mübahisəni məcburi kommersiya arbitrajına təqdim edə bilər.

Maddə 14

Məlumatın ötürülməsi

1. İş icraçısı Səlahiyyətli Orqana, onun qayda, norma və prosedurlarına və iş planının qayda və şərtlərinə uyğun olaraq, iş planında nəzərdə tutulan rayonla əlaqədar Səlahiyyətli Orqanın əsas qurumlarının funksiya və səlahiyyətlərinin səmərəli yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan, Səlahiyyətli Orqan tərəfindən müvafiq zaman intervalında müəyyən olunan bütün məlumatları ötürür.

2. İş planında nəzərdə tutulan rayonda fəaliyyətlə əlaqədar ötürülən mülkiyyət xarakterli məlumat, bu maddədə nəzərdə tutulan məqsədlərlə istifadə olunur. Səlahiyyətli Orqan tərəfindən tikinti avadanlığı ilə bağlı məlumatlardan başqa, dəniz mühitinin mühafizəsi və təhlükəsizliklə əlaqədar qayda, norma və prosedurların hazırlanması üçün zəruri olan məlumat mülkiyyət xarakterli hesab olunmur.

3. Kəşfiyyatçılar, müqavilələr üzrə iddiaçılar və podratçılar tərəfindən Səlahiyyətli Orqana ötürülən mülkiyyət xarakterli məlumat, Səlahiyyətli Orqan tərəfindən Müəssisəyə və ya Səlahiyyətli Orqandan kənar hər hansı şəxsə açıqlanmır, lakin mühafizə olunan rayonlar üzrə məlumat Müəssisəyə açıqlana bilər. Belə şəxslər tərəfindən Müəssisəyə ötürülən məlumat Müəssisə tərəfindən Səlahiyyətli Orqana və ya Səlahiyyətli Orqandan kənar hər hansı bir şəxsə açıqlana bilməz.

Maddə 15

Təlim proqramları

Podratçı 144-cü maddənin 2-ci bəndinə uyğun olaraq, müqavilə üzrə rayondakı bütün fəaliyyətlərin həyata keçirilməsində iştirak edən kadrlar da daxil olmaqla, Səlahiyyətli Orqanın və inkişaf etməkdə olan ölkələrin kadrlarının təlimi üzrə təcrübə proqramları tərtib edir.

Maddə 16

Tədqiqat və istismar üzrə müstəsna hüquqlar

Səlahiyyətli Orqan XI Bölməyə və öz qayda, norma və prosedurlarına əsasən iş icraçısına xüsusi kateqoriyalı ehtiyatlarla əlaqədar iş planında nəzərdə tutulan rayonun tədqiqatı və istismarı üzrə müstəsna hüquqlar təqdim edir və başqa subyektlər tərəfindən iş icraçısının əməliyyatlarına mane olacaq şəkildə həmin rayonda müxtəlif kateqoriyalı ehtiyatlarla bağlı əməliyyatların keçirilməməsini təmin edir. İş icraçısı 153-cü maddənin 6-cı bəndinə uyğun olaraq təhlükəsizlik səlahiyyətlərinə malikdir.

Maddə 17

Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları

1. Səlahiyyətli Orqan 160-cı maddənin 2 (f) (ii)-ci və 162-ci maddənin 2 (o) (ii)-ci bəndlərinə uyğun olaraq, XI bölmədə nəzərdə tutulan funksiyalarının yerinə yetirilməsi məqsədi ilə, xüsusilə aşağıdakı məsələlərlə bağlı qayda, norma və prosedurlar qəbul edir və onları vahid qaydada tətbiq edir:

- a) Rayonda kəşfiyyat, istismar və tədqiqatla əlaqədar inzibati prosedurlar;
- b) əməliyyatlar;
 - i) rayonun ölçüsü;
 - ii) əməliyyatların müddəti;
 - iii) bu əlavənin 4-cü maddəsinin 6 (c)-ci bəndinə əsasən təminatlar da daxil olmaqla icra tələbləri;
 - iv) ehtiyatların kateqoriyaları;
 - v) rayonlardan imtina etmə;
 - vi) tərəqqi hesabatları;
 - vii) məlumatın təqdim edilməsi;
 - viii) əməliyyatlara təftiş və nəzarət olunması;
 - ix) dəniz mühitində digər fəaliyyətlərə müdaxilənin qarşısının alınması;
 - x) podratçı tərəfindən hüquq və öhdəliklərin ötürülməsi;
 - xi) inkişaf etməkdə olan ölkələrə 144-cü maddəyə uyğun olaraq texnologiyanın ötürülməsi və onların birbaşa iştirakı üçün prosedurlar;
 - xii) operativ təhlükəsizlik, ehtiyatların qorunub saxlanması və dəniz mühitinin mühafizəsi ilə əlaqədar standart və təcrübələr də daxil olmaqla mədən standartları və təcrübəsi;
 - xiii) kommersion istehsalının anlayışı;
 - xiv) namizədlər üçün ixtisas standartları;
- c) maliyyə məsələləri;
 - i) vahid qaydada və ayrı-seçkilik olmadan qiymət təyinetmə və mühasibat uçotu qaydalarının tərtib olunması və auditorların seçilməsi üsulları;
 - ii) əməliyyat vəsaitlərinin mütənasib olaraq bölüşdürülməsi;
 - iii) bu əlavənin 13-cü maddəsində nəzərdə tutulan güzəştlər;
- d) 151-ci maddənin 10-cu bəndinə və 164-cü maddənin 2 (d)-ci bəndinə əsasən qəbul olunmuş qərarların yerinə yetirilməsi;

2. Aşağıdakı məsələlərlə bağlı qayda, norma və prosedurlar aşağıda göstərilən obyektiv meyarları tamamilə əks etdirir:

- a) Rayonların ölçüsü:

Səlahiyyətli Orqan intensiv tədqiqat əməliyyatlarının keçirilməsi məqsədi ilə, tədqiqat rayonlardan maksimum iki dəfə böyük ola bilən istismar rayonların müvafiq ölçüsünü müəyyən edir. Rayonun ölçüsü, rayonların qorunub saxlanması üzrə bu əlavənin 8-ci maddəsinin tələblərinə, həmçinin dəniz dibi mədənçiliyi üçün münasib olan faydalı qazıntıların hasil olunma texnologiyasını da nəzərə alaraq,

müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq 151-ci maddəyə əsasən bəyan olunmuş istehsal tələblərinə və rayonların müvafiq fiziki xarakteristikasına cavab verir. Rayonlar bu məqsədlərə nail olmaq üçün zəruri olan ölçüdə böyük, və ya kiçik ölçüdə olmalıdır.

b) əməliyyatların müddəti:

i) kəşfiyyat vaxt məhdudiyyəti olmadan aparılır;

ii) tədqiqat müddəti, rayonun hərtərəfli araşdırılmasına, rayon üçün dağ-mədən avadanlıqlarının layihələşdirməsinə və inşasına, mədənçilik və emal sistemlərini sınaqdan keçirmək məqsədi ilə kiçik və orta ölçülü emal zavodlarının layihələşdirilməsinə və inşasına imkan verməyə kifayət edəcək qədər uzunmüddətli olmalıdır;

iii) istismar müddəti, filiz ehtiyatlarının tükənməsi, dağ-mədən avadanlıqlarının və emal qurğularının istifadə müddəti və kommertiya qabiliyyəti kimi amilləri nəzərə alaraq, mədən layihəsinin iqtisadi cəhətdən əlverişli müddətinə uyğun olur. İstismar kommertiya istehsalı tələb olunmadığı müddətdə kommertiya miqyaslı dağ-mədən və emal sistemlərinin inşası üçün müvafiq müddət də daxil olmaqla, rayonun faydalı qazıntılarının kommertiya hasilatına imkan verəcək qədər uzunmüddətli olur. Bununla belə istismarın ümumi müddəti, həmçinin Səlahiyyətli Orqana iş planı qüvvəyə mindikdən sonra onun müəyyən etdiyi qayda, norma və prosedurlara uyğun olaraq müddətin uzadılması ilə bağlı məsələlərə baxılması zamanı iş planının şərt və tələblərində düzəliş etməyə imkan verəcək dərəcədə qısamüddətli olur;

c) istehsal işlərinə dair tələblər:

Səlahiyyətli Orqan tədqiqat mərhələsi ərzində iş icraçısı tərəfindən əsaslı şəkildə iş planı ilə əhatə olunmuş rayonların ölçüsü ilə və Səlahiyyətli Orqan tərəfindən müəyyən olunan müddət çərçivəsində rayonda kommertiya istehsalını təşkil etmək iqtidarında olan ədalətli iş icraçısı tərəfindən gözlənilən xərclərlə əlaqədar dövrü xərcləri tələb edə bilər. Tələb olunan xərclər geniş yayılmış istifadədə olandan daha az qiymətli texnologiyaya malik perspektivli işçiləri çətinliyə salmaq səviyyəsində təşkil olunmamalıdır. Səlahiyyətli Orqan tədqiqat mərhələsi bitdikdən sonra və istismar mərhələsi başlayanda kommertiya istehsalına nail olmaq üçün maksimum vaxt intervalı təşkil etməlidir. Bu intervalı müəyyən etmək üçün Səlahiyyətli Orqan nəzərə almalıdır ki, irimiqyaslı mədən sənaye tikintisi və emaledici sistemlər tədqiqat mərhələsi sona çatandan və istismar mərhələsi başlandıqdan sonra başlanıla bilər. Nəticə etibarilə rayonda kommertiya istehsalının həyata keçirilməsi üçün interval müəyyən edərkən tədqiqatın başa çatmasından sonra bu tikinti üçün zəruri vaxt nəzərə alınmalıdır və tikinti qrafikində qaçılmaz gecikmələrə görə münasib güzəşt müəyyən edilməlidir. Kommertiya istehsalı başladıqdan sonra Səlahiyyətli Orqan münasib məhdudiyyətlər çərçivəsində və bütün münasib amilləri nəzərə alaraq, işçidən iş planı müddətində kommertiya istehsalını qoruyub saxlamağı tələb etməlidir;

d) ehtiyatların kateqoriyaları:

iş planının təsdiq olunması ilə əlaqədar ehtiyatların kateqoriyalarını müəyyən edərkən, Səlahiyyətli Orqan həmçinin aşağıdakı xüsusiyyətlərə diqqət yetirir:

i) oxşar mədən üsullarının istifadəsini tələb edən müəyyən ehtiyatlar;

ii) eyni zamanda bəzi ehtiyatların həmin rayonda müxtəlif ehtiyatları. təkmilləşdirən iş icraçıları arasında müdaxiləyə yol vermədən təkmilləşdirilməsi
Bu yarımbəndin heç bir müddəası Səlahiyyətli Orqana, eyni iddiaçıya və eyni rayonda bir kateqoriyadan artıq ehtiyatlar üzrə iş planının təsdiq olunmasında maneə olmur;

e) Rayonlardan imtina etmə:

iş icraçısının cəzaya məruz qalmadan iş planı ilə müəyyən olunan rayonlarda hüquqlarının hamısı və ya bir hissəsindən imtina etmək hüququna malikdir;

f) dəniz mühitinin mühafizəsi:

dəniz mühitinin bilavasitə Rayondakı fəaliyyət nəticəsində və yuxarıdakı mədən sahələrində həmin mədən sahələrindən hasil olunan faydalı qazıntıların emalı nəticəsində yaranan zərərli təsirlərdən , belə zərərli təsirlərin qazma işləri, qazıntı, kernin çıxarılması və ekskavasiya və dəniz mühitinə çöküntü, tullantı və ya digər axıntıların atılması, dempinqi və boşaldılmasının bilavasitə nəticəsi olması dərəcəsini də nəzərə alaraq, səmərəli mühafizəsi məqsədi ilə qaydalar, normalar və prosedurlar tərtib olunur;

g) kommertiya istehsalı:

işçi informasiya yığımı, təchizat və ya qurğunun analizi və yaxud testi üçün nəzərdə tutulan istehsaldansa hasil olunan məhsulun kifayət qədər kəmiyyəti aydın şəkildə əsas məqsədin irimiqyaslı istehsal olmasını göstərən davamlı irimiqyaslı bərpa əməliyyatları ilə məşğul olursa, kommertiya istehsalı başlanmış hesab olunmalıdır.

Maddə 18

Cəzalar

1. Podratçının hüquqları yalnız aşağıdakı hallarda dayandırıla və ya ləğv oluna bilər:

a) Podratçı Səlahiyyətli Orqanın xəbərdarlığına baxmayaraq müqavilənin əsas şərtlərinin, XI Bölmənin və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarının ciddi şəkildə, davamlı olaraq və qəsdən pozulmasına gətirib çıxaran fəaliyyəti həyata keçirirsə;

b) Podratçı mübahisələrin həllinə dair Səlahiyyətli Orqanın ona aid olan yekun məcburi qərarını yerinə yetirmirsə.

2) 1 (a) bəndi ilə müəyyən olunmayan müqavilənin hər hansı şəkildə pozulması halında və ya 1 (a) bəndi üzrə dayandırılma və ya ləğv olunması müqabilində, Səlahiyyətli Orqan pozuntunun ciddiliyinə münasib olaraq podratçıya pul cəzası tətbiq edə bilər.

3) 162-ci maddənin 2(w) bəndi üzrə fəvqəladə hallar istisna olmaqla, XI Bölmənin 5-ci fəslinə uyğun olaraq, podratçı ona təqdim olunmuş hüquqi müdafiə

vasitələrindən istifadə üçün müvafiq imkanlar təmin olunmayanadək Səlahiyyətli Orqan pul cəzası, hüquqların həyata keçirilməsinin dayandırılması və ya ləğv edilməsi ilə əlaqədar qərar qəbul edə bilməz.

Maddə 19 **Müqaviləyə yenidən baxılması**

1) Tərəflərdən birinin fikrincə, müqavilənin ədalətsiz olmasını və ya müqavilədə və yaxud XI Bölmədə nəzərdə tutulan məqsədlərə nail olunmasının qeyri-real və qeyri-mümkün olmasını göstərən şərait yarandıqda və ya yaranma ehtimalı olduqda, Tərəflər müvafiq surətdə danışıqlar aparırlar.

2) 153-cü maddənin 3-cü bəndinə uyğun olaraq, bağlanmış hər hansı müqaviləyə yalnız tərəflərin razılığı ilə yenidən baxıla bilər.

Maddə 20 **Hüquq və öhdəliklərin ötürülməsi**

Müqavilə üzrə yaranan hüquq və öhdəliklər yalnız Səlahiyyətli Orqanın razılığı ilə onun qayda, norma və prosedurlarına uyğun olaraq ötürülə bilər. Səlahiyyətli Orqan təklif olunan transfer bütün münasibətlərdə səriştəli namizəddirsə və ötürmənin bütün öhdəliklərini öz üzərinə götürürsə və ötürmə təsdiqi bu əlavənin 6-cı maddəsinin 3(c)-cü bəndinin qadağan etdiyi iş planını ötürməni qəbul edəne ötürürsə, əsassız olaraq ötürməyə razılıq verməkdən imtina etməməlidir.

Maddə 21 **Tətbiq edilən hüquq**

1. Müqavilə Səlahiyyətli Orqanın qayda, qanun və prosedurları, XI Bölmə və beynəlxalq hüququn bu Konvensiyaya zidd olmayan digər qaydaları ilə tənzimlənir.

2. Səlahiyyətli Orqanın və podratçının hüquq və öhdəlikləri ilə əlaqədar bu Konvensiya üzrə yurisdiksiyaya malik məhkəmə və ya tribunal tərəfindən verilmiş hər hansı yekun qərar hər bir üzv dövlətin ərazisində hüquqi qüvvəyə malikdir.

3. Heç bir üzv dövlət podratçıya XI Bölməyə zidd olan şərtlər tətbiq edə bilməz. Bununla belə üzv dövlətlər tərəfindən maliyyələşdirilmiş podratçılara və ya onların bayrağı altında üzən gəmilərə, mühitlə əlaqədar qaydalar və ya bu əlavənin 17-ci maddəsinin 2(f)-ci bəndinə uyğun olaraq qəbul edilmiş Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarından daha sərt digər qaydalar və qanunların tətbiq olunması XI Bölmə ilə ziddiyyət təşkil etmir.

Maddə 22

Məsuliyyət

Podratçı Səlahiyyətli Orqan tərəfindən hərəkət və ya hərəkətsizliyini də nəzərə alaraq, əməliyyatlarını yerinə yetirərkən qanunsuz fəaliyyət nəticəsində vurulan hər hansı zərərə görə məsuliyyət daşıyır. Eyni şəkildə Səlahiyyətli Orqan da podratçının hərəkət və ya hərəkətsizliyini nəzərə alaraq, 168-ci maddənin 2-ci bəndi daxil olmaqla səlahiyyət və funksiyalarını yerinə yetirərkən qanunsuz fəaliyyəti nəticəsində vurulmuş hər hansı ziyanə görə məsuliyyət daşıyır.

ƏLAVƏ IV

MÜƏSSISƏNİN ƏSASNAMƏSİ

Maddə 1

Məqsədlər

1. Müəssisə Səlahiyyətli Orqanın 153-cü maddənin, 2(a)-cı bəndinə uyğun olaraq, Rayondan çıxarılan faydalı qazıntıların daşınması, emalı və satışı üzrə birbaşa fəaliyyətləri həyata keçirən qurumdur.
2. Məqsədlərini həyata keçirərkən və vəzifələrini icra edərkən Müəssisə bu Konvensiyaya və Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarına uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.
3. 1-ci bəndə uyğun olaraq Rayonun ehtiyatlarını emal edərkən Müəssisə hazırkı Konvensiyanı nəzərə almaq şərtilə müvafiq kommərsiya prinsiplərinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.

Maddə 2

Səlahiyyətli Orqanla münasibətlər

1. 170-ci maddə müvafiq olaraq, Müəssisə Assambleyanın ümumi siyasətinə və Şuranın direktivlərinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir.
2. 1-ci bəndi nəzərə almaq şərtilə Müəssisə öz fəaliyyətlərini həyata keçirərkən müstəqilliyə malikdir.
3. Hazırkı Konvensiyanın heç bir müddəası Səlahiyyətli Orqanın fəaliyyətləri və ya öhdəlikləri üzrə məsuliyyəti Müəssisənin üzərinə və ya Müəssisənin fəaliyyətləri və ya öhdəlikləri üzrə məsuliyyəti Səlahiyyətli Orqanın üzərinə qoymur.

Maddə 3

Məsuliyyətin məhdudlaşdırılması

Bu əlavənin 11-ci maddəsinin, 3-cü bəndinə xələl gətirmədən, Səlahiyyətli Orqanın heç bir üzvü yalnız üzvlük səbəbi ilə Müəssisənin fəaliyyətləri və ya öhdəlikləri üzrə məsuliyyət daşıyırlar.

Maddə 4

Tərkib

Müəssisə İdarə Heyətinə, Baş direktora və müəssisənin vəzifələrini icra etməsi üçün zəruri olan işçi heyətinə malikdir.

Maddə 5

İdarə Heyəti

1. İdarə heyəti 160-cı maddənin 2(c)-ci bəndinə uyğun olaraq Assambleya tərəfindən seçilən 15 üzvdən ibarətdir. İdarə Heyətinin üzvlərinin seçilməsində bərabər coğrafi bölgü prinsipinə xüsusi diqqət yetirilir. İdarə Heyətinə seçilmək üçün namizədlərin namizədliyini təqdim edərkən Səlahiyyətli Orqanın üzvləri Müəssisənin fəaliyyət qabiliyyətliliyini və müvəffəqiyyətliliyini təmin etmək üçün müvafiq sahələr üzrə yüksək standartlara malik səriştəli namizədlərin irəli sürülməsinin zəruriliyini nəzərə alırlar.

2. İdarə Heyətinin üzvləri dördillik müddətə seçilir və yenidən seçilə bilər və bu zaman üzvlüyün rotasiyası prinsipinə xüsusi diqqət yetirilir.

3. İdarə Heyətinin üzvləri onları əvəz edənlər seçilənədək vəzifədə qalırlar. Hər hansı İdarə Heyəti üzvü vəzifədən çıxdıqda həmin vakant yerə 160-cı maddənin 2(c)-ci bəndinə uyğun olaraq, Assambleya tərəfindən əvvəlki üzvün qalan səlahiyyət müddəti hüdudlarında yeni üzv seçilir.

4. İdarə Heyətinin üzvləri öz şəxsi keyfiyyətləri çərçivəsində fəaliyyət göstərirlər. Vəzifələrini yerinə yetirərkən onlar hər hansı hökumət və ya digər mənbədən təlimatlar istəmir və qəbul etmirlər. Səlahiyyətli Orqanın hər bir üzvü İdarə Heyətinin üzvlərinin müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərməsinə hörmətlə yanaşır və vəzifələrini yerinə yetirmələrində onlara təsir göstərə biləcək bütün cəhdlərdən uzaq dururlar.

5. İdarə Heyətinin hər bir üzvü Müəssisənin fondlarından ödənilən məvacib alırlar. Məvacibin məbləği Şuranın tövsiyəsi əsasında Assambleya tərəfindən müəyyən olunur.

6. İdarə Heyəti bir qayda olaraq Müəssisənin baş ofisində fəaliyyət göstərir və Müəssisənin fəaliyyəti ilə əlaqədar tələb olunan vaxtlarda toplanır.

7. İdarə Heyəti üzvlərinin üçdə ikisi yetərsayı (kvorm) təşkil edir.

8. İdarə Heyətinin hər bir üzvü bir səsə malikdir. İdarə Heyəti tərəfindən baxılan bütün məsələlər üzrə üzvlərin əksəriyyətinin səs çoxluğu ilə qərar qəbul edilir. İdarə Heyətində baxılan məsələ üzvün şəxsi maraqları ilə ziddiyyət təşkil edirsə, həmin üzv qeyd edilən məsələ üzrə səsvermədən çəkinməlidir.

9. Səlahiyyətli Orqanın istənilən üzvü İdarə Heyətinə İdarə Heyətinin xüsusilə həmin üzvə təsir edən fəaliyyətləri ilə bağlı məlumatları əldə etmək üçün müraciət edə bilər. İdarə Heyəti belə məlumatın verilməsinin təmin edilməsi üçün müvafiq zəruri tədbirlər görür.

Maddə 6

İdarə Heyətinin səlahiyyət və vəzifələri

İdarə Heyəti Müəssisənin fəaliyyətlərini istiqamətləndirir. Hazırkı Konvensiyanı nəzərə almaq şərtilə İdarə Heyəti Müəssisənin məqsədlərini həyata keçirmək üçün zəruri olan aşağıda qeyd edilən səlahiyyətləri icra edir:

- (a) öz üzvləri arasından Sədri seçmək;
- (b) öz prosedur qaydalarını qəbul etmək;
- (c) 153-cü maddənin 3-cü bəndinə və 162-ci maddənin 2(j)-ci bəndinə uyğun olaraq, yazılı rəsmi iş planlarını tərtib etmək və şuraya təqdim etmək;
- (d) 170-ci maddədə müəyyən olunan fəaliyyətləri həyata keçirmək üçün iş planlarını və proqramlarını hazırlamaq;
- (e) 151-ci maddənin 2-7-ci bəndlərinə uyğun olaraq, istehsal səlahiyyətləri üçün ərizələr (müraciətlər) hazırlamaq və Şuraya təqdim etmək;
- (f) III əlavənin 5-ci maddəsinin 3 (a), (c) və (d) bəndlərində nəzərdə tutulanlar da daxil olmaqla, texnologiyanın əldə edilməsi üzrə danışıqların aparılmasına səlahiyyət vermək və həmin danışıqların nəticələrini təsdiqləmək;
- (g) üsul və şərtlər müəyyən etmək və III əlavənin 9-cu və 11-ci maddələrində istinad olunan birgə işlər və ya digər formalı birgə tədbirlər üzrə danışıqlar aparmaq üçün səlahiyyət vermək və həmçinin belə danışıqların nəticələrini təsdiq etmək;
- (h) 160-cı maddənin 2(f)-ci bəndinə və hazırkı əlavənin 10-cu maddəsinə uyğun olaraq, Assambleyaya Müəssisənin xalis gəlirinin hansı hissəsinin ehtiyat kimi saxlanmalı olması barədə tövsiyə vermək;
- (i) Müəssisənin illik büdcəsini təsdiq etmək;
- (j) hazırkı əlavənin 12-ci maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olaraq mal və xidmətlərin əldə olunmasına səlahiyyət vermək;
- (k) hazırkı əlavənin 9-cu maddəsinə uyğun olaraq illik hesabatı Şuraya təqdim etmək;
- (l) Müəssisənin işçi heyətinin təşkili, idarə olunması, vəzifəyə təyin olunması və vəzifədən azad olunması ilə bağlı Assambleyanın normalarının layihələrinin təsdiq olunması üçün şuraya təqdim etmək və belə normaları həyata keçirmək üçün qaydalar qəbul etmək;

(m) hazırkı əlavənin 11-ci maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq müəyyən edilə bilən vəsaitləri borc almaq və belə maliyyə təminatlarını və ya digər zamanətləri təmin etmək;

(n) məhkəmə işlərinə başlamaq, müqavilələr və razılaşmalar bağlamaq və hazırkı əlavənin 13-cü maddəsinə uyğun olaraq digər fəaliyyətləri həyata keçirmək;

(o) Şura tərəfindən təsdiq olunması şərtilə Baş Direktora və komitələrə qeyri-ixtiyari səlahiyyətləri (non-discretionary powers) həvalə etmək.

Maddə 7

Müəssisənin Baş Direktoru və işçi heyəti

1. Assambleya Şuranın tövsiyəsi və İdarə Heyətinin irəli sürdüyü namizədlik əsasında Müəssisənin Baş Direktorunu seçir və o İdarə heyətinin üzvü olmur. Baş direktor beş ildən artıq olmayan müəyyən edilmiş müddətdə vəzifədə olur və o sonrakı müddətlər üçün yenidən seçilə bilər.

2. Baş Direktor Müəssisənin hüquqi nümayəndəsi və baş icraedici sidir və Müəssisənin fəaliyyətləri ilə əlaqədar İdarə Heyəti qarşısında birbaşa məsuliyyət daşıyır. O, hazırkı əlavənin 6-cı maddəsinin (1) yarım bəndinə istinad edilən qayda və normalara uyğun olaraq, Müəssisənin işçi heyətinin təşkili, idarə olunması, vəzifəyə təyin olunması və vəzifədən azad olunması ilə bağlı məsuliyyət daşıyır. O, səs vermək hüququ olmadan İdarə Heyətinin iclaslarında iştirak edir və Assambleya və Şurada Müəssisəyə aid məsələlər müzakirə olunursa, Baş Direktor həmçinin həmin orqanların iclaslarında da səs vermək hüququ olmadan iştirak edə bilər.

3. İşçi heyətinin işə qəbul və işə təyin edərkən və eləcə də onların əmək şərtlərinin müəyyən edilməsi zamanı əvvəl işə yararlılığın ən yüksək standartının təmin edilməsinin və texniki səriştəliliyin zəruriliyi nəzərə alınır. Bunu nəzərə almaq şərtilə işçi heyətinin ədalətli coğrafi əsaslarla işə qəbulun əhəmiyyətinə xüsusi diqqət yetirilir.

4. Vəzifələrini yerinə yetirərkən Baş Direktor və işçi heyət hər hansı hökumət və ya Müəssisə xaricindəki digər mənbədən təlimatlar istəmir və qəbul etmirlər. Onlar yalnız Müəssisə qarşısında cavabdeh olduqları Müəssisənin beynəlxalq vəzifəli şəxsi mövqeyinə təsir göstərə biləcək fəaliyyətlərdən uzaq durmalıdırlar.

5. 168-ci maddənin 2-ci bəndində müəyyən edilən məsuliyyətlər Müəssisənin hər bir işçi heyətinə münasibətdə eyni dərəcədə tətbiq olunur.

Maddə 8

Yerləşdiyi məkan

Müəssisənin baş idarəsi Səlahiyyətli Orqanın fəaliyyət göstərdiyi yerdə yerləşir. Müəssisə hər hansı üzv dövlətin razılığı ilə onun ərazisində digər idarə və obyektlər təsis edə bilər.

Maddə 9

Ümumi və maliyyə hesabatları

1. Müəssisə hesablalarının audit yoxlaması üzrə hesabatını özündə əks etdirən illik hesabatı hər maliyyə ilinin bitməsindən üç aydan gec olmayaraq, nəzərdən keçirilməsi üçün Şuraya təqdim edir və Müəssisə həmçinin onun maliyyə vəziyyətini əks etdirən qısa icmalı və eləcə də onun əməliyyatlarının nəticələrini göstərən gəlir və itki barədə hesabatları müvafiq fasilələrlə Şuraya göndərir.

2. Müəssisə illik hesabatını və müvafiq hesab etdiyi digər belə hesabatları dərc etdirir.

3. Bu maddədə istinad edən bütün ümumi və maliyyə hesabatları Səlahiyyətli orqanın üzvlərinə göndərilir.

Maddə 10

Xalis gəlirin təxsisatı

1. 3-cü bəndi nəzərə almaq şərtilə Müəssisə Səlahiyyətli Orqana III əlavənin 13-cü maddəsi üzrə və ya ona ekvivalent olaraq ödənişlər edir.

2. Assambleya İdarə Heyətinin tövsiyəsi əsasında Müəssisənin xalis gəlirinin hansı hissəsinin Müəssisənin ehtiyatları kimi saxlanılmasını müəyyən edir. Qalıq Səlahiyyətli Orqana ötürülür.

3. Müəssisənin öz təminatını qarşılıya bilməsi üçün tələb olunan və Müəssisə tərəfindən ticari istehsalata başlandıqdan 10 ildən artıq olmayan ilkin dövrdə, Assambleya Müəssisəni 1-ci bənddə istinad edilən ödənişlərdən azad edir və Müəssisənin xalis gəlirinin hamısı müəssisənin ehtiyatında saxlanılır.

Maddə 11

Maliyyə

1. Müəssisənin fonduna (pul vəsaitlərinə) aşağıda qeyd edilənlər daxildir:

(a) 173-cü maddənin 2(b)-ci bəndinə uyğun olaraq, Səlahiyyətli Orqandan əldə olunan vəsaitlər;

(b) Müəssisənin fəaliyyətlərini maliyyələşdirmək məqsədi ilə üzv dövlətlər tərəfindən könüllü olaraq edilən ödənişlər;

(c) 2-ci və 3-cü bəndlərə uyğun olaraq, Müəssisə tərəfindən alınan borc vəsaitləri;

(d) Müəssisənin fəaliyyətlərindən gələn gəlirlər;

(e) Müəssisənin mümkün olduğu qədər ən qısa zamanda öz fəaliyyətlərini həyata keçirməyə başlamasına və funksiyalarını yerinə yetirməsinə xidmət edən digər maliyyə vəsaitləri.

2. (a) Müəssisə onun tərəfindən müəyyən edilən vəsaitləri borc almaq və belə maliyyə təminatlarını və ya digər zəmanətləri təmin etmək səlahiyyətinə malikdir. Müəssisə öz istiqrazlarını maliyyə bazarlarında və ya hər hansı üzv dövlətin valyutasında açıq satışını etməzdən əvvəl həmin üzv dövlətin razılığını alır. Borcların ümumi məbləği İdarə Heyətinin tövsiyəsi əsasında Şura tərəfindən təsdiq edilir.

(b) üzv dövlətlər kapital bazarlarında və beynəlxalq maliyyə müəssisələrindən alınan kreditlər üzrə Müəssisənin müraciətlərini dəstəkləmək üçün məqsədyönlü olaraq cəhdlər göstərirlər.

3. (a) Müəssisə bir mədən sahəsini tədqiq və istismar etmək və oradan çıxarılan faydalı qazıntıların, habelə əldə edilən nikel, mis, kobalt və manqanın daşınması, emalı və satışı və eləcə də ilkin inzibati xərcləri qarşılamaq üçün zəruri olan pul vəsaitləri ilə təchiz olunur. Qeyd olunan pul vəsaitlərinin məbləği və onun təshihə üçün meyar və amillər Hazırlıq Komissiyası tərəfindən Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedur layihələrinə daxil edilir.

(b) Bütün üzv dövlətlər Müəssisəyə (a) yarıməndinə istinad edilən pul vəsaitlərinin (fond) yarısına bərabər məbləğin Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müntəzəm büdcəsi üzrə ödənişin (assesments) edildiyi tarixdə qüvvədə olan və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının üzvü olmayan dövlətlərin də nəzərə alınması üçün uyğunlaşdırılan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müntəzəm büdcəsi üzrə ödəniş miqyasına uyğun olaraq uzunmüddətli faizsiz kreditlə ayrılması üçün müvafiq imkan yaradırlar. Pul vəsaitlərinin (fond) digər yarısını tamamlamaq üçün Müəssisənin götürdüyü borclara bütün üzv dövlətlər tərəfindən eyni miqyasa uyğun olaraq zəmanət verilir.

(c) üzv dövlətlərin maliyyə yardımlarının məbləği (a) yarıməndində istinad edilən Müəssisə üçün nəzərdə tutulan pul vəsaitlərindən azdırsa, Assambleya özünün ilk sessiyasında (a) və (b) yarıməndləri üzrə üzv dövlətlərin öhdəliklərini və Hazırlıq Komissiyasının tövsiyələrini nəzərə alaraq, bu əskikliyin aradan qaldırılması məsələsini müzakirəyə çıxarır və konsensus əsasında əskikliyin aradan qaldırılması üzrə tədbirlər görür.

(d) (i) Hər bir üzv dövlət bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra 60 gün müddətində və ya ratifikasiya və yaxud qoşulma sənədinin verilməsindən sonra 30 gün müddətində daha gec olmasından asılı olaraq, müəssisəyə (b) yarıməndinə uyğun olaraq, bu üzv dövlətin faizsiz kreditlərinin hissəsinin miqdarında təxirəsalınmaz, dövriyyədən kənar, faizsiz borclar verir.

(ii) İdarə Heyəti bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsindən sonra praktiki cəhətdən ən qısa vaxt ərzində və daha sonra illik olaraq və ya digər müvafiq vaxt intervalında 170-ci maddəyə və bu əlavənin 12-ci maddəsinə uyğun olaraq, inzibati xərclərinin maliyyələşdirilməsi və Müəssisənin fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi üçün tələblərinin həcmi və vaxtı qrafikini hazırlayır.

(iii) Bundan sonra üzv dövlətlərə Səlahiyyətli Orqan tərəfindən (b) yarım bəndinə uyğun olaraq, bu xərclər üçün tələb olunan pul vəsaitlərinin münasib səhmləri barədə Müəssisə vasitəsilə xəbər verilir. Müəssisə faizsiz kreditlərlə bağlı qrafikdə nəzərdə tutulan xərcləri qarşılamaq üçün tələb olunan borcların məbləğini nağd alır.

(iv) Üzv dövlətlər xəbərdarlıq aldıqdan sonra (b) yarım bəndinə uyğun olaraq, Müəssisə üçün borc zəmanətlərinin müvafiq səhmləri ilə təmin edir.

(e) (i) Müəssisə tələb edərsə, üzv dövlətlər (b) yarım bəndində nəzərdə tutulan miqyasda qeyd olunanlara əlavə olaraq borc təminatlarını təqdim edə bilər.

(ii) Borc zəmanətləri əvəzinə üzv dövlət əks halda təminat verməyə məsuliyyətli olan borclarının həcminə ekvivalent olacaq məbləğdə Müəssisəyə könüllü yardım edə bilər.

(f) Faizli kreditlərin ödənilməsi faizsiz kreditlərin ödənilməsi üzərində üstünlüyə malikdir. Faizsiz kreditlərin ödənilməsi Şuranın tövsiyəsi və İdarə Heyətinin məsləhətinə əsasən, Assambleya tərəfindən qəbul edilən qrafikə uyğun olmalıdır. Bu funksiyanı həyata keçirərkən İdarə Heyəti Müəssisənin səmərəli funksiyasını təmin etmənin və xüsusilə maliyyə müstəqilliyini təmin etmənin birinci dərəcəli əhəmiyyətini nəzərə alan Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurlarının müvafiq müddəaları ilə idarə olunur.

(g) Müəssisəyə təqdim olunan vəsaitlər, sərbəst istifadəyə yararlı valyutalar və ya əsas xarici mübadilə bazarlarında sərbəst, mümkün və səmərəli istifadəyə yararlı valyutalar olmalıdır. Bu valyutalar qüvvədə olan beynəlxalq monetar (pul-kredit) təcrübəyə uyğun olaraq, Səlahiyyətli Orqanın qayda, norma və prosedurları ilə müəyyən olunur. 2-ci bənddə nəzərdə tutulanlar istisna olmaqla, heç bir üzv dövlət Müəssisənin bu pul vəsaitlərinə sahib olması, istifadəsi və ya mübadiləsi üzrə məhdudiyyətləri təsdiq edə və ya tətbiq edə bilməz.

(h) “Borc təminatı”, kredit verənlərin üzv dövlətə Müəssisənin ödəniş etməməsi xəbərdarlığına əsasən, təminatın əhatə etdiyi Müəssisənin maddi öhdəlikləri, müvafiq miqyasa uyğun nisbətdə üzv dövlətin Müəssisənin kredit verənlərinə ödəmək vədi deməkdir. Həmin öhdəliklərin ödənilməsi üçün prosedurlar Səlahiyyətli Orqanın qayda, qanun və prosedurlarına müvafiq olmalıdır.

4. Müəssisənin vəsaitləri, aktivləri və xərcləri Səlahiyyətli Orqanın vəsaitləri, aktivləri və xərclərindən ayrı saxlanılmalıdır. Müəssisə Səlahiyyətli Orqanla bu təşkilatların digərinin adından həyata keçirdiyi inzibati xərclərin ödənilməsi üçün, o cümlədən obyektlər, işçi heyəti, xidmətlər barədə razılığa gələ bilər.

5. Müəssisənin maliyyə hesabatları da daxil olmaqla qeydləri, kitabları və hesablari Şuranın təyin etdiyi müstəqil auditor tərəfindən audit yoxlamasından keçməlidir.

Maddə 12 **Əməliyyatlar**

1. Müəssisə 170-ci maddəyə uyğun olaraq, Şuraya fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi barədə layihələr təklif edir. Belə təkliflərə 153-cü maddənin 3-cü bəndinə uyğun olaraq, Rayonda fəaliyyətlərin həyata keçirilməsi üçün rəsmi yazılı iş planı, bütün digər belə məlumatlar və onun Hüquqi və Texniki Komissiya tərəfindən qiymətləndirilməsi və Şura tərəfindən təsdiq olunması üçün vaxtaşırı tələb olunan informasiyalar daxildir.

2. Şura tərəfindən təsdiq olunduqdan sonra Müəssisə 1-ci bəndə əsasən rəsmi yazılı iş planı əsasında layihəni icra edir.

3. (a) Müəssisə öz əməliyyatları üçün tələb olunan mallara və xidmətlərə malik olmadıqda onları əldə edə bilər. Bu məqsədlə o, tenderə dəvətlər təşkil edir və tender iştirakçılarına ən yaxşı keyfiyyət, qiymət və çatdırılma müddətini təklif edən müqavilələr təqdim edir.

(b) Bu tələblərə cavab verən birdən çox ərizə olsa, müqavilə aşağıdakılara uyğun olaraq təqdim olunur:

(i) lazımi səy və səmərəliliklə əməliyyatların həyata keçirilməsi ilə əlaqədar olmayan siyasi və ya digər mülahizələr əsasında ayrı-seçkiliyə yol verməmək prinsipi;

(ii) dənizə çıxışı olmayan və əlverişsiz coğrafi mövqeyə malik dövlətlər də daxil olmaqla inkişaf etməkdə olan ölkələrdən irəli gələn mal və xidmətlərə tətbiq olunacaq üstünlüklərlə əlaqədar Şura tərəfindən təsdiq olunmuş qaydalar;

(c) İdarə Heyəti, Müəssisənin ən yaxşı maraqlarına cavab verirsə, tender elanları haqqında tələblərə cavab verməyən xüsusi vəziyyətləri müəyyən edən qaydalar qəbul edə bilər.

4. Müəssisə bütün faydalı qazıntılara və onun istehsal etdiyi, emal olunmuş maddələrə mülkiyyət hüququna malikdir.

5. Müəssisə məhsullarını ayrı-seçkilik olmadan satır. O, qeyri-kommersiya güzəştləri təqdim etmir.

6. Müəssisə bu Konvensiyanın digər müddələrinə uyğun olaraq, ona təqdim olunan ümumi və xüsusi səlahiyyətlərinə zərər vurmada öz işi ilə əlaqədar zəruri olan səlahiyyətləri həyata keçirir.

7. Müəssisə hər hansı dövlətin siyasi işlərinə müdaxilə etməməlidir, maraqlı üzv dövlətin siyasi sistemi də onun qərarlarına təsir etmir. Yalnız kommersiya mülahizələri onun qərarlarına müvafiq olmalı və bu mülahizələr müvafiq əlavənin 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan məqsədləri həyata keçirmək üçün qərəzsiz ölçülüb-biçilməlidir.

Maddə 13

Hüquqi status, imtiyaz və immunitetlər

1. Üzv dövlətlərin ərazilərində funksiyalarını həyata keçirməsini təmin etmək məqsədi ilə Müəssisəyə bu maddədə nəzərdə tutulmuş status, imtiyaz və

immunitetlər verilir. Bu prinsipi həyata keçirmək üçün Müəssisə və üzv dövlətlər zəruri hesab etdikləri xüsusi müqavilələr bağlaya bilərlər.

2. Müəssisə vəzifələrinin həyata keçirilməsi və məqsədlərinin icrası üçün zəruri olan hüquq qabiliyyətinə malikdir, xüsusilə:

(a) dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlarla razılaşmalar da daxil olmaqla, müqavilələr bağlamaq, birgə razılaşmalara və ya digər razılaşmalara nail olmaq;

(b) daşınar və daşınmaz əmlakın əldə olunması, icarəsi, idarə edilməsi və barəsində sərəncam verilməsi;

(c) məhkəmə icraatında tərəf kimi çıxış etmək.

3. (a) Müəssisə əleyhinə yalnız üzv dövlətin ərazisində səlahiyyətli yurisdiksiya məhkəməsində tədbirlər görülməyə bilər, əgər Müəssisə:

(i) idarə və ya obyektə malikdirsə;

(ii) xidməti qəbul etmək və ya prosesdən xəbərdar etmə məqsədi ilə agent təyin etmişdirsə;

(iii) mal və ya xidmətlər üçün müqavilə bağlamışdırsa;

(iv) qiymətli kağızlar buraxmışdırsa;

(v) digər halda kommersiya fəaliyyəti ilə məşğuldursa.

(b) Harada yerləşməsindən və kimə məxsus olmasından asılı olmayaraq, müəssisənin əmlak və aktivləri onun əleyhinə qəti qərarın verilməsindən azaddır, həbs və hökmün bütün növlərindən azaddır.

4. (a) Harada yerləşməsindən və kimə məxsus olmasından asılı olmayaraq, Müəssisənin əmlak və aktivləri icraedici və qanunverici fəaliyyətin rekvizisiya, müsadirə, və ya müsadirənin hər hansı digər növündən azaddır.

(b) Müəssisənin əmlak və mülkləri harada yerləşməsindən və kim tərəfindən saxlanması asılı olmayaraq, ayrı-seçkilik məhdudiyyətləri, qayda, nəzarət və hər hansı xarakterli moratoriumdan azaddır.

(c) Müəssisə və onun əməkdaşları, kommersiya və ya digər şəkildə fəaliyyət göstərdikləri hər hansı dövlət və ya ərazidə yerli qayda və qanunlara riayət etməlidir.

(d) Üzv dövlətlər ərazilərində kommersiya fəaliyyətlərini həyata keçirən subyektlərə verdikləri bütün hüquq, üstünlük və imtiyazlardan Müəssisənin istifadə etməsini təmin etməlidirlər. Bu hüquq, üstünlük və imtiyazlar eyni kommersiya fəaliyyətləri ilə məşğul olan obyektlərə verdiklərindən daha az əlverişli əsasda olmayaraq, Müəssisəyə verilməlidir. Üzv dövlətlər inkişaf etməkdə olan ölkələr və ya onların kommersiya obyektlərinə xüsusi üstünlüklər nəzərdə tutubsa, Müəssisə də oxşar şəkildə üstün əsasda həmin üstünlüklərə sahib olmalıdır.

(e) Üzv dövlətlər digər kommersiya obyektləri üçün təchiz etmə öhdəliyi olmadan Müəssisə üçün xüsusi güzəştlər, hüquqlar, üstünlüklər və imtiyazlar təchiz edə bilər.

5. Müəssisə birbaşa və dolayı vergidən azad olunmaq üçün idarələri və obyektlərinin yerləşdiyi qəbul edilən ölkələrlə danışıqlar aparır.

6. Hər bir üzv dövlət öz qanuni şərtləri ilə bu əlavədə ifadə olunan prinsiplərin həyata keçirilməsi üçün zəruri tədbirlər görməli və gördüyü xüsusi tədbirlər barədə Müəssisəyə məlumat verməlidir.

7. Müəssisə müəyyən etdiyi hallarda və şərtlər əsasında ona bu maddə ilə və ya 1-ci bənddə nəzərdə tutulan xüsusi razılaşmalarla təqdim olunan imtiyaz və immunitetlərdən imtina edə bilər.

ƏLAVƏ V. BARIŞIQ

1-ci fəsil

XV bölmənin 1-ci maddəsinə əsasən barışıq proseduru

Maddə 1

İcraatın başlanması

Əgər mübahisə tərəfləri 284-cü maddəyə əsasən, mübahisəni bu fəsil üzrə barışıq proseduruna təqdim etmək barədə razılığa gəlmişdirlərsə, istənilən belə tərəf mübahisənin digər tərəf və ya tərəflərinə yazılı şəkildə xəbərdarlıq ünvanlayaraq icraata başlaya bilər.

Maddə 2

Vasitəçilərin siyahısı

Vasitəçilərin siyahısı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən tərtib olunur və saxlanılır. Hər bir üzv dövlət qərəzsizlik, səlahiyyət və düzgünlük üzrə yüksək nüfuza malik olan 4 vasitəçi təyin etmək hüququna malikdir. Adları irəli sürülmüş şəxslər sözügedən siyahını təşkil edir. Hər hansı bir vaxtda hər hansı üzv dövlət tərəfindən irəli sürülmüş və siyahıda qeyd olunan vasitəçilərin sayı 4 nəfərdən az olduqda, o halda üzv dövlət əlavə zəruri təyinatlar vermək hüququna malikdir. Vasitəçinin adı təyin olunmuş üzv dövlət tərəfindən xaric olunanadək siyahıda qalsa da, vasitəçi mövcud işlə bağlı müvafiq komissiyada icraat bitənədək təyin olunduğu tərkibdə komissiyada işləməyə davam edəcəkdir.

Maddə 3

Barışıq komissiyasının təşkili

Dövlətlər başqa cür razılığa gəlmədiyi təqdirdə, barışıq komissiyası aşağıdakı şəkildə təşkil olunur:

a) (g) yarımbəndinə riayət etmək şərtilə barışıq komissiyası beş üzvdən ibarət olur.

b) Tərəflər başqa qaydada razılığa gəlmədiyi təqdirdə, barışıq proseduru üzrə icraata başlayan tərəf, bu əlavənin 2-ci maddəsində qeyd edilən vasitəçilərin

siyahısından biri öz vətəndaşı ola bilən iki barışdırıcı təyin edir. Belə təyinatlar bu əlavənin 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan xəbərdarlığa daxil edilir;

c) digər mübahisə tərəfi bu əlavənin 1-ci maddəsinə uyğun olaraq xəbərdarlığın alınmasından 21 gün müddətində (b) yarım bəndində nəzərdə tutulan qaydada iki vasitəçi təyin edir. Əgər təyinat müəyyən olunmuş müddətdə həyata keçirilməmişdirsə, barışıq proseduru üzrə icraata başlayan tərəf bu müddətin bitməsindən bir həftə ərzində ya digər tərəfə ünvanlanmış xəbərdarlıq vasitəsilə icraatı dayandıra bilər və yaxud da (e) yarım bəndinə uyğun olaraq təyinat vermək barədə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə müraciət edə bilər;

d) onlar dörd vasitəçinin hamısının təyin olunmasından 30 gün ərzində bu əlavənin 2-ci maddəsində nəzərdə tutulan siyahıdan sədr vəzifəsi üçün beşinci vasitəçini təyin edirlər. Əgər bu müddətdə təyinat verilməzsə, bu müddətin bitməsindən bir həftə ərzində tərəflərdən hər hansı biri (e) yarım bəndinə əsasən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təyinat verməsi üçün müraciət edə bilər;

e) (c) və ya (d) yarım bəndləri üzrə müraciətin qəbul olunmasından 30 gün ərzində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi mübahisə tərəfləri ilə məsləhətləşmələr apararaq, bu əlavənin 2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş siyahıdan zəruri təyinatlar verir;

f) vakant vəzifələr ilkin təyinat üçün müəyyən olunan qaydada tutulur;

g) müqavilə vasitəsilə eyni maraqlara malik olmalarını müəyyən edən iki və ya daha çox tərəf birgə olaraq iki vasitəçi təyin edir. İki və ya daha çox tərəf fərqli maraqlara malik olduqda və ya onların eyni maraqlara malik olmaları barədə razılıq olmadıqda, onlar ayrı-ayrılıqda vasitəçilər təyin edirlər;

h) ayrı-ayrı maraqlara malik olan və ya eyni maraqlara malik olmaları barədə aralarında razılıq olmayan iki tərəfin iştirakı ilə yaranan mübahisələr zamanı tərəflər imkan daxilində a-f yarım bəndlərini tətbiq edirlər.

Maddə 4 Prosedur

Tərəflərin başqa qaydada razılığa gəlmədiyi təqdirdə, barışıq komissiyası öz şəxsi prosedurunu müəyyən edir. Komissiya mübahisə tərəflərinin razılığına əsasən, üzv dövlətlərə mülahizələrini şifahi və ya yazılı şəkildə təqdim etməyi təklif edə bilər. Komissiyanın prosesual məsələlərlə əlaqədar qərarları, hesabat və tövsiyələri onun üzvlərinin səs çoxluğu ilə qəbul olunur.

Maddə 5 Dostcasına həll

Komissiya tərəflərin diqqətini mübahisələrin dostcasına həllini sadələşdirə biləcək hər hansı tədbirlərə yönəldə bilər.

Maddə 6

Komissiyanın funksiyaları

Komissiya üzv dövlətləri dinləyir, onların iddia və məqsədlərini araşdırır və mübahisələrin dostcasına həllinə nail olmaq məqsədi ilə Tərəflərə təkliflər irəli sürür.

Maddə 7

Hesabat

1. Komissiya təşkil olunmasından 12 ay ərzində hesabat verir. Onun hesabatında əldə edilmiş bütün razılaşmalar, razılığın əldə olunmaması, mübahisəli məsələyə aid hüquq və ya fakt məsələləri ilə bağlı çıxarılan nəticələr və komissiyanın mülahizəsinə əsasən, mübahisənin dostcasına həlli üçün münasib olan tövsiyələr qeyd olunur. Hesabat Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən saxlanmalı və onun tərəfindən dərhal mübahisə tərəflərinə ötürülməlidir.

2. Nəticə və tövsiyələri də daxil olmaqla, komissiyanın hesabatı tərəflər üçün məcburi qüvvəyə malik deyildir.

Maddə 8

Xitam

Barışdırma prosedurlarının icraatına razılığa gəlinən zaman tərəflər qəbul etdikdə və ya tərəflərdən biri hesabatda əks olunan tövsiyələri rədd etdikdə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə yazılı xəbərdarlıq ünvanlamaq yolu ilə və yaxud hesabatların tərəflərə verilməsi tarixindən 3 ay keçdikdən sonra xitam verilir.

Maddə 9

Haqq və xərclər

Komissiyanın haqq və xərclərini mübahisə tərəfləri ödəyir.

Maddə 10

Tərəflərin proseduru dəyişdirmək hüququ

Mübahisə tərəfləri, ancaq bu mübahisəyə aid edilən razılığa əsasən, bu əlavənin istənilən müddəasını dəyişdirə bilər.

2-ci fəsil

XV bölmənin 3-cü fəslinə əsasən barışıq proseduruna məcburi təqdim olunma

Maddə 11

İcraata başlama

1. Bu fəsilə əsasən barışıq təqdim oluna bilən hər hansı mübahisənin tərəfi, XV Bölmənin 3-cü fəslinə uyğun olaraq, mübahisənin digər tərəfi və ya tərəflərinə yazılı xəbərdarlıq ünvanlamaq yolu ilə icraata başlaya bilər.

2. 1-ci bənd üzrə xəbərdarlıq almış hər hansı mübahisə tərəfi belə icraatla razılaşmağa borcludur.

Maddə 12

Barışıq proseduruna cavab verməkdən və ya təqdim etməkdən imtina edilməsi

Mübahisə tərəfinin və ya tərəflərinin icraatın başlanması haqqında xəbərdarlığa cavab verməkdən imtina etməsi və ya mübahisənin belə icraata təqdim edilməsindən imtina etməsi icraatın başlanmasına mane olmur.

Maddə 13

Səlahiyyət

Bu fəsil üzrə barışdırma komissiyasının səlahiyyətləri ilə bağlı ziddiyyət bu komissiya tərəfindən aradan qaldırılır.

Maddə 14

1-ci fəslin tətbiqi

Bu əlavənin 1-ci fəslinin 2-10-cu maddələri bu fəslə nəzərə alaraq tətbiq olunur.

VI ƏLAVƏ. DƏNİZ HÜQUQU ÜZRƏ BEYNƏLXALQ TRİBUNALIN STATUTU

Maddə 1

Ümumi müddəalar

1. Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunal bu Konvensiyanın müddəalarına və bu Statuta uyğun olaraq təşkil olunur və funksiyalarını icra edir.

2. Tribunal Almaniya Federativ Respublikasının Hamburq şəhərində yerləşir.

3. Tribunal arzuolunan hesab etdiyi təqdirdə, başqa yerlərdə yerləşə və funksiyalarını icra edə bilər.

4. Mübahisənin Tribunalaya istənilən təqdimatı məsələləri XI və XV Bölmələrin müddəaları ilə tənzimlənilir.

1-ci fəsil **Tribunalın təşkili**

Maddə 2 **Tərkib**

1. Tribunal qərəzsizlik və düzgünlük üzrə yüksək nüfuza malik olan və dəniz hüququ sahəsində tanınmış avtoritet kimi qəbul olunan 21 müstəqil üzvdən təşkil olunmuş kollegiyadan ibarətdir.

2. Tribunalın tərkibində bütövlükdə, dünyanın əsas hüquqi sistemlərinin təmsilçiliyi və ədalətli coğrafi bölgü təmin olunur.

Maddə 3 **Üzvlük**

1. Tribunalın tərkibində eyni dövlətin vətəndaşı olan 2 üzv ola bilməz. Birdən artıq dövlətin vətəndaşlığını daşıyan şəxsin Tribunalaya üzvlüyü, həmin şəxsin adətən mülki və siyasi hüquqlarını həyata keçirdiyi dövlətin vətəndaşı hesab olunması yolu ilə həll edilir.

2. Tribunalın tərkibində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası tərəfindən təsis olunan hər coğrafi qrupdan ən azı 3 üzv olur.

Maddə 4 **Namizədlərin irəli sürülməsi və seçkilər**

1. Hər bir üzv dövlət bu əlavənin 2-ci bəndində nəzərdə tutulan keyfiyyətlərə malik 2 nəfərdən çox olmayaraq namizədlər irəli sürə bilər. Tribunalın üzvləri belə irəli sürülmüş namizədlər siyahısından seçilir.

2. Seçki gününə ən gec üç ay qalmış Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi ilk seçkilər zamanı və ya Tribunalın Katibi növbəti seçkilər zamanı Tribunalın üzvlüyünə namizədlərini təqdim etmələri barədə üzv dövlətlərə yazılı dəvət ünvanlayır. O, üzv dövlətlər tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş namizədlərin əlifba sırası üzrə siyahısını tərtib edir və hər seçkidən sonra sonuncu ayın yeddinci gününədək onu üzv dövlətlərə göndərir.

3. İlk seçkilər bu Konvensiyanın qüvvəyə minməsi tarixindən 6 ay ərzində keçirilir.

4. Tribunalın üzvləri gizli səsvermə yolu ilə seçilir. Seçkilər ilk seçkilər keçirilərkən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən təşkil olunan görüşdə və növbəti seçkilər keçirilərkən isə üzv dövlətlər tərəfindən razılaşdırılmış prosedur vasitəsilə keçirilir. Bu görüşdə üzv dövlətlərin üçdə ikisi kquorum təşkil

edir. Tribunalala seçilən üzvlər üzv dövlətlərin əksəriyyətinin də daxil olması şərtilə üçdə ikidən az olmamaqla, səsvermədə iştirak edən üzv dövlətlərin səslərinin sayını daha çox qazanmış namizədlər olur.

Maddə 5 **Səlahiyyət müddəti**

1. Tribunalın üzvləri 9 il müddətinə seçilirlər və təkrar seçilə bilərlər, bununla belə ilk seçkilərdə seçilən yeddi üzvün səlahiyyət müddətinin üçüncü ilin sonunda, daha yeddi üzvün səlahiyyət müddətinin isə altıncı ilin sonunda bitməsi nəzərdə tutulur.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi ilk seçkilərdən dərhal sonra Tribunal üzvlərindən hansının yuxarıda göstərilən üç və altıillik ilkin müddətə seçilmiş hesab olunmasını püşkatma yolu ilə müəyyən edir.

3. Tribunal üzvləri onların yeri tutulanadək öz vəzifələrini icra edirlər. Onlar hətta yerləri tutulduqdan sonra belə əvəzetmə olan tarixədək başladıkları hər hansı icraatı bitirirlər.

4. Tribunal üzvünün istefası zamanı istefa ərizəsi Tribunalın Sədrinə ünvanlanır.

Maddə 6 **Vakansiyalar**

1. Vakansiyalar aşağıdakı müddəalara əməl etmək şərtilə ilk seçkilər üçün nəzərdə tutulmuş qaydada doldurulur, vakansiyanın yarandığı müddətdən bir ay ərzində Tribunalın Katibi bu əlavənin 4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş şəkildə dəvət göndərir, seçki tarixi isə Tribunalın Katibi tərəfindən üzv dövlətlərlə məsləhətləşmələr aparılaraq təyin olunur.

2. Səlahiyyət müddəti bitməmiş üzvü, seçilərək əvəz edən Tribunal üzvü həmin vəzifəni sələfinin qalan səlahiyyət müddəti ərzində icra edir.

Maddə 7 **Uyğunsuz fəaliyyətlər**

1. Tribunalın heç bir üzvü hər hansı siyasi və ya inzibati funksiyaları həyata keçirə və ya dənizin və ya onun dibinin ehtiyatlarının tədqiqatı və istismarı ilə və yaxud dənizin və ya onun dibinin kommersion məqsədləri ilə istifadəsinin digər növləri ilə məşğul olan hər hansı müəssisənin fəaliyyətində fəal şəkildə iştirak edə və ya bu fəaliyyətdə maddi cəhətdən maraqlı ola bilməz.

2. Tribunalın heç bir üzvü hər hansı işdə nümayəndə, müvəkkil və ya vəkil qismində çıxış edə bilməz.

3. Bu məsələlərlə bağlı hər hansı şübhəyə Tribunalda iştirak edən digər üzvlərin əksəriyyətinin qərarı əsasında aydınlıq gətirilir.

Maddə 8

Xüsusi işlərdə Tribunal üzvlərinin iştirak şərtləri

1. Hər hansı bir işlə bağlı əvvəllər tərəflərdən birinin nümayəndəsi, müvəkkili və ya vəkili, milli, yaxud beynəlxalq məhkəmənin üzvü və ya hər hansı digər qisimdə çıxış etmiş Tribunalın heç bir üzvü, bu işə bağlı qərarların qəbul edilməsində iştirak edə bilməz.

2. Əgər Tribunal üzvü hər hansı xüsusi səbəbdən özünün xüsusi işlə bağlı qərarların qəbul edilməsində iştirak etməməli olduğunu hesab edirsə o, bu barədə Tribunalın Sədrini məlumatlandırır.

3. Sədr hər hansı xüsusi səbəbdən Tribunal üzvlərindən hər hansı birinin xüsusi işlə bağlı görüşdə iştirak etməməli olduğunu hesab edirsə, o müvafiq olaraq üzvü bu barədə məlumatlandırır.

4. Bu məsələlərlə bağlı hər hansı şübhəyə Tribunalda iştirak edən digər üzvlərin əksəriyyətinin qərarı əsasında aydınlıq gətirilir.

Maddə 9

Tələb olunan şərtlərin yerinə yetirilməsinin dayandırılmasının nəticəsi

Hər hansı bir üzv tərəfindən tələb olunan şərtlərə əməl edilməməsi barədə Tribunalın digər üzvləri yekdil qərar qəbul edərsə, Tribunalın Sədri bu yeri vakant elan edir.

Maddə 10

İmtiyaz və immunitətlər

Tribunal üzvləri Tribunalda vəzifələrini yerinə yetirərkən diplomatik immunitet və imtiyazlardan istifadə edirlər.

Maddə 11

Tribunal üzvləri tərəfindən təntənəli bəyanat

Tribunalın hər bir üzvü öz vəzifələrinin icrasına başlamazdan əvvəl, açıq iclasda öz səlahiyyətlərini qərəzsiz və vicdanla həyata keçirəcəyi barədə təntənəli bəyanat verməlidir.

Maddə 12

Sədr, Sədr müavini və Katib

1. Tribunal 3 il müddətinə Sədr və Sədr müavini seçir və onlar təkrar seçilə bilərlər.

2. Tribunal Katibini təyin edir və zəruri olan digər əməkdaşlarının təyin olunmasını təmin edir.

3. Sədr və Katibin iqamətgahı Tribunalın yerləşdiyi yerdədir.

Maddə 13

Kvorum

1. İclasda mövcud olan bütün üzvlər iştirak edir, bu zaman isə iştirakın yetərsay olması üçün Tribunalın 11 üzvündən təşkil olunmuş kvorum olmalıdır.

2. Bu əlavənin 17-ci maddəsinə riayət etmək şərtilə Tribunal bu əlavənin 14-cü və 15-ci maddəsində nəzərdə tutulan palataların səmərəli fəaliyyətini nəzərə alaraq, xüsusi mübahisələrə baxılması üçün iştirakın təmin edilməsi məqsədi ilə üzvlərdən kimin olduğunu müəyyən edir.

3. Tribunalə təqdim olunan bütün mübahisə və müraciətlər bu əlavənin 14-cü maddəsi tətbiq olunmadıqda və ya tərəflərin işə bu əlavənin 15-ci maddəsi ilə baxılması barədə müraciəti olduqda, Tribunal tərəfindən dinlənilir və həll olunur.

Maddə 14

Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası

Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası bu əlavənin 4-cü fəslinin müddəalarına uyğun olaraq təsis edilir. Onun yurisdiksiyası, səlahiyyət və funksiyaları XI bölmənin 5-ci fəslində nəzərdə tutulur.

Maddə 15

Xüsusi palatalar

1. Tribunal mübahisələrin xüsusi kateqoriyaları ilə məşğul olmaq üçün zəruri hesab etdiyi üç və ya daha çox seçilmiş üzvlərdən təşkil olunan palatalar formalaşdırıla bilər.

2. Tribunal tərəflərin bu barədə müraciəti olarsa, ona təqdim olunmuş xüsusi işlə məşğul olmaq üçün palata formalaşdırır. Belə palataların tərkibi tərəflərin bəyənməsindən sonra Tribunal tərəfindən müəyyən olunur.

3. İşlərin həll olunmasını sürətləndirmək üçün Tribunal hər il mübahisələrə sadələşdirilmiş prosedur vasitəsilə baxa bilən və onları həll edə bilən seçilmiş beş üzvündən ibarət tərkibdə palata formalaşdırır. Xüsusi icraatda iştirak edə bilməyən üzvləri əvəz etmək üçün iki alternativ üzv seçilir.

4. Mübahisələr tərəflər müraciət edərsə, bu maddədə nəzərdə tutulan palatalar tərəfindən onlara baxılır və həll olunur.

5. Bu maddədə və ya bu əlavənin 14-cü maddəsində Palatalardan biri tərəfindən qəbul olunan qərarlar Tribunal tərəfindən ifadə olunmuş hesab olunur.

Maddə 16

Tribunalın qaydaları

Tribunal funksiyalarını həyata keçirmək məqsədi ilə qaydalar müəyyən edir. Tribunal xüsusilə prosedur qaydaları müəyyən edir.

Maddə 17

Üzvlərin vətəndaşlığı

1. Mübahisə tərəflərindən hər hansı birinin vətəndaşlığına malik olan Tribunal üzvləri, istintaqda Tribunal üzvü kimi çıxış etmək hüquqlarını saxlayırlar.

2. Əgər mübahisəyə baxılan zaman Tribunalın tərkibində tərəflərdən birinin vətəndaşlığına malik olan üzv varsa, hər hansı digər tərəf Tribunalın üzvü qismində çıxış etmək üçün bir şəxs seçə bilər.

3. Əgər mübahisəyə baxılan zaman Tribunalın tərkibində tərəflərin vətəndaşlığına malik olan heç bir şəxs yoxdursa, bu tərəflərdən hər biri Tribunalın üzvü qismində çıxış etmək üçün bir şəxs seçə bilər.

4. Belə hallarda, Tribunalın Sədri tərəflərlə məsləhətləşmələr apararaq, Palatanın tərkibindən olan Tribunalın müəyyən edilmiş üzvlərindən, aidiyyəti tərəflərin vətəndaşı olan, yaxud mövcud olmayan və ya iştirak edə bilməyən üzvlər, xüsusi seçilmiş tərəflərin tələb olunan sayda Tribunal üzvlərinə yer güzəşt edilməsi üçün müraciət edir.

5. Əgər bir neçə tərəf eyni marağa malikdirsə, onlar əvvəlki müddəaların məqsədləri üçün yalnız bir tərəf hesab olunur. Bu məsələ ilə bağlı hər hansı şübhəyə Tribunalın qərarı əsasında aydınlıq gətirilir.

6. 2-ci, 3-cü və 4-cü bəndlərə uyğun olaraq, seçilmiş üzvlər bu əlavənin 2-ci, 8-ci və 11-ci maddələri ilə tələb olunan şərtləri yerinə yetirirlər.

Maddə 18

Üzvlərin mükafatlandırılması

1. Tribunalın seçilmiş hər bir üzvü funksiyalarını yerinə yetirdiklərinə görə illik məvacib və hər günə görə xüsusi əlavə vəsait alır, bu zaman Tribunalın hər hansı bir üzvünə ödəniləcək xüsusi əlavə vəsaitlərin ümumi məbləği illik məvacibin məbləğindən çox olmamalıdır.

2. Tribunalın Sədri illik xüsusi əlavə vəsait alır.

3. Sədr müavini Sədrin səlahiyyətlərini icra edərkən, hər günə görə xüsusi əlavə vəsait alır.

4. Tribunalın seçilmiş üzvləri hesab olunmayan, bu əlavənin 17-ci maddəsindəki qayda üzrə seçilmiş üzvlər öz funksiyalarını yerinə yetirdiklərinə görə hər gün üçün təzminat alırlar.

5. Əməkhaqları, əlavə vəsaitlər və təzminatlar Tribunalın iş yükü nəzərə alınaraq, vaxtaşırı üzv dövlətlərin görüşlərində müəyyən olunur. Onlar xidmət müddəti ərzində azaldıla bilməz.

6. Katibin əməkhaqqı Tribunalın təqdimatına əsasən, üzv dövlətlərin görüşlərində müəyyən olunur.

7. Üzv dövlətlərin görüşlərində qəbul olunan qaydalar Tribunal üzvləri və Katibinə yaşa görə təqaüdlərin verilməsi, Tribunal üzvləri və Katibinə ezamiyyət xərclərinin geri qaytarılması şərtlərini müəyyən edir.

8. Əməkhaqqı, əlavə vəsaitlər və təzminatlar bütün vergilərdən azaddır.

Maddə 19 **Tribunalın xərcləri**

1. Tribunalın xərcləri üzv dövlətlərin görüşlərində qərara alınmış şəkildə və qaydada üzv dövlətlər və Səlahiyyətli Orqan tərəfindən ödənilir.

2. Tribunalə təqdim olunmuş işin tərəfi üzv dövlət və ya Səlahiyyətli Orqan hesab olunmayan hər hansı subyektdirsə, Tribunal mövcud tərəfin Tribunalın xərclərini qarşılamağı müəyyən edir.

2-ci fəsil **Səlahiyyət**

Maddə 20 **Tribunala daxil olmaq imkanı**

1. Tribunal üzv dövlətlər üçün açıqdır.

2. Xüsusi ilə XI Bölmədə nəzərdə tutulan hər hansı halda və ya bütün tərəflərin qəbul etdiyi, Tribunal üzrə yurisdiksiya müəyyənədicisi digər razılaşmaya uyğun olaraq təqdim edilən hər hansı halda Tribunal üzv dövlət olmayan subyektlər üçün açıqdır.

Maddə 21 **Yurisdiksiya**

Tribunalın yurisdiksiyasına bu Konvensiyaya uyğun olaraq təqdim olunmuş bütün mübahisə və müraciətlər və xüsusilə Tribunalın yurisdiksiyası üzrə xüsusi olaraq digər razılaşmalarda nəzərdə tutulan bütün məsələlər daxildir.

Maddə 22

Digər sazişlərin mövzusu olan mübahisələrə rəy

Bu Konvensiyanın əhatə etdiyi məsələlərə aid qüvvədə olan müqavilə və ya konvensiyanın bütün tərəflərinin razılığına əsasən belə müqavilə və ya konvensiyanın şərhı və tətbiqi ilə əlaqədar istənilən mübahisə Tribunalə baxılması üçün təqdim oluna bilər.

Maddə 23

Tətbiq edilən hüquq

Tribunal 293-cü maddəyə uyğun olaraq, bütün mübahisə və müraciətlər haqqında qərar qəbul edir.

3-cü fəsil

Prosedur

Maddə 24

İcraatın başlanması

1. Mübahisələr şəraitdən asılı olaraq, ya xüsusi saziş haqqında Katibin bildirişi vasitəsi və ya onun adına yazılı bəyanat yolu ilə Tribunalə təqdim olunur. Hər iki vəziyyətdə mübahisənin mövzusu və tərəflər göstərilir.
2. Katib dərhal xüsusi saziş və ya bildiriş haqqında tərəfləri məlumatlandırır.
3. Katib, həmçinin bütün üzv dövlətləri də məlumatlandırır.

Maddə 25

Müvəqqəti tədbirlər

1. 290-cı maddəyə uyğun olaraq, Tribunal və onun Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası müvəqqəti tədbirlər təyin etmək hüququna malikdir.
2. Əgər Tribunal sessiya dövründə deyildirsə və ya üzvlərin sayı kворum təşkil etmək üçün kifayət qədər deyildirsə, müvəqqəti tədbirlər bu əlavənin 15-ci maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olaraq yardımış ümumi prosedurlar palatası tərəfindən təyin edilir. Bu əlavənin 15-ci maddəsinin 4-cü bəndinə baxmayaraq, belə müvəqqəti tədbirlər hər hansı bir mübahisə tərəfinin tələbi əsasında qəbul edilə bilər. Onlar Tribunal tərəfindən nəzərdən keçirilir və Tribunal onlarda dəyişikliklər edilə bilər.

Maddə 26

İşə baxılması

1. İşə Sədrin və ya o sədrlik edə bilmədiyi müddətdə Sədrin müavininin nəzarəti altında baxılır. Əgər onlardan heç biri sədrlik edə bilmirsə, Tribunalə baş hakim sədrlik edir.

2. Əgər Tribunal başqa qərar qəbul etməmişdirsə və ya tərəflər ictimaiyyətin iştirak etməməsini tələb etmərsə iş ictimai qaydada baxılır.

Maddə 27

İşin aparılması

Tribunal işin aparılması ilə bağlı göstərişlər verir, hər bir tərəfin hansı formada və hansı müddətdə dəlillərini şərh etmələrini müəyyən edir və sübutların əldə olunması ilə əlaqədar bütün tədbirləri görür.

Maddə 28

Tribunalın çağırışına gəlməmək

Tərəflərdən biri Tribunalə gəlmədikdə və ya öz dəlillərini təqdim etmədikdə, digər tərəf Tribunalə icraatı davam etdirməsini və qərara qəbul etməsini xahiş edə bilər. Tərəfin məhkəmənin çağırışına gəlməməsi və ya öz dəlillərini təqdim etməməsi icraatın aparılmasına mane olmur. Qərar qəbul etməzdən əvvəl Tribunal tək cə müvafiq mübahisənin onun yurisdiksiyasına daxil olmasına deyil, həm də iddianın faktiki və hüquqi cəhətdən kifayət qədər əsaslandırılmış olmasına da əmin olmalıdır.

Maddə 29

Qərarların qəbul edilməsi üçün səs çoxluğu

1. Bütün məsələlər Tribunalda iştirak edən üzvlərin səs çoxluğu ilə həll olunur.

2. Səslər bərabər olduğu təqdirdə, Sədr və ya onun əvəzinə fəaliyyət göstərən Tribunal üzvü həlledici səsə malik olur.

Maddə 30

Məhkəmə qərarı

1. Məhkəmə qərarında onun əsaslandığı səbəblər bəyan olunur.

2. Məhkəmə qərarında onun qəbul edilməsində iştirak edən üzvlərin adları göstərilir.

3. Əgər bütövlükdə məhkəmə qərarı və ya onun bir hissəsi Tribunal üzvlərinin yekdil fikrini ifadə etmirsə, o halda Tribunalın hər hansı bir üzvü öz xüsusi fikrini ifadə etmək hüququna malikdir.

4. Məhkəmə qərarı Sədr və Katib tərəfindən imzalanır. Məhkəmə qərarı mübahisə tərəflərinə müvafiq bildirişdən sonra açıq iclasda oxunur.

Maddə 31

Müdaxilə etmək üçün müraciət

1. Əgər üzv dövlət hər hansı mübahisə ilə bağlı qərarın onun hüquqi xarakterli marağına ziyan vuracağını hesab edirsə, o halda bu Dövlət Tribunalına işə müdaxilə etməsi üçün müraciət edə bilər.

2. Bu müraciət üzrə qərar Tribunal tərəfindən qəbul edilir.

3. Müdaxilə etmək tələbi verildikdə, mübahisə ilə bağlı Tribunalın qərarı üzv dövlətin müdaxilə etdiyi məsələlərlə əlaqəli müdaxilə edən üzv dövlət üçün məcburi qüvvəyə malik olmalıdır.

Maddə 32

Şərh və tətbiq hallarında müdaxilə etmək hüququ

1. Bu Konvensiyanın tətbiqi və şərhinə dair məsələ yarandıqda, Katib dərhal bütün üzv dövlətləri məlumatlandırır.

2. Bu əlavənin 21-ci və ya 22-ci maddəsinə əsasən beynəlxalq sazişin şərhini və tətbiqinə dair məsələ yarandıqda, Katib sazişin bütün tərəflərini məlumatlandırır.

3. 1-ci və 2-ci bəndlərdə nəzərdə tutulan hər bir tərəfin icraata başlamaq hüququ vardır; əgər o, bu hüquqdan istifadə edirsə, hökm vasitəsilə verilən şərh eyni dərəcədə onun üçün də məcburidir.

Maddə 33

Yekun və qərarların məcburi qüvvəsi

1. Tribunalın qərarı qətidir və bütün mübahisə tərəfləri tərəfindən yerinə yetirilir.

2. Qərar yalnız tərəflər üçün və müvafiq mübahisə ilə əlaqədar məcburi qüvvəyə malikdir.

3. Qərarın məzmunu və əhatə dairəsi ilə bağlı mübahisə yarandıqda, Tribunal bunu hər hansı tərəfin müraciətinə əsasən təfsir edir.

Maddə 34

Xərclər

Tribunal tərəfindən başqa cür qərar qəbul olunmamışdırsa, hər bir tərəf öz xərclərini qarşılayır.

4-cü fəsil

Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası

Maddə 35

Tərkib

1. Bu əlavənin 14-cü maddəsində qeyd olunan Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası, Tribunalın seçilmiş üzvlərinin əksəriyyəti tərəfindən öz aralarından seçilmiş 11 üzvdən təşkil olunur.

2. Palatanın üzvləri seçilərkən əsas hüquq sistemlərinin təmsilçiliyi və ədaləti coğrafi bölgü təmin olunur. Səlahiyyətli Orqanın Assambleyası belə təmsilçilik və bölgü ilə əlaqədar ümumi xarakterli tövsiyələr qəbul edir.

3. Palatanın üzvləri 3 il müddətinə seçilir və ikinci müddətə seçilə bilirlər.

4. Palata öz üzvləri sırasından Palatanın seçildiyi müddətdə bu vəzifəni tutan Sədrini seçir.

5. Əgər hər hansı bir icraat Palatanın seçildiyi istənilən üçillik müddətin sonunadək tamamlanmamış qalırsa, Palata mövcud icraatı öz ilkin tərkibində başa çatdırır.

6. Əgər Palatada vakansiya yaranarsa, Tribunal öz sələfinin qalan səlahiyyət müddəti ərzində bu vəzifəni tutan seçilmiş üzvləri sırasından varis seçir.

7. Palatanı təşkil etmək üçün Tribunal tərəfindən seçilmiş yeddi üzvdən ibarət kvorum tələb olunur.

Maddə 36

Ad hoc Palatalar

1. Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatası 188-ci maddənin 1(b) bəndinə uyğun olaraq, ona təqdim olunan hər hansı xüsusi mübahisəyə baxılması üçün üç üzvündən ibarət tərkibdə ad hoc Palata təşkil edir. Belə Palatanın tərkibi tərəflərin razılığı ilə Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palata tərəfindən müəyyən olunur.

2. Tərəflər ad hoc Palatanın tərkibi barədə razılığa gəlmədikdə, hər bir mübahisə tərəfi bir üzv təyin edir və üçüncü üzv onlar tərəfindən müqavilə əsasında təyin olunur. Onlar müqavilə barədə razılığa gəlmədikdə və ya tərəflərdən hər hansı biri təyinat vermədikdə, Dəniz Dibi üzrə Mübahisələr Palatasının Sədri öz üzvləri sırasından onlarla məsləhətləşmələr apardıqdan sonra dərhal təyinat və ya təyinatlar verir.

3. Ad hoc Palatanın üzvləri hər hansı mübahisə tərəfinə xidmət edə və ya onun vətəndaşı ola bilməz.

Maddə 37

Keçid

Palata üzv dövlətlər Səlahiyyətli Orqan və XI bölmənin 5-ci fəslində nəzərdə tutulan subyektlər üçün açıqdır.

Maddə 38

Tətbiq edilən hüquq

293-cü maddənin tələblərindən əlavə Palata tətbiq edir:

- a) Səlahiyyətli Orqanın bu Konvensiyaya uyğun olaraq, qəbul edilmiş qayda, norma və prosedurlarını;
- b) Rayondakı fəaliyyətlə əlaqədar müqavilələrin şərtlərini və onunla bağlı digər məsələləri.

Maddə 39

Palatanın qərarlarının icrası

Palatanın qərarları icrası tələb olunan üzv dövlətlərin ali məhkəməsinin hökm və qərarları ilə eyni qaydada üzv dövlətlərin ərazisində icra olunur.

Maddə 40

Bu əlavənin digər fəsillərinin tətbiqi

1. Bu Əlavənin bu fəsilə zidd olmayan digər fəsilləri Palataya tətbiq olunur.
2. Məşvərətçi rəylərlə əlaqədar öz funksiyalarını həyata keçirərkən Palata tətbiqə uyğun qəbul etdiyi dərəcədə prosedurla bağlı bu Əlavənin müddəaları vasitəsilə idarə olunur.

5-ci fəsil

Düzəlişlər

Maddə 41

Düzəlişlər

1. 4-cü fəsilə edilən düzəlişlərdən başqa, bu əlavəyə edilən düzəlişlər 313-cü maddəyə uyğun olaraq və ya bu Konvensiyaya uyğun olaraq, çağırılmış konfransda konsensus vasitəsilə qəbul oluna bilər.

2. 4-cü fəsilə edilən düzəlişlər yalnız 314-cü maddəyə uyğun olaraq qəbul oluna bilər.

3. Tribunal 1-ci və 2-ci bəndlərə uyğun olaraq, üzv dövlətləri yazılı formada xəbərdar etməklə, müvafiq Statuta zəruri hesab etdiyi düzəlişlər təklif edə bilər.

ƏLAVƏ VII ARBİTRAJ

Maddə 1 İcraatın başlanması

XV bölməyə riayət etmək şərti ilə hər hansı mübahisə tərəfi digər mübahisə tərəfi və ya tərəflərinə yazılı bildiriş ünvanlamaqla mübahisəni bu əlavədə nəzərdə tutulan arbitraj proseduruna təqdim edə bilər. Bildirişə iddia bəyanatı və onun əsası daxil edilir.

Maddə 2 Arbitrlərin siyahısı

1. Arbitrlərin siyahısı Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi tərəfindən tərtib olunur və saxlanır. Hər bir üzv dövlət hər biri dənizçilik işlərində təcrübəli şəxs olan və qərəzsizlik, səlahiyyət və düzgünlük üzrə yüksək nüfuza malik olan dörd arbitr təyin etmək hüququna malikdir.

2. Əgər hər hansı bir vaxt üzv dövlət tərəfindən namizədliyi irəli sürülən və belə siyahını təşkil edən arbitrlərin sayı dörd nəfərdən az olarsa, bu dövlət zəruri əlavə təyinatlar vermək hüququna malikdir.

3. Arbitrın adı, onu təyin edən dövlət tərəfindən təyinatı geri götürülənədək siyahıda qalır, bu şərtlə ki, belə arbitr təyin olunduğu tərkibdə hər hansı bir arbitrajda icraatın bu arbitraj tribunalında başa çatmasınadək xidmət etməyə davam etsin.

Maddə 3 Arbitraj tribunalının təşkili

Bu əlavə üzrə icraatın məqsədləri üçün tərəflər başqa qaydada razılığa gəlməmişdirlərsə, arbitraj tribunalı aşağıdakı kimi təşkil olunur:

a) (g) yarımbəndinə riayət etmək şərti ilə arbitraj tribunalı beş üzvdən təşkil olunur.

b) İcraatı başlayan tərəf, bu əlavənin 2-ci maddəsində qeyd olunan siyahıdan üstünlük verilərək seçilmiş, onun vətəndaşı olan bir üzv təyin edir. Təyinatı bu əlavənin 1-ci maddəsində qeyd olunan bildiriş daxil edilir.

c) Digər mübahisə tərəfi, bu əlavənin 1-ci maddəsində qeyd olunan bildirişin alınmasından 30 gün ərzində siyahıdan üstünlük verilərək seçilmiş, onun vətəndaşı ola bilən bir üzv təyin edir. Əgər bu müddətdə təyinat verilməzsə, icraatı başlayan tərəf bu müddətin keçməsinə iki həftə ərzində (e) yarım bəndinə uyğun olaraq, təyinatın verilməsi barədə müraciət edir.

d) Digər üç üzv tərəflər arasından müqaviləyə əsasən təyin olunur. Əgər tərəflər başqa qaydada razılığa gəlməmişlərsə, onlar siyahıdan üstünlük verilərək seçilir və üçüncü dövlətin vətəndaşı olurlar. Mübahisə tərəfləri arbitraj tribunalının Sədrini bu üç üzv arasından seçirlər. Əgər bu əlavənin 1-ci maddəsində nəzərdə tutulan bildirişin alınmasından 60 gün ərzində tərəflər, müqaviləyə əsasən, təyin olunan bir və ya bir neçə üzvün və ya Sədrin təyinatı barədə razılığa gəlmədikdə, qalan təyinat və ya təyinatlar mübahisə tərəflərinin müraciətinə əsasən (e) yarım bəndinə uyğun olaraq verilir. Belə müraciət yuxarıda qeyd olunan 60 günlük müddətin bitməsinə iki həftə ərzində olunur.

e) Əgər tərəflər (c) və (d) yarım bəndləri üzrə hər hansı təyinatın tərəflərin seçiminə əsasən, üçüncü dövlət və ya şəxs tərəfindən təyinatın verilməsi barədə razılığa gəlməmişlərsə, Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq tribunalın Sədri zəruri təyinatlar verir. Əgər Sədr bu yarım bənd üzrə fəaliyyət göstərə bilmirsə və ya mübahisə tərəflərindən birinin vətəndaşdırsa, təyinat Dəniz Hüququ üzrə Tribunalın bu fəaliyyəti həyata keçirə bilən və ya tərəflərdən birinin vətəndaşı olmayan növbəti ali üzvü tərəfindən verilir. Bu yarım bənddə qeyd olunan təyinatlar müraciətin daxil olmasından 30 gün müddətində və tərəflərlə məsləhətləşərək bu əlavənin 2-ci maddəsində qeyd olunan siyahıya uyğun verilir. Bu qaydada təyin olunmuş üzvlər, müxtəlif dövlətlərin vətəndaşları olurlar və ya mübahisə tərəflərindən hər hansı birinə xidmət edə, adətən onun ərazisində yaşaya və ya onun vətəndaşı ola bilməzlər.

f) Vakant vəzifələr ilkin təyinat üçün müəyyən olunan qaydada tutulur.

g) Eyni maraqlara malik olan tərəflər birgə olaraq müqavilə üzrə tribunala bir üzv seçirlər. Bir neçə tərəf müxtəlif maraqlara malik olduqda və ya onların eyni maraqlara malik olması barədə razılıq olmadıqda, onlardan hər biri tribunala bir üzv təyin edir. Tərəflərin ayrı-ayrılıqda təyin etdiyi tribunal üzvlərinin sayı həmişə tərəflərin birgə təyin etdiyi tribunal üzvlərinin sayından bir üzv az olmalıdır.

h) İkidən artıq tərəfin iştirak etdiyi mübahisələrdə a-f yarım bəndlərinin müddəaları maksimum dərəcədə tətbiq olunur.

Maddə 4 **Arbitraj tribunalının funksiyaları**

Bu əlavənin 3-cü maddəsi üzrə təsis olunan arbitraj tribunalı, bu əlavə və bu Konvensiyanın digər müddəalarına uyğun olaraq funksiyalarını yerinə yetirir.

Maddə 5

Prosedur

Mübahisə tərəfləri başqa qaydada razılığa gəlməmişdirlərsə, arbitraj tribunalı hər bir tərəfi dinlənilməsi və işdə iştirakı üçün tam imkanla təmin edərək öz prosedurunu müəyyənləşdirir.

Maddə 6

Mübahisə tərəflərinin vəzifələri

Mübahisə tərəfləri arbitraj tribunalının işini asanlaşdırmalı və xüsusilə öz qanunvericiliyi və tabeliyində olan bütün vasitələrdən istifadə edərək:

- a) tribunalı bütün müvafiq sənəd, vasitə və məlumatlarla təchiz etməli;
- b) zəruri olduqda tribunala şahid və ekspertləri dəvət etmək və onların sübutlarını əldə etmək və işlə əlaqədar yerlərə baş çəkmək imkanı verməli.

Maddə 7

Xərclər

Arbitraj tribunalı işin xüsusi halları ilə əlaqədar digər qərar qəbul etməmişdirsə, üzvlərinin mükafatlandırılması da daxil olmaqla, tribunalın xərclərini bərabər qaydada mübahisə tərəfləri ödəyir.

Maddə 8

Qərarların qəbul olunması üçün tələb olunan səs çoxluğu

Arbitraj tribunalının qərarları onun üzvlərinin səs çoxluğu ilə qəbul olunur. Üzvlərin yarısından azının səs verməməsi və ya bitərəf qalması tribunalın qərarları qəbul etməsinə mane olmur. Səslər bərabər olduğu təqdirdə, Sədr həlledici səsə malik olur.

Maddə 9

İşdə iştirak etməmək

Tərəflərdən biri Tribunala gəlmədikdə və ya öz dəlillərini təqdim etmədikdə, digər tərəf Tribunala icraatı davam etdirməsini və qərar qəbul edilməsini xahiş edə bilər. Tərəfin işdə iştirak etməməsi və ya öz dəlillərini təqdim etməməsi icraatın aparılmasına mane olmur. Qərar qəbul etməzdən əvvəl, Tribunal müvafiq mübahisənin təkcə onun yurisdiksiyasına daxil olmasına deyil, həm də iddianın faktiki və hüquqi cəhətdən kifayət qədər əsaslandırılmış olmasına da əmin olmalıdır.

Maddə 10

Qərar

Arbitrajın qərarı mübahisə mövzusu ilə məhdudlaşır və mübahisənin yarandığı səbəbləri ehtiva edir. Qərada iştirak edən üzvlərin adları və qərarın müddəti göstərilir. Tribunalın hər hansı bir üzvü qərara özünün ayrıca və xüsusi rəyini əlavə edə bilər.

Maddə 11

Qəti qərar

Qərar qəti olur və əgər tərəflər əvvəlcədən şikayət proseduru barədə razılığa gəlməmişdirlərsə, qərardan şikayət etmək nəzərdə tutulmur. Qərar mübahisə tərəfləri vasitəsilə icra olunur.

Maddə 12

Qərarın şərhı və tətbiqi

1. Qərarın şərhı və tətbiqinə dair mübahisə tərəfləri arasında yarana bilən hər hansı ziddiyyət, istənilən tərəf vasitəsilə müvafiq qərarı qəbul edən arbitraj tribunalına təqdim oluna bilər. Bu məqsədlə tribunalda hər hansı vakant vəzifələr tribunalın üzvlərinin ilkin təyinatı ilə eyni qaydada tutulur.

2. Hər hansı belə ziddiyyət 287-ci maddəyə əsasən, mübahisənin bütün tərəflərinin razılığı ilə digər məhkəmə və ya tribunala təqdim oluna bilər.

Maddə 13

Üzv dövlət olmayan subyektlərə tətbiq olunma

Bu əlavənin müddəaları üzv dövlət olmayan subyektlərin iştirak etdiyi hər hansı mübahisəyə *mutatis mutandis* tətbiq olunur.

ƏLAVƏ VIII XÜSUSİ ARBITRAJ

Maddə 1

Təhqiqatların keçirilməsi

XV bölməyə müvafiq olaraq, 1) balıqçılıq, 2) dəniz mühitinin qorunması və mühafizəsi, 3) dəniz elmi tədqiqatı, 4) naviqasiya, o cümlədən dənizin gəmilərdən və tullantıların çirklənmə ilə əlaqədar bu Konvensiyanın maddələrinin tətbiq olunmasında və ya təfsiri ilə bağlı məsələlərdə mübahisəsi yaranan hər hansı bir

tərəf mübahisədə olan tərəflər və ya digər tərəfə ünvanlanan yazılı xəbərdarlıqla, bu əlavədə göstəriləyi kimi mübahisəni xüsusi arbitraj proseduruna təqdim edə bilər. Bu xəbərdarlıq iddia bəyannaməsi və əsaslarla müşayiət olunmalıdır.

Maddə 2

Mütəxəssislərin siyahısı

1. Balıqçılıq, dəniz mühitinin qorunması və mühafizəsi, dəniz elmi tədqiqatı və naviqasiya, o cümlədən dənizin gəmilərdən və tullantılarla çirklənmə sahələri üzrə mütəxəssislərin siyahısı tərtib olunmalı və təsdiqlənməlidir.

2. Balıqçılıq sahəsi üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatı, dəniz mühitinin qorunması və mühafizəsi sahəsi üzrə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ətraf Mühit Proqramı, dəniz elmi tədqiqat sahəsi üzrə Hökumətlərarası Okeanoqrafiya Komissiyası, naviqasiya, o cümlədən dənizin gəmilərdən və tullantılarla çirklənməsi üzrə Beynəlxalq Dəniz Təşkilatı və ya hər məsələdə müvafiq yardımçı qurum tərəfindən bu funksiyaları yerinə yetirəcək təşkilatın, proqramın və ya komissiyanın ekspertlərinin siyahısı tərtib olunmalı və təsdiqlənməlidir.

3. Hər bir üzv dövlətin ədalətli və dürüst insanların ən yüksək nüfuzundan istifadə edən və hüquqi, elmi və ya texniki aspektlərin olduğu sahədə ümumi qəbul olunmuş nüfuza malik olan iki mütəxəssisin namizədliyini verməyə hüquq var. Hər bir sahədə namizədliyi verilmiş şəxslərin adları müvafiq siyahıya uyğun olmalıdır.

4. Hər hansı bir vaxt üzv dövlət tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş mütəxəssislərin müvafiq siyahıdakı sayı ikidən az olarsa, bu üzv dövlətin zəruri əlavə mütəxəssislərin namizədliklərini irəli sürmək hüququ vardır.

5. Mütəxəssisin adı namizədliyi irəli sürülmüş üzv dövlət tərəfindən geri götürülməyənədək siyahıda saxlanılır və xüsusi arbitraj məhkəməsində təhqiqatların tamamlanmasınadək təyin olunan bu mütəxəssis hər hansı xüsusi arbitraj məhkəməsində öz vəzifəsini davam etdirir.

Maddə 3

Xüsusi arbitraj məhkəməsinin təşkil olunması

Bu əlavəyə uyğun olaraq, təhqiqatların aparılması məqsədi ilə, xüsusi arbitraj məhkəməsi tərəflərin razılaşmadığı təqdirdə aşağıdakı kimi təşkil olunur:

a) xüsusi arbitraj məhkəməsi (g) yarım bəndinə uyğun olaraq beş üzvdən ibarətdir;

b) bu əlavənin 2-ci maddəsində göstəriləyi kimi mübahisəli və vətəndaşı olduğu şəxslərdən birinə aid məsələlərlə əlaqədar təhqiqatı aparan tərəf müvafiq siyahıdan və ya siyahılardan iki üzv seçərək təyin edir. Belə təyinatlar bu əlavənin 1-ci maddəsində göstərilən xəbərdarlığa daxil edilir;

c) mübahisədə olan digər tərəf bu əlavənin 1-ci maddəsində göstərilən xəbərdarlığı aldıqdan 30 gün ərzində mübahisəli və vətəndaşı olduğu şəxslərdən birinə aid məsələlərlə əlaqədar siyahıdan və ya siyahılardan iki üzv seçərək təyin edir. Əgər təyinatlar bu dövr ərzində baş tutmursa, təhqiqatı aparan tərəf bu dövrün başa çatmasından sonra iki həftə ərzində (e) yarım bəndinə uyğun olaraq, təyinatların həyata keçirilməsini tələb edə bilər;

d) Tərəflər digər razılığa gəlmədikdə, mübahisə ilə əlaqəli tərəflər razılıq əsasında xüsusi arbitraj məhkəməsinə müvafiq siyahıdan seçilmiş üçüncü dövlətin vətəndaşı olan şəxsi nümayəndə təyin edirlər. Tərəflər bu əlavənin 1-ci maddəsinə uyğun olaraq, xəbərdarlığı aldıqdan sonra 30 gün nümayəndənin təyin olunması ilə əlaqədar razılığa gəlməyiblərsə, təyinat mübahisədə olan tərəfin tələbi əsasında (e) yarım bəndinə müvafiq olaraq həyata keçiriləcəkdir. Bu tələb yuxarıda göstərilən 30 gün dövrü başa çatdıqdan sonra iki həftə ərzində həyata keçirilməlidir.

e) Tərəflərin vasitəsilə seçilmiş üçüncü dövlət və ya şəxs tərəfindən həyata keçirilən təyinatla bağlı tərəflər razılığa gələ bilməyiblərsə, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi (c) və (d) yarım bəndlərinə uyğun olaraq, bu tələbi qəbul etdikdən sonra 30 gün ərzində zəruri təyinatları həyata keçirirlər. Bu yarım bənddə sözügedən təyinatlar bu əlavənin 2-ci maddəsində göstərilən ekspertlərin müvafiq siyahısından və ya siyahılarından mübahisədə olan tərəflər ilə və müvafiq beynəlxalq təşkilatlarla məsləhətləşmələr apararaq həyata keçirilir. Təyin olunan üzvlər fərqli dövlətlərin vətəndaşları olur və mübahisə tərəflərinin hər hansı birində xidmət edə və ya ərazisində yaşaya və ya onun vətəndaşı ola bilməz;

f) hər hansı bir boş vəzifənin tutulması, ilkin təyininə uyğun olaraq göstərilən üsulla həyata keçiriləcəkdir;

g) eyni maraqlardan çıxış edən tərəflər birgə razılıq əsasında məhkəməyə iki üzv təyin edirlər. Bir neçə tərəfin fərqli maraqları və ya onların eyni maraqlara sahib olmadığına dair fikir ayrılığı olduqda, onlardan hər biri məhkəməyə bir üzv təyin etməlidirlər;

h) mübahisələrə ikidən çox üzv cəlb olunursa, a-f yarım bəndlərində göstərilən müddəalar mümkün qədər maksimum dərəcədə tətbiq olunur.

Maddə 4

Ümumi müddəalar

Bu əlavəyə müvafiq olaraq, VII əlavənin 4-13-cü maddələri üzrə xüsusi arbitraj təhqiqatlarına *mutatis mutandis* tətbiq edilir.

Maddə 5

Faktın aşkar edilməsi

1. Balıqçılıq, dəniz mühitinin qorunması və mühafizəsi, dəniz elmi tədqiqatı və naviqasiya, o cümlədən dənizin gəmilərdən və tullantıların çirklənmə sahələri

üzrə bu Konvensiyanın müddəalarının tətbiq olunmasında və ya təfsiri ilə əlaqədar mübahisədə olan tərəflər bu əlavənin 3-cü maddəsinə uyğun olaraq, mübahisənin baş verməsinə səbəb olan faktların yaranması və araşdırmanın yerinə yetirilməsi məqsədi ilə istənilən vaxt xüsusi arbitraj məhkəməsinin çağırılması ilə bağlı razılıq əldə edə bilərlər.

2. Tərəflər razılığa gəlmədikdə, 1-ci yarımbəndə uyğun olaraq xüsusi arbitraj məhkəməsində faktların aşkar olunması tərəflər arasında yekun hesab edilə bilər.

3. Mübahisədə olan bütün tərəflərin xahişi əsasında xüsusi arbitraj məhkəməsi, qərarın qüvvəsi olmadan, mübahisəyə səbəb olan suallarla əlaqədar tərəflərin şərh üçün əsas olan tövsiyələr formalaşdıra bilər.

4. 2-ci yarımbəndə müvafiq olaraq xüsusi arbitraj məhkəməsi, tərəflər razılaşmadığı təqdirdə, bu əlavənin müddəalarına müvafiq olaraq fəaliyyət göstərir.

ƏLAVƏ IX BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARIN İŞTİRAKI

Maddə 1 Terminlərin istifadəsi

305-ci maddənin və bu əlavənin məqsədləri üçün beynəlxalq təşkilat ifadəsi dövlətlər tərəfindən təsis edilmiş bu Konvensiya ilə tənzimlənən məsələlərlə bağlı, eyni zamanda belə məsələlərlə əlaqədar müqavilələrin bağlanması üzrə üzv dövlətlərə səlahiyyət vermiş hökumətlərarası təşkilat mənasını ifadə edir.

Maddə 2 İmzalama

Beynəlxalq təşkilat üzvlərinin əksəriyyəti müvafiq Konvensiyanı imzaladıqda, bu Konvensiyanı imzalaya bilər. İmzalama zamanı beynəlxalq təşkilat imzalayan üzv dövlətlər tərəfindən səlahiyyətlərin təşkilata verilməsi və bu səlahiyyətlərin xüsusiyyəti və dərəcəsi ilə əlaqədar bu Konvensiya ilə tənzimlənən məsələləri əks etdirən bəyanat verir.

Maddə 3 Rəsmi təsdiq və qoşulma

1. Beynəlxalq təşkilat üzv dövlətlərinin əksəriyyəti ratifikasiya və ya qoşulma sənədlərini saxlanmağa təqdim edərsə və ya təqdim edəcəksə, rəsmi təsdiq və qoşulma sənədlərini saxlanmağa təqdim edə bilər.

2. Bu təşkilat tərəfindən saxlanmağa təqdim olunan belə sənədlər, bu əlavənin 4-cü və 5-ci maddələrində tələb olunan öhdəlik və bəyanatı əks etdirir.

Maddə 4 **İştirak dərəcəsi, hüquq və öhdəliklər**

1. Beynəlxalq təşkilata qoşulma və ya rəsmi təsdiq sənədi bu Konvensiyaya tərəf olan üzv dövlətlər tərəfindən beynəlxalq təşkilata ötürülən səlahiyyətlə əlaqədar məsələlər üzrə bu Konvensiyaya əsasən, hüquq və öhdəliklərin qəbul edilməsini özündə əks etdirir.

2. Beynəlxalq təşkilat bu əlavənin 5-ci maddəsində nəzərdə tutulan bəyanat, məlumat və ya bildirişlərə müvafiq dərəcədə Konvensiyanın iştirakçısı ola bilər.

3. Belə beynəlxalq təşkilat, əks halda bu Konvensiyaya əsasən, onun iştirakçısı olan dövlətlərə bu üzv dövlətlər tərəfindən səlahiyyət verildiyi hallarda hüquqları həyata keçirir və öhdəlikləri yerinə yetirir. Həmin beynəlxalq təşkilatın üzv dövlətləri ona verdikləri səlahiyyəti həyata keçirmirlər.

4. Belə beynəlxalq təşkilatda iştirak heç bir halda qərar qəbuletmə hüquqları da daxil olmaqla, başqa cür hüquqlara malik olan bu Konvensiyanın iştirakçısı olan üzv dövlətlərin təmsilçiliyinin genişləndirilməsinə səbəb olmur.

5. Belə beynəlxalq təşkilatda iştirak heç bir halda Konvensiyanın iştirakçısı olmayan təşkilatın üzv dövlətlərinə müvafiq Konvensiya üzrə hər hansı hüquqlar vermir.

6. Beynəlxalq təşkilatın bu Konvensiya ilə razılaşdırılmış öhdəlikləri ilə təşkilatın təsis edilməsi və ya bununla əlaqədar hər hansı fəaliyyətlə bağlı müqavilədən yaranan öhdəliklər arasında ziddiyyət yarandıqda, Konvensiya üzrə öhdəliklər üstünlüyə malik olur.

Maddə 5 **Bəyanatlar, bildirişlər və kommunikasiyalar**

1. Beynəlxalq təşkilata qoşulma və ya rəsmi təsdiq sənədi bu Konvensiyaya tərəf olan üzv dövlətlər tərəfindən beynəlxalq təşkilata ötürülən səlahiyyətlə əlaqədar bu Konvensiya ilə tənzimlənən məsələləri ifadə edən bəyanatı özündə əks etdirir.

2. Beynəlxalq təşkilatın üzvü olan dövlət bu Konvensiyanı ratifikasiya edərkən və ya ona qoşularkən, yaxud təşkilat rəsmi təsdiq və ya qoşulma sənədlərini saxlanmaya təqdim edərkən, hansının gec olmasından asılı olaraq müvafiq təşkilata təqdim olunan səlahiyyətlərlə əlaqədar bu Konvensiya ilə tənzimlənən məsələləri ifadə edən bəyanat verir.

3. Bu Konvensiyanın iştirakçısı olan beynəlxalq təşkilatın üzvü olan üzv dövlətlər bu maddəyə əsasən, təşkilata verdiyi səlahiyyətin xüsusilə, həmin dövlətlər

tərəfindən bəyan olunmaması, xəbərdarlıq edilməməsi və ya məlumat verilməməsi ilə bağlı bu Konvensiyanın tənzimlədiyi bütün məsələlər üzrə səlahiyyətə malikdirlər.

4. Beynəlxalq təşkilat və ya onun üzvü olan üzv dövlətlər dərhal 1-ci və 2-ci bəndlərə əsasən, bəyanatda dəqiq ifadə olunmuş yeni səlahiyyətlərin təqdimatı da daxil olmaqla səlahiyyətlərin bölgüsündə hər hansı dəyişiklik barədə bu Konvensiyanın depozitarisini məlumatlandırır.

5. Hər hansı Tərəf dövlət yaranan xüsusi məsələ üzrə səlahiyyətə malik olan beynəlxalq təşkilata və ya Tərəf dövlətlər olan beynəlxalq təşkilatın üzv dövlətlərinə müvafiq məlumatın ötürülməsi üçün sorğu göndərə bilər.

6. Bu maddəyə əsasən bəyanat, bildiriş və informasiya kommunikasiyalarında təqdim olunan səlahiyyətin xüsusiyyəti və dərəcəsi müəyyən olunur.

Maddə 6 **Məsuliyyət və öhdəlik**

1. Bu əlavənin 5-ci maddəsinə əsasən səlahiyyətə malik olan üzvlər bu Konvensiya üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməməsi və ya digər şəkildə pozulmasına görə məsuliyyət daşıyırlar.

2. Hər hansı üzv dövlət beynəlxalq təşkilata və ya onun bu Konvensiyanın iştirakçısı olan üzv dövlətinə hər hansı xüsusi məsələ ilə əlaqədar məsuliyyət daşıyan şəxs haqqında məlumat təqdim etməsi xahişi ilə müraciət edə bilər. Təşkilat və maraqlı üzv dövlət belə məlumatı təqdim edir. Müvafiq müddət ərzində belə məlumatın təqdim olunmaması və ya ziddiyyətli məlumatın təqdim olunması birgə və bir neçə məsuliyyətə səbəb olur.

Maddə 7 **Mübahisələrin həlli**

1. Rəsmi təsdiq və ya qoşulma haqqında sənədi saxlanmaya təqdim edərkən və ya bundan sonra istənilən vaxt beynəlxalq təşkilat yazılı bəyanat vasitəsilə 287-ci maddənin 1 (a), (c) və (d) bəndlərində qeyd olunan, bu Konvensiyanın şərhini və tətbiqi ilə əlaqədar mübahisələrin həllinin bir və ya bir neçə vasitəsinə seçməkdə müstəqildir.

2. XV bölmə bu Konvensiyanın bir və ya bir neçəsi beynəlxalq təşkilat olan iştirakçıları arasında hər hansı mübahisəyə *mutatis mutandis* şamil olunur.

3. Beynəlxalq təşkilat və ya onun bir və ya daha artıq üzv dövləti mübahisənin birgə və ya eyni maraqlara malik tərəfi olduqda, təşkilat mübahisələrin həlli üçün üzv dövlətlə eyni proseduru qəbul etmiş hesab olunur, lakin üzv dövlət 287-ci maddəyə əsasən yalnız Beynəlxalq Məhkəməni seçdikdə, tərəflər başqa

qaydada razılığa gəlməmişdirlərsə, təşkilat və maraqlı üzv dövlət VII əlavəyə uyğun olaraq, arbitrajı qəbul etmiş hesab olunur.

Maddə 8 **XVII Bölmənin tətbiqi**

XVII Bölmə aşağıdakılar istisna olmaqla, beynəlxalq təşkilata *mutatis mutandis* tətbiq olunur:

a) beynəlxalq təşkilatın rəsmi təsdiq və ya qoşulma sənədi 308-ci maddənin 1-ci bəndinin tətbiqi zamanı nəzərə alınmır;

b) i) beynəlxalq təşkilat düzəlişlərə dair bütün məsələlərlə əlaqədar bu əlavənin 5-ci maddəsinə əsasən, səlahiyyətə malik olduğu dərəcədə 312-315-ci maddələrin tətbiqi ilə əlaqədar müstəsna hüquq qabiliyyətinə malikdir;

ii) bu əlavənin 5-ci maddəsinə əsasən, beynəlxalq təşkilatın səlahiyyətə malik olduğu bütün məsələlərlə bağlı düzəlişlərə dair rəsmi təsdiq və ya qoşulma sənədi 316-cı maddənin 1-ci, 2-ci və 3-cü maddələrinin tətbiqi məqsədi ilə bu Konvensiyanın iştirakçısı olan hər bir üzv dövlətin ratifikasiya və ya qoşulma sənədi hesab olunur;

iii) beynəlxalq təşkilatın rəsmi təsdiq və ya qoşulma sənədi bütün digər düzəlişlərlə bağlı 316-cı maddənin 1-ci və 2-ci bəndlərinin tətbiqi zamanı nəzərə alınmır;

c) i) beynəlxalq təşkilat üzvlərindən hər hansı biri üzv dövlətdirsə və bu əlavənin 1-ci maddəsində ifadə olunmuş tələblərə cavab verməkdə davam edirsə, 317-ci maddəyə uyğun olaraq bu Konvensiyanı denonsasiya edə bilməz;

ii) beynəlxalq təşkilat, üzvlərindən heç biri Tərəf dövlət deyildirlərsə və ya bu əlavənin 1-ci maddəsində ifadə olunmuş tələblərə daha ətraflı cavab vermirsə, beynəlxalq təşkilat bu Konvensiyanı denonsasiya edir. Belə denonsasiya dərhal qüvvəyə minir.

**Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ haqqında
1982-ci il 10 dekabr tarixli Konvensiyasının XI Bölməsinin həyata
keçirilməsi ilə əlaqədar**

SAZIŞ

Bu Sazişə Tərəf olan Dövlətlər:

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Dəniz Hüququ haqqında 1982-ci il 10 dekabr tarixli Konvensiyasının (bundan sonra Konvensiya) dünyada bütün insanlar üçün sülhün, ədalətin və tərəqqinin təmin olunmasına əhəmiyyətli töhfə verdiyini etiraf edərək,

Milli yurisdiksiyanın hüdudlarından kənarında dənizlərin, okeanların dibinin və təkinin (bundan sonra Rayon), eləcə də Rayonun təbii ehtiyatlarının bütün bəşəriyyətin ümumi mirası olduğunu bir daha təsdiq edərək,

Konvensiyanın dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanması, həmçinin global ətraf mühit ilə bağlı artan narahatçılıq baxımından əhəmiyyətini dərk edərək,

BMT Baş Katibinin 1990-cı ildən 1994-cü ilədək Konvensiyanın XI Bölməsi və əlaqədar müddəaları barəsində (bundan sonra XI Bölmə) aparılan dövlətlərarası qeyri-rəsmi məsləhətləşmələrin nəticələri haqqında hesabatını nəzərə alaraq,

XI Bölmənin həyata keçirilməsinə təsir edən siyasi və iqtisadi dəyişiklikləri, o cümlədən bazar yönü yanaşmaları qeyd edərək,

Konvensiyada ümumbəşəri iştirakın asanlaşdırılması niyyəti ilə,

bu məqsədə nail olmaq üçün ən yaxşı üsulun XI Bölmənin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar Sazişin bağlanması olduğunu nəzərə alaraq,

aşağıdakılar barədə razılığa gəldilər:

**Maddə 1
XI Bölmənin həyata keçirilməsi**

1. Bu Sazişə Tərəf olan Dövlətlər XI Bölməni bu Sazişə uyğun olaraq həyata keçirmək barədə üzərlərinə öhdəlik götürürlər.
2. Əlavə bu Sazişin ayrılmaz hissəsini təşkil edir.

Maddə 2

Bu Sazişlə XI Bölmə arasında əlaqə

1. Bu Sazişin və XI Bölmənin müddəaları birlikdə vahid sənəd kimi şərh olunur və tətbiq edilir. Bu Saziş ilə XI Bölmə arasında hər hansı bir uyğunsuzluq yarandıqda, bu Sazişin müddəalarına üstünlük verilir.

2. Konvensiyanın 309-319-cu maddələri Konvensiyaya şamil olunduğu kimi bu Sazişə də şamil edilir.

Maddə 3

İmzalanma

Bu Saziş onun qəbul edildiyi tarixdən etibarən 12 (on iki) ay ərzində BMT-nin Baş Qərərgahında Konvensiyanın 305-ci maddəsinin 1 (a), (c), (d), (e) və (f) bəndlərində qeyd olunan Dövlətlər və təsisatlar tərəfindən imzalanmaq üçün açıq olaraq qalır.

Maddə 4

Sazişə bağlılığa razılıq

1. Bu Saziş qəbul edildikdən sonra Konvensiyanın ratifikasiyası və ya rəsmi qaydada təsdiqi və ya qoşulmaya aid bütün sənədlər həmçinin bu Sazişə bağlılığa razılığı ifadə edir.

2. Heç bir Dövlət və ya təsisat əvvəlcədən və ya bu Sazişlə eyni vaxtda Konvensiyaya bağlılığına razılığını bildirmədiyi təqdirdə, bu Sazişə bağlılığına razılığını bildirə bilməz.

3. 3-cü maddədə qeyd edilən Dövlət və ya təsisat bu Sazişə bağlılığına razılığını aşağıdakı qaydada bildirə bilər:

a) Konvensiyanın ratifikasiyası və ya rəsmi qaydada təsdiq olunması şərti qoyulmadan Sazişin imzalanması və ya 5-ci maddədə müəyyən edilən prosedurların tətbiqi;

b) ratifikasiya və ya rəsmi qaydada təsdiq olunma şərtilə imzalanma və imzalandıqdan sonra ratifikasiya və ya rəsmi qaydada təsdiq olunma;

c) Sazişin 5-ci maddə ilə müəyyən edilən qaydada imzalanması;

d) qoşulma.

4. Konvensiyanın 305-ci maddəsinin 1 (f) bəndində qeyd edilən təsisatlar tərəfindən Konvensiyanın rəsmi qaydada təsdiqi Konvensiyanın XI Bölməsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

5. Ratifikasiya, rəsmi qaydada təsdiq və ya Konvensiyaya qoşulma alətləri saxlanmaq üçün BMT Baş Katibinə təqdim edilir.

Maddə 5

Sadələşdirilmiş prosedur

1. Ratifikasiya və ya rəsmi qaydada təsdiq və ya Konvensiyaya qoşulma alətlərini bu Sazişin qəbul edildiyi tarixdən əvvəl saxlanmaq üçün BMT Baş Katibliyinə təqdim etmiş və bu Sazişi yuxarıdakı 4-cü maddənin 3 (c) bəndində göstərilən qaydada imzalamış Dövlət və ya təsisat, Sazişin qəbul edildiyi tarixdən əvvəl depozitariyə bu maddədə göstərilən qaydada sadələşdirilmiş prosedurdan istifadə etməyəcəyini yazılı bildirişlə ifadə etməsi şərtilə, Sazişin qəbul edildiyi tarixdən etibarən 12 (on iki) ay sonra ona bağlılığına razılığını ifadə etmiş hesab olunur.

2. Belə bildiriş göndərildiyi halda, Sazişə bağlılığa razılıq 4-cü maddənin 3 (b) bəndinə uyğun qaydada ifadə edilir.

Maddə 6

Qüvvəyə minmə

1. Bu Saziş 40 Dövlətin 4-cü və 5-ci maddələrinə uyğun olaraq ona bağlılıqlarına razılığını ifadə etdiyi tarixdən 30 (otuz) gün sonra qüvvəyə minir, bu şərtlə ki, belə Dövlətlərin heç olmasa yeddisi BMT-nin Dəniz Hüququ haqqında 3-cü Konfransında qəbul edilmiş II qətnamənin 1 (a) bəndində (bundan sonra II qətnamə) istinad edilən Dövlətlərdən olsun və ən azı beşi inkişaf etmiş Dövlət olsun. Əgər qüvvəyəminmə ilə əlaqədar bu şərtlər 1994-cü il 16 noyabr tarixinədək yerinə yetirilərsə, Saziş 1994-cü il 16 noyabr tarixində qüvvəyə minir.

2. 1-ci bənddə göstərilən tələblər yerinə yetirildikdən sonra Sazişə bağlılığa razılığını ifadə etmiş Dövlət və ya təsisat üçün Saziş razılığın ifadə edilməsindən sonra otuzuncu gündə qüvvəyə minir.

Maddə 7

Müvəqqəti tətbiq

1. Bu Saziş 1994-cü il 16 noyabr tarixində qüvvəyə minmədiyi təqdirdə, qüvvəyə minənədək aşağıdakılar tərəfindən müvəqqəti tətbiq edilir:

a) 1994-cü il 16 noyabr tarixindən əvvəl depozitariyə Sazişi belə qaydada tətbiq etməyəcəyini yazılı olaraq bildirən və ya Sazişi yalnız imzalandıqdan sonra və ya müvafiq yazılı bildiriş göndərdikdən sonra tətbiq etməyə razılaşan Dövlətlər istisna olmaqla, BMT Baş Assambleyasında onun qəbul edilməsinə razılıqlarını ifadə etmiş Dövlətlər;

b) imza tarixində depozitariyə yazılı olaraq Sazişi belə qaydada tətbiq etməyəcəyini bildirən Dövlət və ya təsisatlar istisna olmaqla, bu Sazişi imzalamış Dövlət və təsisatlar;

c) Sazişin müvəqqəti tətbiqinə razılığını yazılı olaraq depozitariyə bildirən Dövlət və təsisatlar;

d) bu Sazişə qoşulan Dövlətlər.

2. 1994-cü il 16 noyabr tarixindən və ya Sazişi imzaladığı, Sazişə razılıq bildirişini göndərdiyi, yaxud Sazişə qoşulduğu tarixdən başlayaraq, gec olarsa belə Dövlət və təsisatlar bu Sazişi öz daxili və milli qanunvericiliklərinə uyğun olaraq müvəqqəti tətbiq etməyə başlayırlar.

3. Bu Sazişin müvəqqəti tətbiqi onun qüvvəyə mindiyi tarixdə başa çatır. İstənilən halda, 6-cı maddənin 1-ci bəndində göstərilən qaydada II qətnamənin 1 (a) bəndində qeyd edilən Dövlətlərdən ən azı yeddisi (bu Dövlətlərin ən az beşi inkişaf etmiş Dövlət olmalıdır) Sazişə bağlılıqlarına razılıqlarını bildirmədikdə, bu Sazişin müvəqqəti tətbiqi 1998-ci il 16 noyabr tarixində başa çatır.

Maddə 8 Tərəf Dövlətlər

1. Bu Sazişin məqsədləri üçün Tərəf Dövlətlər termini Sazişə bağlılığa razılıqlarını bildirmiş və Sazişin onlar üçün qüvvəyə mindiyi Dövlətləri ifadə edir.

2. Bu Saziş müvafiq düzəlişlər edilməklə, Konvensiyanın 305-ci maddəsinin 1 (c), (d), (e) və (f) bəndlərində qeyd edilən və hər birinin öz xüsusiyyətlərinə uyğun şərtlərlə Sazişə tərəf olan təsisatlara da şamil olunur və məhz bu baxımdan Tərəf Dövlətlər termini həmin təsisatları da əhatə edir.

Maddə 9 Depozitari

Bu Sazişin depozitarisi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibidir.

Maddə 10

Autentik mətnlər

Bu Sazişin əsli ərəb, Çin, ingilis, fransız, rus və ispan dillərində bərabər autentik olmaqla tərtib edilir və BMT Baş Katibi tərəfindən saxlanılır.

Bunun təsdiqi olaraq, aşağıda imza edən Səlahiyyətli Nümayəndələr müvafiq olaraq səlahiyyətləndirilərək bu Sazişi imzaladılar.

Nyu-York şəhərində 1994-cü ilin 28 iyul tarixində həyata keçirildi.

ƏLAVƏ

1-ci fəsil

TƏRƏF DÖVLƏTLƏR ÜÇÜN XƏRCLƏR

VƏ TƏŞKİLATI PROSEDURLAR

1. Tərəf Dövlətlər XI Bölmə ilə və bu Sazişlə müəyyənləşdirilən rejim çərçivəsində Rayondakı fəaliyyəti, xüsusilə də Rayonun ehtiyatlarının idarə olunması üzrə fəaliyyəti Dəniz Dibi üzrə Beynəlxalq Səlahiyyətli Orqan (bundan sonra Səlahiyyətli Orqan) vasitəsilə təşkil edir və nəzarət altında saxlayırlar. Səlahiyyətli Orqanın səlahiyyətləri və yerinə yetirdiyi funksiyalar Konvensiyada dəqiq ifadə edilmişdir. Səlahiyyətli Orqan həmin səlahiyyət və funksiyalara əsaslanan, onların Rayondakı fəaliyyət çərçivəsində həyata keçirilməsi və yerinə yetirilməsi üçün zəruri olan, Konvensiyaya zidd olmayan bütün lazımi səlahiyyətlərə malikdir.

2. Tərəf Dövlətlərin xərcini minimuma endirmək üçün Konvensiya və bu Saziş əsasında təsis edilən bütün orqanlar və köməkçi orqanların fəaliyyəti iqtisadi baxımdan səmərəli olmalıdır. Bu prinsip həmçinin yığıncaqların təşkil olunması tezliyi, müddəti və qrafikinə də tətbiq edilir.

3. Səlahiyyətli Orqanın törəmə şirkətlərinin və onun təşkilati quruluşuna daxil olan qurumların formalaşdırılması, fəaliyyəti reallaşdırılmalıdır ki, həmin şirkət və qurumların fəaliyyətinə aid bütün tələblər nəzərə alınsın və nəticə etibarilə onlar Rayondakı fəaliyyətin müxtəlif mərhələlərində öz funksiyalarını ən effektiv şəkildə yerinə yetirə bilsin.

4. Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonrakı ilk mərhələdə Səlahiyyətli Orqanın funksiyasını Assambleya, Şura, Katiblik, Hüquqi və Texniki Komissiya və Maliyyə Komitəsi yerinə yetirir. Şura fərqli qərar qəbul edənədək və ya Rayonun istismarı üzrə ilk plan təsdiqlənənədək İqtisadi Planlaşdırma Komissiyasının funksiyalarını Hüquqi və Texniki Komissiya yerinə yetirir.

5. Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarix ilə Rayonun istismarı üzrə ilk iş planı təsdiq edildiyi tarix arasındakı müddətdə Səlahiyyətli Orqan əsasən aşağıdakı fəaliyyət növləri ilə məşğul olur:

a) XI Bölməyə və bu Sazişə uyğun qaydada Rayonun ehtiyatlarının istismarı üzrə iş planlarının təsdiqlənməsi məqsədi ilə təqdim edilmiş ərizələrə baxılması;

b) Səlahiyyətli Orqan və Dəniz Hüququ üzrə Beynəlxalq Tribunal üçün Hazırlıq Komissiyasının (bundan sonra Hazırlıq Komissiyası) qeydə alınmış ilk investolar və onları sertifikatlaşdıran Dövlətlərlə əlaqədar, o cümlədən belə investoların Konvensiyanın 308-ci maddəsinin 5-ci bəndi və II Qətnamənin 13-cü maddəsi əsasında müəyyənləşdirilən hüquq və öhdəlikləri ilə əlaqədar qərarlarının həyata keçirilməsi;

c) müqavilə formasında təsdiq edilən istismar üzrə iş planları ilə uyğunluğun monitorinqi;

d) dünya metal bazarının şəraitinin, metalların qiymətlərinin, tendensiyalar və perspektivlərin müntəzəm olaraq təhlili də daxil olmaqla, dəniz dibində yataqların kəşfiyyatı və istismarı sahəsində yaranmış tendensiyaların, baş verən yeniliklərin monitorinqi və dəyərləndirilməsi;

e) Rayonda hasil edilən faydalı qazıntıları qurudakı yataqlardan hasil edən və Rayondakı hasilatın ən ağır nəticələrə gətirib çıxara biləcəyi inkişaf etməkdə olan quruda yerləşən istehsalçıların üzləşə biləcəkləri çətinliklərin minimuma endirilməsi və Hazırlıq Komissiyasının eyni məqsədlə gördüyü işin nəticələrini nəzərə alaraq, bu istehsalçıların iqtisadiyyatının yeni şəraitə uyğunlaşdırılmasının asanlaşdırılması məqsədi ilə Rayonda resursların istismarının mümkün nəticələrinin tədqiq edilməsi;

f) Rayondakı fəaliyyətlər genişləndikcə tətbiqi zəruri olmağa başlayan qanun, qayda və prosedurların qəbul edilməsi. Konvensiyanın III Əlavəsinin 17-ci maddəsinin 2 (b) və (c) bəndlərinin müddəələrindən asılı olmayaraq belə qanun, qayda və prosedurlar müəyyənləşdirilərkən bu Sazişin şərtlərilə yanaşı, dəniz dibinin sənaye miqyasında istismarının uzun müddət gecikə biləcəyi və Rayondakı fəaliyyətin hansı sürətlə davam edə biləcəyi də nəzərə alınmalıdır;

g) dəniz mühitinin mühafizəsinə və qorunub saxlanılmasına aid müvafiq standartları özündə ehtiva edən qanun, qayda və prosedurların qəbul edilməsi;

h) Rayondakı fəaliyyətlə əlaqədar dənizdə elmi tədqiqatların təşviq edilməsi və Rayondakı fəaliyyətin ekoloji təsirinə aid tədqiqatlara xüsusi diqqət göstərilməklə belə tədqiqat və təhlillərin nəticələrinin mümkün olduqda toplanılması və yayılması;

i) elmi biliklərin toplanması və Rayondakı fəaliyyət ilə əlaqədar dəniz texnologiyasının, xüsusilə də dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanılmasına aid texnologiyanın inkişafının monitorinqi;

j) axtarış və kəşfiyyat fəaliyyətinə aid mövcud məlumatların qiymətləndirilməsi;

k) resursların istismarına aid, o cümlədən dəniz mühitinin mühafizəsi və qorunub saxlanılmasına aid qanun, qayda və prosedurların vaxtlı-vaxtında işlənilib hazırlanması;

6. (a) Şura Rayonun resurslarının istismarı üzrə iş planlarının təsdiqlənməsi məqsədi ilə təqdim edilmiş ərizəyə Hüquqi və Texniki Komissiyanın ərizəyə aid tövsiyəsindən sonra baxır. İş planının, xüsusilə də yataqların kəşfiyyatı üzrə iş planının təsdiq olunması üçün verilən ərizəyə Konvensiyanın müvafiq müddəalarına, həmçinin Konvensiyanın III Əlavəsinə, bu Sazişə uyğun qaydada və aşağıdakılara əməl olunmaqla baxılır:

(i) II qətnamənin 1 (a) (ii) və ya (iii) bəndlərində istinad edilən və qeydə alınan ilk investorların siyahısına daxil olmayan, bununla belə Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarixdən əvvəl Rayonda artıq əhəmiyyətli fəaliyyətlə məşğul olmuş Dövlət, təsisat və ya belə təsisatın hər hansı bir hissəsinin adına təqdim olunmuş kəşfiyyat üçün iş planı həmin planın təsdiq olunmasını tələb edən Dövlət və ya təsisat tərəfindən axtarış-kəşfiyyat fəaliyyətinə artıq 30 milyon ABŞ dolları xərclədiyi, bu məbləğin ən az 10 faizini iş planının aid olduğu Rayonun yerləşməsinə, tədqiqatına və təkamülünə xərcləndiyi zəmanətçi rolunda çıxış edən Dövlət tərəfindən təsdiqləndiyi təqdirdə maliyyə baxımından və texniki baxımdan məqsədəuyğun hesab edilə bilər. İş planının bütün digər cəhətləri Konvensiyanın tələblərinə və ya ona əsasən qəbul edilən hər hansı qayda, qanun və prosedurlara uyğun olduqda, plan Şura tərəfindən müqavilə formasında təsdiq edilir. Bu Əlavənin 3-cü fəslinin 11-ci maddəsinin müddəaları da müvafiq qaydada şərh və tətbiq edilir.

(ii) II qətnamənin 8 (a) bəndinin müddəalarından asılı olmayaraq, Rayonun qeydə alınmış ilk investoru Konvensiya qüvvəyə mindikdən sonra 36 (otuz altı) ay müddətində yataqların kəşfiyyatına aid iş planının təsdiqini tələb edə bilər. Kəşfiyyat üzrə iş planı investorun qeydə alınmasından əvvəl və sonra Hazırlıq Komissiyasına təqdim olunan sənədlərdən, hesabatlardan və digər məlumatlardan ibarət olur və Hazırlıq Komissiyası tərəfindən II qətnamənin 11 (a) bəndinə uyğun olaraq verilən, ilk investorlar üçün təyin olunmuş rejim üzrə öhdəliklərin necə yerinə yetirilməsi statusunu təsvir edən faktiki hesabatdan ibarət olan uyğunluq şəhadətnaməsi ilə müşayiət olunur. Belə iş planı təsdiq edilmiş hesab oluna bilər. Belə təsdiq edilmiş iş planı Səlahiyyətli Orqanla ilk investor arasında XI Bölməyə və bu Sazişə uyğun olaraq bağlanmış müqavilə formasında olur. II qətnamənin 7 (a) bəndinə uyğun olaraq ödənilən 250 000 ABŞ dolları məbləğində rüsum bu Əlavənin 8-ci fəslinin 3-cü

bəndində istinad edilən kəşfiyyat mərhələsinə aid rüsum hesab edilir. Bu Əlavənin 3-cü fəslinin 11-ci bəndi müvafiq qaydada şərh və tətbiq edilir;

(iii) ayrışdırılma yolu verməmək prinsipinə əsasən, (a) (i) yarımbəndində istinad edilən Tərəf Dövlət, təsisat və ya belə təsisatın hər hansı bir tərkib hissəsi ilə bağlanmış müqaviləyə (a) (ii) yarımbəndində istinad edilən qeydiyyatda alınmış ilk investorlarla əldə edilən razılaşmalara oxşar olan və belə razılaşmalardan heç də az imtiyazlar verməyən tədbirlər daxil edilir. Əgər (a) (i) yarımbəndində istinad edilən Tərəf Dövlətlərə, təsisatlara və ya təsisatların hər hansı bir tərkib hissəsinə daha əlverişli tədbirlər təqdim olunarsa, Şura (a) (ii) yarımbəndində istinad edilən qeydiyyatda alınmış ilk investorlar üçün müəyyənləşdirilən hüquq və öhdəliklərlə əlaqədar oxşar və az əlverişli olmayan tədbirlər müəyyənləşdirir (bir şərtlə ki, belə tədbirlər Səlahiyyətli Orqanın mənafeyinə zidd olmasın və ona ziyan vurmasın);

(iv) (a) (i) və (ii) yarımbəndlərinə əsasən iş planı üçün müraciətə zəmin olan Dövlət qismində Tərəf Dövlət və ya 7-ci maddəyə əsasən bu Sazişi müvəqqəti tətbiq edən Dövlət, yaxud 12-ci bəndə əsasən müvəqqəti əsaslarda Səlahiyyətli Orqanın üzvü olan Dövlət çıxış edə bilər;

(v) II qətnamənin 8 (c) bəndi (a) (iv) yarımbəndi əsasında şərh və tətbiq edilir;

b) kəşfiyyat üzrə iş planının təsdiq edilməsi Konvensiyanın 153-cü maddəsinin 3-cü bəndinə uyğun olmalıdır.

7. İş planının təsdiq edilməsi üçün verilən ərizə təşkil olunan fəaliyyətlərin ətraf mühitə mümkün təsirinin qiymətləndirilməsinə aid sənəd ilə Səlahiyyətli Orqan tərəfindən qəbul edilən qayda, qanun və prosedurlar əsasında okeanoqrafik tədqiqatların, fon tədqiqatlarının aparılmasına aid iş proqramı ilə müşayiət olunur.

8. 6 (a) (i) və ya (ii) bəndlərinin tələblərinə əməl olunması şərtlə kəşfiyyat üzrə iş planının təsdiqi üçün müraciətə bu Əlavənin 3-cü fəslinin 11-ci bəndində qeyd edilən prosedurlara əsasən baxılır.

9. Kəşfiyyat üzrə iş planı 15 (on beş) il müddətinə təsdiq olunur. Kəşfiyyat üzrə iş planının müddəti başa çatdıqdan sonra podratçı, əgər həmin tarixədək kəşfiyyat üzrə iş planının təsdiqi üçün ərizə verməmişdirsə və ya kəşfiyyat üzrə iş planının müddətinin uzadılmasına nail olmamışdırsa, istismar üzrə iş planı üçün müraciət edir. Podratçılar kəşfiyyat üzrə iş planının müddətini beş ildən çox olmayan müddətədək uzada bilər. Bu müddət o hallarda uzadıla bilər ki, podratçı planın bütün tələblərini həqiqətən yerinə yetirməyə çalışsa da, özündən asılı olmayan səbəblərə görə yatağın istismarı mərhələsinə keçid üçün lazım olan hazırlıq işlərini görə bilməsin və ya həmin ərəfədə formalaşmış iqtisadi şərait istismar mərhələsinə keçidin məqsədəuyğun olmaması ilə nəticələnsin.

10. Konvensiyanın III Əlavəsinin 8-ci maddəsinə uyğun olaraq Səlahiyyətli Orqan üçün ayrılmış Rayonun təyinatı kəşfiyyat üzrə müvafiq iş planı və ya kəşfiyyat və istismar üzrə iş planı üçün verilən ərizənin təsdiq olunması ilə əlaqədar həyata keçirilir.

11. 9-cu bəndin müddəalarından asılı olmayaraq, bu Sazişi müvəqqəti tətbiq edən ən az bir Dövlətin zəmin olduğu kəşfiyyat üzrə iş planı Dövlətin 12-ci bənddə göstərilən qaydada müvəqqəti üzv olmadan və ya Tərəf Dövlət olmadan bu Sazişin müvəqqəti tətbiqindən imtina etdiyi tarixdə qüvvədən düşür.

12. Bu Saziş qüvvəyə mindikdən sonra Sazişin 3-cü maddəsində istinad edilən və 7-ci maddəyə uyğun olaraq Sazişi müvəqqəti tətbiq edən, eyni zamanda, Sazişin şamil olunmadığı Dövlət və təsisat müvəqqəti əsaslarda, eləcə də Sazişin onlara aşağıdakı yarımbəndlərdə verilən qaydada şamil olunmağa başladığı tarixədək Səlahiyyətli Orqanın üzvü ola bilər:

a) bu Saziş 1996-cı il 16 noyabr tarixindən əvvəl qüvvəyə mindikdə, belə Dövlətlər və ya təsisatlar, Depozitariyə müvəqqəti üzv olmaq niyyətini bildirmələri şərtilə, Səlahiyyətli Orqanda müvəqqəti əsaslarda üzvlüyə davam edə bilər. Belə üzvlük ya 1996-cı il 16 noyabr tarixində və ya bu Sazişin, yaxud Konvensiyanın həmin Dövlətlər və təsisatlar üçün də qüvvəyə mindiyi tarixdə başa çatır (hansı daha tez baş verərsə). Maraqlı Dövlətin və ya təsisatın tələbi ilə və onların Sazişə Tərəf Dövlət olmaq üçün bütün səyləri göstərməkdən çəkinmədiyinə əmin olarsa, ümumilikdə iki il keçməməklə Şura onların müvəqqəti üzvlüyünü 1996-cı il 16 noyabr tarixindən sonrakı tarixədək uzada bilər;

b) bu Saziş 1996-cı il 16 noyabr tarixindən sonra qüvvəyə minərsə, həmin Dövlət və ya təsisat Şuradan Səlahiyyətli Orqanda müvəqqəti əsaslarda üzvlüklərinin müddətinin 1996-cı il 16 noyabr tarixindəki uzadılmasını xahiş edə bilər. Şura Tərəf Dövlət olmaq üçün belə Dövlətlər və təsisatların bütün səyləri göstərməkdən çəkinmədiyinə əmin olarsa, müvafiq ərizənin verildiyi tarixdən etibarən onların üzvlük müddətini uzada bilər;

c) (a) və (b) yarımbəndlərində göstərilən qaydada Səlahiyyətli Orqana müvəqqəti əsaslarda üzv olan Dövlət və təsisat XI Bölməni və bu Sazişi öz milli və ya daxili qanunvericiliyinə və büdcədən hər il ayrılan vəsaitlərin məbləğinə uyğun olaraq tətbiq edir və aşağıdakılar daxil olmaqla digər üzv Dövlətlərlə eyni hüquq və öhdəliklərə malik olur:

(i) Səlahiyyətli Orqanın inzibati xərclər büdcəsinə qiymətləndirilmiş təzminatların miqyasına əsasən təzminat vermək öhdəliyi;

(ii) kəşfiyyat üzrə iş planının təsdiqi üçün verilən ərizə ilə əlaqədar zəmin kimi çıxış etmək hüququ. Tərkib hissələri birdən çox ölkənin vətəndaşı olan fiziki və ya hüquqi şəxslərdən ibarət təsisatların kəşfiyyat üzrə iş planı ancaq o halda təsdiq oluna bilər ki, fiziki və ya hüquqi şəxslərin qeydiyyatda olduğu ölkələr Tərəf Dövlət və ya Səlahiyyətli Orqana müvəqqəti əsaslarda üzv olsun;

d) 9-cu bənddən asılı olmayaraq, (c) (ii) yarımbəndinə əsasən müvəqqəti üzv olan Dövlətin zəmin kimi çıxış etdiyi və müqavilə formasında təsdiq edilən kəşfiyyat işləri üzrə iş planı həmin zəmin Dövlətin və ya təsisatın Tərəf Dövlətə çevrilmədən müvəqqəti üzvlüyünün dayandırıldığı tarixdən etibarən qüvvədən düşür;

e) məcburi ödənişlərini ödəməyən və ya bu bəndə uyğun olaraq digər öhdəliklərini yerinə yetirməyən Dövlət və ya təsisatın müvəqqəti üzvlüyü dayandırılır.

13. Konvensiyanın III Əlavəsinin 10-cu maddəsində işlərin qeyri-qənaətbəxş şəkildə icra olunmasına istinad edilməsi podratçının Səlahiyyətli Orqanın yazılı xəbərdarlığına və ya xəbərdarlıqlarına baxmayaraq təsdiqlənmiş iş planının tələblərini yerinə yetirməməsi mənasını ifadə edir.

14. Səlahiyyətli Orqanın öz büdcəsi olur. Bu Sazişin qüvvəyə mindiyi ildən sonra gələn ilin sonunadək Səlahiyyətli Orqanın inzibati xərcləri BMT-nin büdcəsi tərəfindən qarşılır. Bundan sonra Səlahiyyətli Orqanın inzibati xərcləri onun üzvlərinin, o cümlədən digər gəlir mənbələrindən vəsait əldə edənədək, Konvensiyanın 171-ci maddəsinin (a) yarımbəndi və 173-cü maddəsinə, eləcə də bu Sazişə uyğun olaraq müvəqqəti əsas üzrə hər hansı üzvlərinin məcburi ödənişləri vasitəsilə qarşılır. Səlahiyyətli Orqan öz inzibati xərclərini ödəmək üçün ona Konvensiyanın 174-cü maddəsinin 1-ci bəndi ilə verilən öz inzibati büdcəsinin maliyyələşdirilməsi üçün borc alma hüququndan istifadə etmir.

15. Səlahiyyətli Orqan Konvensiyanın 162-ci maddəsinin 2 (o) (ii) bəndinə uyğun olaraq bu Əlavənin 2-ci, 5-ci, 6-cı, 7-ci və 8-ci fəsilərində qeyd edilən prinsiplərə əsaslanan qayda, qanun və prosedurları, eləcə də aşağıdakı yarımbəndlərə uyğun olaraq kəşfiyyat işləri və yataqların istismarı üzrə iş planlarının təsdiqlənməsi prosesini asanlaşdırmağa imkan verən əlavə qayda, qanun və prosedurları işləyib hazırlayır və qəbul edir:

a) Şura Rayonda fəaliyyətin həyata keçirilməsi üçün zəruri hesab edərsə, tezliklə Rayonda sənaye miqyaslı istismarın başlayacağını müəyyən edərsə və ya istismar üzrə iş planının təsdiqi üçün milli səviyyədə müraciət etmək niyyətində olan Dövlətin müraciəti ilə bütün və ya hər hansı qayda, qanun və prosedurların işlənilib hazırlanmasını öz üzərinə götürə bilər;

b) bu tələbi (a) yarım bəndində istinad edilən Dövlət irəli sürərsə, Şura Konvensiyanın 162-ci maddəsinin 2 (o) yarım bəndinə uyğun olaraq tələbin irəli sürüldüyü tarixdən etibarən iki il müddətində belə qayda, qanun və prosedurların qəbul edilməsi işlərini tamamlayır;

c) Şura istismar fəaliyyətinə aid qayda, qanun və prosedurların yuxarıda göstərilən müddətdə işlənilib hazırlanmasını tamamlamadıqda və ona istismar üzrə iş planının təsdiqlənməsi üçün ərizə verilmiş olduqda, Konvensiyanın müvafiq müddəalarına, özünün müvəqqəti olaraq qəbul etdiyi hər hansı qayda, qanun və prosedurlara və ya bu Konvensiyada ifadə edilən normalara, bu Əlavədə nəzərdə tutulan şərtlərə və prinsiplərə, həmçinin podratçılar arasında ayrı-seçkiliyə yol verilməməsi prinsipinə əsaslanaraq həmin iş planını müvəqqəti olaraq təsdiq edə bilər.

16. XI Bölmə və bu Sazişlə əlaqədar qayda, qanun və prosedurları qəbul edərkən Səlahiyyətli Orqan qanun, qayda və prosedurların layihələrini, həmçinin Hazırlıq Komissiyasının hesabat və tövsiyə sənədlərində XI Bölmənin müddəaları ilə əlaqədar verilən hər hansı tövsiyələri nəzərə alır.

17. Konvensiyanın XI Bölməsinin 4-cü fəslinin müvafiq müddəaları bu Sazişə uyğun qaydada şərh və tətbiq edilir.

2-ci fəsil **MÜƏSSSİSƏ**

1. Müəssisə Səlahiyyətli Orqanın Katibliyindən müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərənədək Katiblik onun funksiyalarını yerinə yetirir. Səlahiyyətli Orqanın Baş Katibi Səlahiyyətli Orqanın əməkdaşları arasından Katibliyin bu funksiyaları yerinə yetirməsinə nəzarəti həyata keçirən Baş Direktoru təyin edir.

Bu funksiyalar aşağıdakılardır:

(a) Dünya metal bazarının şəraitinin və metal qiymətlərinin, tendensiya və perspektivlərin müntəzəm təhlili də daxil olmaqla, dəniz dibində yataqların kəşfiyyatı və istismarı fəaliyyətləri ilə əlaqədar tendensiya və artımın monitorinqi və icmalı;

(b) Rayonda həyata keçirilən fəaliyyətlərin ətraf mühitə təsirinə xüsusi diqqət yetirməklə, Rayonda həyata keçirilən fəaliyyətlər ilə əlaqədar dəniz elmi tədqiqatlarının nəticələrinin qiymətləndirilməsi;

(c) axtarış və kəşfiyyat işləri ilə əlaqədar mövcud məlumatların, o cümlədən həmin işlərə şamil olunan meyarların qiymətləndirilməsi;

(d) Rayondakı fəaliyyətlərlə əlaqədar texniki nailiyyətlərin, xüsusilə dəniz mühitinin mühafizəsinə və qorunub saxlanılmasına aid texnologiyaların qiymətləndirilməsi;

e) Səlahiyyətli Orqan üçün ayrılmış rayonlar haqqında məlumatların qiymətləndirilməsi;

f) müştərək müəssisələrin əməliyyatlarına yanaşmaların qiymətləndirilməsi;

g) ixtisaslı kadrların mövcudluğu barədə məlumatın toplanılması;

h) müəssisəyə rəhbərlik etmək üçün idarəetmə siyasətinin müxtəlif versiyalarının öz əməliyyatlarının müxtəlif mərhələlərində öyrənilməsi.

2. Müəssisə dəniz dibində ilkin kəşfiyyat və istismar fəaliyyətini müştərək müəssisələr vasitəsilə həyata keçirir. Müəssisə üçün deyil, digər təsisat üçün istismar üzrə iş planının təsdiq olunmasından sonra və ya Şuraya Müəssisənin iştirakı ilə yaradılmış müştərək müəssisə çərçivəsində fəaliyyət göstərməklə əlaqədar ərizə daxil olarsa, Şura Müəssisənin Səlahiyyətli Orqanın Katibliyindən asılı olmadan fəaliyyət göstərməsi imkanını nəzərdən keçirə bilər. Əgər Müəssisə ilə müştərək müəssisə əməliyyatları kommersiya prinsiplərinə əsaslanarsa, Şura Konvensiyanın 170-ci maddəsinin 2-ci bəndinə əsasən Müəssisənin müstəqil fəaliyyətini təmin edən direktiv verə bilər.

3. Tərəf Dövlətlərə Müəssisə tərəfindən bu və ya digər sahədə faydalı qazıntı hasilatının Konvensiyanın IV Əlavəsinin 11-ci maddəsinin 3-cü bəndində göstərilən qaydada maliyyələşdirilməsi öhdəliyi şamil olunmur və Tərəf Dövlətlər Müəssisənin bu və ya digər sahədə və ya Müəssisənin iştirak etdiyi müştərək müəssisə çərçivəsində gerçəkləşdirdiyi əməliyyatların maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar heç bir öhdəlik daşıyırlar.

4. Podratçılara şamil olunan öhdəliklər Müəssisəyə də şamil olunur. Konvensiyanın 153-cü maddəsinin 3-cü bəndindən və Konvensiyanın III Əlavəsinin 3-cü maddəsinin 5-ci bəndindən asılı olmayaraq, təsdiq olunduqdan sonra Müəssisənin iş planı Səlahiyyətli Orqan ilə Müəssisə arasında bağlanmış müqavilə formasında olur.

5. Səlahiyyətli Orqan üçün xüsusi ərazini qorunub saxlanılan rayon kimi ayırmış podratçı həmin rayonda faydalı qazıntı yataqlarının kəşfiyyatı və istismarı üçün Müəssisə ilə yaradılan müştərək müəssisədə iştirak etməklə əlaqədar üstün hüquqa malikdir. Səlahiyyətli Orqanın Katibliyindən asılı olmadan fəaliyyət göstərməyə başladığı və ya həmin rayonun Səlahiyyətli Orqan üçün ayrıldığı tarixdən etibarən 15 il müddətində (bu iki dövrün hansı daha gec tarixdə başa çatarsa) Müəssisə onun üçün ayrılan rayonda görəcəyi işlərlə əlaqədar iş planının təsdiq olunması üçün ərizə

vermədikdə, rayonu ayıran podratçı onun ərazisində həyata keçirmək istədiyi iş planının təsdiq olunması üçün müraciət edə bilər (Müəssisəyə təmiz niyyətlə və dürüstcəsinə müştərək müəssisə yaratmağı təklif etməsi şərtlə).

6. Konvensiyanın IV Əlavəsinin 170-ci maddəsinin 4-cü bəndi və Konvensiyanın Müəssisə ilə əlaqədar digər müddəaları bu fəslə uyğun qaydada şərh və tətbiq edilir.

3-cü fəsil. QƏRAR QƏBULETMƏ

1. Səlahiyyətli Orqanın ümumi siyasəti Şura ilə əməkdaşlıq şəraitində Assambleya tərəfindən müəyyənləşdirilir.

2. Bir qayda olaraq, Səlahiyyətli Orqanın qurumlarında qərarlar konsensus yolu ilə qəbul edilir.

3. Konsensus yolu ilə qərar qəbul etmək barədə göstərilən bütün səylər tükənmişdirsə, Assambleyada prosedur məsələləri ilə bağlı qərarlar iştirak edən və səs verən üzvlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir, əsaslı məsələlərə aid qərarlar isə Konvensiyanın 159-cu maddəsinin 8-ci bəndində göstəriləni kimi iştirak edən və səs verən üzvlərin üçdə ikisi səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

4. Şuranın da səlahiyyətə malik olduğu hər hansı məsələlər üzrə Assambleyanın qərarları və ya hər hansı inzibati, büdcə və maliyyə məsələləri üzrə qərarları Şuranın tövsiyələri əsasında formalaşır. Hər hansı bir məsələ ilə əlaqədar Şuranın tövsiyələrini qəbul etmədiyi təqdirdə, Assambleya həmin məsələni yenidən baxılması üçün Şuraya qaytarır. Şura isə həmin məsələlərə Assambleyanın müvafiq rəyləri əsasında yenidən baxır.

5. Konsensus yolu ilə qərar qəbul etmək barədə göstərilən bütün səylər tükənmişdirsə, Şurada prosedur məsələləri ilə bağlı qərarlar iştirak edən və səs verən üzvlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir və əsaslı məsələlərə aid qərarlar isə Konvensiyada Şurada qərarların konsensus yolu ilə qəbul edilməsi tələb edildiyi hallar istisna olmaqla bu və ya 9-cu bənddə nəzərdə tutulan digər palatada səslərin əksəriyyətinin əleyhinə olmaması şərtlə, iştirak edən və səs verən üzvlərin üçdə ikisi səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Şura qərarları qəbul edərkən, Səlahiyyətli Orqanın bütün üzvlərinin maraqları çərçivəsində fəaliyyət göstərməyə çalışır.

6. Bu və ya digər məsələ üzrə konsensus yolu ilə razılaşmanın əldə olunması imkanlarının hələ də tükənmədiyi hallarda Şura həmin məsələ üzrə danışıqların daha da asanlaşdırılması məqsədi ilə müvafiq qərarın qəbulunu təxirə sala bilər.

7. Assambleyanın və ya Şuranın maliyyə və büdcə məsələlərinə təsir edə biləcək qərarları Maliyyə Komitəsinin tövsiyələri əsasında formalaşır.

8. Konvensiyanın 161-ci maddəsinin 8 (b) və (c) bəndləri tətbiq edilmir.

9. a) 15 (a)-(c) yarımbəndlərinə əsasən seçilən hər bir Dövlət qrupu Şurada səs verilməsi baxımından palata hesab edilir. 15 (d) və 15 (e) yarımbəndləri üzrə seçilən, inkişaf etməkdə olan Dövlətlər Şurada səs verilməsi baxımından bir palata hesab edilir.

(b) Şuranın üzvləri seçiləndə Assambleya 15 (a)-(d) yarımbəndlərində qeyd edilən Dövlət qruplarına üzvlüyün meyarlarına cavab verən Dövlətlərin siyahısını hazırlayır. Əgər bir Dövlət eyni anda bir neçə qrupa üzvlüyün meyarlarına cavab verərsə, Şuraya seçim zamanı həmin Dövlətin namizədliyi ancaq bir qrup tərəfindən irəli sürülə bilər və Şuradakı səsvermələrdə Dövlət ancaq onun namizədliyini irəli sürən qrupu təmsil edə bilər.

10. 15 (a)-(d) yarımbəndlərində qeyd edilən Dövlətlərin hər bir qrupu Şurada bu qrup tərəfindən namizədliyi irəli sürülmüş üzv tərəfindən təmsil oluna bilər. Hər bir qrup bu qrup tərəfindən doldurulması tələb olunan yerlərin sayı qədər namizəd irəli sürə bilər. 15 (a)-(e) yarımbəndlərində istinad edilən qrupların hər birində potensial namizədlərin sayının onlar üçün ayrılan yer sayından çox olduğu hallarda bir qayda olaraq rotasiya prinsipi tətbiq edilir (növbəli üzvlük). Bu qrupların hər birində Üzv Dövlətlər müvafiq prinsipin həmin qruplarda necə tətbiq olunacağını müəyyənləşdirirlər.

11. (a) İştirak edən və səs verən üzvlərin üçdə ikisinin, həmçinin Şuranın bütün palatalarında iştirak edən və səs verən üzvlərin əksəriyyətinin əleyhinə səs verməsi ilə iş planından imtina edilməsi haqqında qərar qəbul etdiyi hallar istisna olmaqla, Şura iş planlarının təsdiqlənməsinə aid Hüquqi və Texniki Komissiyanın tövsiyələrini təsdiq edir. Əgər Şura əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş müddətdə iş planlarının təsdiqlənməsinə aid tövsiyə üzrə qərar qəbul etməzsə, tövsiyə Şura tərəfindən həmin müddətin sonunda təsdiq edilmiş hesab olunur. Əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş müddət Şuranın daha uzun müddət təyin etdiyi hallar istisna olmaqla, adətən 60 (altmış) gün olur. Komissiya iş planından imtina etməyi tövsiyə edərsə və ya iş planına aid hər hansı bir tövsiyə ilə çıxış etməzsə, Şura bununla belə iş planını özünün əsaslı məsələlər üzrə qərar qəbul etmə ilə bağlı prosedur qaydalarına uyğun olaraq təsdiqləyə bilər.

b) Konvensiyanın 162-ci maddəsinin 2 (j) bəndi tətbiq edilmir.

12. İş planından imtina edilməsi ilə əlaqədar mübahisə yarandıqda, belə mübahisə Konvensiyada qeyd edilən mübahisələrin həlli prosedurlarına təqdim edilir.

13. Hüquqi və Texniki Komissiyanın səsverməyə çıxardığı qərarlar iştirak edən və səs verən üzvlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir.

14. Konvensiyanın XI Bölməsinin 4-cü fəslinin B və C yarım fəsilləri bu fəslə uyğun olaraq şərh və tətbiq edilir.

15. Şura Səlahiyyətli Orqanın aşağıdakı qaydada seçilən 36 üzvündən ibarət olur:

(a) barəsində mövcud olan statistik məlumatlara əsasən son 5 (beş) il müddətində Rayonda hasil olunması planlaşdırılan xammal növlərinin dünya miqyasında istehlakında və yaxud idxalında payı 2 faizdən çox olan Tərəf Dövlətlərin arasından əgər həmin Dövlətlər bu qrupda təmsil olunmaq istərsə, biri Şərqi Avropa regionunda ən böyük ümumi daxili məhsula malik olmaq şərtilə ən böyük iqtisadiyyatı olan, biri isə Konvensiyanın qüvvəyə mindiyi tarixdə dünyada ən böyük ümumi daxili məhsula malik olmaq şərtilə ən böyük iqtisadiyyatı olan Dövlətlər olmaqla dörd üzv seçilir;

(b) dörd üzv Rayonda işlərin təşkilinə və icrasına birbaşa və ya öz vətəndaşları vasitəsilə ən böyük kapital qoymuş 8 Tərəf Dövlət arasından seçilir;

(c) öz yurisdiksiyası altında olan rayonlardan hasil etdiyi faydalı qazıntıların sayəsində Rayonda hasil olunması planlaşdırılan faydalı qazıntı növlərinin əsas xalis ixracatçısına çevrilmiş Tərəf Dövlətlər arasından ən azı ikisi inkişaf etməkdə olan və iqtisadiyyatları üçün Rayonda hasil olunması planlaşdırılan xammal ixracatının böyük əhəmiyyət kəsb etdiyi Dövlət olmaqla dörd üzv seçilir;

(d) Şuranın altı üzvü xüsusi maraqları təmsil edən inkişaf etməkdə olan Tərəf Dövlətlər arasından seçilir. Təmsil olunan xüsusi maraqlara əhalisi çox olan, dənizə çıxışı olmayan və ya əlverişsiz coğrafi mövqedə yerləşən Dövlətlər, ada dövlətlər, Rayonda hasil olunması planlaşdırılan faydalı qazıntı növlərinin əsas idxalçısı olan Dövlətlər, həmin faydalı qazıntıların ixracatçısına çevrilə biləcək Dövlətlər, həmçinin ən az inkişaf etmiş Dövlətlər daxildir;

(e) bu yarımbəndə uyğun olaraq hər coğrafi regiondan ən azı bir üzv seçilməsi şərtilə 18 üzv yerlərin bərabər coğrafi bölgünün təmin edilməsi prinsipi əsasında seçilir. Bu məqsədlə coğrafi regionlar Afrika, Asiya, Latin Amerikasası və Karib, Qərbi Avropa və qalan ölkələr olaraq müəyyənləşdirilmişdir.

16. Konvensiyanın 161-ci maddəsinin 1-ci bəndi tətbiq edilmir.

4-cü fəsil

İCMALA DAİR KONFRANS

Konvensiyanın 155-ci maddəsinin İcmala dair Konfransa aid 1-ci, 3-cü və 4-cü bəndlərinin müddəaları tətbiq edilmir. Konvensiyanın 314-cü maddəsinin 2-ci bəndinin müddəalarından asılı olmayaraq, Assambleya Şüranın tövsiyələri əsasında istənilən vaxt Konvensiyanın 155-ci maddəsinin 1-ci bəndində qeyd edilən məsələlərə baxa bilər. Bu Sazişə və XI Bölməyə aid düzəlişlər, Konvensiyanın 155-ci maddəsinin 2-ci bəndində istinad edilən prinsip, rejim və digər şərtlərə əməl olunması, eləcə də eyni maddənin 5-ci bəndində istinad edilən hüquqlara xələl gəlməməsi şərtlə Konvensiyanın 314-cü, 315-ci və 316-cı maddələrində qeyd edilən prosedurlar əsasında tənzimlənir.

5-ci fəsil

TEXNOLOGİYANIN ÖTÜRÜLMƏSİ

1. Konvensiyanın 144-cü maddəsinin müddəalarına əlavə olaraq XI Bölmənin məqsədləri üçün texnologiyanın ötürülməsi aşağıdakı prinsiplərlə tənzimlənir:

(a) dəniz dibindəki faydalı qazıntı yataqlarının istismarı ilə məşğul olmaq istəyən Müəssisə və inkişaf etməkdə olan Dövlətlər buna imkan verən texnologiyanı açıq bazarda və ya müştərək müəssisələr vasitəsilə ədalətli və məqbul kommersion şərtləri və şəraiti əsasında əldə etməyə səy göstərirlər;

(b) Müəssisə və ya inkişaf etməkdə olan Dövlətlər dəniz dibindəki yataqların istismarına imkan verən texnologiyanı əldə edə bilmədikdə, Səlahiyyətli Orqan podratçılardan və ya podratçılar üçün zəmin kimi çıxış edən Dövlətlərdən həmin texnologiyaların Müəssisə və ya onun müştərək müəssisəsi və ya inkişaf etməkdə olan Dövlət, yaxud Dövlətlər tərəfindən ədalətli və məqbul kommersion şərtləri əsasında və əqli mülkiyyət hüququna xələl gətirmədən əldə edilməsini asanlaşdırmağı tələb edə bilər. Tərəf Dövlətlər yuxarıdakıların həyata keçirilməsində Səlahiyyətli Orqanla hərtərəfli səmərəli əməkdaşlıq etməyi və zəmin olduqları podratçıların da Səlahiyyətli Orqanla hərtərəfli əməkdaşlığını təmin etməyi öhdələrinə götürürlər;

(c) bir qayda olaraq Tərəf Dövlətlər Rayonda həyata keçirilən fəaliyyətlə əlaqədar, ya maraqlı tərəflər arasındakı əlaqələri gücləndirməklə və yaxud dənizlərin tədqiqi, dəniz mühitinin mühafizəsi texnikası sahəsində peşə hazırlığı, texniki dəstək və elmi əməkdaşlığa aid fəaliyyət proqramları hazırlanması yolu ilə beynəlxalq elmi-texniki əməkdaşlığı inkişaf etdirməyə çalışırlar.

2. Konvensiyanın III Əlavəsinin 5-ci maddəsi tətbiq edilmir.

6-cı fəsil

İSTEHSAL SİYASƏTİ

1. Səlahiyyətli Orqanın istehsal siyasəti aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

(a) Rayonda faydalı qazıntı yataqlarının istismarı məqbul kommersiya prinsipləri əsasında həyata keçirilir;

(b) Rayondakı fəaliyyətə Tariflər və Ticarət üzrə Baş Sazişin müddəaları, onun müvafiq məcəllələri və onu əvəz edən və ya üstün olan sazişlər şamil olunur;

(c) o cümlədən (b) yarımبەندində nəzərdə tutulan sazişlərə əsasən icazə verilən hallar istisna olmaqla, Rayonda fəaliyyətin subsidiyalaşdırılmasına icazə verilmir. Bu prinsiplərin məqsədi baxımından subsidiyalaşdırma (b) yarımبەندində istinad edilən sazişlərlə müəyyənləşir;

(d) Rayonda hasil edilən faydalı qazıntılar və digər mənbələrdən əldə edilən faydalı qazıntılar arasında ayrı – seçkiliyə yol verilməməlidir. Belə faydalı qazıntılar və ya onlardan idxala hazırlanan əmtəələr bazarlara preferensial giriş əldə etmir, xüsusilə:

(i) tarif və ya qeyri-tarif maneələrindən istifadə etməklə;

(ii) Tərəf Dövlətlərin öz müəssisələrinə, öz vətəndaşları olan və ya öz vətəndaşlarının nəzarət etdiyi fiziki və hüquqi şəxslərə hasil olunan və ya xammal kimi idxal edilən belə faydalı qazıntıların istifadəsində imtiyazlar verməsi ilə əlaqədar;

(e) hər hansı bir mədən sahəsi ilə əlaqədar Səlahiyyətli Orqan tərəfindən təsdiq edilmiş istismar üçün iş planında müvafiq iş planı üzrə il ərzində əldə olunacaq faydalı qazıntıların təxmin edilən maksimum miqdarı da daxil olmaqla, hasilat üzrə nəzərdə tutulan qrafik də göstərilir;

(f) (b) yarımبەndində istinad edilən sazişlərin müddəaları baxımından meydana gələn mübahisələrin həlli zamanı aşağıdakılar tətbiq edilir:

(i) Maraqlı Tərəf Dövlətlər belə sazişlərə tərəf olduğu hallarda həmin sazişlərdə nəzərdə tutulan mübahisələrin həlli prosedurlarına müraciət edirlər;

(ii) Maraqlı Tərəf Dövlətlərin birinin və ya bir neçəsinin belə Sazişlərə tərəf olmadığı hallarda onlar Konvensiyada nəzərdə tutulan müvafiq prosedurlara müraciət edirlər;

(g) (b) yarımبەndində istinad edilən Sazişlərə əsasən bu və ya digər Tərəf Dövlətin qadağan olunmuş və ya digər Tərəf Dövlətin mənafeyinə xələl gətirən

nəticələrə gətirib çıxarmış subsidiyalaşdırma ilə məşğul olduğu, eyni zamanda müvafiq Tərəf Dövlətin və ya Tərəf Dövlətlərin lazımi tədbirləri həyata keçirmədiyi aşkarlanarsa, istənilən Tərəf Dövlət Şuradan zəruri tədbirlərin həyata keçirilməsini tələb edə bilər.

2. 1-ci bənddə sadalanan prinsiplər 1 (b) yarım bəndində istinad edilən Sazişlərin hər hansı müddəaları üzrə müəyyənləşən hüquq və öhdəliklərə, həmçinin belə Sazişləri imzalamış Tərəf Dövlətlərin sərbəst ticarət və gömrük birliyi sahəsində öz aralarında bağladıkları müqavilələrin hüquqi qüvvəsinə təsir etmir.

3. Bu və ya digər podratçı tərəfindən 1-ci bəndin (b) yarım bəndində istinad edilən Sazişlər əsasında icazə verilənlərdən fərqli subsidiyaların qəbul edilməsi həmin podratçının Rayondakı iş planını təşkil edən müqavilənin fundamental şərtlərinin pozulması mənasını ifadə edir.

4. Bu və ya digər Tərəf Dövlətin 1-ci bəndin (b) – (d) yarım bəndlərinin və ya 3-cü bəndin tələblərinin yerinə yetirilmədiyinə inanmağa əsası varsa, 1 (f) və ya (g) yarım bəndlərinə uyğun qaydada mübahisənin həlli prosesini başlada bilər.

5. Tərəf Dövlət istənilən vaxt 1 (b) – (d) yarım bəndlərinin tələblərinə uyğun olmadığını düşündüyü fəaliyyəti Şuraya məruzə edə bilər.

6. Əlavənin bu fəslinin lazımi qaydada tətbiqi üçün zəruri olan qanun, qayda və prosedurlar, o cümlədən müvafiq iş planlarının təsdiqlənməsini tənzimləyən qayda, qanun və prosedurlar Səlahiyyətli Orqan tərəfindən işlənilib hazırlanır.

7. Konvensiyanın 151-ci maddəsinin 1-7-ci və 9-cu bəndləri, 162-ci maddəsinin 2 (q) yarım bəndi, 165-ci maddəsinin 2 (n) yarım bəndi və Konvensiyanın III Əlavəsinin 6-cı maddəsinin 5-ci bəndi və 7-ci maddəsi tətbiq olunmur.

7-ci fəsil **İQTİSADI YARDIM**

1. Səlahiyyətli Orqanın inkişaf etməkdə olan və Rayonda həyata keçirilən fəaliyyətlə əlaqədar olaraq müvafiq faydalı qazıntı növlərinin qiymətinin aşağı düşməsi və ya belə faydalı qazıntı növlərinin ixracının azaldılması nəticəsində ixracatdan əldə etdiyi gəliri azalan ölkələrə iqtisadi yardım göstərilməsi məqsədi ilə həyata keçirdiyi siyasət aşağıdakı prinsiplərə əsaslanır:

(a) Səlahiyyətli Orqan inzibati xərcləri üstələyən xərcləri qarşılamaq üçün öz vəsaitinin bir hissəsindən iqtisadi yardım fondu təsis edir. Bu məqsəd üçün ayrılan vəsaitlərin məbləği vaxtaşırı olaraq Maliyyə Komitəsinin tövsiyəsi əsasında Şura tərəfindən müəyyənləşdirilir. İqtisadi yardım fondunun yaradılmasında yalnız

podratçılarının, o cümlədən Müəssisənin ödədiyi vəsaitlərdən, habelə könüllü əsaslarla ödənilən vəsaitlərdən istifadə olunur;

(b) iqtisadi yardım fondu vasitəsilə dəniz dibindən faydalı qazıntıların çıxarılması nəticəsində iqtisadiyyatına ciddi ziyan vurulan yerüstü istehsal ilə məşğul olan inkişaf etməkdə olan Dövlətlərə Səlahiyyətli Orqanın iqtisadi yardım fondu vasitəsilə köməklik göstərilir;

(c) dəniz dibindən faydalı qazıntıların çıxarılması nəticəsində iqtisadiyyatına ciddi ziyan vurulan yerüstü istehsal ilə məşğul olan inkişaf etməkdə olan Dövlətlərə fondun vəsaitləri ilə yardım Səlahiyyətli Orqan tərəfindən iqtisadi inkişaf məsələləri ilə məşğul olan belə yardım proqramlarının həyata keçirilməsi üçün müvafiq infrastruktura və təcrübəyə malik ümumdünya və regional səviyyəli təşkilatlara əməkdaşlıq şəraitində göstərilir;

(d) belə yardımın həcmi və davam etdiyi müddət hər konkret vəziyyət üçün ayrıca müəyyənləşdirilir. Bu zaman ziyan vurulmuş inkişaf etməkdə olan Dövlətin üzləşdiyi problemlərin xarakteri və miqyası nəzərə alınır;

2. Konvensiyanın 151-ci maddəsinin 10-cu bəndi 1-ci bənddə göstərilən iqtisadi yardım tədbirləri vasitələri ilə həyata keçirilir. Konvensiyanın 160-cı maddəsinin 2 (l) yarım bəndi, 162-ci maddəsinin 2 (n), 164-cü maddəsinin 2 (d), 171-ci maddəsinin (f) və 173-cü maddəsinin 2 (c) bəndləri də müvafiq qaydada şərh edilir.

8-ci fəsil

MÜQAVİLƏLƏRİN MALİYYƏ ŞƏRTLƏRİ

1. Müqavilələrin maliyyə şərtlərini tənzimləyən qanun, qayda və prosedurlar aşağıdakı prinsiplər əsasında müəyyənləşdirilir:

(a) Səlahiyyətli Orqana ödənişlər sistemi həm Səlahiyyətli Orqan, həm də podratçılar üçün ədalətli olmalı və podratçılarının belə sistemlə uyğunluğunu müəyyən etmək üçün münasib mexanizmləri nəzərdə tutmalıdır;

(b) sistem üzrə ödənişlərin nisbətləri dəniz dibindən faydalı qazıntı hasil edən tərəflərin rəqabət qabiliyyətinin süni şəkildə artırılmasına və ya azaldılmasına yol verilməməsi məqsədi ilə oxşar və ya eyni faydalı qazıntıların yerüstü istehsal sahəsində qüvvədə olan tariflər çərçivəsində olmalıdır;

(c) sistem həddən artıq mürəkkəb olmamalı, nə Səlahiyyətli Orqan, nə də podratçılar üçün inzibati xərclərin artması ilə nəticələnməməlidir. Dəniz dibinin istismarına aid lisenziyaya görə ödəniş tələb edən sistemin və ya belə sistemlə gəlirdə pay bölgüsü sisteminin kombinasiyasının qəbul edilməsi də nəzərdən keçirilməlidir.

Alternativ sistemlərin qəbuluna aid qərar qəbul edilərsə, podratçı müqaviləyə uyğun sistemi seçmək hüququna malikdir. Bununla belə, alternativ sistemlər arasında seçimdə hər hansı sonrakı dəyişiklik Səlahiyyətli Orqanla podratçı arasında müqavilə ilə həyata keçirilə bilər;

(d) sənaye istehsalının başladığı tarixdən etibarən illik sabit rüsum ödənilməlidir. Bu rüsum (c) yarım bəndinə uyğun qaydada qəbul edilən sistemə əsasən ödəniləsi məbləğdən çıxıla bilər. Rüsumun məbləği Şura tərəfindən müəyyənləşdirilir;

(e) dəyişən şəraitlər nəzərə alınaraq, ödəmə sistemi vaxtaşırı olaraq yenidən nəzərdən keçirilə bilər. Hər hansı dəyişikliklər ayrı-seçkiliyə yol verilməyəcək qaydada tətbiq edilir. Mövcud müqavilələrə belə dəyişikliklər yalnız podratçının seçilməsində şamil oluna bilər. Alternativ sistemlərin seçimində hər hansı sonrakı dəyişiklik Səlahiyyətli Orqanla podratçı arasında müqavilə ilə həyata keçirilə bilər;

(f) bu prinsiplərə əsaslanan qayda və qanunların tətbiqi və ya şərhilə əlaqədar meydana çıxan mübahisələr Konvensiyada göstərilən mübahisələrin həlli proseduruna uyğun olaraq həll edilir.

2. Konvensiyanın III Əlavəsinin 13-cü maddəsinin 3-10-cu bəndləri tətbiq edilmir.

3. Konvensiyanın III Əlavəsinin 13-cü maddəsinin 2-ci bəndinin tətbiqinə gəlinə, ancaq bir mərhələdən (ya kəşfiyyat ya da istismar mərhələsi) ibarət olan işlərə aid iş planlarının təsdiqlənməsi məqsədi ilə verilən ərizələrə baxılmasına görə alınan rüsum 250 000 ABŞ dolları təşkil edir.

9-cu fəsil **MALİYYƏ KOMİTƏSİ**

1. Bununla da Maliyyə Komitəsi təsis edilir. Komitə maliyyə məsələlərində müvafiq ixtisaslara malik 15 üzvdən təşkil olunur. Tərəf Dövlətlər Komitə üzvlüyünə namizədliyə səriştəlilik və dürüstlük üzrə yüksək standartlara malik mütəxəssisləri irəli sürürlər.

2. Maliyyə Komitəsinin iki üzvü eyni Dövlətin vətəndaşı ola bilməz.

3. Maliyyə Komitəsinin üzvləri Assambleya tərəfindən ədalətli coğrafi bölgü və xüsusi maraqların təmsil olunması prinsipi nəzərə alınmaqla seçilir. Bu Əlavənin 3-cü fəslinin 15 (a), (b), (c) və (d) yarım bəndlərində nəzərdə tutulan Dövlətlərin hər bir qrupu Maliyyə Komitəsində ən azı bir üzvlə təmsil olunmalıdır. Səlahiyyətli Orqan öz inzibati xərclərini bütövlüklə üzvlük haqlarından deyil, digər mənbələrdən əldə etdiyi gəlirlərdən ödəməyə başlayanadək Maliyyə Komitəsinin üzvlərindən beş nəfəri Səlahiyyətli Orqanın inzibati büdcəsinə ən böyük məbləği ödəyən 5 nümayəndədən

ibarət olur. Sonralar hər bir Dövlət qrupunun nümayəndəsi həmin qrupun üzvləri tərəfindən seçilir ki, bu da bir qrupdan birdən çox üzvün seçilməsi üçün maneə təşkil etmir.

4. Maliyyə Komitəsinin üzvləri beş il müddətinə seçilir. Üzvlər yenidən seçilmək hüququna malikdir.

5. Maliyyə Komitəsinin bu və ya digər üzvü vəfat etdikdə, əmək qabiliyyətini itirdikdə və ya vəzifə səlahiyyətlərinin başa çatdığı tarixdən əvvəl istefa verdikdə, Assambleya qalan müddətə onun əvəzinə eyni coğrafi regiondan və ya Dövlətlər qrupundan yeni üzv seçir.

6. Maliyyə Komitəsinin üzvlərinin Komitənin tövsiyə verməkdə məsuliyyətinin olduğu sahələrlə əlaqədar hər hansı bir fəaliyyət növündə maliyyə marağı olmamalıdır. Onlar hətta funksiyalarını bitirdikdən sonra da Səlahiyyətli Orqan üçün vəzifə borclarını yerinə yetirərkən öyrəndikləri məxfi məlumatı başqa tərəflərə açıqlamalıdır.

7. Maliyyə Komitəsinin tövsiyələri Assambleya və Şura tərəfindən aşağıdakı sahələrlə əlaqədar qərar qəbul edilərkən nəzərə alınır:

(a) Səlahiyyətli Orqanın qurumlarının fəaliyyətinə, maliyyə vəsaitlərinin idarə olunmasına və qurumdaxili maliyyə idarəetməsinə aid qanun, qayda və prosedurların layihəsi;

(b) üzvlərin Konvensiyanın 160-cı maddəsinin 2 (e) bəndinə uyğun olaraq Səlahiyyətli Orqanın inzibati büdcəsinə ödəməli olduğu üzvlük haqlarının qiymətləndirilməsi;

(c) bütün müvafiq maliyyə məsələləri, o cümlədən Səlahiyyətli Orqanın Baş Katibi tərəfindən Konvensiyanın 172-ci maddəsinə uyğun olaraq işlənilib hazırlanan və təklif olunan illik büdcə ilə yanaşı, Katibliyin fəaliyyət proqramının həyata keçirilməsinin maliyyə aspektləri;

(d) inzibati büdcə;

(e) Tərəf Dövlətlərin bu Sazişin və XI Bölmənin həyata keçirilməsindən irəli gələn maliyyə öhdəlikləri, bununla yanaşı Səlahiyyətli Orqanın vəsaitlərinin xərclənməsini nəzərdə tutan təklif və tövsiyələrin inzibati və büdcə baxımından təsirləri;

(f) Rayondakı fəaliyyətdən əldə edilən maliyyə gəlirlərinin və digər iqtisadi faydaların ədalətli bölüşdürülməsinə aid qayda, qanun və prosedurlarla yanaşı, belə qayda, qanun və prosedurlar əsasında qəbul edilən qərarlar.

8. Maliyyə Komitəsinin prosedur məsələlərinə aid qərarları səsvermədə iştirak edənlərin və səs verən üzvlərin səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Əsaslı məsələlərə aid qərarlar isə konsensus yolu ilə qəbul edilir.

9. Bu fəslə uyğun qaydada Maliyyə Komitəsinin təsis edilməsi ilə Konvensiyanın 162-ci maddəsinin 2 (y) bəndinin maliyyə məsələləri ilə məşğul olan köməkçi orqanın yaradılmasına aid tələbləri yerinə yetirilmiş hesab edilir.
